

รายงานการพิจารณาคึกษา
เรื่อง
“Check in จุดท่องเที่ยว
ย่อนยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ”

ของ
คณะกรรมการการการท่องเที่ยว
วุฒิสภา

สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

(สำเนา)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมการการทอ่งเที่ยว โทร. ๙๒๑๓ - ๔

ที่ สว ๐๐๑๙.๑๙/(ร.๒) วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๗

เรื่อง รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง Check in จุดทอ่งเที่ยว ย่อนยุคสมัยสุขโขทัย - สุพรรณภูมิ
กราบเรียน ประธานวุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๗ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันอังคารที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๒ ที่ประชุมได้มีมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาตามข้อบังคับ การประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ วรรคสอง (๘) ซึ่งคณะกรรมการการทอ่งเที่ยว วุฒิสภา เป็นคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาคณะหนึ่ง โดยมีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติ กระทบกิจการ พิจารณาสอบหาข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการทอ่งเที่ยว การสร้างความหลากหลายและคุณภาพด้านการทอ่งเที่ยว รวมทั้งศึกษา ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาการทอ่งเที่ยวของไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พิจารณาศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่อยู่ในหน้าที่ และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจุบันคณะกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑. พลเอก ณะศักดิ์ ปฎิมาประกร	ประธานคณะกรรมการ
๒. พลอากาศเอก อติศักดิ์ กลั่นเสนาะ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พลเอก โปฏก บุนนาค	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. นางฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕. พลเรือเอก อิทธิคมน์ ภมรสุต	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
และเลขานุการคณะกรรมการ
๖. พลเอก บุญธรรม โอริส	รองเลขานุการคณะกรรมการ
๗. นายอนุศักดิ์ คงมาลัย	โฆษกคณะกรรมการ
๘. พลเอก พิศณุ พุทธรวงค์	รองโฆษกคณะกรรมการ
๙. พลเอก ไพโรจน์ พานิชสมัย	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๐. นายชลิต แก้วจินดา	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๑. พลเอก ชยติ สุวรรณมาศ	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๒. พลเอก นาวิณ ดำริกาญจน์	กรรมการ
๑๓. ร้อยเอก ประยุทธ์ เสาวคนธ์	กรรมการ
๑๔. พลเอก ปรีชา จันทร์โอชา	กรรมการ
๑๕. นายปัญญา งานเลิศ	กรรมการ

๑๖. นายไพโรจน์ ...

๑๖. นายไพโรจน์ พ่วงทอง	กรรมการ
๑๗. พลตำรวจโท วิบูลย์ บางท่าไม้	กรรมการ
๑๘. พลเอก ศุภรัตน์ พัฒนวิสุทธิ	กรรมการ
๑๙. พลเอก สมศักดิ์ นิลบรรเจิดกุล	กรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา เรื่อง “Check in จุดท่องเที่ยว
ย้อนยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ” เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาดังกล่าว
ต่อวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๘

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบและนำเสนอรายงานของคณะกรรมการต่อที่ประชุม
วุฒิสภาต่อไป

(ลงชื่อ) พลเอก ณะศักดิ์ ปุณนิมาประกร
(ณะศักดิ์ ปุณนิมาประกร)
ประธานคณะกรรมการการท่องเที่ยว
วุฒิสภา

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวเกศชนก เสียงเปรม)
ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการสามัญ

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวสว่างใจ มนตรีพิลา)
ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการสามัญ

สำนักกรรมการ ๓

ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการการท่องเที่ยว

โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๑๓ - ๔

สว่างใจ พิมพ์

เกศชนก/สว่างใจ/จิตติมา ทาน

รายชื่อคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา

พลเอก ณะศักดิ์ ปฐมาประกกร
ประธานคณะกรรมการ

พลอากาศเอก อติศักดิ์ กลั่นเสนาะ
รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง

พลเอก โปฏก บุนนาค
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง

นางฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม

พลเรือเอก อธิติคมน์ ภมรสุต
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
และเลขานุการคณะกรรมการ

พลเอก บุญธรรม โอริส
รองเลขานุการคณะกรรมการ

นายอนุศักดิ์ คงมาลัย
โฆษกคณะกรรมการ

พลเอก พิศณุ พุทธวงศ์
รองโฆษกคณะกรรมการ

พลเอก ไพโรจน์ พานิชสมัย
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นายชลิต แก้วจินดา
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ

พลเอก ชยุดิ สุวรรณมาศ
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ

พลเอก นาวิณ ดำริกาญจน์
กรรมาธิการ

ร้อยเอก ประยุทธ์ เสาวคนธ์
กรรมาธิการ

พลเอก ปรีชา จันทรโอชา
กรรมาธิการ

นายปัญญา งานเลิศ
กรรมาธิการ

นายไพโรจน์ พ่วงทอง
กรรมาธิการ

พลตำรวจโท วิบูลย์ บางท่าไม้
กรรมาธิการ

พลเอก สุภรัตน์ พัฒนาวิสุทธิ์
กรรมาธิการ

พลเอก สมศักดิ์ นิลบรรเจิดกุล
กรรมาธิการ

รายชื่อคณะกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ
และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว
ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา

พลอากาศเอก อติศักดิ์ กลั่นเสนาะ
ประธานคณะกรรมการ

นายชลิต แก้วจันทา

รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง

พลเอก นาวิณ ดำริกาญจน์

รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง

นายอนุศักดิ์ คงมาลัย

รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม

นางจุฑาทพร เรืองธนาอาษา
อนุกรรมการ

พลอากาศเอก เมธา สังขวิจิตร
อนุกรรมการ

พลอากาศโท ธรรมนิศย์ สิงห์คะสะ
อนุกรรมการ

นาวาอากาศโท มโน อุดมเวช
อนุกรรมการ

นางสุพจี นิลอุบล
อนุกรรมการ

พลอากาศเอก วิริยะ มีศิริ
อนุกรรมการ

นายเกรียงศักดิ์ แสงจันทร์
อนุกรรมการ

นาวาเอก หนึ่ง กาญจนัมพะ
อนุกรรมการและเลขานุการ

พันเอก ฐฐพล ดังสท้าน
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นายอารัญ บุญชัย
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นายยุทธ ลิ้มปิติระ
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

พลอากาศเอก มานะ ประสพศรี
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

รายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่อง Check in จุดท่องเที่ยว ย้อนยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ
ของคณะกรรมการธิการการท่องเที่ยว วุฒิสภา

.....

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๗/๒๕๖๒ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันอังคารที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๒ ที่ประชุมวุฒิสภาได้ลงมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ วรรคสอง (๘) ซึ่งคณะกรรมการธิการการท่องเที่ยว วุฒิสภา เป็นคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาคณะหนึ่ง โดยมีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทู้กิจการ พิเคราะห์ข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว การสร้างความหลากหลายและคุณภาพด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยวของไทย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ พิจารณาศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บัดนี้ คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา เรื่อง Check in จุดท่องเที่ยว ย้อนยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าว ต่อวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๘๘ ดังนี้

๑. การดำเนินงานของคณะกรรมการ

คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา ดังนี้

๑.๑ คณะกรรมการได้มีมติมอบหมายให้คณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการธิการการท่องเที่ยว วุฒิสภา ทำหน้าที่ดำเนินการศึกษา รวบรวม และจัดทำรายงาน การพิจารณาศึกษา ซึ่งคณะอนุกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑) พลอากาศเอก อติศักดิ์ กลั่นเสนาะ	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒) นายชลิต แก้วจันดา	รองประธานคณะอนุกรรมการ
คนที่หนึ่ง
๓) พลเอก นาวัน ดำริกาญจน์	รองประธานคณะอนุกรรมการ
คนที่สอง
๔) นายอนุศักดิ์ คงมาลัย	รองประธานคณะอนุกรรมการ
คนที่สาม
๕) นางจุฑาพร เรืองธนาอาษา	อนุกรรมการ
๖) พลอากาศเอก เมธา สังขวิจิตร	อนุกรรมการ
๗) พลอากาศโท ธรรมนิตย์ สิงห์คะสะ	อนุกรรมการ
๘) นาวาอากาศโท มโน อุดมเวช	อนุกรรมการ
๙) พลอากาศเอก วิริยะ มีศิริ	อนุกรรมการ

(ค)

กระทรวงมหาดไทย

จังหวัดเพชรบูรณ์

นายวีระวัฒน์ วัฒนวงศ์พุกักษ์

นายอำเภอศรีเทพ

สำนักงานเทศบาลตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

นายชวลิต คำเพ็ง

รองนายกเทศมนตรีตำบลทุ่งยั้ง

กระทรวงวัฒนธรรม

กรมศิลปากร

๑) นายพนมบุตร จันทรโชติ

อธิบดีกรมศิลปากร

๒) นายบพิตร วิทยาวิโรจน์

รองอธิบดีกรมศิลปากร

๓) นางสาวธัชชรีน สุวรรณวัฒน์

ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงานโครงการ
และวิเทศสัมพันธ์

๔) นางสาววิภารัตน์ ประดิษฐอาชีพ

ภัณฑารักษ์ชำนาญการพิเศษ

๕) นางรัตติยา ไชยวงศ์

นักโบราณคดีชำนาญการ

๖) นางสาวศศิธร แคล้วปรปักษ์

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย

นายธนสิทธิ์ คชศิลา

หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ

นายสิทธิชัย พุดดี

หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงกมล อัครมาศ

อาจารย์สังกัดคณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาระ มีผลกิจ

อาจารย์สังกัดโรงเรียนการท่องเที่ยว
และบริการ

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์วดีน ปัญญาอุตรระกูล

หัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

๑) นางสาวกนกวรรณ เกิดพิน

อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชา
การท่องเที่ยวและการโรงแรม

๒) นายภาณุรังษี เตือนไธสง

อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชา
การท่องเที่ยวและการโรงแรม

ภาคเอกชน และผู้เชี่ยวชาญ

- ๑) นายกิติพงษ์ วิรุฬห์ศรี ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
จังหวัดอุตรดิตถ์ และนายกสมาคม
สหพันธ์การท่องเที่ยวภาคเหนือ
จังหวัดอุตรดิตถ์
- ๒) นายนิยมพร นพศรี ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม
จังหวัดอุตรดิตถ์ ข้าราชการครูบำนาญ
และกรรมการสภาวัฒนธรรม ตำบลทุ่งยั้ง
อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
- ๓) นายปฏิรูป สายสินธุ์ มัคคุเทศก์เชี่ยวชาญมรดกโลก
พื้นที่สุโขทัย ศรีสขนาลัย กำแพงเพชร
- ๔) นางสาวกุสุมาวดี กรองทอง กรรมการผู้จัดการ บริษัท เฮดแอนด์ฮาร์ท
ครีเอทีฟแอนด์สตราทีจิคโซลูชั่น จำกัด
และผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อ
และออกแบบกิจกรรมส่งเสริม
การท่องเที่ยวเรียนรู้
- ๕) นายวิทวัส ลาภชุ่มศรี มัคคุเทศก์มรดกโลก พื้นที่สุโขทัย
และเมืองร่วมสมัย
- ๖) นายกฤตชยาธร รอดพู ผู้สร้างเนื้อหาการท่องเที่ยว
ทางสื่อสังคมออนไลน์ ผ่านเพจ
บันทึกไทย และเป็นบล็อกเกอร์
ผู้ได้รับรางวัลภาพถ่ายสถานที่
ท่องเที่ยวในประเทศไทย
- ๗) นายกันตเมษฐ์ รัตนนุภาพพจน์ ที่ปรึกษาด้านวัฒนธรรม
ศูนย์วิจัยชุมชน ตำบลท่าขนุน
อำเภอทองผาภูมิ
จังหวัดกาญจนบุรี

๒.๓ การศึกษาข้อมูล เอกสารวิชาการ เอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อสารสนเทศต่าง ๆ
ข้อเท็จจริง กฎหมาย ระเบียบ เอกสารจากหน่วยงาน เอกสารวิชาการ บทความ รายงานวิจัยต่าง ๆ
และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งผลการพิจารณาศึกษาที่มีความถูกต้อง ชัดเจน และมีรายละเอียด
สมบูรณ์มากที่สุด

(จ)

๒.๔ คณะกรรมการธิการได้เดินทางไปศึกษาดูงาน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ประกอบการพิจารณาศึกษา จำนวน ๓ ครั้ง ดังนี้

๑) จังหวัดพิษณุโลก เดินทางไปศึกษาดูงาน ระหว่างวันที่ ๑๗-๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

๒) จังหวัดสุพรรณบุรี เดินทางไปศึกษาดูงาน ระหว่างวันที่ ๔ - ๕ เมษายน ๒๕๖๖

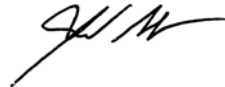
๓) จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดเพชรบูรณ์ เดินทางไปศึกษาดูงาน ระหว่างวันที่ ๒๒ - ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๖

๓. ผลการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมการธิการขอรายงานผลการพิจารณา เรื่อง Check in จุดท่องเที่ยว ย้อนยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ โดยคณะกรรมการได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการท่องเที่ยว ดำเนินการพิจารณาศึกษากรณีดังกล่าว ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณารายงาน ของคณะอนุกรรมการด้วยความละเอียดรอบคอบแล้ว และได้มีมติให้ความเห็นชอบกับรายงาน ดังกล่าว โดยถือเป็นรายงานการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ

จากการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการจึงขอเสนอรายงาน การพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ โดยมีรายละเอียดตามรายงานท้ายนี้ เพื่อให้วุฒิสภาได้พิจารณา หากวุฒิสภาให้ความเห็นชอบด้วยกับผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการขอได้โปรดแจ้ง ไปยังคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาและดำเนินการตามแต่จะเห็นสมควรต่อไป ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ ของประเทศไทยและประชาชนสืบไป

พลเรือเอก

(อิทธิคมน์ ภมรสุต)

รองประธานคณะกรรมการธิการ คนที่สี่
และเลขานุการคณะกรรมการธิการการท่องเที่ยว
วุฒิสภา

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

จากยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ ด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน หัวข้อการสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นกลไกหลักในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย ดังนั้น การนำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวและเชื่อมโยงตามยุคสมัยประวัติศาสตร์ เป็นอีกหนึ่งแนวทางในการสนับสนุนและพัฒนากการท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ภายหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) มีรูปแบบที่เปลี่ยนไป โดยนิยมท่องเที่ยวด้วยตนเองมากขึ้น บางส่วนสนใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการท่องเที่ยวโบราณสถานและประวัติศาสตร์มากขึ้น โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการประสบการณ์ที่แปลกใหม่ ต้องการรับทราบข้อมูลเชิงลึก ความสนุกสนาน และข้อมูลความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยวทางโบราณสถานและประวัติศาสตร์ จากผู้ให้ข้อมูลที่สามารถ่ายทอดเรื่องราวและประสบการณ์ให้เกิดความน่าสนใจ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ การกระตุ้นความสนใจที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวซ้ำ และเดินทางไปยังสถานที่ที่เชื่อมโยงกัน เป็นประเด็นที่คณะกรรมการให้ความสนใจศึกษาในครั้งนี้

อย่างไรก็ดี แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานและประวัติศาสตร์ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างได้รับการประกาศให้เป็นมรดกโลก โดยคณะกรรมการมรดกโลกแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ประกาศให้อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร เป็นมรดกโลก เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๔ นับเป็นมรดกโลกตามบัญชีในลำดับที่ ๕๗๔ ซึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าระดับโลก อีกทั้ง หน่วยงานภาครัฐได้ใช้งบประมาณไปเป็นจำนวนมากสำหรับการขุดค้นและบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถาน จะมีแนวทางดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างไรเพื่อให้เกิดการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า นอกจากนี้ พบว่าจังหวัดในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง บางจังหวัดเป็นจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปจำนวนน้อย ซึ่งการขยายการท่องเที่ยวจากเมืองหลักไปสู่เมืองรอง โดยอาศัยประวัติศาสตร์เป็นส่วนเชื่อมโยง เป็นวัตถุประสงค์หลักของการศึกษาว่าการท่องเที่ยวในรูปแบบใดที่จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้ได้รับประสบการณ์และความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และเชื่อมโยงไปยังเมืองรองเพิ่มขึ้น และเสนอแนะข้อมูลให้กับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนได้นำไปพัฒนาต่อยอดในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

คณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา พิจารณาเห็นว่า เพื่อให้การดำเนินการศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ตามหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม นำเรื่องราวยุคประวัติศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มาเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองหลัก ที่มีความพร้อมในการเดินทาง ทั้งสายการบินและระบบขนส่งสาธารณะไปยังเมืองรอง เพื่อการรับรู้และตื่นรู้ถึงความสำคัญของเรื่องราวในอดีต วิถีชีวิต การก่อกำเนิดชุมชน การเชื่อมโยงค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า จนมีการเผยแพร่อารยธรรมระหว่างกัน ทั้งจากการบันทึกเรื่องราวเล่า เกร็ดความรู้ และร่องรอยชุมชนโบราณ รวมถึงการสร้างบ้านแปงเมืองในอดีต ที่เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่นมาถึงปัจจุบัน

เพื่อกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่ชุมชนฐานราก ที่อาศัยอยู่ในบริเวณโบราณสถานเหล่านั้น และบริเวณโดยรอบได้อย่างแท้จริง และเพื่อให้การท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง รวมถึงจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์เชื่อมโยงที่มีความโดดเด่นทางประวัติศาสตร์ ได้รับการกล่าวถึงมากขึ้น นำมาซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพิ่มพูนความรู้แก่ผู้สนใจในอดีตของชาติไทยให้เกิดการพัฒนาที่มีความยั่งยืนต่อไป

การพิจารณาศึกษา เรื่อง “Check in จุดท่องเที่ยว ย้อนยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ” เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีวัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง

๒. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค เส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง

๓. เพื่อศึกษากลยุทธ์ของการตลาด สินค้าและบริการที่เหมาะสมตามเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง

๔. เพื่อศึกษาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อที่ทันสมัยที่มีความเหมาะสมและนำมาประยุกต์ใช้ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน และสถาบันการศึกษา นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ และมีพื้นที่ศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง และจังหวัดที่มียุคสมัยประวัติศาสตร์เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ ๕ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดเพชรบูรณ์ คณะกรรมการได้ใช้วิธีการศึกษาในรูปแบบการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ประกอบด้วย การศึกษาเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) การสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกต การศึกษาดูงาน และการจัดสัมมนา โดยสรุปผลการพิจารณามีข้อเสนอแนะที่สำคัญ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) **ให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา** เป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการความร่วมมือกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดหรือรายจังหวัด โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- จัดทำข้อมูลในการให้บริการนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้โดยสะดวก สะอาด และมีความปลอดภัย

- สนับสนุนผู้โน้มน้าวทางความคิด (Influencer) ในการร่วมเผยแพร่การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวสู่กลุ่มเป้าหมาย

- สนับสนุนจังหวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม (Event) ต่าง ๆ ทั้งระดับพื้นที่ และระดับประเทศ

- จัดทำคำแนะนำเส้นทางการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์แบบหลายภาษา ซึ่งอาจเป็นการร่วมมือกับ YouTuber ในการแชร์ประสบการณ์การเดินทางที่น่าสนใจและนักท่องเที่ยวอาจยังไม่ทราบ

- ควรต้องมีบทบาทนำเข้าไปดูแลรักษาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว และให้คำแนะนำกับหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ

• **ให้สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด** โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- มีบทบาทหลักในการจัดทำ รวบรวมรายละเอียดแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดนั้น ๆ และประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดูแล รักษา และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะโบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนให้คำแนะนำในข้อมูลความสนใจและความประสงค์ รวมถึงเสียงสะท้อนของผู้มาเยือน

- ประสานกับหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ฝัาระวังก่อนเกิดเหตุ และวางแผนร่วมกับภาคเอกชน อาทิ ผู้ประกอบการโรงแรม รีสอร์ท ในการจัดทำข้อมูล และให้คำแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดต่อผู้มาเยือน

- จัดทำโมเดลธุรกิจ (Business Model) ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เกี่ยวกับแผนงานการท่องเที่ยวของจังหวัดเป็นรายปี และระบุรายละเอียดที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกเดือน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของพื้นที่และสภาพอากาศ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถวางแผนการเดินทางได้ โดยเฉพาะการนำชมแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ร่วมกับการจัดงาน (Event) ในพื้นที่

๒) ให้กระทรวงมหาดไทย ในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการบำบัดทุกข์บำรุงสุข การสาธารณสุข การปกครองท้องถิ่น การป้องกันสาธารณสุข การพัฒนาชนบทและชุมชน การส่งเสริมการศึกษา และการประกอบอาชีพ และการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- กำหนดนโยบายให้แต่ละจังหวัดคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวหรือประเภทการท่องเที่ยวที่โดดเด่นของตนเอง วางกลยุทธ์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้จังหวัดเป็นหน่วยงานในการบูรณาการสนับสนุนการท่องเที่ยวในจังหวัดตน โดยการเน้นการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การคมนาคมสะดวก สะอาด และมีความปลอดภัย

- จังหวัดจะต้องเป็นแหล่งรวบรวม เผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว เส้นทาง ที่พัก และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้การสื่อสารที่หลากหลาย ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในท้องถิ่นในการจัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

- ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนจัดทำสินค้าที่ระลึก และอาหารพื้นถิ่นของชุมชนและท้องถิ่นนั้น ๆ ให้มีคุณภาพ เช่น โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ OTOP นวัตกรรมที่มีอยู่เดิม นำมาปรับปรุงและพัฒนาต่อยอดให้ใช้ประโยชน์และมีความยั่งยืนต่อไป

- จังหวัดประสานกับอุทยานประวัติศาสตร์ ร่วมมือกับสถานศึกษา เช่น โรงเรียนในท้องถิ่นนั้น ๆ สร้างมัคคุเทศก์น้อยและมัคคุเทศก์ท้องถิ่น สำหรับพร้อมเสนอให้บริการแก่นักท่องเที่ยวตามความต้องการ

- ให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด อำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยทางจราจร และมุ่งเน้นความปลอดภัยของที่พักในแหล่งท่องเที่ยว

- ปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวให้สะอาด จัดการกับปัญหาเศษขยะมูลฝอยต่าง ๆ และปรับปรุงอาคารสถานที่ให้รองรับการเข้าถึงของทุกกลุ่มบุคคล เช่น อาคารสิ่งก่อสร้าง อารยสถาปัตยกรรม

- หน่วยงานระดับจังหวัด จัดทำป้ายบอกทาง โดยติดตั้งเพิ่มหรือติดตั้งให้ชัดเจนในสถานที่ท่องเที่ยวให้สามารถมองเห็นได้ง่าย ไม่อยู่ในจุดอับสายตา เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้เอง เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เห็นว่าป้ายบอกทางน้อยเกินไปทำให้เป็นปัญหากับการเดินทางท่องเที่ยว นอกจากนี้ แผ่นป้ายแสดงสถานที่ท่องเที่ยวอาจจัดทำเป็นลักษณะอินโฟกราฟิก เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึง มีการให้บริการหลายภาษา และมี QR code ให้เข้าไปศึกษาข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติม เช่น แผนที่เส้นทางรถประจำทางที่ผ่านจุดท่องเที่ยวที่สำคัญ

๓) ใหักระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมศิลปากร โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- สนับสนุนงบประมาณในการขุดค้น การบูรณะและการดูแลรักษาสถานที่ ปรับปรุงแหล่งอุทยานให้มีความสะดวก สะอาด และมีความปลอดภัย สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทุกประเภท

- จัดทำข้อมูลข่าวสาร ตำนาน หรือประวัติศาสตร์ เผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ และเว็บไซต์ที่ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันตลอดเวลา

- ส่งเสริมนักวิชาการอิสระที่เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ และปราชญ์ชาวบ้าน แหล่งสถานศึกษา ระดับโรงเรียน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์งานวิจัย หรือการค้นคว้าเกี่ยวกับแหล่งโบราณสถานนั้น ๆ ทั้งในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

- พิจารณาอนุญาตให้สำนักศิลปากรพื้นที่นั้น ๆ จัดกิจกรรมเพื่อหารายได้บำรุงสถานที่ โดยไม่ต้องนำส่งให้ส่วนกลางทั้งหมด

- ควรพิจารณากิจกรรมร่วมสมัยที่กำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน คือ การท่องเที่ยวพักแรม (Camping) โดยจัดให้มีจุดพักแรม (Camping Ground) โดยศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของอุทยานแห่งชาติ ซึ่งจะสามารถสร้างรายได้บำรุงสถานที่ได้ส่วนหนึ่ง เพื่อให้ดึงดูดความสนใจของประชาชนทุกวัยได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ยังเป็นการแบ่งเบาภาระงบประมาณของประเทศ

- การอำนวยความสะดวกกลุ่มผู้สร้างสรรค์เนื้อเรื่อง (Content Creator) และนักท่องเที่ยวทั่วไปในการถ่ายวิดีโอ ควรปรับปรุงกฎระเบียบให้หน่วยงานสามารถอนุญาตเรื่องการเข้าถึงและถ่ายทำได้สะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

- จัดทำสินค้าที่ระลึก (Souvenir) ที่เป็นเอกลักษณ์และมีความโดดเด่นที่เกี่ยวข้องกับอุทยานประวัติศาสตร์ของแต่ละจังหวัด และร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึกและสินค้าชุมชนอยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจซื้อของที่ระลึกและนำไปประชาสัมพันธ์ต่อไป

- ประสานไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเทพ จัดทำประกาศข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับการกำหนดน้ำหนักของรถบรรทุก การห้ามเครื่องจักรต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นล้อเหล็กขึ้น - ลง บนถนนลาดยางหรือคอนกรีตในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีเทพ เนื่องจากน้ำหนักของรถบรรทุกที่ใช้ถนนสาธารณะที่ตัดผ่านอุทยานประวัติศาสตร์ อาจส่งผลให้โบราณสถาน

เกิดความชำรุดเสียหายได้ และการประกาศข้อกำหนดเกี่ยวกับการห้ามไม่ให้มีการสร้างแท่นขุดเจาะน้ำมัน ในรัศมี ๑,๐๐๐ เมตร จากอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ โดยให้ปรับตามผังเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อโบราณสถานเขาค้างนอก ทั้งจากความสั่นสะเทือน และจากภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่ต้องสูญเสียไป การลดทอนคุณค่าของโบราณสถาน และยังส่งผลโดยรวมต่อความสวยงามของอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพที่กำลังจะได้รับการเสนอชื่อเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกอีกด้วย (หมายเหตุ : อาจมีหลักเกณฑ์ตามประกาศของคณะกรรมการมรดกโลก)

๔) ให้กระทรวงคมนาคม ในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และให้บริการคมนาคมขนส่ง เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ยกกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ตลอดจนความมั่นคงของประเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- อำนวยความสะดวกให้มีรถสาธารณะ รถประจำทาง เชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางอารยธรรม และประวัติศาสตร์

- จัดทำป้ายบอกทางแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของแต่ละจังหวัดให้เห็นได้ชัดเจน เป็นภาษาอังกฤษที่สะกดเหมือนกัน เพื่อให้สื่อสารตรงกับแอปพลิเคชัน Google Maps ที่ต้องปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อแนะนำแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในจังหวัดนั้น ๆ

- อำนวยความสะดวกในการแนะนำเส้นทางการท่องเที่ยว และการเดินทางเชื่อมต่อไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการเดินทางน้อยลง และสามารถท่องเที่ยวได้หลายแห่งมากขึ้น

- รวบรวมข้อมูลเส้นทางที่มีบริการการเดินทางสาธารณะให้ครบทั้งหมดทั่วประเทศ ทั้ง ๓ มิติ คือ รถ ราง และเรือ ลงใน Google Transit ใน Google Account ซึ่ง Google จะนำข้อมูลไปใช้ใน Google Map และเฝ้าติดตามปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถ ใช้ “เส้นทาง (Directions)” เลือกเส้นทางและวิธีการเดินทางด้วย Google Map จากจุดหนึ่งเชื่อมต่อการเดินทางไปยังจุดหมาย (Destination) ด้วยตนเองโดยสะดวก ซึ่งกระทรวงคมนาคมสามารถประสานรายละเอียดวิธีการกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และสถาบันการศึกษาที่เคยดำเนินโครงการลักษณะนี้มาแล้ว

๕) ให้กระทรวงแรงงาน โดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการร่วมกับกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สถาบันการศึกษาภาครัฐและเอกชน สมาคมที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและอบรมมัคคุเทศก์ไทยให้มีความพร้อม มีประสบการณ์ในการนำชม และให้ข้อมูลที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และมีความน่าสนใจ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ และฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้กลุ่มทัวร์ใช้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อรับทราบข้อมูลความเป็นมาในท้องถิ่น และสร้างรายได้ให้คนในพื้นที่

๖) ให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในฐานะหน่วยงานหลักรับผิดชอบด้านการตลาด การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประเทศไทยในด้านความงามของธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา และวิวัฒนาการของเทคโนโลยี อันจะเป็นการชักจูงให้มีการเดินทางท่องเที่ยว โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- ดำเนินการประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการตลาดแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานในประเทศไทย โดยเน้นการสื่อสารออนไลน์ให้เห็นถึงความชัดเจนของข้อมูลการเดินทางในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการด้านการสื่อสารของนักท่องเที่ยว รวมทั้งให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกในการเดินทาง และร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ให้มีความหลากหลายและครอบคลุมทุกฤดูกาล อีกทั้ง สื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่มีความสนใจ

- การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ควรใช้การตลาดแบบอาศัยผู้มีชื่อเสียง (Celebrity Marketing) ผู้โน้มน้าวทางความคิด (Influencer) เป็นผู้นำชมแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เป็นที่รู้จัก และมีผู้ติดตามมาเยี่ยมชมมากขึ้น

- ขยายการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มตลาดใหม่ ๆ เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่ม Gen X กลุ่ม Gen Y และกลุ่ม Gen Z ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ รวมถึงชาวต่างชาติที่ทำงานในประเทศไทย (Expat)

๓) ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยกองบัญชาการตำรวจท่องเที่ยว และสถานีตำรวจภูธรต่าง ๆ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จัดการกับปัญหาจราจรในแหล่งท่องเที่ยว และดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว เนื่องจากความไม่ปลอดภัยเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวกังวลใจ และเห็นว่า เป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข และดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

๔) ให้หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวภาคเอกชน พิจารณาจัดการท่องเที่ยวเชิงรางวัล (Incentive tour) มาเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์ให้มากขึ้น โดยประสานความร่วมมือกับสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน) และหน่วยงานในพื้นที่

สารบัญ

	หน้า
รายชื่อคณะกรรมการ	ก - ข
รายชื่อคณะอนุกรรมการ	ค
รายงานผลการพิจารณาศึกษา	(ก) - (จ)
บทสรุปผู้บริหาร	-ก- - -ฉ-
สารบัญ	(๑)
สารบัญตาราง	(๔)
สารบัญภาพ	(๕)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาของการพิจารณาศึกษา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์	๓
๑.๓ ขอบเขตการศึกษา	๔
๑.๔ วิธีการศึกษา	๔
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๘
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง	๙
๒.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐	๙
๒.๒ ความหมาย และความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์	๑๐
๒.๓ ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)	๑๒
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๕
บทที่ ๓ ผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ	๑๙
๓.๑ ยุคประวัติศาสตร์และความเชื่อมโยงในแต่ละยุคสมัย ตั้งแต่สมัยทวารวดี สุพรรณภูมิ สุโขทัย และอยุธยา	๒๐
๓.๑.๑ สมัยทวารวดี	๒๐
๓.๑.๒ สมัยสุพรรณภูมิ	๒๒
๓.๑.๓ สมัยสุโขทัย	๒๕
๓.๑.๔ สมัยอยุธยา	๒๗
๓.๒ ผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ	๓๑
๓.๒.๑ จังหวัดสุพรรณบุรี	๓๑
๑ ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสุพรรณบุรี	๓๑
๒ การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการของจังหวัดสุพรรณบุรีมาให้ข้อมูล	๓๔

๓.๒.๒	จังหวัดสุโขทัย	๔๕
๑)	ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสุโขทัย	๔๕
๒)	การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการของจังหวัดสุโขทัยมาให้ข้อมูล	๔๗
๓.๒.๓	จังหวัดพิษณุโลก	๖๑
๑)	ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดพิษณุโลก	๖๑
๒)	การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการของจังหวัดพิษณุโลกมาให้ข้อมูล	๖๒
๓.๒.๔	จังหวัดอุตรดิตถ์	๗๒
๑)	ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอุตรดิตถ์	๗๒
๒)	การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการจังหวัดอุตรดิตถ์มาให้ข้อมูล	๗๓
๓.๒.๕	จังหวัดเพชรบูรณ์	๘๑
๑)	ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดเพชรบูรณ์	๘๑
๒)	การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการของจังหวัดเพชรบูรณ์มาให้ข้อมูล	๘๕
บทที่ ๔	สรุปผลการพิจารณาศึกษา	๙๑
๔.๑	เส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์รายจังหวัด	๙๑
	ผลการศึกษาจุด Check in ในจังหวัดต่าง ๆ	๙๖
๑)	จุด Check in ในจังหวัดสุพรรณบุรี	๙๖
๒)	จุด Check in ในจังหวัดสุโขทัย	๑๐๒
๓)	จุด Check in ในจังหวัดพิษณุโลก	๑๐๘
๔)	จุด Check in ในจังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๒
๕)	จุด Check in ในจังหวัดเพชรบูรณ์	๑๑๙
๔.๒	ผลการศึกษากลยุทธ์ของการตลาด สินค้าและบริการที่เหมาะสม ตามเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง	๑๒๕
๔.๓	ผลการศึกษาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อที่ทันสมัย ที่มีความเหมาะสมและนำมาประยุกต์ใช้ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	๑๒๗
บทที่ ๕	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ	๑๓๓
๕.๑	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ เส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง	๑๓๕
๕.๑.๑)	จังหวัดสุพรรณบุรี	๑๓๕
๕.๑.๒)	จังหวัดสุโขทัย	๑๓๗
๕.๑.๓)	จังหวัดพิษณุโลก	๑๔๐

๕.๑.๔) จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๔๒
๕.๑.๕) จังหวัดเพชรบูรณ์	๑๔๔
๕.๒) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๔๕
บรรณานุกรม	๑๔๙
ภาคผนวก	๑๕๗
ภาคผนวก ก แผนที่ท่องเที่ยวและบทความการท่องเที่ยว จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๕๙
ภาคผนวก ข ภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานของคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา และคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัด การปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการท่องเที่ยว	๑๙๕
ภาคผนวก ค รายชื่อคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา รายชื่อที่ปรึกษาภักดีมงคลประจำคณะกรรมการ รายชื่อที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ และเลขานุการประจำ คณะกรรมการ รายชื่อคณะอนุกรรมการ ในคณะกรรมการ	๒๑๑

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ ๑ สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี	๓๔
ตารางที่ ๒ จำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๔	๕๘

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ ๑ เส้นเวลายุคประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ยุคก่อน พ.ศ. ๑๘๐๐	๑๙
ภาพที่ ๒ แผนที่อโยธยาศรีรามเทพนคร	๒๘
ภาพที่ ๓ แผนที่โบราณดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ วาดโดยนักภูมิศาสตร์ชาวฝรั่งเศสที่เดินทางมาอยุธยา พ.ศ. ๒๒๒๙ สมัยจักรวรรดินิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	๒๙
ภาพที่ ๔ แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี	๓๒
ภาพที่ ๕ แผนที่แสดงผังเมืองโบราณในเขตดินแดนภาคกลาง	๓๓
ภาพที่ ๖ แผนที่แสดงผังเมืองโบราณอุทอง	๓๓
ภาพที่ ๗ เส้นทาง “ท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานเมื่อเกี่ยวข้องกับความรู้ Edutainment”	๔๐
ภาพที่ ๘ เส้นทางท่องเที่ยวย้อนรำลึก การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพสกนิกร ณ จังหวัดสุพรรณบุรี ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ รวม ๙ ครั้ง	๔๑
ภาพที่ ๙ เส้นทางท่องเที่ยวโบราณสถานสำคัญในเมืองและนอกเมืองโบราณอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี	๔๒
ภาพที่ ๑๐ ทูเรียนหลงลับแล สวนป้อเลี้ยง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์	๗๗
ภาพที่ ๑๑ เขาค้อมอรั้น และเศียรพระโพธิสัตว์ศรีอาริยมุตไตรย	๘๕
ภาพที่ ๑๒ แผนที่แสดงผังเมืองโบราณศรีเทพ	๘๖
ภาพที่ ๑๓ เส้นทางการเดินทางของวัฒนธรรมในเมืองศรีเทพ	๘๗
ภาพที่ ๑๔ เส้นทางเชื่อมโยงจุด Check in ตามอารยธรรมทวารวดี	๙๒
ภาพที่ ๑๕ เส้นทางเชื่อมโยงจุด Check in ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวแบบไปเช้า – เย็นกลับ	๙๓
ภาพที่ ๑๖ เส้นทางเชื่อมโยงจุด Check in ตามการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์สุโขทัย	๙๔
ภาพที่ ๑๗ เส้นทางเชื่อมโยงจุด Check in ตามความสะดวกในการเดินทาง	๙๕
ภาพที่ ๑๘ จุด Check in ในจังหวัดสุพรรณบุรี	๙๖
ภาพที่ ๑๙ จุด check in ในจังหวัดสุโขทัย	๑๐๒
ภาพที่ ๒๐ จุด Check in ในจังหวัดพิษณุโลก	๑๐๘
ภาพที่ ๒๑ จุด Check in ในจังหวัดอุตรดิตถ์	๑๑๒
ภาพที่ ๒๒ จุด Check in ในจังหวัดเพชรบูรณ์	๑๑๙

๑.๑ ความเป็นมาของการพิจารณาศึกษา

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ ด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน กำหนดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นกรอบเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย ให้ความสำคัญกับการรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวระดับโลก สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการท่องเที่ยวถือเป็นกลไกหลักในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ การท่องเที่ยวของไทยสร้างรายได้กว่า ๒.๙๙ ล้านล้านบาท ต่อมาในปี ๒๕๖๓ เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) รายได้จากการท่องเที่ยวหดตัวเหลือเพียง ๐.๗๙ ล้านล้านบาท^๑

จากการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๒ สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวเมืองรองต่อเมืองหลักยังต่ำกว่าค่าเป้าหมาย เนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวในเมืองหลักเป็นส่วนใหญ่ แต่ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๔ ที่ผ่านมานั้น ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยลดลงอย่างมาก อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวของประเทศไทยมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายและเน้นความยั่งยืน มีการผสมผสาน วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา และความเป็นไทยเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวกระจายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในเมืองรองมากขึ้น รวมทั้งในช่วงเวลาดังกล่าว ภาครัฐและเอกชนได้มีมาตรการสนับสนุนและกระตุ้นการท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเที่ยวภายในประเทศ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวในเมืองรองเพื่อการกระจายและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวเมืองรองในปี ๒๕๖๔ มีอัตราเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ ๒๔.๙๑ ซึ่งมากกว่าปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ที่ผ่านมา สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๖๖ ตั้งแต่เดือนมกราคม - กรกฎาคม ๒๕๖๖ พบว่า ภาคการท่องเที่ยวสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติรวมกัน ๑,๐๘๔,๕๗๕ ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นรายได้ที่มาจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ ๖๓๘,๑๖๑ ล้านบาท^๒

^๑ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (ร่าง) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) (ฉบับปรับปรุง), ๕-๑.

^๒ กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, “จำนวนนักท่องเที่ยวสะสม ๑ มกราคม - ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๖, <https://www.thaipost.net/economy-news/419767/>

ด้านจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ^๓ คาดว่าจะเป็นไปตามเป้าหมายที่รัฐบาลได้ตั้งไว้ไม่น้อยกว่า ๒๕ ล้านคน โดยตั้งแต่ต้นปีจนถึงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๖ มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าประเทศไทยแล้ว จำนวน ๑๕,๓๒๒,๑๗๕ คน เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๘๔ เมื่อเทียบกับช่วง ๗ เดือนแรกของปี พ.ศ. ๒๕๖๕ ซึ่ง ๕ อันดับแรก ของประเทศต้นทางที่เดินทางมาไทยมากที่สุด ได้แก่ ๑) ประเทศมาเลเซีย จำนวน ๒,๔๓๙,๗๑๐ คน ๒) สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน ๑,๘๓๙,๖๖๐ คน ๓) สาธารณรัฐเกาหลี จำนวน ๙๐๗,๔๖๓ คน ๔) สาธารณรัฐอินเดีย จำนวน ๘๘๕,๗๗๒ คน และ ๕) สหพันธรัฐรัสเซีย จำนวน ๘๕๔,๙๔๖ คน

ทั้งนี้ หากพิจารณาจากสัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวเมืองรองในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๑ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๖๖ พบว่ามีค่าเฉลี่ยสัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวเมืองรองอยู่ที่ร้อยละ ๑๖.๓ ซึ่งยังต้องดำเนินการกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวในเมืองรองมากยิ่งขึ้น^๔

นอกจากนี้ จากการติดตามการดำเนินการตามเป้าหมายรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ที่ต้องบรรลุในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ คือ อัตราการขยายตัวของรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ขยายตัวร้อยละ ๑๐ โดยเทียบเคียงจากรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชน ต้นแบบขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) จำนวน ๒๐ ชุมชน พบว่าหดตัวถึงร้อยละ ๔๐.๓๐ ต่อเนื่องจากปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ที่หดตัวอยู่แล้วร้อยละ ๔๖.๕๔ ซึ่งพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่า มีส่วนทำให้รายได้โดยรวมลดลงร้อยละ ๑๒.๓๗ แสดงให้เห็นว่ามีสถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับวิกฤต^๕

คณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา มีหน้าที่และอำนาจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทู้พิจารณา พิจารณา สอบหา ข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว การสร้างความหลากหลายและคุณภาพด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พิจารณาศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการกระจายรายได้การท่องเที่ยวจากเมืองหลัก ไปสู่เมืองรอง โดยการนำองค์ความรู้และวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน มาสร้างคุณค่าให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว สร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว และเป็นการติดตามเป้าหมายรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ คณะกรรมการ จึงได้ร่วมกับคณะกรรมการโครงการสมาชิกวุฒิสภาพบประชาชนในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือ (ตอนล่าง) และจังหวัดสุโขทัย จัดสัมมนา เรื่อง “โอกาสและทิศทางการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนล่าง” ขึ้น เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๕ ณ โรงแรมสุโขทัย เฮอริเทจ รีสอร์ท อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย จากผลการสัมมนา เห็นว่าควรมีการบูรณาการในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบการเชื่อมโยงเส้นทาง

^๓ ผู้จัดการออนไลน์, “ท่องเที่ยวไทย ๗ เดือนแรกปี ๖๖ มีนักท่องเที่ยวเข้า ปท.กว่า ๑๕ ล้านคน เพิ่มขึ้น ๓๘๔%,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๖, <https://mgronline.com/uptodate/detail/9660000070038>

^๔ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี ๒๕๖๔, ๒๒๖ - ๒๒๗.

^๕ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี ๒๕๖๔, ๒๒๙.

ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ สร้างความน่าสนใจและนำวัฒนธรรมท้องถิ่นเชิงประวัติศาสตร์ มาเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีลักษณะ เป็นเมืองรองในการท่องเที่ยว ที่แต่ละจังหวัดมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ และรากวัฒนธรรมอย่างยาวนาน เพื่อเป็นการกระจายรายได้ท่องเที่ยวให้กับชุมชนในเมืองรอง ได้อย่างแท้จริง

คณะกรรมการพิจารณาเห็นว่า เพื่อการดำเนินการศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัด การปฏิรูปประเทศและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ตามหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงนำเรื่องราวยุคประวัติศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มาเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างเมืองหลัก ซึ่งมีความพร้อมในการเดินทาง ทั้งสายการบินและระบบ ขนส่งสาธารณะไปยังเมืองรอง เพื่อการรับรู้และตื่นรู้ถึงความสำคัญของเรื่องราวในอดีต วิถีชีวิต การก่อกำเนิดชุมชน การเชื่อมโยงค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า จนมีการเผยแพร่อารยธรรมระหว่างกัน จากการบันทึกเรื่องเล่า เกร็ดความรู้ และร่องรอยชุมชนโบราณ รวมถึงการสร้างบ้านแปงเมืองในอดีต อันเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่นมาถึงปัจจุบัน และเพื่อกระจาย รายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่ชุมชนฐานราก ที่อาศัยอยู่ในบริเวณโบราณสถานเหล่านั้นและโดยรอบ ได้อย่างแท้จริง และเพื่อให้การท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัด ที่มีประวัติศาสตร์เชื่อมโยงที่มีความโดดเด่นได้รับการกล่าวถึงมากขึ้น นำมาซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพิ่มพูนความรู้แก่ผู้สนใจในอดีตของชาติไทยให้เกิดการพัฒนาที่มีความยั่งยืน ส่วนเหตุผลที่ใช้คำว่า จุด “Check In” ในการทำการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากปัจจุบันการสื่อสารโดยช่องทางออนไลน์ ได้เข้ามามีส่วนสำคัญในชีวิตประจำวัน ผู้เดินทางสามารถสืบค้นข้อมูลที่ต้องการได้จากโทรศัพท์มือถือ ประกอบด้วย แอปพลิเคชัน (Application) ที่บรรจุข้อมูลต่าง ๆ ไว้ได้อย่างไม่จำกัด การศึกษาในครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ให้เป็นที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ดังนั้น จึงเห็นควรมีการพิจารณาศึกษา เรื่อง **Check in จุดท่องเที่ยว ย้อนยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ** เพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยว เชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง

๑.๒.๒ เพื่อศึกษากลยุทธ์ของการตลาด สินค้าและบริการที่เหมาะสมตามเส้นทางการท่องเที่ยว เชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อที่ทันสมัยที่มีความเหมาะสมและนำมา ประยุกต์ใช้ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

๑.๒.๔ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง

๑.๓ ขอบเขตการศึกษา

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และปัญหา อุปสรรคที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งกลยุทธ์ของการตลาดสินค้าและบริการที่เหมาะสมตามเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อที่ทันสมัยที่มีความเหมาะสม และนำมาประยุกต์ใช้ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๔ กลุ่ม ประกอบด้วย

- ๑) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ
- ๒) กลุ่มภาคเอกชนและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว
- ๓) กลุ่มผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน
- ๔) กลุ่มสถาบันการศึกษา หรือนักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาในครั้งนี้ คณะกรรมการได้กำหนดพื้นที่ศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง และจังหวัดที่มียุคสมัยประวัติศาสตร์เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยมีจังหวัดที่เลือกมาทำการศึกษา ๕ จังหวัด ได้แก่

- ๑) จังหวัดสุพรรณบุรี
- ๒) จังหวัดพิษณุโลก
- ๓) จังหวัดสุโขทัย
- ๔) จังหวัดอุตรดิตถ์
- ๕) จังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการศึกษาระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - สิงหาคม ๒๕๖๖ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น จำนวน ๗ เดือน

๑.๔ วิธีการศึกษา

คณะกรรมการได้ใช้วิธีการศึกษาในรูปแบบการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ประกอบด้วย การศึกษาเอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) การสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกต การศึกษาดูงานและการจัดสัมมนา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑.๔.๑ คณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา มอบหมายคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา ดำเนินการศึกษา รวบรวม และจัดทำรายงานการพิจารณา ศึกษา ซึ่งคณะอนุกรรมการ ประกอบด้วย

๔) นายสิทธิพันธ์ แสงสุวรรณ <u>สำนักงานพื้นที่พิเศษ ๗ (สุพรรณบุรี)</u>	เจ้าหน้าที่พัฒนาพื้นที่พิเศษ
๑) นายสมจินต์ ชาญกระเป๋	ผู้จัดการสำนักงานพื้นที่พิเศษ ๗
๒) นางสาวดรุณี วิริยะเอี่ยมพิกุล	เจ้าหน้าที่พัฒนาพื้นที่พิเศษ
๓) นายเมธี แยมเกษร	เจ้าหน้าที่พัฒนาพื้นที่พิเศษ
กระทรวงมหาดไทย	
<u>จังหวัดเพชรบูรณ์</u>	
นายวีระวัฒน์ วัฒนวงศ์พฤกษ์	นายอำเภอศรีเทพ
<u>สำนักงานเทศบาลตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์</u>	
นายชวลิต คำเพ็ง	รองนายกเทศมนตรีตำบลทุ่งยั้ง
กระทรวงวัฒนธรรม	
<u>กรมศิลปากร</u>	
๑) นายพนมบุตร จันทรโชติ	อธิบดีกรมศิลปากร
๒) นายบพิตร วิทยาวิโรจน์	รองอธิบดีกรมศิลปากร
๓) นางสาวธัชรีน สุวรรณวัฒน์	ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงานโครงการ และวิเทศสัมพันธ์
๔) นางสาววิภารัตน์ ประดิษฐ์อาชีพ	ภัณฑารักษ์ชำนาญการพิเศษ
๕) นางรัตติยา ไชยวงศ์	นักโบราณคดีชำนาญการ
๖) นางสาวศศิธร แคล้วปรปักษ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
<u>อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย</u>	
นายธนสิทธิ์ คชศิลา	หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย
<u>อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ</u>	
นายสิทธิชัย พุดดี	หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ
กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	
<u>มหาวิทยาลัยสวนดุสิต</u>	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงกมล อัครมาศ	อาจารย์สังกัดคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาระ มีผลกิจ	อาจารย์สังกัดโรงเรียนการท่องเที่ยว และบริการ
<u>มหาวิทยาลัยนเรศวร</u>	
รองศาสตราจารย์วศิน ปัญญาอุตตระกุล	หัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
<u>มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์</u>	
๑) นายภาณุรังษี เตือนไธสง	อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการ ท่องเที่ยวและการโรงแรม
๒) นางสาวกนกวรรณ เกิดพิน	อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชา การท่องเที่ยวและการโรงแรม

ภาคเอกชน และผู้เชี่ยวชาญ

- ๑) นายกิติพงษ์ วิรุพงษ์ศรี ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
จังหวัดอุตรดิตถ์ และนายกสมาคม
สหพันธ์การท่องเที่ยวภาคเหนือ
จังหวัดอุตรดิตถ์
- ๒) นายนิยมพร นพศรี ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมจังหวัด
อุตรดิตถ์ ข้าราชการครูชำนาญ
และกรรมการสภาวัฒนธรรม ตำบลทุ่งยั้ง
อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
- ๓) นายปฏิรูป สายสินธุ์ มัคคุเทศก์เชี่ยวชาญมรดกโลก
พื้นที่สุโขทัย ศรีสัชชาลัย กำแพงเพชร
- ๔) นางสาวกุสุมาวดี กรองทอง กรรมการผู้จัดการ บริษัท เฮดแอนด์ฮาร์ท
ครีเอทีฟแอนด์สตราทีจิคโซลูชั่น จำกัด
และผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อ
และออกแบบกิจกรรมส่งเสริม
การท่องเที่ยวเรียนรู้
- ๕) นายวิหวัศ ลาภชุ่มศรี มัคคุเทศก์มรดกโลก พื้นที่สุโขทัย
และเมืองร่วมสมัย
- ๖) นายกฤตชยาธร รอดพู ผู้สร้างเนื้อหาการท่องเที่ยว
ทางสื่อสังคมออนไลน์ ผ่านเพจ บันทึกไทย
และเป็นบล็อกเกอร์ ผู้ได้รับรางวัล
ภาพถ่ายสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย
ที่ปรึกษาด้านวัฒนธรรม
- ๗) นายกันตเมษฐ์ รัตนนภาพพจน์ ศูนย์วิจัยชุมชน
ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ
จังหวัดกาญจนบุรี

๑.๔.๔ คณะกรรมการได้เดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์
ผู้เกี่ยวข้อง ประกอบการพิจารณาศึกษา จำนวน ๓ ครั้ง ดังนี้

- ๑) จังหวัดพิษณุโลก เดินทางไปศึกษาดูงาน ระหว่างวันที่ ๑๗ - ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖
- ๒) จังหวัดสุพรรณบุรี เดินทางไปศึกษาดูงาน ระหว่างวันที่ ๔ - ๕ เมษายน ๒๕๖๖
- ๓) จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดเพชรบูรณ์ เดินทางไปศึกษาดูงาน
ระหว่างวันที่ ๒๒ - ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๖

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative) ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตการณ์ และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่เก็บรวบรวมจากทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) รวมทั้งวิธีการวิเคราะห์อื่น ๆ อาทิ

๑) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการสร้างข้อมูลที่เป็นข้อสรุปชั่วคราว จากนั้นจะทำการเชื่อมโยงข้อสรุปย่อยต่าง ๆ เพื่อแสดงความสัมพันธ์และนำไปสู่ข้อสรุปที่ใหญ่ขึ้น

๒) การวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) โดยการจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่หรือประเภท ตามลักษณะที่ข้อมูลนั้นมีอยู่ร่วมกัน

๓) การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Analysis) โดยการเปรียบเทียบจากความเหมือนและความแตกต่างที่มีอยู่ในคุณลักษณะ (Qualities) หรือคุณสมบัติ (Attributes) ของข้อมูล

๔) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความข้อมูล (Interpretative Textual Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยตีความจากตัวบริบทของพื้นที่

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๕.๑ ได้รวบรวมข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา และเสนอแนะจุด Check in ที่สำคัญเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ในการออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยวตามเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์

๑.๕.๒ รับทราบปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง นำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนต่อไป

๑.๕.๓ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและกลยุทธ์ของการตลาด สินค้า และการบริการที่เหมาะสม รวมทั้งการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อที่ทันสมัยที่มีความเหมาะสม และนำมาประยุกต์ใช้ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

๑.๕.๔ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง เช่น จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดพิษณุโลก ฯลฯ ให้มีศักยภาพและโอกาสเกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และมีเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง

๑.๕.๕ เด็ก เยาวชน และนักท่องเที่ยวที่สนใจ ได้รับความรู้ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ ตามเส้นทางการท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว และตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ที่เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรือง เป็นปึกแผ่นมาจวบจนถึงปัจจุบัน

คณะกรรมการการท่งเท่ยว วุฒิสภา มีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการพิจารณาศึกษา การส่งเสริมและพัฒนากการท่งเท่ยว การสร้างความหลากหลายและคุณภาพด้านการท่งเท่ยว รวมทั้ง ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนากการท่งเท่ยวของไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ และได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำ และดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่งเท่ยว ทำการศึกษา เรื่อง Check in จุดท่งเท่ยว ย่อนยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ โดยพิจารณาเลือกแหล่งท่งเท่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยประวัติศาสตร์ ในจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดเพชรบูรณ์ และให้ความสำคัญกับการกระจายรายได้การท่งเท่ยวจากเมืองหลักไปสู่เมืองรอง การนำองค์ความรู้ และวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนมาสร้างคุณค่าให้กับสินค้าและบริการด้านการท่งเท่ยว สร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับนักท่งเท่ยว และเป็นการติดตามเป้าหมายรายได้จากการท่งเท่ยว เชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ เสริมสร้างความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศ เพิ่มความสามารถในการนำรายได้จากการท่งเท่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่ชุมชน และประเทศ

ทั้งนี้ คณะกรรมการได้ศึกษาเอกสารและงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ความหมาย และความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพ แหล่งท่งเท่ยวทางประวัติศาสตร์ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การท่งเท่ยว และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๒๕๘ ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผล ดังต่อไปนี้

..... ฯลฯ.....

ฉ. ด้านเศรษฐกิจ

- (๑) ขจัดอุปสรรคและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อให้ประเทศชาติ และประชาชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ อย่างยั่งยืน โดยมีภูมิคุ้มกันที่ดี
- (๒) สร้างกลไกเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการนำความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยี ที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ
- (๓) ปรับปรุงระบบภาษีอากรให้มีความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มพูนรายได้ ของรัฐด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และปรับปรุงระบบการจัดทำและการใช้จ่ายงบประมาณ ให้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล

(๔) สร้างกลไกเพื่อส่งเสริมสหกรณ์และผู้ประกอบการแต่ละขนาดให้มีความสามารถในการแข่งขันอย่างเหมาะสม และส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสร้างกลไกเพิ่มโอกาสในการทำงานและการประกอบอาชีพของประชาชน

..... ฯลฯ.....

มาตรา ๒๗๐ นอกจากจะมีหน้าที่และอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว ให้วุฒิสภามีหน้าที่และอำนาจติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตามหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ในกรณีนี้ ให้คณะรัฐมนตรีแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศต่อรัฐสภาเพื่อทราบทุกสามเดือน

..... ฯลฯ.....

๒.๒ ความหมาย และความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์^๖

๒.๒.๑ ความหมาย

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา รวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ กำแพงเมือง คูเมือง พิพิธภัณฑสถาน วัด ศาสนสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของไทย ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร - ศรีเทพ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ปราสาทหินพิมาย และอนุสาวรีย์ชาวบ้านบางระจัน สะพานข้ามแม่น้ำแคว เป็นต้น

รวมทั้งพื้นที่ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับพัฒนาการในอดีต ทั้งด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจของกลุ่มชุมชนหรือประเทศหรือภูมิภาค โดยลักษณะอาจเป็นเมืองที่มีกำแพงเมืองเป็นขอบเขตที่ชัดเจน เป็นย่านที่ประกอบกิจกรรมบางประเภท หรือเป็นสถานที่ซึ่งเคยเกิดเหตุการณ์สำคัญ เช่น การสู้รบก็ได้ ในสมัยโบราณทุกประเทศถือว่าแหล่งประวัติศาสตร์เป็นเกียรติยศของบรรพชน เป็นเกียรติภูมิของชาติ บทบาทของแหล่งประวัติศาสตร์ จึงสนองคุณค่าทางสังคมแต่เพียงด้านเดียว เจ้านาย ขุนนาง เพียงกลุ่มเดียวเท่านั้นที่มีสิทธิในการชื่นชม และควบคุมกำหนดบทบาทให้รับใช้สังคมตามวัตถุประสงค์ในด้านความมั่นคงร่วมกัน โดยให้เกิดความสำนึกถึงอดีตที่รุ่งเรือง การถูกบุกรุกโดยศัตรูหรือกรณีอื่น ๆ^๗

^๖ สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์, (กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, ๒๕๖๒), ๑-๒.

^๗ สิ้นชัย กระบวนแสง. (๒๕๔๕). การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โบราณสถานและศาสนสถาน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

โดยที่แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณสถานอันทรงคุณค่าในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ได้ความรู้ มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อาจจัดรายการเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ต่าง ๆ อาทิ ทัวร์เส้นทางศิลปะขอม ตามรอยบุรพกษัตริย์ไทย ท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ต่าง ๆ เป็นต้น

๒.๒.๒ ความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มีความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นประเภทอื่น เนื่องจากมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม รวมถึงความผูกพันทางจิตใจต่อชนรุ่นหลัง ประเทศไทยมีแหล่งประวัติศาสตร์จำนวนมาก กระจายอยู่ตามภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมเฉพาะในแต่ละท้องถิ่น เป็นจุดดึงดูดสำคัญด้านการท่องเที่ยว แต่การเปิดแหล่งประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยขาดการจัดการที่ดี อาจทำให้โบราณสถานและสภาพแวดล้อมของแหล่งประวัติศาสตร์เกิดความเสื่อมโทรมได้ จนบางครั้งยากต่อการฟื้นฟูแก้ไขให้กลับคืนสู่สภาพเดิม และส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในที่สุด การพัฒนาและยกระดับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย และยังสามารถใช้ป็นสิ่งบ่งบอกให้นักท่องเที่ยวรับรู้คุณภาพ และมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ อันหมายถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้ทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยด้วย

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย

- ๑) อุทยานประวัติศาสตร์ (Historical Park)
- ๒) ซากอารยธรรม แหล่งโบราณคดี เมืองโบราณ (Dead Monuments / Archaeological Sites / Old Town)
- ๓) พระราชวัง วัง พระตำหนัก ตำหนัก พระที่นั่ง คຸ້ມ (Palace/Residence of Royal Members)
- ๔) ศาสนสถาน (Religious Places)
- ๕) ปราสาทหิน ปรังก์ กູ່ (Sanctuaries)
- ๖) อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน ศาลวีรชน สุสาน (Monument)
- ๗) พิพิธภัณฑ์ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและศิลปะร่วมสมัย (Historical and Cultural Museum)
- ๘) บ่อนปราการ กำแพงเมือง ประตูเมือง คูเมือง (Fortress/City Wall/City Gate/Moat)
- ๙) สิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรม (Historical and Cultural Elements)
- ๑๐) สิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม (Architectural Building)

สรุปได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับพัฒนาการในอดีต ทั้งด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ แหล่งประวัติศาสตร์ เป็นเกียรติยศของบรรพชนในอดีต เป็นเกียรติภูมิของชาติ การพัฒนาและยกระดับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ได้รับความรู้และมีความเข้าใจ ต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว

๒.๓ ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ประกอบด้วย ๖ ด้าน ได้แก่

ยุทธศาสตร์ชาติที่ ๑ ด้านความมั่นคง

ยุทธศาสตร์ชาติที่ ๒ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

ยุทธศาสตร์ชาติที่ ๓ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ยุทธศาสตร์ชาติที่ ๔ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

ยุทธศาสตร์ชาติที่ ๕ ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ชาติที่ ๖ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ยุทธศาสตร์ชาติที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว คือ ยุทธศาสตร์ชาติที่ ๒ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศ ในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด ๓ ประการ ได้แก่ (๑) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่เราเคยทำทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (๒) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่นาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคม และขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (๓) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

เป้าหมาย

๑. ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน

๒. ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น

ตัวชี้วัด

๑. รายได้ประชาชาติ การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และการกระจายรายได้
๒. ผลผลิตภาพการผลิตของประเทศ ทั้งในปัจจุบันการผลิตและแรงงาน
๓. การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา
๔. ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การท่องเที่ยว (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)

พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๐ เมื่อมีพระบรมราชโองการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติแล้ว ให้คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติแต่ละด้านจัดทำแผนแม่บทเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ เสนอต่อคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนเสนอคณะรัฐมนตรี

ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ตามที่คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติเสนอ และได้ประกาศใช้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๑ และคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๖

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การท่องเที่ยว (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) มี ๖ แผนย่อย คือ ๑) แผนย่อยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ๒) แผนย่อยการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ ๓) แผนย่อยการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย ๔) แผนย่อยการท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ ๕) แผนย่อยการท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค และ ๖) แผนย่อยการพัฒนาระบบนิเวศการท่องเที่ยว

เป้าหมายและตัวชี้วัดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การท่องเที่ยว

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย		
		ปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐	ปี ๒๕๗๑ - ๒๕๗๕	ปี ๒๕๗๖ - ๒๕๘๐
๑. ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ด้านการท่องเที่ยว ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้น	สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศด้านการท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (เฉลี่ยร้อยละ)	เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่า ๒๕	เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่า ๒๘	เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่า ๓๐
๒. รายได้จากการท่องเที่ยวของเมืองรองเพิ่มขึ้น	อัตราการขยายตัวของรายได้จากการท่องเที่ยวในเมืองรองสูงกว่าอัตราการขยายตัวของรายได้จากการท่องเที่ยวรวมของประเทศ (เฉลี่ยร้อยละ)	ไม่น้อยกว่า ๕	ไม่น้อยกว่า ๗	ไม่น้อยกว่า ๑๐

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย		
		ปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐	ปี ๒๕๗๑ - ๒๕๗๕	ปี ๒๕๗๖ - ๒๕๘๐
๓. ความสามารถทางการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยดีขึ้น	การพัฒนาการเดินทางและการท่องเที่ยว (อันดับของโลก ภายในปี ๒๕๗๐/๒๕๗๕/๒๕๘๐)	ไม่เกิน ๒๘	ไม่เกิน ๒๖	ไม่เกิน ๒๔

๑) เป้าหมายและตัวชี้วัดแผนย่อยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย		
		ปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐	ปี ๒๕๗๑ - ๒๕๗๕	ปี ๒๕๗๖ - ๒๕๘๐
๑. รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น	อัตราการขยายตัวของรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม (ร้อยละต่อปี)	ไม่น้อยกว่า ๑๒	ไม่น้อยกว่า ๑๕	ไม่น้อยกว่า ๒๐
๒. เมืองและชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น	จำนวนเมืองและชุมชนเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล (เมือง/ชุมชน ภายในปี ๒๕๗๐/๒๕๗๕/๒๕๘๐)	ไม่น้อยกว่า ๑๕	ไม่น้อยกว่า ๒๕	ไม่น้อยกว่า ๓๕
๓. สินค้าท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมได้รับการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มขึ้น	อัตราการขยายตัวของจำนวนสินค้าและบริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมที่ได้รับการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา (ร้อยละต่อปี)	ไม่น้อยกว่า ๗	ไม่น้อยกว่า ๑๐	ไม่น้อยกว่า ๑๒

๒) เป้าหมายและตัวชี้วัดแผนย่อยการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย		
		ปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐	ปี ๒๕๗๑ - ๒๕๗๕	ปี ๒๕๗๖ - ๒๕๘๐
๑. รายได้จาก การท่องเที่ยว เชิงธุรกิจเพิ่มขึ้น	อัตราการขยายตัวของ รายได้จากการท่องเที่ยว เชิงธุรกิจ (ร้อยละต่อปี)	ไม่น้อยกว่า ๑๐	ไม่น้อยกว่า ๑๒	ไม่น้อยกว่า ๑๕
๒. การเป็นจุดหมาย ปลายทางในการจัด การประชุม นานาชาติของไทย	การเป็นจุดหมายปลายทาง ของไทยในการจัดการประชุม นานาชาติ (อันดับของโลก ภายใน ปี ๒๕๗๐/๒๕๗๕/ ๒๕๘๐)	ไม่เกิน ๒๐	ไม่เกิน ๑๘	ไม่เกิน ๑๕

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประพล จิตคติ (๒๕๖๔) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่า “นักท่องเที่ยวชาวไทยมีระดับความสนใจด้านานหรือเอกลักษณ์ของอุทยานประวัติศาสตร์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ ด้านานปรางค์สองพี่น้อง อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๒ รองลงมา คือ ประเพณีเผาเทียน เล่นไฟ ลอยกระทง จังหวัดสุโขทัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗ ส่วนเส้นทางการท่องเที่ยวทั้งหมด ๔ เส้นทาง (ไป - กลับ) ซึ่งมี ๒ เส้นทางที่นิยมกัน ได้แก่

เส้นทางที่ ๑ ศรีเทพ - ศรีสัชชาลัย - สุโขทัย - กำแพงเพชร ระยะทาง ๔๖๕ กิโลเมตร

เส้นทางที่ ๒ ศรีสัชชาลัย - สุโขทัย - กำแพงเพชร - ศรีเทพ ระยะทาง ๓๙๗ กิโลเมตร

อันมีข้อมูลตามเส้นทาง ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว การเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก และกิจกรรมการท่องเที่ยว และพัฒนาเป็นคู่มือการท่องเที่ยวตามเส้นทางอุทยานประวัติศาสตร์ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย นำเสนอ ๘ ส่วน ได้แก่ ๑) การเดินทาง ๒) แหล่งท่องเที่ยว ๓) เทศกาล/ประเพณี ๔) สินค้าของที่ระลึก ๕) กิจกรรมที่น่าสนใจ ๖) กำหนดการท่องเที่ยว ๗) สิ่งอำนวยความสะดวก และ ๘) หมายเลขโทรศัพท์สำคัญ

“ประพล จิตคติ และคณะ, “การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย,” บทความวิจัยฉบับสมบูรณ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, (เมษายน ๒๕๖๔) : ๒.

สุรศักดิ์ กังขาว และคณะ (๒๕๕๙) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาผังแม่บทบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร” ผลการศึกษาพบว่า^๙ แนวทางในการพัฒนาผังแม่บท ได้ผลลัพธ์ ดังนี้ ๑) ผังแม่บทการท่องเที่ยวเมืองประวัติศาสตร์ตามแนวแกนอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร (Historical Corridor) ๒) มาตรการทางกฎหมาย (Zoning Ordinance) ในการควบคุมสภาพแวดล้อมของเมืองมรดกโลกที่สอดคล้องกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและวิถีชีวิตชุมชน ๓) แนวทางพัฒนานวัตกรรมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม และเกิดผลกระทบเชิงบวกต่อมรดกวัฒนธรรม ๔) แนวทางการปรับปรุงบรรยากาศในการรับรู้สุนทรียภาพของเมือง และการรักษาความงามและเอกลักษณ์ของเมืองประวัติศาสตร์ (Romantic City) ๕) แนวทางส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เชื่อมโยงแหล่งมรดกโลก (World Heritage Cluster) ๖) แนวทางของสื่อสัญลักษณ์และผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างเอกลักษณ์ ส่งเสริมภาพลักษณ์ต่อชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว ๗) แนวทางพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวที่หลากหลายเชื่อมโยงชุมชนประวัติศาสตร์ ชุมชนวัฒนธรรม ชุมชนตลาด และชุมชนริมน้ำ ด้วยรูปแบบที่หลากหลายทั้งทางบกและทางน้ำ และ ๘) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา กรมศิลปากร กลุ่มชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น ทั้งการพัฒนาพื้นที่และการแก้ปัญหาต่าง ๆ

จิราบุช โสภากา และคณะ (๒๕๕๔) ศึกษาเรื่อง “ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของประเทศไทย กรณีศึกษา : อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร และอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน” ผลการศึกษาพบว่า^{๑๐} แหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และสุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร ถือเป็นแหล่งโบราณสถานที่มีความดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมระดับโลก ซึ่งภาพรวมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกหน่วยงานภาครัฐยังคงมีบทบาทมากกว่าชุมชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และสุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร มีความแตกต่างกันในด้านพื้นที่ตั้ง ทำให้พบปัญหาด้านการจัดการพื้นที่ที่แตกต่างกัน เนื่องจากอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ในเขตเมืองซึ่งมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาการรุกล้ำพื้นที่มรดกโลก ส่วนอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร มีพื้นที่ตั้งแยกไปจากชุมชน แต่ก็ยังคงประสบปัญหาด้านพื้นที่ทับซ้อนกับที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย ควรมีมาตรการในการอนุรักษ์พื้นที่แผนการอนุรักษ์ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตควบคู่กันไป ทางด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก

^๙ สุรศักดิ์ กังขาว และคณะ, “การพัฒนาผังแม่บทบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร,” บทคัดย่อ, *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง*, (มีนาคม ๒๕๕๙) : ๓.

^{๑๐} จิราบุช โสภากา และคณะ, “ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของประเทศไทย กรณีศึกษา : อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชรและอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน,” บทคัดย่อ, *รายงานฉบับสมบูรณ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*, (พฤศจิกายน ๒๕๕๔) : ๓.

ผ่านสื่ออย่างต่อเนื่อง ควรมีการสำรวจและปรับปรุงปัจจัยพื้นฐานที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องสุขา สถานที่จอดรถ ป้ายบอกทาง หรือป้ายสื่อความหมายที่เหมาะสม ที่รองรับขยะและสิ่งปฏิกูล เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และด้านบริหารจัดการพัฒนาทรัพยากรบุคคล อบรมให้ผู้ประกอบการมีจิตบริการและความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ เพื่อสื่อสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ให้แก่นักท่องเที่ยวได้

สฤชดีพงษ์ ขุนทรง (๒๕๖๑) ศึกษาเรื่อง “แนวคิดใหม่เกี่ยวกับพัฒนาการทางวัฒนธรรมของเมืองโบราณอู่ทอง” ผลการศึกษาพบว่า^{๑๑} นักวิชาการในอดีตส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ชุมชนโบราณที่เมืองอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี คงมีฐานะเป็นเมืองที่สำคัญในยุคหัวเลี้ยวประวัติศาสตร์หรือช่วงก่อนสมัยทวารวดี และเป็นเมืองหลวงระยะแรกของรัฐทวารวดี ในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ ๙ - ๑๓ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวิเคราะห์หลักฐานทางโบราณคดีร่วมกับข้อมูลด้านจารึกและศิลปกรรมพบว่า ชุมชนโบราณที่เมืองอู่ทองน่าจะมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในช่วงสมัยทวารวดีตอนกลาง ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๓ - ๑๕ โดยปรากฏอิทธิพลของพุทธศาสนานิกายมหายานอย่างเด่นชัด และมีหลักฐานของการค้าขายแลกเปลี่ยนกับต่างถิ่น ทั้งกับศรีวิชัย อินเดีย (ราชวงศ์ปาละ) จีน (สมัยราชวงศ์ถัง) และตะวันออกกลาง (สมัยราชวงศ์อับบาซียะฮ์) ดังนั้น การเจริญขึ้นของพุทธศาสนานิกายมหายานที่ดำเนินควบคู่ไปกับความมั่งคั่งทางการค้าบนเส้นทางสายไหมทางทะเล (Maritime Silk Road) เป็นส่วนหนึ่งของการเดินทางสำรวจเส้นทางการค้าของจีนในอดีต โดยนับเริ่มต้นเมื่อครั้งการสำรวจทางทะเลของนายพลเจิ้ง เหวอ (Zhèng Hé) ผู้บัญชาการกองทัพเรือในยุคราชวงศ์หมิง (Ming Dynasty) จึงเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ชุมชนโบราณที่เมืองอู่ทองและชุมชนร่วมสมัยแห่งอื่น ๆ ในภาคกลางของประเทศไทยเติบโตขึ้นอย่างมากในช่วงกลางของสมัยทวารวดี

^{๑๑} รองศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, “วารสาร Veridian E Journal,” ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๑.

การพิจารณาศึกษา เรื่อง Check in จุดท่องเที่ยว ย้อนยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ ผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการธิการ ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) จากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รวมทั้งเอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) การสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกต การศึกษาดูงานและการจัดสัมมนา โดยกำหนดพื้นที่ศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง และจังหวัดที่มียุคสมัยประวัติศาสตร์เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ ซึ่งมีจังหวัดที่เลือกมาทำการการศึกษา ๕ จังหวัด ประกอบด้วย ๑) จังหวัดสุพรรณบุรี ๒) จังหวัดพิษณุโลก ๓) จังหวัดสุโขทัย ๔) จังหวัดอุตรดิตถ์ และ ๕) จังหวัดเพชรบูรณ์

ซึ่งผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการธิการ เพื่อให้มีความเข้าใจยุคประวัติศาสตร์และความเชื่อมโยงในแต่ละยุคสมัย ตั้งแต่สมัยทวารวดี สุพรรณภูมิ สุโขทัย และอยุธยา จึงได้มีการพิจารณาสรุปไว้เป็นข้อมูลเบื้องต้น เพื่อจะได้นำไปสู่เนื้อหาในแต่ละส่วน รวมทั้งข้อมูลการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) การสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกต การศึกษาดูงานและการจัดสัมมนา คณะกรรมการธิการ จะพิจารณานำเสนอข้อมูลในรายจังหวัดตามขอบเขตของการศึกษา

ภาพที่ ๑ เส้นเวลาอายุประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ยุคก่อน พ.ศ. ๑๘๐๐

๓.๑ ยุคประวัติศาสตร์และความเชื่อมโยงในแต่ละยุคสมัย ตั้งแต่สมัยทวารวดี สุพรรณภูมิ สุโขทัย และอยุธยา

๓.๑.๑ สมัยทวารวดี

อาณาจักรทวารวดี โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงใช้คำว่า “ทวารวดี” (Dvaravati) มาใช้กำหนดอายุโบราณวัตถุ โบราณสถาน ซึ่งได้รับอิทธิพลของอินเดียหลายสมัย แต่อิทธิพลอินเดียที่เห็นได้ชัดในศิลปะกลุ่มนี้ คือ ศิลปะสมัยราชวงศ์คุปตะ (Gupta) อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๐ - ๑๑ และสกุลศิลปะสมัยหลังคุปตะ (Post Gupta) อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๓ ตลอดจนถึงศิลปะแบบปาละเสนะ (Pala - Sena) อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๔ - ๑๗ มาสร้างสรรคงานทางด้านศิลปะที่เรียกว่า ศิลปะทวารวดีแถบที่ราบลุ่มภาคกลางขึ้นระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๑ - ๑๖ (กรมศิลปากร ๒๕๐๙ : ๒๓ - ๒๕)

คำว่า “ทวารวดี” ที่นำมาใช้เรียกชื่อศิลปะกรรมดังกล่าวซึ่งพบทางภาคกลางนั้น ได้พบว่ามีการใช้คำนี้จากเอกสารต่าง ๆ คือ จากจดหมายเหตุจีนในพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ที่เขียนโดยภิกษุจีนเหียนจ้งเรียกพื้นที่บริเวณนี้ว่า โต - โล - โป - ตี (To - Lo - Po - Ti) ราว พ.ศ. ๑๑๗๐ - ๑๑๕๒ บันทึกทางพงศาวดารของจีนราชวงศ์ถัง ฉบับเก่าที่เรียกว่า จิวกั๋งชวย (นลินี เหมนิธิ ๒๕๑๔ : ๖ - ๗) ได้อ้างถึงประเทศหนึ่งชื่อ “ต้อเหอหลอ” มีอาณาเขตทางทิศตะวันตกจรดทะเลใหญ่ ทางทิศใต้มีอาณาเขตจรดแคว้นปัน - พัน (Pan - Pan) ทางทิศตะวันออกมีพื้นที่จรดอาณาจักรเจนละ พื้นที่ดังกล่าวคือพื้นที่แถบที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทยในปัจจุบัน และจากข้อความในบันทึกของหลวงจีนจิ้งเจียง ปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ได้กล่าวถึงอาณาจักร ตู - เหอ - ปอ - ตี ซึ่งตามสถานที่ตั้งที่กล่าวถึงนั้นตรงกับพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยปัจจุบันเช่นกัน ส่วนศิลาจารึกของพระเจ้าราชนรวรมันที่ ๒ พ.ศ. ๑๔๙๖ มีข้อความ ดังนี้ “ส่วนบรรพบุรุษอีกคนหนึ่งชื่อว่า วาป อุเพนทร (Vap Upendra) ได้รับพระบรมราชโองการให้ครองนครทวารวดี” แต่ในจารึกหลักนี้ไม่ได้บอกตำแหน่งที่ตั้งของทวารวดีที่แน่นอนสำหรับจารึกบนแผ่นทองแดงพบที่เมืองอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ลักษณะของอักษรคล้ายแบบบาลีและภาษาสันสกฤต มีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ปรากฏนามของพระมหากษัตริย์ ในคำจารึก ๒ พระองค์ คือ พระเจ้าหรรษาบรมัน และพระเจ้าอิศานบรมัน (นิติพันธุ์ ศิริทรัพย์ ๒๕๒๔ : ๗)

คำสันนิษฐานของนักวิชาการบางท่านที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่น นายแซมมวลบีล (Samuel Beal) เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๒๗ เป็นคนแรกที่กล่าวคำว่า อาณาจักร โต - โล - โป - ตี อยู่ในดินแดนประเทศไทยในปัจจุบัน ลูเน็ต เดอลาจองกีแยร์ (Lunet de Lajanguiere) เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๒ ได้รายงานเกี่ยวกับการค้นคว้าทางวิชาการ คือ วิชาโบราณคดี ในประเทศไทยเรียกชื่อของศิลปะที่พบในแถบภาคกลางว่า กลุ่มซึ่งมีอิทธิพลอินเดีย ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพระนิพนธ์ ในหนังสือเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๙ เรื่อง ตำนานพุทธเจดีย์สยาม ทรงกล่าวถึงอาณาจักรทวารวดีไว้ว่า เป็นอาณาจักรแรกในดินแดนที่เป็นประเทศไทย ถึงกระนั้นชื่อของอาณาจักรกลุ่มของอิทธิพลอินเดีย ที่เรียกว่าทวารวดี เป็นแต่เพียงคำสันนิษฐานโดยเทียบเคียงมาจากคำที่จีนเรียกว่า “โต - โล - โป - ตี” (วินัย พงศ์ศรีเพียร ๒๕๔๓ : ๔๗ - ๔๘)

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๖ มีผู้ขุดพบหม้อดินเผา ข้างในมีเหรียญเงิน มีคำจารึกอยู่ ๒ เหรียญ โดยบังเอิญ ข้อความที่จารึกเป็นภาษาสันสกฤต ตัวอักษรที่จารึกอยู่ในสมัยปลลวะ ศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ เป็นผู้อ่านมีข้อความว่า “ศรีทวารวดี” และปัจจุบันได้พบเหรียญลักษณะคล้ายกันที่อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ๑ เหรียญ ตลอดจนพบที่อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรีอีก ๑ เหรียญ ดังนั้น คำว่า โตะ - โล - โป - ตี จึงน่าจะตรงกับคำว่า ทวารวดี จริง (นลินี เหมนิธิ ๒๕๑๔ : ๒ - ๓)

สมัยทวารวดี สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงบัญญัติขึ้นนั้น ได้พิจารณาลักษณะของกลุ่มประติมากรรม ซึ่งพบเป็นส่วนใหญ่ที่นครปฐม ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ ให้ชื่อประติมากรรมกลุ่มนี้ว่า “ทวารวดี” โดยถอดคำว่า โตะ - โล - โป - ตี เป็นที่รู้จักกันจากจดหมายเหตุจีน ว่าเป็นอาณาจักรที่รุ่งเรืองอยู่ในพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ตั้งอยู่ ณ ที่แห่งหนึ่งระหว่างศรีเกษตรกับอศานปุระ ยิ่งกว่านั้นยังได้พบประติมากรรมแบบทวารวดีที่พบในเมืองลพบุรี และรอบ ๆ เมืองลพบุรี เมืองนี้อาจเป็นเมืองที่เรียกว่า ลวปุระ ซึ่งมีคำจารึกชื่อนี้อยู่บนเหรียญที่ค้นพบ (นิติพันธุ์ ศิริทรัพย์ ๒๕๒๔ : ๙)

ศิลปะและสถาปัตยกรรมสมัยทวารวดี รับอิทธิพลศิลปะแบบคุปตะจากอินเดีย ในขณะที่ศิลปะแบบคุปตะ ซึ่งเป็นยุคทองของอินเดียกำลังรุ่งเรือง การสร้างรูปประติมากรรมโดยเฉพาะ พระพุทธรูป รูปพระโพธิสัตว์ เทวดา มนุษย์ ในสมัยทวารวดีมีลักษณะเป็นแบบคุปตะของอินเดียอย่างมาก ศิลปะเหล่านี้สร้างขึ้นเพื่อรับใช้พุทธศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธรูปอาจแบ่งออกได้เป็น ๓ รุ่นใหญ่ ๆ ตามฝีมือช่าง คือ (เสนอ นิลเดช ๒๕๑๖ : ๔ - ๕)

๑. รุ่นแรก ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๑ - ๑๓ มีลักษณะเป็นแบบคล้ายศิลปะคุปตะของอินเดีย มีสัดส่วน คือ พระองค์ตั้งตรง ผึ่งผาย พระอังสาใหญ่ บั้นพระองค์เล็ก มีเส้นพระกายรอบนอกโค้งเข้าออกอย่างมีชีวิตจิตใจ ผ้าบางไม่มีริ้วแนบสนิทกับพระองค์

๒. รุ่นกลาง ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๓ - ๑๖ ส่วนมากสร้างด้วยหิน ดินเผา ปูนปั้น สัริดลักษณะคลี่คลายจากสมัยคุปตะ ค่อย ๆ เป็นลักษณะพื้นเมือง พระนาสิกโค้งคล้ายคุปตะ แต่แบนกว่าเล็กน้อย พระโอษฐ์หนาขึ้น พระอังสาใหญ่ บั้นพระองค์เล็ก ครองจีวรบางแนบเนื้อแต่ดูหนาขึ้น

๓. รุ่นปลาย ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๘ ฝีมือพื้นเมืองมากตอนปลายมีอิทธิพลขอมเข้ามาผสม รูปลักษณะของพระพักตร์ค่อนข้างแบน พระขนงเป็นเส้นโค้งต่อกันคล้ายปีกกา พระเนตรโปน พระนาสิกค่อนข้างแบน พระโอษฐ์หนา พระองค์มีสัดส่วนไม่ตี จีวรล่างโค้ง

สถาปัตยกรรมสมัยทวารวดีจากรูปทรงที่ได้พบเห็นตามพระพิมพ์ และซากอาคารที่เหลืออยู่ มีลักษณะเป็นเจดีย์ยอดแหลม มีฐานสูง โดยรอบฐานมีเจดีย์ขนาดเล็ก ส่องค้อยู่มุม และมีภาพปูนปั้นประดับอยู่โดยรอบ ตลอดจนเจดีย์อีกแบบหนึ่งที่ประดับตกแต่งมาก เป็นเจดีย์เหลี่ยมแบบสี่เหลี่ยมซ้อนเป็นชั้น ๆ ได้ห้าชั้น แต่ละด้านมีพระพุทธรูปประดับ เช่น เจดีย์วัดกุฎูด จังหวัดลำพูน ศาสนสถานใหญ่ที่สุดเท่าที่พบ คือ สถูปที่วัดพระเมรุ จังหวัดนครปฐม สร้างเป็นซุ้มคูหา ๔ คูหา ภายในคูหาประดิษฐานพระพุทธรูปปางประทานพรส่องค์ องค์ละซุ้ม สถูปนี้มีระเบียงล้อมรอบ ลักษณะเป็นแบบเดียวกับ อานันทเจดีย์ เมืองพุกาม ประเทศพม่า (ศักดิ์ชัย สายสิงห์ ๒๕๔๗ : ๑๐๘ - ๑๐๙)

จากการพิจารณารูปปั้นต่าง ๆ ทั้งรูปจำหลัก รูปปั้นดินเผา ปูนปั้น ลักษณะคนสมัยทวารวดี คงมีหน้ากลมและเหลี่ยม ริมฝีปากหนา หัวคิ้วส่วนมากโค้งจนเข้าทางสันจมูก ผมมีชนิดหยิกและเหยียดตรง การไว้ทรงผมมีทรงแปลก ๆ สวมต่างหู เป็นตุ้มกลมท่วงใหญ่ วัสดุที่ใช้ทำเป็นดีบุก เงิน ทอง บางคนสวมสร้อยคอเป็นห่วงกลม มีการสวมลูกปัดแก้ว ลูกปัดหินสีต่าง ๆ หญิงนุ่งผ้าชนิดจีบหน้าแต่จีบไม่มาก ชายนุ่งโจงกระเบน หรือนุ่งแบบจีบหน้าอย่างยาวมีสายคาดเอว (นลินี เหมนิธิ ๒๕๑๔ : ๖ - ๘)

เครื่องประดับอื่น ๆ ได้แก่ แหวน กำไลมือ กำไลข้อเท้า มีการทอผ้า เนื่องจากได้พบที่ป็นด้าย ที่เรียกว่า แวดินเผา โดยทั่วไปคนชาวทวารวดีมีการติดต่อกับชายไปมาหาสู่กันทั้งทางบกและทางน้ำ โดยได้พบ รูปปูนปั้น รูปเรือ รูปช้าง รูปม้า (นลินี เหมนิธิ ๒๕๑๔ : ๕ - ๖) สิ่งของเครื่องใช้ที่พบมากที่สุดมีลักษณะ สีเหลือง มีฐาน มีลูกบิดทำด้วยหิน มีลักษณะกลมเป็นแท่งยาว อาจจะมีได้ใช้ขัดเพียงอย่างเดียว แต่บดแบ่งทำอาหารหม้อดินเผา มีทั้งชนิดเนื้อบางและเนื้อหนา (เสนอ นิลเดช ๒๕๑๖ : ๔ - ๕)

การสิ้นสุดของอาณาจักรทวารวดีนั้น ได้มีการสันนิษฐานกันหลายทาง คือ พระเจ้าอนิรุท มหาราช แห่งพุกามยกทัพมาตีนครปฐม ทำให้อาณาจักรทวารวดีหมดอำนาจลง อีกประการหนึ่ง ขอมมีอำนาจมากขึ้นทางตะวันออกเฉียงเหนือในพุทธศตวรรษที่ ๑๖ แล้วขยายอำนาจมายังภาคกลาง ของประเทศไทย ทำให้อาณาจักรทวารวดีสิ้นสุดลง (นิติพันธุ์ ศิริทรัพย์ ๒๕๒๔ : ๑๑)

๓.๑.๒ สมัยสุพรรณภูมิ

จากการพบหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จากการขุดค้น ของกรมศิลปากร ได้พบหลักฐานทางโบราณคดีที่มีอายุเก่าแก่ถึง ๓,๕๐๐ - ๓,๘๐๐ ปี ซึ่งกำหนดอยู่ในช่วงยุคหินใหม่^{๑๒} โดยพื้นที่ที่มีการกระจายตัวของแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของเมือง สุพรรณบุรีจะอยู่ในบริเวณที่เรียกว่าลุ่มแม่น้ำท่าจีน ที่ประกอบด้วยลำน้ำสาขา ๓ สาย ได้แก่ ห้วยกระเสียว แม่น้ำท่าจีน - ท่าคอย และลำน้ำจรจะเข้สามพัน^{๑๓} โดยได้พบหลักฐานของชุมชนยุคก่อน ประวัติศาสตร์ในช่วงยุคหินใหม่ เช่น แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร แหล่งโบราณคดีบ้านหนองแจงงาม เป็นต้น โดยมีลักษณะเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากลำน้ำกระเสียวหรือลำน้ำสาขา ต่อมา เมื่อเริ่มมีการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีในการทำแร่ธาตุจากภูเขาหรือตามพื้นดิน โดยนำมาหลอมและถลุง สำหรับเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ จึงมีการกำหนดชื่อเรียกช่วงเวลาดังกล่าวว่า ยุคโลหะหรือยุคสำริด สำหรับ พื้นที่เมืองสุพรรณบุรีได้พบหลักฐานเครื่องมือเครื่องใช้ที่อยู่ในยุคสำริดหลากหลายประเภท เช่น ขวาน กำไล ต่างหู เป็นต้น ซึ่งรูปแบบของเครื่องมือเครื่องใช้ที่พบในยุคสำริดยังคงมีการทำอย่างต่อเนื่อง ไปจนถึงสมัยทวารวดีด้วยเช่นกัน จึงแสดงให้เห็นว่าชุมชนโบราณของเมืองสุพรรณบุรี มีการอยู่อาศัย อย่างต่อเนื่องกันมา เมืองสำคัญเมืองหนึ่งของสุพรรณบุรีในช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๙ คือ เมืองโบราณอุทุมพร ที่เป็นเมืองท่าสำคัญบนเส้นทางการค้าในโลกละวันออก มีฐานเศรษฐกิจการค้าและการติดต่อระหว่าง เมืองภายในภูมิภาคตะวันตกกับผู้คนภายนอกในเส้นทางการค้าจีน - อินเดีย^{๑๔} ซึ่งจากการศึกษา ของนักวิชาการหลายท่านได้มีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเมืองโบราณอุทุมพรว่า คือ ดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นหนึ่งในดินแดนที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้โปรดให้มีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนต่าง ๆ ที่มีทั้งหมดจำนวน ๙ สาย ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๓ โดยพระองค์ได้ส่งพระโสณะเถระกับพระอุตตรเถระ ให้เดินทางมายังดินแดนที่ชื่อว่าสุวรรณภูมิ

^{๑๒} ปิติชัย พงษ์วานิชอนันต์, “สุพรรณบุรี” กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๔๓, ๑๙.

^{๑๓} สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๒ สุพรรณบุรี, *โบราณคดีและ ประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี* กรุงเทพฯ : สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๒ สุพรรณบุรี, ๒๕๔๒, ๓๑.

^{๑๔} วารุณี โอสธารมย์, “เมืองสุพรรณ บนเส้นทางเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ พุทธศตวรรษที่ ๘ -ต้นพุทธ ศตวรรษที่ ๒๕,” กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗, ๓.

จากการศึกษาของอาจารย์มานิต วัลลิโภดม ซึ่งได้ทำการสืบค้นเกี่ยวกับดินแดนสุวรรณภูมิ ในจดหมายเหตุปโตเลมี โดยจดหมายเหตุดังกล่าวได้มีการกล่าวถึงเมืองปลังกา ซึ่งจากการกำหนดขอบเขตของเส้นรุ้ง - เส้นแวงที่ระบุไว้ในจดหมายเหตุ ปรากฏว่าตรงกับบริเวณที่ตั้งของเมืองโบราณอุทอง อาจะคลาดเคลื่อนกันก็เพียงเล็กน้อย^{๑๕} จึงมีข้อสันนิษฐานว่าดินแดนสุวรรณภูมินั้น คือ เมืองโบราณอุทอง คาดว่าจะเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรด้วย เมื่อเริ่มเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์อาณาจักรแรกที่ปรากฏในพื้นที่เมืองสุพรรณบุรี คือ อาณาจักรทวารวดี ที่อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๖ โดยได้มีการขุดพบเหรียญเงินที่จารึก ด้วยอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤตว่า ศรีทวารวดี ศวรปุณยะ ที่แปลว่า พระเจ้าศรีทวารวดี ผู้มีบุญอันประเสริฐในบริเวณพื้นที่เมืองโบราณอุทอง จากการกำหนดอายุเหรียญที่พบโดยการเปรียบเทียบตัวอักษรสามารถกำหนดอายุได้อยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ซึ่งเหรียญลักษณะดังกล่าวนอกจากพบที่เมืองโบราณอุทองแล้ว ยังพบที่วัดพระประโทนเจดีย์ เมืองนครปฐมโบราณ และบ้านคูเมือง จังหวัดสิงห์บุรี^{๑๖} ต่อมาเกิดผลกระทบของระบบนิเวศชายฝั่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการไหลของลำน้ำ จึงทำให้อาณาจักรทวารวดีล่มสลายลงในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๖

หลังจากที่อาณาจักรทวารวดีล่มสลายลง จึงทำให้เขมรที่มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองพระนครหลวง ได้ขยายอำนาจการปกครองแพร่มาทางตะวันตก (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย) เข้ามายังที่ราบลุ่มแม่น้ำป่าสักและแม่น้ำเจ้าพระยา ต่อมาได้มีการค้นพบจารึกปราสาทพระขรรค์ที่เมืองพระนครหลวง จึงทำให้ความเป็นเมืองของสุพรรณบุรีในระยะนี้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยข้อความในบทที่ ๑๑๙ - ๑๒๑ ของจารึกปราสาทพระขรรค์ได้กล่าวว่า “...พระราชา (พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗) ได้โปรดให้จำหลักพระชัยพุทธมหานาถนำไปประดิษฐานไว้ในปราสาทหินต่าง ๆ ในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ โลโวทะปุระ (ละโว้หรือลพบุรี) สุวรรณปุระ (สุพรรณภูมิหรือสุพรรณบุรี) คัมพูกัฏฐนะ (เมืองโกสินารายณ์ บ้านโป่ง) ชยราชบุรี (ราชบุรี) ศรีชัยสิงห์บุรี (ปราสาทเมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี) ศรีชัยวัชรบุรี (เพชรบุรี) ศรีชัยทีบุรี (ศรีวิชัย นครปฐม)...”^{๑๗} โดยในพื้นที่เมืองสุพรรณบุรีได้พบแหล่งโบราณคดีเขมร ศิลปะแบบบายันที่สำคัญ คือ แหล่งโบราณคดีเนินทางพระ ซึ่งพบโบราณวัตถุที่สามารถกำหนดอายุได้อยู่ในศิลปะเขมรแบบบายัน เช่น รูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร พระพุทธรูปนาคปรก เศียรบุคคลทรงมงกุฎทรงเทริด เป็นต้น สำหรับอิทธิพลของเขมรได้เริ่มเสื่อมอำนาจลงในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๘ แต่ก็สันนิษฐานได้ว่าผู้คนก็ยังคงกระจายตัวตั้งชุมชนอยู่ตามริมแม่น้ำสายต่าง ๆ ของเมืองสุพรรณบุรี และไม่ได้ย้ายถิ่นฐานไปยังบ้านเมืองอื่น

สุพรรณบุรีช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๙ หลังจากเมืองโบราณอุทองได้ถูกทิ้งร้างไปในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๖ และอิทธิพลของเขมรได้เสื่อมอำนาจลงในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๘ แต่ผู้คนก็ยังคงกระจายตัวและตั้งชุมชนอยู่ตามริมแม่น้ำสายต่าง ๆ ของสุพรรณบุรี จึงทำให้เกิดเมืองแห่งใหม่ขึ้นในบริเวณลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี คือ เมืองสุพรรณภูมิ ซึ่งเป็นชื่อเดิมของเมืองสุพรรณบุรี โดยชื่อดังกล่าวได้ปรากฏเป็นครั้งแรกอยู่ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ด้านที่ ๔ บรรทัดที่ ๒๐ - ๒๑ ที่เป็นการบอกเล่าเรื่องราวของกรุงสุโขทัยในสมัยพ่อขุนรามคำแหงขณะครองอาณาจักรสุโขทัยในราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๙ โดยมีข้อความที่จารึกว่า “...มีเมืองกว้างขวางหลายปราบเบื้องตะวันออกจรดสระหลวง สองแคว

^{๑๕} มานิต วัลลิโภดม, “เมืองอุทอง ใน โบราณวิทยาเรื่องเมืองอุทอง,” พระนคร: โรงพิมพ์ศิwap, ๒๕๐๙, ๕๘.

^{๑๖} พระมหาดิศร ธีรสีโล, “ประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี” กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗, ๒๖.

^{๑๗} สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๒ สุพรรณบุรี, “โบราณคดีและ ประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี” กรุงเทพฯ: สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๒ สุพรรณบุรี, ๒๕๔๒, ๘๗.

ลุมบาจาย สคา ทำฝั่งของถึงเวียงจันทน์ เวียงคำเป็นที่แล้ว เบื้องหัวนอนรอดคนที่ พระบางแพรอก
 สุพรรณภูมิ ราชบุรี เพชรบุรี ศรีธรรมราช ฝั่งสมุทรเป็นที่แล้ว...”^{๑๘} ซึ่งนอกจากศิลาจารึกหลักที่ ๑ แล้ว
 เมืองสุพรรณภูมิยังปรากฏชื่ออยู่ในหลักฐานหรือเอกสารทางประวัติศาสตร์อื่น ๆ อีก เช่น จารึก
 วัดส่องคบชินกาลมาลีปกรณ์ และได้ปรากฏการเรียกชื่อเมืองสุพรรณบุรีขึ้นครั้งแรกในพงศาวดาร
 ฉบับวันวลิตที่เขียนขึ้นในสมัยพระเจ้าปราสาททอง ดังนั้น เมืองสุพรรณบุรีนั้นน่าจะเกิดขึ้น
 จากการรวมกลุ่มกันของชุมชนที่ยังคงอยู่ สืบเนื่องริมลำน้ำสายต่าง ๆ ของสุพรรณบุรี คือ แม่น้ำจระเข้
 สามพัน แม่น้ำท่าว่าและแม่น้ำสุพรรณบุรี และได้พัฒนาขึ้นมาเป็นเมืองสำคัญและศูนย์อำนาจรัฐ
 ในลุ่มน้ำท่าจีนสามารถที่จะแข่งขันกับรัฐอื่น ๆ ในลุ่มน้ำเจ้าพระยาได้ ต่อมาได้ร่วมมือกับรัฐละโว้
 หรือลพบุรีสนับสนุนการสร้างศูนย์อำนาจใหม่ที่ชื่อโยธยา ซึ่งต่อมา คือ ราชอาณาจักรอยุธยาที่ยิ่งใหญ่^{๑๙}

จึงแสดงให้เห็นได้ว่าเมืองสุพรรณบุรีนั้น น่าจะเป็นเมืองสำคัญทางซีกตะวันตกของแม่น้ำ
 เจ้าพระยา เทียบเท่ากับเมืองลพบุรี ซึ่งเป็นเมืองสำคัญทางซีกตะวันออกของแม่น้ำสายเดียวกัน
 เห็นได้จากการผลัดเปลี่ยนกันขึ้นครองราชย์ที่กรุงศรีอยุธยา ระหว่างกษัตริย์จากเมืองสุพรรณบุรี
 และกษัตริย์จากเมืองลพบุรี จนท้ายที่สุดกษัตริย์จากเมืองสุพรรณบุรีก็สามารถยึดอำนาจได้สำเร็จ
 และปกครองกรุงศรีอยุธยาสืบต่อมาอีกหลายรัชกาล จนกระทั่งเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ ๑

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าสุพรรณบุรีเป็นเมืองที่มีการตั้งถิ่นฐานการอยู่อาศัย
 และประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน อย่างน้อยตั้งแต่สมัยยุคหินใหม่ที่มีการตั้งชุมชนอยู่ตามแหล่งต่าง ๆ
 และต่อมาได้พัฒนาขึ้นเป็นเมืองที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นเมืองในยุคแรกของสุพรรณบุรี คือ เมืองโบราณอุ้มทอง
 ที่เป็นเมืองท่าสำคัญบนเส้นทางการค้า ปรากฏชื่อครั้งแรกในนามดินแดนสุวรรณภูมิ และพัฒนารูปแบบ
 โครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมืองจนกลายเป็นอาณาจักรทวารวดี ต่อมาในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๙
 ได้เปลี่ยนเป็นรัฐอิสระขนาดเล็กที่ชื่อว่าสุพรรณภูมิ และขยายความสัมพันธ์ไปกับเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ร่วมสมัยกัน
 ก่อนจะร่วมมือกับรัฐละโว้ก่อตั้งกรุงศรีอยุธยาขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองสุพรรณบุรีและสุโขทัย จากหลักฐานจารึกสุโขทัยหลักที่ ๑
 ทำให้ทราบว่าเมืองสุพรรณบุรีกับเมืองสุโขทัยได้มีความสัมพันธ์กันอย่างน้อย ตั้งแต่ช่วงปลาย
 พุทธศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีผู้ศึกษาไว้ว่าเมืองสุพรรณบุรีและเมืองสุโขทัย
 มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันทางเครือญาติ โดยเห็นได้จากการที่กษัตริย์อยุธยาตอนต้นตั้งแต่สมเด็จพระ
 พระนครินทราธิราช ล้วนสืบเชื้อสายทางพระราชบิดาจากราชวงศ์สุพรรณภูมิ และมีพระราชมารดา
 เชื้อสายสุโขทัยทั้งสิ้น และนอกจากนี้ ยังปรากฏการสร้างสายสัมพันธ์ที่สลับฝ่ายกัน คือ ฝ่ายผู้ปกครอง
 เมืองสุโขทัยมีพระมหากษัตริย์นามว่าพระมหาเทวีศรีจุฬาลักษณ์ ซึ่งเป็นเจ้านายฝ่ายหญิงของราชวงศ์
 สุพรรณภูมิ^{๒๐} โดยตีความจากจารึกที่ฐานพระพุทธรูปศิลปะอุ้มทองที่พบภายในบริเวณวัดมหาธาตุ
 เมืองเก่าสุโขทัย โดยมีเนื้อความว่า “ตนนี้ก่อพระเจ้าแม่เอินไว้ในบูรพารามนี้” มีความหมายว่า
 พระพุทธรูปองค์นี้เจ้าแม่ให้สร้างขึ้นเพื่อถวายไว้กับวัดบูรพารามนี้ โดยชื่อของวัดบูรพารามได้ปรากฏ

^{๑๘} บุญครอง คันธฐาภูร, “สุพรรณบุรี: ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และวัฒนธรรมท้องถิ่น” สุพรรณบุรี: สภาวัฒนธรรม
 จังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๕๔๐, ๑๙

^{๑๙} วารุณี โอสธารมย์, “เมืองสุพรรณ บนเส้นทางเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ พุทธศตวรรษที่ ๘ - ต้นพุทธ
 ศตวรรษที่ ๒๕” กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗, ๙๔.

^{๒๐} พิเศษ เจียรจันทร์พงษ์, การเมืองในประวัติศาสตร์ยุคสุโขทัย-อยุธยา พระมหาธรรมราชา กษัตริย์ราช (กรุงเทพฯ:
 มติชน, ๒๕๕๓), ๕๓.

อยู่ในจารึกวัดบูรพารามที่กล่าวว่า พระมหาเทวีศรีจุฬาลักษณ์ได้นำพระบรมสารีริกธาตุ มาประดิษฐานไว้ที่วัดแห่งนี้^{๒๑} ในปัจจุบันยังไม่ทราบว่าวัดบูรพารามเป็นวัดใด แต่สันนิษฐานได้ว่าที่ตั้งของวัดนั้นอยู่นอกเมืองเก่าสุโขทัยทางด้านทิศตะวันออก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเมืองสุพรรณบุรี และเมืองสุโขทัยมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันทางเครือญาติมาอย่างยาวนาน จึงส่งผลต่อรูปแบบของเจดีย์ทรงระฆังเมืองสุพรรณบุรีที่มีอิทธิพลของศิลปะสุโขทัยเข้ามาปะปน

๓.๑.๓ สมัยสุโขทัย

ประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัยมักจะมีผู้กล่าวกันอยู่เสมอว่า ประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัยเป็นสิ่งที่ลบลือน เราไม่สามารถจะทราบโดยแน่นอนว่ามีเรื่องราวอันใดบ้าง จะทราบได้ก็ตามข้อความในศิลาจารึกเท่านั้น ศิลาจารึกบางหลัก ซึ่งมีข้อความที่เป็นประโยชน์ในทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่แตกชำรุดเสียเป็นส่วนมาก ยากที่จะคาดคะเนหรือเอาเรื่องที่ขาดหายไปนั้นให้ได้ความชัดเจน ศิลาจารึกที่มีอยู่นั้น แทบจะไม่ทราบเหตุการณ์ได้เลยวาระกาลใดทรงทำอะไรบ้าง เสวยราชย์เมื่อใด และสวรรคตเมื่อใด เป็นต้น มีเพียงองค์เดียว คือ พระมหาธรรมราชาที่ ๑ (พระยาลิไท) ที่จารึกบอกรีที่เสวยราชย์ใน พ.ศ. ๑๘๙๑

ก่อนที่จะทราบเรื่องราวของกรุงสุโขทัยควรจะได้ทราบเหตุการณ์ก่อนตั้งกรุงสุโขทัยเสียก่อน ดินแดนที่พวกไทยอพยพเข้ามาอยู่ทางตอนเหนือของภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ หรือแหลมอินโดจีนนี้ เข้าใจว่าแต่เดิมคงจะเป็นดินแดนของชนจำพวกที่พูดภาษาในตระกูลมอญ - เขมร^{๒๒} และดินแดนที่เป็นประเทศไทยปัจจุบัน แต่เดิมนั้นเป็นที่อยู่ของชนชาติลาวเรียกว่า ละว้าหรือลัวะ^{๒๓} มีดินแดนของชนชาติอื่นชานาอยู่ ๒ ช้าง คือ ทางฝั่งตะวันตกเป็นบ้านเมืองของพวกมอญ ทางฝั่งตะวันออกเป็นของขอมหรือเขมร ชนจำพวกนี้ได้อพยพเคลื่อนย้ายที่ลงมาอยู่ทางแหลมอินโดจีนก่อนไทย ส่วนชนชาติไทยนั้น ในสมัยดึกดำบรรพ์ยังคงรวมตัวอยู่ในดินแดนที่เป็นประเทศจีนปัจจุบัน และในราว พ.ศ. ๕๐๐^{๒๔} ไทยถูกพวกจีนรุกรานและโดยเหตุที่เป็นชนชาติที่มีนิสัยรักความเป็นอิสระภาพไม่ยอมอยู่ภายใต้อำนาจของใครจึงอพยพหลบหนีภัยลงมา เมื่อสู้ไม่ได้บางพวกก็เลยเข้าไปอยู่ในประเทศอินเดียปัจจุบัน มีไทยพวกหนึ่งอพยพลงมาทางใต้แล้วแยกออกเป็น ๒ พวก พวกที่อพยพไปทางตะวันตกเรียกว่าไทยใหญ่ (เงี้ยวหรือฉาน) ส่วนอีกพวกหนึ่งที่อพยพลงมาทางใต้เรียกว่าไทยน้อย

คนไทยที่อพยพลงมาตั้งอยู่ในดินแดนทางภาคใต้ที่เรียกว่าไทยน้อยนั้น ครั้งแรกก็เข้ามาอยู่ในดินแดนสิบสองจุไทย แล้วค่อย ๆ อพยพลงมารันลงมาทางใต้ตามลำดับ จนถึงแคว้นสิบสองปันนา และลานช้าง บางพวกได้ข้ามแม่น้ำโขงลงมาในแคว้นลานนา ครั้นเมื่อพวกไทยเข้ามาตั้งทำมาหากินอยู่ในตอนเหนือของแหลมอินโดจีนมากขึ้น ก็พยายามสร้างที่มั่นสำหรับเป็นที่ใช้รวบรวมกำลังต่อสู้ศัตรูเป็นแห่ง ๆ ที่มั่นดังกล่าวนี้ใช้ขุดดินเป็นคูแล้วนำดินที่ขุดจากคูนั้นก่อเป็นคันล้อมรอบ เพื่อป้องกันไม่ให้ศัตรูตีหักเข้าไปได้ง่าย ๆ การคิดสร้างที่มั่นขึ้นก็เพื่อป้องกันหมู่คณะอื่นมิให้แย่งชิงที่ดินอันอุดมสมบูรณ์

^{๒๑} คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยฯ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, ประชุมศิลาจารึก

^{๒๒} ศิลปากร, กรม. “คำบรรยายสัมมนาโบราณคดีสมัยสุโขทัย พ.ศ.๒๕๐๓,” (พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพร ๒๕๐๓), หน้า ๑๗๓

^{๒๓} ตรี อมาตยกุล, “นำเที่ยวสุโขทัย,” (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๔๙๘), หน้า ๘.

^{๒๔} คณะอนุกรรมการรวบรวมประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย, “ประวัติศาสตร์สุโขทัยภาค ๑,” (พระนคร : บริษัทไทยบริการจำกัด, ๒๔๙๘), หน้า ๑๑๔.

ของตนไปได้โดยสะดวก ส่วนจะสร้างที่มั่นเล็กใหญ่ประการใดนั้นย่อมแล้วแต่กำลังของหมู่คณะที่อพยพเข้ามาอยู่และสามารถจะสร้างได้ ต่อมาเมื่อมีสมัครพรรคพวกอพยพมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่มากขึ้นที่มั่นเหล่านั้นก็ได้กลายเป็นเมือง ซากกำแพงดินหรือเมืองโบราณเหล่านี้มีปรากฏอยู่ทั่วไปทางตอนเหนือของแหลมอินโดจีน โดยเฉพาะในประเทศไทยก็ยังมีปรากฏซากเมืองเดิมของไทยเหลือเป็นพยานหลักฐานอยู่อีกไม่น้อยเหมือนกัน

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงกล่าวไว้ในคำอธิบายพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาว่า “แต่อำนาจการปกครองอาณาจักรของไทยที่ได้ข้ามแม่น้ำโขงลงมาทางตอนใต้พิเคราะห์ดูเนื้อความที่ปรากฏในตำนานโยนก เข้าใจว่าจะลงมาตั้งอยู่เป็นเมืองเล็ก ๆ ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีอำนาจการปกครองรวมกัน หรืออำนาจนั้นจะอยู่ที่เมืองหลวง ซึ่งตั้งอยู่ในเขตแดนสิบสองจุไทยก็เป็นได้” จะเห็นได้ว่า เมืองต่าง ๆ เหล่านี้ คือ เมืองราด เมืองบางยาง เมืองชะเลียง เมืองบางขลัง เมืองศรีสัชชนาลัย เมืองฉอด เมืองซำก้งราว และแม้เมืองสุโขทัยเองก็เป็นเมืองอยู่แล้วก่อนสมัยสุโขทัยทั้งนั้น และในบริเวณเมืองเหล่านี้เข้าใจว่าคงจะมีพวกไทยเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่เต็มไปหมด พ่อเมืองหรือซึ่งเรียกกันในชั้นหลังว่าเจ้าเมืองนั้น ก็คงจะเป็นคนไทยหมดทุกเมืองเหมือนกัน มีเรื่องราวปรากฏในศิลาจารึกของกรุงสุโขทัยว่า พระราชาธิบดีของขอม ซึ่งมีพระนามว่า อินทรวรมันที่ ๒ ยังเอาใจเจ้าเมืองคนไทย โดยทรงยกพระราชธิดาซึ่งมีพระนามว่า พระนางสิขรมหาเทวี ให้เป็นชายาของพ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราด กับมอบพระขรรค์ชัยศรีและพระราชทานราชทินนามว่า “ศรีอินทรวรมันทรราชิตย์”^{๒๕} อีกด้วย

ต่อมาเมื่อราว พ.ศ. ๑๘๐๐ คนไทยที่อยู่ในอาณาเขตรอบเมืองสุโขทัยมีกำลังมากขึ้น จึงได้รวมกำลังกันขับไล่ขอม ซึ่งตั้งมั่นอยู่ ณ เมืองสุโขทัย ผู้ที่ทำการขับไล่ขอมครั้งนั้น ซึ่งปรากฏชื่ออยู่ในศิลาจารึกสุโขทัย ๒ คน คือ พ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราด กับพ่อขุนบางกลางท่าว เจ้าเมืองบางยางอีกคนหนึ่ง ทั้งสองคนนี้ได้ร่วมมือกันยกพลเข้าต่อสู้กับกองทัพขอม ซึ่งมีสมาดโหลงลำพอง (ในจารึกภาษาไทยหลักที่ ๒ ของประชุมจารึกสยามภาค ๑ โหลงลำพองหรือลำพอง เป็นตำแหน่งข้าราชการขอม ภายหลังตกมาอยู่ในเมืองไทยเป็นกรมพระลำพอง) เป็นนายทัพ ตั้งมั่นอยู่ ณ เมืองสุโขทัย นายทัพขอมสู้ไม่ได้ก็แตกพ่ายหนีไปจากกรุงสุโขทัย พ่อขุนผาเมืองซึ่งเป็นผู้นำพลที่หักเข้าไปในเมืองสุโขทัยได้ก่อนแต่ไม่ยอมตั้งตนเป็นกษัตริย์ กลับนำกองทัพของตนออกไปจากเมือง แล้วเชิญพ่อขุนบางกลางท่าวให้ยกทัพเข้าไปในเมือง และต่อมาได้อภิเษกให้พ่อขุนบางกลางท่าวเป็นกษัตริย์ครองสุโขทัย ทั้งเวนราชทินนามซึ่งพระราชธาธิบดีของขอมทรงตั้งให้ว่า “ศรีอินทรวรมันทรราชิตย์” ให้แก่พ่อขุนบางกลางท่าวอีกด้วย พ่อขุนบางกลางท่าวจึงขึ้นครองกรุงสุโขทัยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา นับว่าเป็นปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์พระร่วง ทรงพระนามว่า “พ่อขุนศรีอินทรวรมันทรราชิตย์”^{๒๖} นับว่าไทยได้ตั้งรากฐานบ้านเมืองเป็นชนชาติมีดินแดนในปกครองของตนเองเริ่มแต่สมัยนั้นเป็นต้นมา โดยมีหลักฐานเป็นการแน่นอน หลังจากนั้นก็มีกษัตริย์ปกครองกรุงสุโขทัยสืบมาอีกหลายพระองค์

สภาพทางภูมิศาสตร์ อาณาจักรสุโขทัยเป็นเมืองที่มีอาณาเขตบริเวณลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำยม และลุ่มน้ำ่านตอนล่าง มีการปกครองที่เป็นรูปแบบรัฐ มีกษัตริย์ มีเขตแดนชัดเจน มีการปกครอง ศาสนาพุทธศิลปวัฒนธรรมในยุคของตน ต่อมาภายหลังอาณาจักรสุโขทัยได้ถูกผนวกเข้ากับอาณาจักรอยุธยา รูปแบบของศิลปกรรมสุโขทัยที่สำคัญ คือ เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ ลักษณะคล้ายดอกบัวตูม พระพุทธรูป พระพักตร์รูปไข่มีความอ่อนช้อยงดงาม อาณาจักรสุโขทัยเป็นอาณาจักรแรกของไทย

^{๒๕} ศิลปากร, กรม. “คำบรรยายยัสสัมมนาโบราณคดีสมัยสุโขทัย พ.ศ.๒๕๐๓,” Op cit, p ๑๗๔.

มีกำเนิดขึ้นมาและเรื่องอำนาจอย่างรวดเร็ว แต่ช่วงระยะเวลาทางการเมืองของสุโขทัยสั้นมาก ความสำคัญของสุโขทัยจะยิ่งใหญ่กว่าระยะเวลาที่อาณาจักรมีอำนาจอยู่ อาณาจักรสุโขทัยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ทิ้งไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมมากมาย ไม่ว่าจะเป็นพุทธศาสนา สิ่งก่อสร้าง ศิลปกรรมต่าง ๆ ซึ่งทำให้สุโขทัยมีความสำคัญทางด้านจิตใจต่อคนไทยรุ่นหลังเป็นอย่างมาก

รายพระนามกษัตริย์ครองกรุงสุโขทัยนั้น แต่เดิมเชื่อกันว่ามี ๕ พระองค์ แต่มีการเปลี่ยนแปลงและเข้าใจว่าเป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักศึกษาประวัติศาสตร์ ซึ่งในราว พ.ศ. ๒๔๘๐ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้เสนอรายพระนามกษัตริย์ครองกรุงสุโขทัยรวม ๘ พระองค์ด้วยกัน และจำนวนกษัตริย์ที่ครองกรุงสุโขทัยทั้ง ๘ พระองค์ที่เป็นที่รับรองในวงการของนักศึกษาด้านประวัติศาสตร์ ทั้งในและนอกประเทศ มีดังนี้

ในสมัยที่เป็นอิสระ	ครองราชย์ (พ.ศ.)	สวรรคต (พ.ศ.)
๑. พ่อขุนศรีอินทราทิตย์	๑๗๘๑	-
๒. พ่อขุนบานเมือง	-	๑๘๒๐
๓. พ่อขุนรามคำแหง	๑๘๒๐	๑๘๖๐
๔. พระยาเลอไทย	๑๘๖๐	๑๘๙๑
๕. พระยาสิทธิ (พระมหาธรรมราชาที่ ๑)	๑๘๙๑	๑๙๒๑
ในสมัยขึ้นแก่กรุงศรีอยุธยา	ครองราชย์ (พ.ศ.)	สวรรคต (พ.ศ.)
๖. พระมหาธรรมราชาที่ ๒	๑๙๒๑	๑๙๓๑
๗. พระมหาธรรมราชาที่ ๓	๑๙๓๑	๑๙๖๒
๘. พระมหาธรรมราชาที่ ๔	๑๙๖๒	๑๙๘๑

๓.๑.๔ สมัยอยุธยา

เมืองอโยธยาหรืออโยธยาศรีรามเทพนครนั้น เป็นเมืองโบราณที่มีมาก่อนพุทธศตวรรษ ๑๗ ก่อนที่พระเจ้าอู่ทองจะทำการก่อตั้งกรุงศรีอยุธยา เมืองอโยธยาเดิมมีฐานะเป็นเมืองท่าสำคัญของรัฐละโว้หรือลพบุรี ซึ่งมีอำนาจในดินแดนนี้มาตั้งแต่สมัยทวารวดี ต่อมาหลังพุทธศตวรรษที่ ๑๘ พระเจ้าอู่ทองจากเมืองอโยธยาแห่งนี้ ซึ่งนักประวัติศาสตร์บางกลุ่มกล่าวว่าเป็นเชื้อสายกษัตริย์ทางเหนือหรือเมืองไตรตรังส์ มีปรากฏในตำนานท้าวแสนปม ได้มีความสัมพันธ์กับเมืองสุพรรณภูมิ กล่าวคือ พระเจ้าอู่ทองได้อภิเษกกับพระธิดาของกษัตริย์ผู้ครองเมืองสุพรรณภูมิ และได้เป็นผู้ครองเมืองอู่ทอง ต่อมาเมืองอู่ทองเกิดกันดารน้ำ พระเจ้าอู่ทองจึงอพยพผู้คนมาอยู่ที่ตำบลเวียงเหล็ก เมืองอโยธยา และ ๓ ปีต่อมาจึงได้สร้างกรุงศรีอยุธยาขึ้นที่บริเวณเสนาครในที่สุด เมืองอโยธยานี้ตั้งอยู่บริเวณฝั่งตะวันออกของตัวเมืองพระนครศรีอยุธยาปัจจุบัน กษัตริย์ผู้ครองเมืองอโยธยานั้นมีหลายพระองค์ ที่ปรากฏพระนามรู้จักกัน ได้แก่ พระเจ้าสายน้ำผึ้ง พระยาธรรมิกราชา พระนารายณ์ และพระเจ้าหลว^{๒๖} ในช่วงตั้งแต่กลางพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ถึงปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๙ อาณาจักรไทยได้เกิดขึ้นหลายอาณาจักร เช่น สุโขทัย ล้านนา ล้านช้าง แต่อาณาจักรเหล่านี้ยังมีลักษณะเป็น “แวนแคว้น” หรือ “เมือง” ที่รวมกันขึ้นมาตั้งเป็นอิสระ ยังมีได้มีอาณาจักรใดอาณาจักรหนึ่งมีอำนาจหรือมีลักษณะเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง อโยธยาก็กำเนิดขึ้นมาจากการรวมตัวของเมืองสุพรรณบุรีและลพบุรี ทั้งสองเมืองนี้

^{๒๖} จารุวรรณ ดวงคำจันทร์, ศรีอยุธยา : อดีตราชาธานีสยามประเทศ, บทความออนไลน์, เรียบเรียงเมื่อ ๒๙ พ.ค. ๒๕๖๐, มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์, สืบค้นเมื่อ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐, <http://lek-prapai.org/home/view.php?id=5284>.

เป็นศูนย์กลางของอำนาจในวงจำกัดในภาคกลางของประเทศไทย สุพรรณบุรีมีอำนาจทางซีกตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งมีเมืองเก่าหลายเมืองรวมอยู่ในกลุ่มนี้ เช่น นครชัยศรี ราชบุรี เพชรบุรี ส่วนลพบุรีมีอำนาจทางซีกตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งสุพรรณบุรีและลพบุรีมีมรดกทางประวัติศาสตร์สืบเนื่องมาจากสมัยทวารวดี และอยู่ภายใต้อิทธิพลของขอมจากเมืองพระนครหลวงหรือกรุงศรีอยุธยาประกอบ กล่าวคือ สมัยของพระเจ้าสุริยวรมันที่ ๑ ถึงสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗^{๒๗}

ภาพที่ ๒ แผนที่อยุธยาศรีรามเทพนคร

กรุงศรีอยุธยากำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. ๑๘๙๓ พงศาวดารโยนก ระบุว่า เคยเป็นที่ประดิษฐานพระมหามณีรัตน์ไว้เมื่อคราวน้ำท่วมเมืองกัมพูชา พระมหาเถระได้อัญเชิญพระมหามณีรัตน์ ลงสำเภา มาอาศัยอยู่ทางตอนเหนือของนครอินทปัฐ ระยะทางสามเดือนเศษ ต่อมาพระมหามณีรัตน์ก็อยู่ในความครอบครองของพระเจ้าอาทิตย์ราชซึ่งครองกรุงสยามฝ่ายเหนือ โดยตามความเข้าใจของผู้รณาดำนานก็ว่าเป็นพระนครศรีอยุธยาโบราณ แต่ในพงศาวดารก็ยังไม่สามารถระบุได้ว่าตั้งอยู่ที่ใด^{๒๘} ถัดตามนี้ อยุธยาก็คือเมืองที่ได้รับการสถาปนาขึ้น ในบริเวณเมืองอยุธยาเดิมนั่นเอง

พระเจ้าอู่ทองสถาปนารุงศรีอยุธยาขึ้นเมื่อวันศุกร์ เดือน ๕ ขึ้น ๖ ค่ำ เวลา ๓ นาฬิกา ๙ บาท ปีชวด โทศก ศักราช ๗๑๒ (พ.ศ. ๑๘๙๓) อยุธยาจึงได้ปรากฏตัวขึ้นในฐานะเป็นเมืองหลวงของสยามประเทศ^{๒๙} ความในพงศาวดารช่วงพระเจ้าอู่ทองได้สถาปนารุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้น ได้มีการระบุถึงเมืองที่อยู่ในฐานะเป็นประเทศราช ๑๖ เมือง ประกอบด้วย มะละกา ขวา ตนาวศรี นครศรีธรรมราช ทวาย เมาะตะมะ เมาะละเลิง สงขลา จันทบุรี พิศณุโลก สุโขทัย พิไชย สวรรคโลก พิจิตร กำแพงเพชร และนครสวรรค์^{๓๐} ขณะเดียวกันก็มีเมืองอีก ๒ เมืองที่ทรงให้ความสำคัญ

^{๒๗} ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, อยุธยา: ประวัติศาสตร์และการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: มุลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย จัดพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๘๗.

^{๒๘} พระยาโบราณราชธานินทร์, ดำานกรุงเก่า, พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายพันสุพรรณสาร ๓๐ ตุลาคม ๒๕๐๓), หน้า ๑. อ้างใน พระครูศรีปัญญาวิกรม, สืบพระพุทธศาสนาจากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นครปฐม: สาละพิมพ์การ, ๒๕๖๐), หน้า ๑๔.

^{๒๙} อ้างแล้ว. สืบพระพุทธศาสนาจากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา, หน้า ๑๕."

^{๓๐} กรมราชบัณฑิต, พระราชพงศาวดารกรุงเก่า, (พิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพเจ้าพระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกศลธิดี ๑๐ สิงหาคม ๒๕๑๐), หน้า ๑.

โดยส่งพระเชษฐา (หลวงพระงั่ว) และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ (พระราเมศวร) ไปครอง ได้แก่ เมืองสุพรรณบุรี และลพบุรีตามลำดับ กรุงศรีอยุธยาตามคำบอกเล่าของนิโกลาส์ แซรวาส ซึ่งเดินทางเข้ามาในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์ ได้กล่าวถึงตำแหน่งของกรุงศรีอยุธยาว่ามีอาณาเขตตั้งตั้งแต่อองศาที่ ๗ แห่งละติจูดเหนือ กระทั่งถึงองศาที่ ๑๙ ทางทิศใต้จรดแม่น้ำอ่าวไทยกับเมืองปัตตานี ทางทิศเหนือจรดสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศตะวันออกจรดสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และราชอาณาจักรกัมพูชา ทิศตะวันตกจรดเมืองอังวะ พะโค และดินแดนแคว้นมะละกา ส่วนยาวแต่เหนือจรดใต้ประมาณ ๒๒๐ ลี^{๓๑}

ภาพที่ ๓ แผนที่โบราณดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ วาดโดยนักภูมิศาสตร์ชาวฝรั่งเศสที่เดินทางมาอยุธยา พ.ศ. ๒๒๒๙ สมัยจักรวรรดินิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สถาปัตยกรรมของเมืองอยุธยามีเมืองเก่าอยู่ที่ฝั่งตะวันออกบริเวณที่เรียกว่า “วัดเดิม” หรือวัดอโยธยา เมืองอโยธยาอยู่ ณ ที่แห่งนี้ มี “คูชื่อน้ำ” และคลองขุดที่มีมาจนถึงปัจจุบัน หลักฐานทางโบราณคดีแสดงให้เห็นถึงร่องรอยของการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองเก่า กลุ่มวัด พบศิลปะต่าง ๆ ที่เป็นแบบเดียวกับที่พบในเกาะเมือง ซึ่งเรียกว่า “ศิลปะแบบอโยธยา - สุพรรณภูมิ” สัมพันธ์กับตำนานต่าง ๆ เช่น ตำนานเจ้าแม่สร้อยดอกหมากที่วัดพนัญเชิง และการสร้างพระพุทธรูปประธานก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาหลายปี “คูชื่อน้ำ” น่าจะเป็นร่องรอยของเมืองเก่า ส่วนด้านตะวันออกไม่มีร่องรอยเพียงแต่พบแนวคลอง ๒ - ๓ แห่ง เช่น คลองวัดกุฎีดาว จึงเห็นว่าเป็นเมืองเก่าก่อนการสร้างอยุธยา^{๓๒}

อาณาจักรอยุธยา เป็นอาณาจักรของชนชาติไทยในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาในช่วง พ.ศ. ๑๘๙๓ - ๒๓๑๐ มีกรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางอำนาจหรือราชธานี อาณาจักรอยุธยานับว่าเจริญรุ่งเรือง

^{๓๑} นิโกลาส์ แซรวาส, “ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม,” แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, ๒๕๕๐), หน้า ๒๒.

^{๓๒} จารุวรรณ ด้วงคำจันทร์, “ศรีอโยธยา : อดีตราชธานีสยามประเทศ,” บทความออนไลน์, สืบค้นเมื่อ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐, <http://lek-prapai.org/home/view.php?id=5284>.

จนอาจถือได้ว่าเป็นอาณาจักรที่รุ่งเรืองมั่งคั่งที่สุดในภูมิภาคสุวรรณภูมิ ทั้งยังมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับหลายชาติ จนถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางการค้าในระดับนานาชาติ เช่น จีน เวียดนาม อินเดีย ญี่ปุ่น เปอร์เซีย รวมทั้งชาติตะวันตก เช่น โปรตุเกส สเปน ดัตช์ (ฮอลันดา) และฝรั่งเศส ซึ่งในช่วงเวลาหนึ่งเคยสามารถขยายอาณาเขตประเทศราชถึงรัฐฉานของพม่า อาณาจักรล้านนา มณฑลยูนนาน อาณาจักรล้านช้าง อาณาจักรขอม และคาบสมุทรมลายู ในปัจจุบันกรุงศรีอยุธยาเป็นเกาะซึ่งมีแม่น้ำสามสายล้อมรอบ ได้แก่ แม่น้ำป่าสักทางทิศตะวันออก แม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศตะวันตกและทิศใต้ และแม่น้ำลพบุรีทางทิศเหนือ เดิมทีบริเวณนี้ไม่ได้มีสภาพเป็นเกาะ แต่สมเด็จพระเจ้าอู่ทองทรงดำริให้ขุดคูเชื่อมแม่น้ำทั้งสามสาย เพื่อให้เป็นปราการธรรมชาติป้องกันข้าศึก ที่ตั้งกรุงศรีอยุธยายังอยู่ห่างจากอ่าวไทยไม่มากนัก ทำให้กรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการค้ากับชาวต่างประเทศ และอาจถือได้ว่าเป็น “เมืองท่าตอนใน” เนื่องจากเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภูมิภาค มีสินค้ากว่า ๔๐ ชนิดจากสงครามและรัฐบรรณาการ แม้ว่าตัวเมืองจะไม่ติดทะเลก็ตาม^{๓๓} สุนทรโวหาร ภูษิต ได้กล่าวถึงกรุงศรีอยุธยา ราชอาณาจักรสยามแห่งแรกไว้ว่า บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง มีรัฐละโว้ - อโยธยาศรีรามเทพอยู่ทางปากตะวันออกกับรัฐสุพรรณภูมิอยู่ทางปากตะวันตก ในกลุ่มชนชั้นสูงต่างเป็น “เครือญาติ” ทางการค้า ทำให้มีการรวมตัวทางการเมืองอย่างหลวม ๆ ดึงเอกสารจีนเรียกชื่อรัฐว่าเสียมหลอหรือเสียมหลอ แต่บางครั้งก็ขัดแย้งแย่งชิงอำนาจจนต้องแยกเป็นรัฐ “เครือญาติ” อีกระจากัน จนถึงปี พ.ศ. ๑๙๐๐ พระเจ้าแผ่นดินจากรัฐสุพรรณภูมิร่วมกับรัฐสุโขทัย และมีเงินอุดหนุนอยู่ด้วย ใช้กำลังไพร่พลยึดอำนาจจากพระเจ้าแผ่นดินเชื้อสายราชวงศ์ละโว้ที่ปกครองอโยธยาศรีรามเทพอยู่ขณะนั้น แล้วขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินมีอำนาจกว้างไกลเหนือรัฐสุพรรณภูมิ รัฐนครศรีธรรมราช รัฐสุโขทัย รัฐอโยธยาศรีรามเทพ จนเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศทั้งปวงว่าเป็นราชอาณาจักรสยามอย่างแท้จริงเป็นครั้งแรก แล้วขนานนามอาณาจักรว่ากรุงเทพทวารวดีอันศักดิ์สิทธิ์ แต่เป็นที่รู้จักทั่วไปในชื่อกรุงศรีอยุธยา โดยมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาเนื่องจากตั้งอยู่บนศูนย์กลางเส้นทางคมนาคมการค้าของสุวรรณภูมิมาแต่เดิม โดยมีรัฐ “เครือญาติ” อีกระโดยรอบ คือ รัฐพม่ารามัญ รัฐล้านนา รัฐล้านช้าง - เวียงจันทน์รัฐจำปาสัก รัฐกัมพูชา จนมาล่มสลายเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๑๐^{๓๔}

^{๓๓} วราภรณ์ นิพัทธ์สุขกิจ, “ประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา,” (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สารคดี, ๒๕๖๐), หน้า ๒๐๐-๒๑๐.

^{๓๔} สุนทรโวหาร ภูษิต, “สุวรรณภูมิต้นกระแสประวัติศาสตร์ไทย,” (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๙), หน้า ๑๗๐-๑๗๕.

๓.๒ ผลการพิจารณาการศึกษาของคณะกรรมการธิการ ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) การสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกต การศึกษาดูงานและการจัดสัมมนา คณะกรรมการ ิการพิจารณานำเสนอข้อมูลในรายจังหวัด สามารถสรุปผลการพิจารณา ดังนี้

๓.๒.๑ จังหวัดสุพรรณบุรี

๑) ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสุพรรณบุรี^{๓๕}

จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นเมืองโบราณ พบหลักฐานทางโบราณคดี มีอายุไม่ต่ำกว่า ๓,๕๐๐ - ๓,๘๐๐ ปี จากหลักฐานโบราณวัตถุที่ขุดพบมีทั้งยุคหินใหม่ ยุคสัมฤทธิ์ ยุคเหล็ก และสืบทอดวัฒนธรรม ต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ ฟูนัน อมราวดี ทวารวดี ศรีวิชัย สุพรรณบุรี เดิมมีชื่อ “ทวารวดี ศรีสุพรรณภูมิ” หรือ “พันธุมบุรี” ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำท่าจีน แถบบริเวณตำบลรั้วใหญ่ไปจรดตำบลพิหารแดง ต่อมาพระเจ้ากาแต ได้ย้ายเมืองมาตั้งอยู่ที่ฝั่งขวาของแม่น้ำ แล้วโปรดให้มอญน้อยไปสร้างวัดสนามชัย และบูรณะวัดป่าเลไลยก์ ชักชวนให้ข้าราชการบวช จำนวน ๒,๐๐๐ คน จึงขนานนามเมืองใหม่ว่า “เมืองสองพันบุรี” ครั้นถึงสมัยพระเจ้าอู่ทอง ได้สร้างเมืองมาทางฝั่งใต้หรือทางตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน ชื่อเมืองเรียกว่า “อู่ทอง” จวบจนสมัยขุนหลวงพะงั่วเมือง จึงถูกเรียกชื่อว่า “สุพรรณบุรี” นับแต่นั้นมา

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เมืองสุพรรณบุรี เป็นเมืองหน้าด่านและเป็นเมืองอู่ข้าว อู่น้ำที่สำคัญ ต้องผ่านศึกสงครามหลายต่อหลายครั้ง สภาพเมือง ตลอดจนประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ถูกทำลายปรักหักพัง จนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์เมืองสุพรรณบุรีจึงได้ฟื้นตัว

ราชวงศ์สุพรรณภูมิ

ราชวงศ์สุพรรณภูมิได้ครองกรุงศรีอยุธยาเป็นราชวงศ์ที่สองต่อจากราชวงศ์อู่ทอง และเป็นราชวงศ์ที่ได้ครองกรุงศรีอยุธยายาวนานที่สุด ชื่อราชวงศ์สุพรรณภูมิมาจากชื่อเมืองสุพรรณภูมิ ซึ่งสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ หรือขุนหลวงพะงั่ว กษัตริย์ลำดับที่ ๓ ของกรุงศรีอยุธยาเคยปกครองมาก่อน หลักฐานสำคัญที่กล่าวถึงชื่อเมืองสุพรรณภูมิ ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๙ - ๒๑ คือ จารึกพ่อขุนรามคำแหง มหาราช (พ.ศ. ๑๘๒๖) กล่าวถึงเมือง “สุพรรณภูมิ” อยู่ทางทิศใต้ของกรุงสุโขทัย “....เบื้องหัวนอน รอดคนที่ พระบางแพรงสุพรรณภูมิ ราชบุรี เพชรบุรี ศรีธรรมราช ฝั่งทะเลสมุทรเป็นที่แล้ว....”

จารึกลานทองวัดสองคบ ๑ จังหวัดชัยนาท พ.ศ. ๑๙๕๑ (ตรงกับรัชสมัยพระเจ้า รามราชาธิราช พระมหากษัตริย์กรุงศรีอยุธยา ราชวงศ์อู่ทอง พ.ศ. ๑๙๓๘ - ๑๙๕๒) กล่าวถึง “...แม่นางพั้ว ผู้มีคุณ แม่นางผู้ใจบุญ บุญชาวแม่ทั้งหลายพรรณรายศรีธาอันโมทนาด้วยเจ้าเมือง แต่ปีชวดนักษัตร สัมฤทธิศก ไพศาววันอาทิตย์ตราเอกาทศเกตุ จึงพระสงฆ์ทั้งหลาย แต่เจ้าเมืองประดิษฐานพระศรีรัตนธาตุ แห่งกรุงไชยสถานนาม มาตราหนึ่ง แต่เจ้าเมืองกระทำกุศลมาแต่กระโน้น ในสุพรรณภูมิให้ทานเรียบบร้อย กระทำกุฎีพิหารในศรีอยุธยา ให้ข้าสองคนแม่ลูก พระสงฆ์สี่ตนแล้ว...” และในชินกาล มาลีปกรณ (พ.ศ. ๒๐๖๐) ได้กล่าวถึง วัตติเดโชอำมาตย์ (สันนิษฐานว่า คือ ขุนหลวงพะงั่ว) ครองเมืองสุพรรณภูมิ เมืองสุพรรณภูมิเป็นเมืองสำคัญที่อยู่ร่วมสมัยกับกรุงสุโขทัยและนครศรีธรรมราช เป็นเมืองใหญ่ ที่มีเจ้าเมืองปกครองสืบเนื่องมาจนถึงสมัยอยุธยาตอนต้น มีฐานะเป็นเมืองสำคัญคู่กับราชธานีกรุงศรีอยุธยา เมื่อสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) เสด็จสวรรคต ขุนหลวงพะงั่วซึ่งครองเมืองสุพรรณภูมิ

^{๓๕} กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, “เอกสารอ้างอิง จังหวัดสุพรรณบุรี,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๖, www.journal.nmc.ac.th, www.silpa.mag.com, www.finearts.go.th.

ได้ครองราชสมบัติสืบต่อมา ทรงพระนามว่า สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ และทรงเป็นต้นราชวงศ์สุพรรณภูมิปกครองกรุงศรีอยุธยา โดยมีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติในฐานะพระเชษฐาของพระมหาลีพระเจ้าอู่ทอง

ต่อมาในรัชสมัยของสมเด็จพระนครินทราชาธิราช ราชวงศ์สุพรรณภูมิ (พ.ศ. ๑๙๕๒ - ๑๙๖๗) ทรงรวบรวมเอาเมืองใหญ่ทั้งสาม คือ สุพรรณบุรี สุโขทัย และอยุธยา ผนวกเข้าด้วยกัน ทำให้กรุงศรีอยุธยามีฐานะเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรอยุธยาอย่างแท้จริง

แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี^{๓๖} จังหวัดสุพรรณบุรีมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดชัยนาท โดยเส้นทางข้างต้นเป็นเส้นทางคมนาคมสมัยโบราณ โดยเฉพาะการค้าที่มากับทางเรือ ส่งผลให้จังหวัดที่อยู่แถบชายฝั่งทะเล ที่เรียกว่าเมืองอู่ทองในอดีต เป็นศูนย์กลางทางการค้าชายทางทะเล ส่งผลให้ดินแดนสุพรรณภูมิในอดีตมีความเจริญรุ่งเรือง

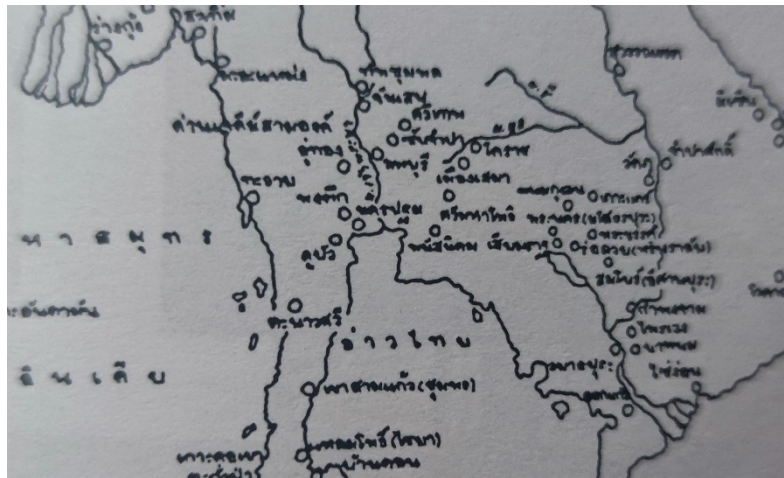
เมืองอู่ทอง มีการพัฒนาเมืองมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งมีลักษณะที่จะส่งอิทธิพลไปถึงเมืองจากตะวันตกสู่ตะวันออก ซึ่งสืบทอดวัฒนธรรมทวารวดี ที่เริ่มต้นจากเมืองอู่ทอง จะอาศัยการเดินทางจากแม่น้ำท่าจีนผ่านการเดินทางค้าขาย และการเผยแพร่ศาสนา

ภาพที่ ๔ แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี

^{๓๖} นายกันตเมศร์ รัตนภาพพจน์, “บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา,” วันจันทร์ที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

แผนที่แสดงผังเมืองโบราณในเขตดินแดนภาคกลาง เมืองอุทองสามารถเดินทางเข้าสู่เมืองลพบุรีได้ ผ่านเส้นทางแม่น้ำท่าจีน เข้าสู่แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำป่าสัก ส่วนเมืองโบราณซับจำปา จังหวัดลพบุรี ถือเป็นอีกหนึ่งสถานที่ที่ควรส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีศูนย์กลางการเรียนรู้ป่าพุ เป็นสถานที่ที่พบบันจิปสิรินธรแห่งเดียวในโลก และเป็นต้นไม้ที่จะมีเฉพาะในเดือนมิถุนายน - เดือนสิงหาคมเท่านั้น เป็นดอกไม้ที่หายาก และมีกลิ่นหอม ถือเป็นอีกหนึ่งจุดมุ่งหมายสำคัญของการเดินทางไปท่องเที่ยวเมืองโบราณซับจำปา อย่างไรก็ตาม องค์การบริหารส่วนตำบลซับจำปา จังหวัดลพบุรี ได้มีการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ และโฮมสเตย์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังมีการบริหารจัดการไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากเมืองโบราณอยู่ในพื้นที่จังหวัดเมืองรอง การเชื่อมโยงและการพัฒนาส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอาจดำเนินการได้ค่อนข้างลำบาก

ภาพที่ ๕ แผนที่แสดงผังเมืองโบราณในเขตดินแดนภาคกลาง

แผนที่แสดงผังเมืองโบราณอุทอง เมืองโบราณอุทอง เป็นอีกหนึ่งเมืองที่มีการบริหารจัดการผังเมืองให้อยู่ห่างไกลจากลำน้ำ เนื่องจากในฤดูน้ำหลาก แม่น้ำสายหลักจะมีความแรงของกระแสน้ำ โดยภูมิปัญญาของคนโบราณจะมีการสร้างคลอง เพื่อผันน้ำจากแม่น้ำสายหลักเข้าสู่ตัวเมือง นอกจากนี้ เมืองโบราณอุทองมีความสัมพันธ์กับเมืองโบราณศรีเทพในลักษณะคือ การมีศูนย์กลางของเมืองห่างจากเขตรมอรัตนเช่นเดียวกัน

ภาพที่ ๖ แผนที่แสดงผังเมืองโบราณอุทอง

๒) การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการของจังหวัด สุพรรณบุรี มาให้ข้อมูล

๒.๑) สำนักงานพื้นที่พิเศษ ๗ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน)

ข้อมูลแหล่งโบราณสถานเชิงประวัติศาสตร์ระหว่างยุคสุโขทัย และยุคสุพรรณภูมิ ประวัติศาสตร์ทวารวดี “เมืองโบราณอู่ทอง” เมืองโบราณอู่ทองกับดินแดนสุวรรณภูมิ ชื่อเมือง “อู่ทอง” นำมาสู่ประเด็นปัญหาทางวิชาการ ถึงความคล้ายคลึงของพระนามของ “พระเจ้าอู่ทอง” ซึ่งปัจจุบันไม่เป็นที่ยอมรับกันแล้ว หลังจากมีการศึกษาจากหลักฐานการขุดค้นทางโบราณคดี^{๓๗}

ดินแดนสุวรรณภูมิ ตามรายงานของนายสมศักดิ์ รัตนกุล นักโบราณคดีของกรมศิลปากร ได้รายงานว่ คลอริชต์ เวลช์ นักโบราณคดีชาวอังกฤษ เสนอไว้ว่า “อู่ทอง” คือ “จินหลิน” หรือ “ดินแดนทอง” รัฐโบราณที่กล่าวถึงในเอกสารของจีน

ข้อมูลแหล่งโบราณสถานเชิงประวัติศาสตร์สมัยทวารวดีในอู่ทอง

- เจดีย์หมายเลข ๑/๒/๓/๔/๑๑/๑๓ ปัจจุบันที่ได้รับการบูรณะและคงสภาพอยู่ ส่วนเจดีย์หมายเลขอื่น ๆ บางส่วนถูกทำลายไปเมื่อครั้งสร้างถนนมาลัยแมนและบางส่วนเสื่อมสภาพไป
- วิหารหมายเลข ๑๔ หรือโบราณสถานบ้านศรีสรรเพชญ์ ๓ อยู่ในผังเหลี่ยมผืนผ้า อันเป็นลักษณะของวิหารที่ใช้ประกอบพิธีทางศาสนา อยู่ต่ำกว่าระดับพื้นดิน จึงถูกขนานนามว่า วิหารถ้ำ
- คอกช้างดิน (อ่างเก็บน้ำ) หมายเลข ๑ - ๔ ลักษณะเป็นแนวคันดินที่ใช้เป็นอ่างเก็บน้ำ ประกอบด้วย อ่างเก็บน้ำ ๔ แห่ง จัดเป็นเขื่อนดินโบราณที่มีความยาวที่สุดในประเทศไทย
- กลุ่มโบราณสถานคอกช้างดิน หมายเลข ๕ - ๗ สันนิษฐานว่าเป็นเทวาลัยในศาสนาพราหมณ์ ทั้งหมดอยู่ในแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า

ตารางที่ ๑ สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี

พ.ศ.	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
นักท่องเที่ยวชาวไทย	๑,๓๘๓,๔๗๓	๓,๑๕๕,๓๒๕	๓,๓๐๒,๐๖๐	๓,๒๔๖,๕๔๓	๑,๗๔๘,๗๙๖	๑,๓๗๕,๑๘๓
นักท่องเที่ยวต่างชาติ	๙,๙๔๖	๒๗,๗๕๕	๒๙,๑๘๗	๒๙,๔๐๖	๕,๒๗๒	๑๕๓
รวมนักท่องเที่ยว	๑,๓๙๓,๔๑๙	๓,๑๘๓,๐๘๐	๓,๓๓๑,๒๔๗	๓,๒๗๕,๙๔๙	๑,๗๕๔,๐๖๘	๑,๓๗๕,๓๓๖

ที่มา: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

^{๓๗} สรุปรูปการให้ข้อมูลของผู้แทนสำนักงานพื้นที่พิเศษ ๗ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการการท่องเที่ยว วุฒิสภา, วันจันทร์ที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

สำหรับแผนงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ผ่านมา และในอนาคต ของสำนักงานพื้นที่พิเศษ ๗ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) มีดังนี้

๑) แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองโบราณ อุทอง (พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๕)

๒) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมืองโบราณ อุทองและพื้นที่เชื่อมโยง (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

สำนักงานพื้นที่พิเศษ ๗ (อพท.๗) เป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) มีภารกิจหลักในการบริหารจัดการพื้นที่พิเศษประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เพื่ออนุรักษ์ พื้นฟู และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทองเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่า ทั้งมิติด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และโอกาสในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว ซึ่งเมืองโบราณอุทองเป็นเมืองที่มีต้นทุนทางประวัติศาสตร์ มีวิสัยทัศน์ของการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทอง คือ การเป็นเมืองสร้างสรรค์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ จนถึงปัจจุบัน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) โดยสำนักงานพื้นที่พิเศษ ๗ (อพท.๗) ได้เข้ามาดำเนินการสำรวจว่าต้นทุนเดิมของพื้นที่เมืองโบราณอุทองมีอะไรบ้าง แล้วจึงพัฒนาและเตรียมความพร้อม โดยบทบาทและหน้าที่หลัก คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวในส่วนของต้นน้ำ การประสานการใช้อำนาจร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ส่วนราชการท้องถิ่น เนื่องจากโครงสร้างการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นไม่มีหน่วยงานที่จะรับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวแบบครบวงจร ดังนั้น องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) โดยสำนักงานพื้นที่พิเศษ ๗ (อพท.๗) จึงเข้ามาทำหน้าที่ในการประสาน บูรณาการร่วมกับทุกภาคีเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พัฒนาพื้นที่ต้นแบบเพื่อสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ ซึ่งได้ดำเนินการร่วมกับทุกภาคีให้มีความรู้ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น

ปัจจุบันจังหวัดสุพรรณบุรีอยู่ระหว่างการเสนอขอเข้ารับการศึกษาเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ด้านดนตรีขององค์การยูเนสโก (UNESCO) ซึ่งจะเป็นการต่อยอดจากต้นทุนเดิมที่มีอยู่ และจะเป็นการสร้างโอกาสในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศให้เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเมืองสมาชิกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นเมืองดนตรีในเครือข่ายเดียวกัน ถือเป็นโอกาสสำคัญในการประชาสัมพันธ์จังหวัดสุพรรณบุรีให้เป็นที่รู้จักในระดับโลก

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุทอง^{๓๙} มีการพัฒนาภายใต้พื้นฐานของการเป็นพิพิธภัณฑ์ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี มีจุดเด่น คือ การจัดแสดงโบราณวัตถุที่ขุดค้นพบทางโบราณคดี โดยจะนำเสนอเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งที่ค้นพบ โบราณวัตถุ แสดงอัตลักษณ์ของเมืองโบราณอุทอง การบอกเล่าเรื่องราวยุคสมัยทวารวดี และเชื่อมโยงไปยังแหล่งโบราณสถานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีการดำเนินการภายใต้งบประมาณของกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุทอง มีแนวคิดในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ เพื่อพัฒนาให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และเกิดเส้นทางท่องเที่ยวในภูมิภาคต่าง ๆ อีกด้วย เช่น เส้นทางท่องเที่ยวภายในวันเดียว (1 day trip) เริ่มต้นจากกรุงเทพมหานคร - เมืองโบราณนครปฐม - เมืองโบราณทวารวดีจังหวัดราชบุรี - เมืองโบราณอุทอง - พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ บ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี

กรมศิลปากร มีความพยายามในการนำพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติและอุทยานประวัติศาสตร์เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของแต่ละสถานที่ เช่น การเชื่อมโยงยุคสมัยสุโขทัย ยุคสมัยสุพรรณภูมิ และยุคสมัยทวารวดี ซึ่งมีความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวจากภาคเหนือตอนล่างมายังภาคกลางของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การพัฒนาและยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่

เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยประวัติศาสตร์จากจังหวัดสุโขทัย - จังหวัดสุพรรณบุรี - จังหวัดพระนครศรีอยุธยา^{๔๐} ดังนี้

ข้อมูลแหล่งโบราณสถานเชิงประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงระหว่างยุคสมัยสุโขทัย และยุคสมัยสุพรรณภูมิ

โบราณสถานของยุคสมัยสุพรรณบุรีและยุคสมัยอยุธยาตอนต้น มีความใกล้เคียงกัน เช่น พระปรางค์ทรงฝักข้าวโพด เจดีย์พุ่มข้าวบิณฑ์ วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพระลาน วัดพุทธไธศวรารักษ์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันของศิลปวัฒนธรรมของทั้งสองยุคสมัยข้างต้น

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในจังหวัดสุโขทัย จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันกรมศิลปากรดูแลพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยาหลายแห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ รามคำแหง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สวรรคตวรนายก พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุทอง พิพิธภัณฑ์ทวารวดี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุพรรณบุรี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ชาวนาไทย พิพิธภัณฑ์เครื่องทองอยุธยา และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา พิพิธภัณฑ์ทั้งหมดกรมศิลปากรได้พัฒนาให้เป็นไปตามมาตรฐานพิพิธภัณฑ์สากล ๕ ประการ คือ ๑) โบราณวัตถุไม่ขึ้นสนิม ๒) ความเป็นอารยสถาปัตย์ที่สามารถรองรับผู้เข้าชมได้ทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน (ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าชมได้) ๓) ระบบระบายอากาศมีความสะดวกสบาย ๔) อธิบายข้อมูลทางวิชาการเข้าใจง่ายและมีความถูกต้อง

^{๓๙} พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุทอง, “การประชุมกลุ่มย่อย (Interview) เกี่ยวกับประเด็นการท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยประวัติศาสตร์ และความเชื่อมโยงยุคสมัยทวารวดี,” วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๖ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุทอง.

^{๔๐} กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, “บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยวภูมิภาค, วันจันทร์ที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

และ ๕) นำเทคโนโลยีมาใช้ที่เหมาะสม นอกจากนี้ กรมศิลปากรมีแผนการดำเนินการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ทั้งหมดทั่วประเทศให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา ๑๕ ปี

๒.๓) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุพรรณบุรี

จังหวัดสุพรรณบุรีถือเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์^{๔๑} และมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นจำนวนมาก ส่วนในแง่ของการท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยประวัติศาสตร์ ในช่วงกลางปี พ.ศ. ๒๕๖๕ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุพรรณบุรี ร่วมกับกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้มีการประชุมหารือเพื่อกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชื่อ “เส้นทางทวารวดีสามเหลี่ยมมหัศจรรย์” โดยได้มีการเดินทางมาสำรวจพื้นที่และทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยว ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ซึ่งถือว่าประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี โดยเริ่มต้นเส้นทางจากกรุงเทพมหานคร - เมืองประวัติศาสตร์ทวารวดี จังหวัดราชบุรี - เมืองโบราณอู่ทอง - จังหวัดนครปฐม เป็นเส้นทาง ๓ วัน ๒ คืน ซึ่งถือเป็นเส้นทางนำร่อง นอกจากนี้ ยังมีนักท่องเที่ยวเดินทางตามรอยเส้นทางดังกล่าวอีกหลายคน ส่วนเส้นทางแรลลี่ (Rally) ของจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นอีกหนึ่งเส้นทางที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยู่งักันักท่องเที่ยว

นอกจากแหล่งท่องเที่ยวสมัยทวารวดีของจังหวัดสุพรรณบุรี ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในอำเภอด่านช้าง ซึ่งสามารถรองรับกิจกรรมแคมป์ของนักท่องเที่ยว และมีกิจกรรมงานวิ่งที่เชื่อนกระเสียว ที่ผ่านมามีผู้เข้าร่วมงาน จำนวน ๑,๓๐๐ คน ส่งผลให้โรงแรมที่พักมีผู้เข้าร่วมงานทำการจองเข้าพักเป็นจำนวนมาก ถือเป็นภาระกระตุ้นการท่องเที่ยวจากการจัดกิจกรรมในพื้นที่

๒.๔) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี^{๔๒} ได้ดำเนินการในด้านการส่งเสริม รักษา และต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี โดยนำอัตลักษณ์ของชุมชนมาต่อยอดเป็นชุมชนคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขับเคลื่อนด้วยพลังบวร และมีการจัดการท่องเที่ยวในลักษณะชุมชนยลวิถี เพื่อสร้างจุดเด่นจากอัตลักษณ์ที่มีอยู่ของชุมชน เช่น การท่องเที่ยวการใช้ชีวิต วัฒนธรรมประเพณี รวมถึงภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อมุ่งสู่การเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวและมุ่งสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

ส่วนการต่อยอดการท่องเที่ยวเมืองทวารวดี ได้มีความพยายามในการพิจารณาให้เกิดการสร้างการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม โดยดำเนินการในด้านการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวยุคสมัยทวารวดี ใน ๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดราชบุรี และได้รับการจัดสรรงบประมาณจากกระทรวงวัฒนธรรม ให้ดำเนินการในลักษณะของกลุ่มจังหวัด โดยมีการจัดกิจกรรมอบรมนักเล่าเรื่องของชุมชน จากนั้นจึงกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว นอกจากนี้ แต่ละชุมชนจะต้องดึงเอาเอกลักษณ์และผลิตภัณฑ์สินค้าในชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาให้เป็นสินค้าที่ระลึก

^{๔๑} การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุพรรณบุรี, “การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เกี่ยวกับประเด็นการท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยประวัติศาสตร์ และความเชื่อมโยงยุคสมัยทวารวดี,” วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๖ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อู่ทอง.

^{๔๒} สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี, “การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เกี่ยวกับประเด็นการท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยประวัติศาสตร์ และความเชื่อมโยงยุคสมัยทวารวดี,” วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๖ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อู่ทอง.

โดยคำนึงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นหลัก ซึ่งจะสอดคล้องกับการท่องเที่ยวชุมชนวิถีของกระทรวงวัฒนธรรม ยกตัวอย่างชุมชนที่โดดเด่น คือ ชุมชนตลาดนัดวัฒนธรรมตำบลบางใหญ่ ณ วัดอานและวัดบางแม่หม้าย ซึ่งเป็นเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้เข้าให้การช่วยเหลือในการพัฒนาสินค้าที่ระลึกของชุมชน ให้สามารถนำเสนออัตลักษณ์ของชุมชนให้โดดเด่นขึ้นมา โดยได้ดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความหลากหลายทางชาติพันธุ์

๒.๕) องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี^{๔๓} มีส่วนร่วมรับผิดชอบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การดูแลพื้นที่คุ้มขุนแผน ส่วนการท่องเที่ยวเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรียินดีให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือในทุกด้าน

๒.๖) จังหวัดสุพรรณบุรี มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก^{๔๔} โดยสังเกตได้จากคำขวัญของจังหวัดสุพรรณบุรี คือ “เมืองยุทธหัตถี วรรณคดีขึ้นชื่อ เลื่องลือพระเครื่อง รุ่งเรืองเกษตรกรรม สูงล้ำประวัติศาสตร์ แหล่งปราชญ์ศิลปิน ภาษาถิ่นชวนฟัง” ซึ่งถือเป็นเสน่ห์ของจังหวัดสุพรรณบุรี แต่ที่ผ่านมานักท่องเที่ยวมองว่าจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นเมืองทางผ่าน ที่ผ่านมาจากภาครัฐและภาคเอกชนของจังหวัดสุพรรณบุรีมีความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีความพยายามในการผลักดันให้สำนักงานพื้นที่พิเศษ ๗ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) เข้ามามีส่วนช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เช่น แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะมีส่วนในการกระตุ้นและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรีได้เพิ่มมากขึ้น และการสนับสนุนให้สถาบันศึกษานำนักเรียนนักศึกษาเข้ามาเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งจะสามารถชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของรากเหง้าทางประวัติศาสตร์และบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ เพื่อเชื่อมโยงให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวยุคใหม่ โดยนำแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มาเชื่อมโยง มีความคิดเห็นว่าจะเป็นส่วนสำคัญในการที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรีได้อีกเป็นจำนวนมาก

๒.๗) นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ได้ทำการศึกษาตัวอย่างเส้นทางท่องเที่ยวที่ได้แนวคิดจากการศึกษาดูงาน : เส้นทางท่องเที่ยวสร้างสรรค์ เชื่อมโยงสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ กรณีศึกษาเส้นทางเริ่มต้น ณ จังหวัดสุพรรณบุรี (สุพรรณภูมิ) ของคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา : ร่างเส้นทางท่องเที่ยวสร้างสรรค์ จากการต่อยอดจากงานวิจัย “ประวัติตำนานหมู่บ้านนามเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี” โดยได้นำมาสร้างแนวคิดเส้นทางท่องเที่ยวที่มีรากฐานจากประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม และชุมชน จากการศึกษาข้อมูลในสถานที่ต่าง ๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี มีรายละเอียดตัวอย่างแต่ละเส้นทาง ดังนี้

^{๔๓} องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี, “การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เกี่ยวกับประเด็นการท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยประวัติศาสตร์ และความเชื่อมโยงยุคสมัยทวารวดี,” วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๖ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทอง.

^{๔๔} รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี, “การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เกี่ยวกับประเด็นการท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยประวัติศาสตร์ และความเชื่อมโยงยุคสมัยทวารวดี,” วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๖ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทอง.

ตัวอย่างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

“ท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์เมื่อเกี่ยวข้องกับความรู้ Edutainment”

ภาพที่ ๗ เส้นทาง “ท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์เมื่อเกี่ยวข้องกับความรู้ Edutainment”

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงกมล อัครมาศ อาจารย์สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์สาระ มีผลกิจ อาจารย์สังกัดโรงเรียนการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

เส้นทางท่องเที่ยวย้อนรำลึก การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพสกนิกร
ณ จังหวัดสุพรรณบุรี ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ ด้วยกันถึง ๙ ครั้ง

๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๒
รัฐพิธีเปิดและฉลองพระบรมราชานุสรณ์
สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ณ ตำบลดอนเจดีย์

๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๓
พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์

๒๐-๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕
อำเภออู่ทอง วัดป่าเลไลยก์
โครงการชลประทานในจังหวัดสุพรรณบุรี
พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์

๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๖
ทรงประกอบพิธีสวมพระเกตุมาลา
พระพุทธโคดม ณ วัดโพธาราม
หรือ วัดไผ่โรงวัว
อำเภอสองพี่น้อง

๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๙
ทรงเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอู่ทอง
อำเภออู่ทอง

๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๘
ทรงประกอบพิธีเปิดอาคาร
เรียนโรงเรียนบริหารแจ่มใส
วิทยา ๓ และพระราชทานธง
ประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้าน
และเสด็จไปยังโครงการ
ชลประทานกระเสียว

๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๗
พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์และ
พระราชทานธงประจำรุ่นลูก
และพระบรมฉายาลักษณ์ฉลอง
พระองค์ชุดลูกเสือแก่ลูกเสือชาวบ้าน
ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี

๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๖
ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน
ณ วัดสุวรรณภูมิ
อำเภอเมืองสุพรรณบุรี

๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๓
ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลบวงสรวง
สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
ณ พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์

© TAKHARIM ILLUSTRATOR

ภาพที่ ๘ เส้นทางท่องเที่ยวย้อนรำลึก การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพสกนิกร
ณ จังหวัดสุพรรณบุรี ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ ด้วยกันถึง ๙ ครั้ง

ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงกมล อัครวาศ อาจารย์สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
และผู้ช่วยศาสตราจารย์สาระ มีผลกิจ อาจารย์สังกัดโรงเรียนการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

**เมืองโบราณ
อุทอง**

**เจดีย์โบราณ
ภายนอกเมือง**

**เจดีย์โบราณ
ภายในเมือง**

**เจดีย์โบราณ
ภายนอกเมือง**

**โบราณสถาน
คอกช้างดิน**

หมายเลข 1
หมายเลข 2
หมายเลข 9
หมายเลข 11
หมายเลข 13
คอกช้างดิน

หมายเลข 3
เจดีย์โบราณ
ภายในเมือง

หมายเลข 3
เจดีย์โบราณ
ภายนอกเมือง

ภาพที่ ๙
เส้นทางท่องเที่ยว
โบราณสถานสำคัญ
ในเมืองและนอกเมือง
โบราณอุทอง
จังหวัดสุพรรณบุรี
ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงกมล
อัครมาศ อาจารย์สังกัต
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
และผู้ช่วยศาสตราจารย์สาระ มีผลกิจ
อาจารย์สังกัตโรงเรียน
การท่องเที่ยว มหาวิทยาลัย
สวนดุสิต

เส้นทางท่องเที่ยวอำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

๑) สวนหินธรรมชาติพุทองนาค ตำบลอุทอง - ๒) พระพุทธบุษยคีรีศรีสุวรรณภูมิ ตำบลอุทอง - ๓) วัดเขาพระศรีสรรเพชญาราม ตำบลอุทอง - ๔) วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาพระ ตำบลอุทอง - ๕) วิสาหกิจวนเกษตรตรงเย็น ตำบลอุทอง - ๖) ศาลเจ้าพ่อพระยาจักร ตำบลอุทอง - ๗) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุทอง ตำบลอุทอง - ๘) ศูนย์เรียนรู้โรงหล่อเหรียญวิเชียร ตำบลอุทอง อำเภออุทอง - ๙) บ้านนาลาว ตำบลอุทอง

กิจกรรมชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี

ศูนย์เรียนรู้โรงหล่อเหรียญวิเชียร อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

- ทำแม่กเน็ด
- ทำพระถ้าเสื่อ

ชุมชนบ้านนาลาว กลุ่มตำลึงหวาน

- จักสานที่รองแก้ว
- แม่กเน็ด
- จักสานที่ใส่น้ำดื่ม
- ไม้ตาลต้านตั้ง
- ทำขนมต้ม ขนมกง ขนมตาล

วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาพระ

- เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เขาพระ
- กิจกรรมเรียนรู้เกี่ยวกับผึ้ง
- กิจกรรมสานตากะแหลว สานชะลอม
- ชาสมุนไพร ตำนานดิน
- กวนกอละแม ตัดพวงมโหตร

ร้านอาหารที่มีชื่อเสียงในจังหวัดสุพรรณบุรี^{๔๕}

- ๑) ร้านเอกชัย สาลีสุพรรณ
- ๒) ร้านสุรชัยปลาเผา
- ๓) ภัตตาคาร นพรัตน์
- ๔) ร้านข้าวต้มโกเทียร์
- ๕) ร้านอาหาร หนาบน้ำ
- ๖) ร้านส้มตำซานชาลา
- ๗) ร้านอาหาร แม่บ๊วย (ขายของฝาก)
- ๘) ร้านหรั่งศรีโรจน์ ข้าวห่อใบบัว
- ๙) ร้าน Machim
- ๑๐) ร้านอาหาร เดอะสตอรี่
- ๑๑) ร้าน Ruean Thai
- ๑๒) ร้านอาหาร เอ็มโอช
- ๑๓) Rim Klong House Restaurant
- ๑๔) ส้มตำแช่บ๊วย ครัวสุพรรณ
- ๑๕) บ้านต่อไม้ สวนอาหาร

^{๔๕} Wongnai, “๑๕ ร้านอาหารสุพรรณบุรี เจ้าเด็ดเจ้าดังที่นักชิมต้องพิชิต,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖, <https://www.wongnai.com/listings/restaurants-suphanburi>.

โรงแรมที่มีชื่อเสียงในจังหวัดสุพรรณบุรี^{๔๖}

- ๑) โรงแรมคันทรี่ เลควิว (Country Lake View Hotel)
- ๒) ท่าช้างวินเทจ ริเวอร์ไซด์ โฮเทล (Tha-Chang Vintage)
- ๓) ปิคโคโล เฮ้าส์ (Piccolo House)
- ๔) คຸ້มสุพรรณ (khumsupphanhotel)
- ๕) ชามชาไส่ย (Rustic Charm Suphan)

๒.๘) การนำเสนอความรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ เกิดความรู้ทางประวัติศาสตร์ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อที่ทันสมัยที่มีความเหมาะสมกับรูปแบบของการนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ สุพรรณบุรี

การนำเสนอความรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ เกิดความรู้ทางประวัติศาสตร์ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อที่ทันสมัยมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึง และเดินทางไปที่ท่องเที่ยว โดยมีตัวอย่างรายการที่ถ่ายทำในพื้นที่ที่มีชื่อเสียง และมีผู้ติดตามจำนวนมาก ดังนี้

- ๑) รายการ Spirit of Asia ลูกปัดคู่วิญญาน ตามรอยลูกปัดร้อยเอ็ดเจ็ดล้านน้ำ
- ๒) รายการเนวิเกเตอร์ EP.๑๗๑ เที่ยวเมืองฝัน...สุพรรณบุรี สุพรรณบุรี
- ๓) รายการยินดีที่ได้รู้จัก คุณเปอร์ - สุวิกรม อัมระนันท์ ตอน อุ่ทอง
- ๔) รายการผจญภัยไร้พรมแดน (Pajonpairaipromdaen)
- ๕) รายการข่าว ๓ มิติ หลักสูตรท่องถิ่นเมืองโบราณอุ่ทอง สุพรรณบุรี
- ๖) รายการกระจกหกด้าน
- ๗) พ่อลูกสุดฤทธิ์พาเที่ยวสุพรรณ GMM ๒๕
- ๘) YouTube : Followme EP๑๐๒ / Talk of the Town / ททท. เชื่อมเส้นทางท่องเที่ยวสุพรรณ - อ่างทอง / เที่ยวไม่ไกล สุพรรณบุรี สุดอลัง/ ชมหมอก กอดฟ้า พิชิตเขาเทวดาสูงสุด ในสุพรรณ
- ๙) รายการ รากสุวรรณภูมิ ช่องไทย พีบีเอส (Thai PBS) ออกอากาศทุกวันอาทิตย์ เวลา ๒๑.๑๐ - ๒๒.๐๐ นาฬิกา
- ๑๐) รายการนำเที่ยว พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุพรรณบุรี
- ๑๑) website นำเที่ยว จังหวัดสุพรรณบุรี
 - <https://th.trip.com/travel-guide/destination/suphan-buri-province-24570/>
 - https://ww1.suphanburi.go.th/travel_activity
 - <http://www.suphan.biz/onedaysuphan.html>

^{๔๖} Booking.com, “๕ โรงแรมสุพรรณบุรี บรรยากาศดี ใกล้ตัวเมือง,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖, www.booking.com.

๓.๒.๒ จังหวัดสุโขทัย

๑) ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสุโขทัย^{๔๗}

จังหวัดสุโขทัยเป็นที่ตั้งอาณาจักรแรกของชนชาติไทยเมื่อกว่า ๗๐๐ ปีที่ผ่านมา คำว่า “สุโขทัย” มาจากคำสองคำ คือ “สุข+อุทัย” มีความหมายว่า “รุ่งอรุณแห่งความสุข” ประวัติของสุโขทัยเริ่มประมาณ พ.ศ. ๑๘๐๐ เมื่อพระยาศรีนาวนำถม พระบิดาแห่งพ่อขุนผาเมือง ได้ปกครองสุโขทัยซึ่งยังเป็นประเทศราชของขอมอยู่ขึ้นต่อขอมสบาดโขลญลำพง ข้าหลวงจากอาณาจักรขอมเมื่อพระยาศรีนาวนำถมสิ้นพระชนม์ พ่อขุนบางกลางหาวและพ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองรัต ได้ยึดเมืองคืนและสร้างเมืองสุโขทัยขึ้นเป็นราชธานี ต่อมาพ่อขุนบางกลางหาวได้เสด็จขึ้นครองราชย์และทรงพระนามว่าพ่อขุนศรีอินทราทิตย์

ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระโอรสองค์ที่สามของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ อาณาจักรสุโขทัยได้ขยายออกไปกว้างขวางครอบคลุมประเทศไทยในปัจจุบันเกือบหมด บ้านเมืองเจริญก้าวหน้าทุกด้าน ทั้งด้านการปกครอง การพาณิชย์ กฎหมาย ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมประเพณี หลักฐานสำคัญที่ทำให้ทราบเรื่องเมืองสุโขทัยมากขึ้น คือ ศิลาจารึกที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชโปรดเกล้าให้จารึกอักษรไทยไว้เมื่อ พ.ศ. ๑๘๒๖

ในสมัยนั้นชาวสุโขทัยประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม โดยมีการสร้างเขื่อนสำหรับกักน้ำไว้ใช้เมื่อหน้าแล้ง เรียกว่า “ทำนบพระร่วง” สุโขทัยเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าและการผลิตเครื่องถ้วยชาม เรียกว่า “เครื่องสังคโลก” ส่งขายยังต่างประเทศ เช่น ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐอินโดนีเซีย และเกาะบอร์เนียว นอกจากนี้ ยังเป็นการค้าสินค้าจากสาธารณรัฐประชาชนจีน เช่น ถ้วยชามและผ้าไหมเพื่อขายในประเทศและส่งไปค้าขายแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศด้วย หลักฐานที่สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมของสุโขทัย ได้แก่ สมบัติทางสถาปัตยกรรมที่ได้รับการบูรณะขึ้นเป็นอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสขนาลัย และได้รับการคัดเลือกจากองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติให้เป็นมรดกโลก ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔

สุโขทัยนามเมืองที่มีความหมายว่ารุ่งอรุณแห่งความสุขนั้น เมื่อสิ้นพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนบานเมืองโอรสองค์ใหญ่ได้ปกครองต่อมา ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าในระยะต้นนี้ ศูนย์กลางของเมืองยังคงอยู่ในบริเวณวัดพระพายหลวง ซึ่งมีพื้นที่รูปสี่เหลี่ยมและมีคูน้ำคันดินล้อมรอบ หรือย้ายมาที่เมืองใหม่ที่มีวัดมหาธาตุเป็นศูนย์กลางแล้ว แต่เมื่อพ่อขุนรามคำแหงพระอนุชาได้ขึ้นปกครองสุโขทัย ต่อมาข้อมูลจากศิลาจารึกหลักที่ ๑ บอกให้ทราบว่าได้ย้ายเมืองมาอยู่ตรงที่มีวัดมหาธาตุเป็นศูนย์กลางแล้ว ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ได้กล่าวถึงความเกรียงไกรของพ่อขุนรามคำแหงไว้มากมาย พระองค์ทรงเป็นนักรบผู้ปรีชาสามารถเอาชนะขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด ตั้งแต่พระชนมายุได้ ๑๙ พรรษา อาณาเขตของแคว้นสุโขทัยในสมัยนี้แผ่ขยายไปถึงเมืองหลวงพระบางและสุดแหลมมลายู ในทางตะวันตกติดเขตแดนเกาะตะมา อาณาเขตที่กว้างใหญ่นี้ นักวิชาการเชื่อว่า เป็นความสัมพันธ์ของเมืองสุโขทัยกับบรรดาเมืองน้อยใหญ่เหล่านี้ในลักษณะบ้านพี่เมืองน้อง พ่อขุนรามคำแหงทรงนำพุทธศาสนา

^{๔๗} กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, “เอกสารภูมิพอ,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๖, www.travel.trueid.net/www.phumphor.com.

แบบเถรวาทที่กำลังเจริญอยู่ที่นครศรีธรรมราชเข้ามาเผยแพร่ที่สุโขทัย อันนับเป็นการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ความนับถืออย่างใหม่ให้แก่คนสุโขทัย พระองค์ทรงโปรดให้มีการพึ่งเทศน์ในวันธรรมสวนะ

ศิลาจารึกหลักที่ ๒ ซึ่งพบอยู่ในอุโมงค์วัดศรีชุม ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือนอกเมืองสุโขทัย ได้ให้เรื่องราวเกี่ยวกับสุโขทัยในระยะต้นว่า เมื่อพ่อขุนศรีนาวนำถุม เจ้าเมืองสุโขทัยสิ้นพระชนม์ลง ขอมสบาดโขลญลำพงได้เข้าครอบครองเมืองสุโขทัย พ่อขุนผาเมืองโอรสของพ่อขุนศรีนาวนำถุมที่ครองเมืองราด ได้ชักชวนพระสหาย คือ พ่อขุนบางกลางหาว เข้าร่วมชิงเมืองสุโขทัยกลับคืนมาได้ แต่พ่อขุนผาเมืองกลับยกเมืองสุโขทัยของพระบิดา พร้อมกับได้มอบพระขรรค์ชัยศรีและพระนามศรีอินทราดินทราทิตยของพระองค์ให้กับพระสหาย พ่อขุนบางกลางหาวจึงมีพระนามเป็นที่รู้จักกันว่า พ่อขุนศรีอินทราทิตยได้ปกครองกรุงสุโขทัยเป็นต้นราชวงศ์สุโขทัยสืบมา

ศิลาจารึกได้ให้ภาพความเป็นผู้นำของพ่อขุนรามคำแหงทั้งในทางโลกและทางธรรม กล่าวคือ ทรงมีความสามารถในการเป็นนักรบที่ปกครองไพร่ฟ้าให้มีความเป็นอยู่ที่ดี บ้านเมืองเป็นปกติสุข ประชาชนมีอิสระในการทำการค้า ถึงกับมีคำกล่าวว่า “เจ้าเมืองบ่เอาจกอบในไพร่ลู่ทาง เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้าง ค้า ใครจักใคร่ค้าม้า ค้า” พระองค์ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์พุทธศาสนา โปรดให้มีการประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุกลางเมืองศรีสัชนาลัย อันเป็นเมืองคู่ของสุโขทัย และก่อสร้างอาราม พระพุทธรูปต่าง ๆ ขึ้นในสุโขทัย ในช่วงเทศกาลออกพรรษา พ่อขุนรามคำแหงทรงช้างขึ้นไปไหว้พระในเขตอรัญญิกที่วัดสะพานหินเพื่อกรานกฐิน พระองค์ทรงเป็นแบบอย่างให้แก่กษัตริย์ไทยในเวลาต่อมา ความเป็นปึกแผ่นของเมืองสุโขทัยนอกจากจะมีกำลังที่เข้มแข็ง บ้านเมืองเป็นสุข ดังกล่าวแล้ว ยังมีตำนานเล่ากันในสมัยหลังต่อมาว่า พระองค์คือผู้ที่ประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้เป็นพระองค์แรกด้วย

เมื่อสิ้นรัชกาลของพ่อขุนรามคำแหง สุโขทัยไม่สามารถดำรงความเป็นบ้านเมืองที่รุ่งเรืองมากเหมือนแต่ก่อนไว้ได้ อาจเป็นในสมัยของพระยาเลอไทย โอรสของพ่อขุนรามคำแหงหรือภายหลังสมัยของพระยาเลอไทยก็ได้ที่เมืองต่าง ๆ ภายในแคว้นสุโขทัยได้แตกแยกกันเป็นอิสระปกครองกันเอง ไม่ยอมขึ้นกับเมืองสุโขทัยที่เคยเป็นศูนย์กลางเช่นเดิม ดังนั้น เมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๐ พระมหาธรรมราชาที่ ๑ พระราชันดาดาของพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งขณะนั้นครองเมืองศรีสัชนาลัย จึงนำกองทัพเข้ามาปราบจนเป็นผลสำเร็จได้ขึ้นครองสุโขทัย และสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้แก่แคว้นสุโขทัย ซึ่งประกอบด้วยเมืองต่าง ๆ อีกครั้งหนึ่ง

ในสมัยของพระมหาธรรมราชาที่ ๑ เมืองสุโขทัยมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาก พระองค์ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์พุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่ ได้อาราธนาพระมหาสามีสังฆราชจากนครพนม อันเป็นเมืองหนึ่งทางตอนใต้ของพม่า ขณะนั้นพุทธศาสนาจากลังกากำลังเจริญอยู่ที่นั่น ด้วยความเลื่อมใสในพุทธศาสนา พระมหาธรรมราชาที่ ๑ ได้ออกผนวชและจำพรรษาอยู่ที่วัดป่ามะม่วง ทางทิศตะวันตกของเมืองสุโขทัย พระองค์ยังได้ทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมทางพุทธศาสนาขึ้น เรียกว่าเตภูมิกถาหรือไตรภูมิพระร่วง เพื่อสั่งสอนอบรมประชาชนของพระองค์ให้เลื่อมใสในพุทธศาสนาด้วย

การสิ้นสุดของแคว้นสุโขทัย ตั้งแต่ประมาณกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา เกิดอาณาจักรที่มีอำนาจขึ้น ๒ อาณาจักร ทางเหนือของสุโขทัยมีอาณาจักรล้านนา ซึ่งมีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่เมืองเชียงใหม่ สามารถแผ่อำนาจเขตมาถึงเมืองตากซึ่งเคยเป็นของสุโขทัย ส่วนทางใต้ของสุโขทัย คืออาณาจักรอยุธยาที่ได้สถาปนาขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๘๘๓ และสามารถควบคุมเมืองในแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาไว้ได้ เป็นเหตุให้กษัตริย์ของสุโขทัยในระยะนี้ ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ลำบาก ครั้งหนึ่งสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑

(พระเจ้าอู่ทอง) แห่งกรุงศรีอยุธยาได้ยกทัพมายึดเมืองสองแคว (พิษณุโลก) ไว้ได้ พระมหากษัตริย์ราชินี ๑ ต้องถวายบรรณาการเพื่อขอเมืองคืน อาจเป็นเหตุให้พระองค์ต้องเสด็จไปประทับอยู่ที่นั่น เมื่อทรงได้รับคืนเมืองสองแควแล้ว และโปรดให้พระชนิษฐาของพระองค์ปกครองสุโขทัยแทน เหตุการณ์ตอนนี้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ราชบัลลังก์สุโขทัยได้ถูกทำลายคุณลักษณะในการเป็นที่ตั้งอำนาจอันชอบธรรมของผู้ที่จะปกครองแคว้นสุโขทัยทั้งหมดไป เมื่อ พ.ศ. ๑๙๘๑ แคว้นสุโขทัยทั้งหมด ได้กลายเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (สมเด็จพระเจ้าสามพระยา) ได้ส่งโอรสที่สมภพจากพระชายาราชวงศ์สุโขทัยมาครองเมืองพิษณุโลก ในตำแหน่งพระรามศวร อันเป็นตำแหน่งพระมหาอุปราช ปกครองกลุ่มเมืองเหนือทั้งหมด โดยขึ้นต่อกรุงศรีอยุธยาอีกทีหนึ่ง

จังหวัดสุโขทัยเป็นดินแดนแห่งความทรงจำถึงอดีตกาลแห่งความภาคภูมิใจของคนไทยทั้งชาติ สิ่งสำคัญที่จะต้องระลึกถึง ควรค่าต่อการสืบสานให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ คือ

- เป็นราชธานีแห่งแรกของไทยและมีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาลที่สุด
- เป็นดินแดนของพระมหากษัตริย์มหาราชพระองค์แรกของชาวไทย คือ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
- เป็นแหล่งกำเนิดลายสือไทย และวรรณคดีเล่มแรกของไทย คือ “ไตรภูมิพระร่วง”
- เป็นยุคแรกที่ไทยมีความสัมพันธ์ทางราชไมตรีกับต่างประเทศ
- เป็นแหล่งกำเนิดศิลปวัฒนธรรมที่ได้ชื่อว่าเป็นยุคทองของศิลปะไทย
- เป็นแหล่งกำเนิดงานอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียง คือ “เครื่องสังคโลก”

๒) การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการของจังหวัดสุโขทัย มาให้ข้อมูล

๒.๑) กรมศิลปากร

ข้อมูลแหล่งโบราณสถานเชิงประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงระหว่างยุคสมัยสุโขทัย และยุคสมัยสุพรรณภูมิถือเป็นศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดสุโขทัย^{๔๔} จังหวัดสุโขทัย มีสถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถานซึ่งมีลักษณะเฉพาะ เช่น เจดีย์พุ่มข้าวบิณฑ์ มียอดเจดีย์เป็นรูปดอกบัวตูม พระพุทธรูปในสมัยสุโขทัยได้ชื่อว่าเป็นพระพุทธรูปที่งดงามมากที่สุด ดังนั้น ศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมในยุคสมัยสุโขทัยถือว่ามีค่าอย่างยิ่งใหญ่ และเป็นที่ยอมรับว่าเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทยมาแต่โบราณและยังคงความงดงาม ด้านศิลปวัฒนธรรมตลอดมา ภายหลังจากที่จังหวัดสุโขทัย ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่เมืองมรดกโลก ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจของจังหวัดสุโขทัยเป็นอย่างมาก

ภาคการท่องเที่ยวมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดี มีการสร้างโรงแรมที่พัก และธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก การได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่เมืองมรดกโลกถือเป็นอำนาจละมุน (Soft Power) ด้านมรดกและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก

^{๔๔} กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, “บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยวภูมิภาค,” วันจันทร์ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

บทบาท หน้าที่และอำนาจของกรมศิลปากร

กรมศิลปากร ดูแลโบราณสถานทุกแห่งในจังหวัดสุโขทัย โดยการบูรณะซ่อมแซม จะดำเนินการโดยคำนึงถึงความเป็นดั้งเดิมของโบราณสถานในแต่ละแห่ง ขณะเดียวกันได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการนำชมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยเป็นแห่งแรก รวมทั้งโบราณสถานแหล่งสำคัญ อื่นๆ หลายแห่ง ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน และนำโทรศัพท์มือถือถ่ายภาพเจดีย์ ที่เสียหายไปแล้วในปัจจุบัน จะเผยให้เห็นภาพลายเส้นของเจดีย์เมื่อครั้งที่ยังสมบูรณ์ในอดีต ซึ่งเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ได้นำมาใช้กับโบราณสถานหลายแห่งในจังหวัดสุโขทัย

ดังนั้น การท่องเที่ยวโบราณสถาน สามารถสร้างรายได้ให้กับธุรกิจที่เกี่ยวข้อง กับการท่องเที่ยวทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการด้านโรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร ผ่าทอ สินค้าพื้นเมือง เครื่องปั้นดินเผา และเครื่องสังคโลก อีกทั้ง ยังมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้น เป็นจำนวนมาก เช่น การตัดบัตร ถือเป็น การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีที่งดงาม นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม มีนโยบายกระตุ้นระบบเศรษฐกิจ โดยการนำคุณค่าของต้นทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับระบบเศรษฐกิจในท้องถิ่น

แผนการดำเนินการในช่วงต่อไป

๑) แนวคิดในการเปิดแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม ในช่วงเวลาากลางคืน โดยจะคำนึงถึงประโยชน์จากการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

๒) แนวคิดในการจัดทำโรงละครกลางแจ้งภายในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยจะนำการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลป์เข้ามาแสดง เพื่อเป็นการบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๓) แผนในการปิดปรับปรุงโรงละครแห่งชาติ ระยะเวลา ๓ ปี โดยในช่วงของการปิดปรับปรุง กรมการสังคีต มีแผนในการจัดทำ “โครงการสังคีตสัญจร” โดยใช้พื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย นำเสนอการแสดงโขนและละคร จากกรมศิลปากร โดยมีเรื่องราวของการแสดงที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดสุโขทัย และบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖

๔) แนวคิดในการจัดทำร้านค้าแพที่มีบรรยากาศเข้ากับโบราณสถาน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ จะต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญว่าจะต้องไม่บดบังความงดงามของโบราณสถาน

๕) แนวทางการพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย คือ ทำที่อยู่แล้วทำต่อ ทำสิ่งที่ขาดให้มีขึ้น ต่อยอดเศรษฐกิจจากทรัพย์สินมรดกทางวัฒนธรรมที่กรมศิลปากรให้การดูแลอยู่

๖) แนวคิดในการจัดทำโครงการอาสาสมัครดูแลโบราณสถาน ปัจจุบันมีการจัดทำฐานข้อมูลของสมาชิกอาสาสมัครทั้งหมดประมาณ ๓,๐๐๐ คน และจะมีการฝึกอบรมอาสาสมัคร เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาโบราณสถาน และต่อยอดให้บุคคลในพื้นที่ได้มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลสถานที่โบราณสถาน เช่น หลักสูตรการดูแลโบราณสถานหลังประสบภัยน้ำท่วม โดยในช่วงต้นปี ๒๕๖๖ จะมีการจัดฝึกอบรมอาสาสมัคร ณ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ อาสาสมัครดูแลโบราณสถาน เป็นโครงการนำร่อง เพื่อให้ประชาชนได้ทราบว่าโบราณสถานมีวิธีการดูแลรักษาอย่างไร และการสร้างคุณค่าให้กับโบราณสถานมีวิธีการอย่างไร

๗) แนวคิดการจัดทำสื่อในการแนะนำเส้นทางท่องเที่ยว ผ่านแอปพลิเคชัน ที่ให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก ซึ่งจะสามารถเชื่อมโยงไปยังโบราณสถานในจังหวัดอื่น ๆ ได้อีกด้วย

๘) ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ กรมศิลปากรมีงบประมาณในการบูรณะโบราณสถานเมืองรอง โดยให้ความสำคัญกับการบูรณะสถานที่ทรุดโทรม ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการบูรณะซ่อมแซมเพื่อให้เชื่อมโยงกับโบราณสถานในเมืองหลัก อันจะทำให้ประวัติศาสตร์ชาติไทยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

๒.๒) สำนักงานพื้นที่พิเศษ ๔ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน)

ข้อมูลแหล่งโบราณสถานเชิงประวัติศาสตร์ระหว่างยุคสุโขทัย และยุคสุพรรณภูมิ^{๔๙}

๑) อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดสุโขทัยเป็นที่ราบลุ่มพื้นที่ตอนใต้และตอนเหนือเป็นที่ราบสูง และมีภูเขาทอดยาวทางทิศตะวันตก มีแหล่งน้ำที่สำคัญไหลผ่านคือ แม่น้ำยม ห้วยแม่หมอก ห้วยแม่รำพัน และห้วยแม่ท่าแพ โดยเฉพาะแม่น้ำยมที่ไหลผ่านเป็นระยะทางประมาณ ๑๗๐ กิโลเมตร ภูเขาที่สูงที่สุด คือ เขาหลวง ซึ่งสูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๑,๑๘๕ เมตร ส่วนสภาพภูมิประเทศของพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยบริเวณตำบลเมืองเก่านี้ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบเชิงเขาที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพาเก่า (Old Alluvial Sediments) โดยมีภูเขาอยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของตำบล ส่วนพื้นที่ราบมีระดับความลาดเอียงประมาณร้อยละ ๐.๓ - ๐.๘ โดยลาดเอียงจากเชิงเขาด้านทิศตะวันตกไปยังที่ราบลุ่มทางทิศตะวันออก ลักษณะเป็นดินร่วนปนดินเหนียวและดินร่วนปนทราย ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองสุโขทัยในปัจจุบันไปทางทิศตะวันออก ๑๒ กิโลเมตร มีลักษณะผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยม มีกำแพงเมืองสลับกับคูเมืองรอบ ๓ ชั้น มีแนวเทือกเขาประจักษ์อยู่ทางด้านทิศตะวันตก ทางด้านทิศตะวันออกมีคลองแม่รำพันไหลผ่าน ซึ่งจะไหลลงไปสู่แม่น้ำยม กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานเมืองเก่าสุโขทัย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๘ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ได้ประกาศเขตโบราณเนื้อที่ ๒,๐๕๐ ไร่ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้ประกาศเขตเพิ่มเติมเป็นเนื้อที่ทั้งสิ้น ๗๐ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๔๓,๗๕๐ ไร่ โบราณสถานที่สำคัญในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ มีทั้งภายในและภายนอกกำแพงเมือง ซึ่งรวมทั้งหมดมีไม่ต่ำกว่า ๒๐๐ แห่ง โดยมีโบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดมหาธาตุ เนินปราสาท วัดศรีสวย วัดสระศรี วัดสระศักดิ์ วัดตระพังเงิน วัดศรีชุม วัดพระพายหลวง วัดอโศการาม วัดเชตุพล วัดเจดีย์สี่ห้อง วัดช้างล้อม วัดตระพังทองหลวง วัดสะพานหิน วัดอรัญญิก วัดปามะม่วง และวัดเขาพระบาทน้อย เป็นต้น

๒) อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย สภาพภูมิประเทศของพื้นที่ประกอบด้วยที่ราบเชิงเขาริมฝั่งแม่น้ำยมที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพาเก่า (Old Alluvial Sediments) มีความลาดเอียงจากภูเขาไปสู่แม่น้ำประมาณร้อยละ ๐.๓ - ๐.๕ โดยที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำมีความลาดเอียงโดยเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ ๐.๓ มีแนวเทือกเขาวางทอดยาวผ่านแม่น้ำ ทำให้เกิดลักษณะเป็นแก่งขนาดใหญ่ ยอดเขาที่มีความสูงที่สุด สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๓๐๐ เมตร ส่วนพื้นที่ราบโดยทั่วไปอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ ๖๘ เมตร พื้นที่เมืองโบราณศรีสัชนาลัยปัจจุบันถูกกำหนดให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย โดยตั้งอยู่ในเขตตำบลศรีสัชนาลัย ตำบลสารจิตร ตำบลหนองอ้อ และตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย ส่วนตัวเมืองโบราณอยู่ในเขตพื้นที่หมู่บ้านพระปรารักษ์ ตำบลศรีสัชนาลัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย มีพื้นที่ทั้งสิ้น ๔๕.๑๔ ตารางกิโลเมตร

^{๔๙} สำนักงานพื้นที่พิเศษ ๔, “บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา,” วันจันทร์ที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

หรือประมาณ ๒๕,๙๓๘ ไร่ โบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสขนาลัย มีทั้งภายในกำแพงเมือง และนอกกำแพงเมือง มีโบราณสถานทั้งหมด จำนวน ๒๑๕ แห่ง โบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดช้างล้อม วัดเจดีย์เจ็ดแถว วัดสวนแก้วอุทยานใหญ่ วัดนางพญา วัดสวนแก้วอุทยานน้อย วัดเขาพนมเพลิง วัดเขาสุวรรณคีรี วัดพระศรีรัตนมหาธาตุเขลียง วัดชมชื่น วัดเจ้าจันทร์ วัดน้อยจำปี วัดโคกสิงคาราม วัดพญาดำ วัดเขาพระบาท วัดกุฎีราย เตาทูเรียมบ้านปายาง กลุ่มเตาทูเรียมบ้านเกาะน้อย เป็นต้น

๓) เมืองโบราณบางขลัง ตั้งอยู่ตรงกลางระหว่างเมืองศรีสขนาลัยกับเมืองสุโขทัย เป็นเมืองที่ร่วมสมัย ศรีสขนาลัย สุโขทัย (ก่อนพ่อขุนศรีอินทราทิตย์) ปรากฏอยู่ในจารึกวัดศรีชุม ว่าเมืองบางขลังหรือบางขลัง โดยมีลักษณะแผนผังของเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าด้านไม่เท่า วางตัวตามแนวอนเหนือใต้ขนานกับลำน้ำ ๒ สาย คือ ลำน้ำฝากระดาน และคลองยาง ซึ่งไหลผ่านตัวเมืองทางทิศตะวันตก กำแพงเมืองเป็นดินถมอัดหนาประมาณ ๒๕ - ๓๐ เมตร กำแพงเมืองด้านทิศเหนือยาวประมาณ ๖๒๕ เมตร ด้านทิศใต้มีแนวคันดินยาวประมาณ ๓๐๐ เมตร ด้านทิศตะวันตกมีแนวคันดินยาวประมาณ ๖๐๐ เมตร และด้านทิศตะวันออกมีแนวคันกำแพงยาวประมาณ ๑,๑๖๕ เมตร โบราณสถานส่วนใหญ่ของเมืองบางขลังตั้งอยู่นอกเมือง โดยมีโบราณสถานที่สำคัญ คือ วัดใหญ่ชัยมงคล และโบราณสถานวัดโบสถ์

๔) โบราณสถานเขาปู่จา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอุทยานแห่งชาติรามคำแหง ในพื้นที่ตำบลเชิงคีรี อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสูง ๘๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ปรากฏเขาปู่จาเป็นอาคารทรงปราสาทหลังเดียวตั้งบนฐานมีประตูทางออก ๓ ด้าน เป็นโบราณสถานที่ใช้อิฐเป็นวัสดุหลักในการก่อสร้าง จากร่องรอยทางสถาปัตยกรรมและโบราณวัตถุที่พบทำให้ทราบว่า โบราณสถานแห่งนี้เป็นศาสนสถานในศาสนาพราหมณ์ ลัทธิไศวนิกาย โดยได้รับอิทธิพลศิลปะเขมรสมัยบาปวน อายุในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๖ จึงทำให้โบราณสถานแห่งนี้เป็นปราสาทศิลปะเขมรที่เก่าแก่ที่สุดของอาณาจักรสุโขทัย

๕) ถนนพระร่วง จากการศึกษาข้อมูล “เที่ยวเมืองพระร่วง” ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ไว้แล้วนั้น มาเปรียบเทียบกับข้อมูลในปัจจุบัน พบว่าตามแนวเส้นทางเสด็จนั้นจะปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับเมืองโบราณหรือพื้นที่ทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง ซึ่งสามารถใช้กลุ่มเมืองโบราณเหล่านี้พัฒนาให้เป็นจุดหรือแหล่งท่องเที่ยวตามเสด็จ “เที่ยวเมืองพระร่วง” หรือแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่เชื่อมโยงอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสขนาลัย - กำแพงเพชรได้ โดยสามารถรวบรวมและสรุปข้อมูลแหล่งโบราณสถาน และคุณค่าทางด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ รวมถึงร่องรอยต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับพื้นที่โดยรอบเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งโบราณสถานของบริเวณพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมรดกโลกสุโขทัย - ศรีสขนาลัย - กำแพงเพชร

๒.๓) นายปฏิรูป สายสินธุ์ มัคคุเทศก์เชี่ยวชาญมรดกโลก

มุมมองของมัคคุเทศก์เชี่ยวชาญมรดกโลก พื้นที่สุโขทัย ศรีสขนาลัย กำแพงเพชร^{๕๐}

๑) มุมมองและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านมัคคุเทศก์เชี่ยวชาญมรดกโลกที่ผ่านมา การรับรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์เป็นการรับรู้แบบเส้นตรง กล่าวคือ เป็นการเรียนรู้ยุคสมัยประวัติศาสตร์

^{๕๐} นายปฏิรูป สายสินธุ์, “บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา, ” วันอังคารที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๕.

เรียงลำดับจากยุคสมัยสุโขทัย อยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงเทพมหานคร ลักษณะดังกล่าว อาจไม่ครอบคลุมเรื่องราวประวัติศาสตร์ในแต่ละพื้นที่ และขาดมิติการเชื่อมโยง เนื่องจากมีความทับซ้อนของเมืองที่เกิดขึ้นหลายเมืองที่อยู่ในยุคเดียวกัน ดังนั้น การสื่อสารของมัคคุเทศก์จึงมีส่วนสำคัญในการอธิบายและสร้างความเข้าใจในมิติที่น่าสนใจให้นักท่องเที่ยว โดยเป็นการเพิ่มเติมความรู้ในส่วนที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนในระบบการศึกษาปกติ นอกจากนี้ การที่นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจและความเชื่อในอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นความท้าทายของมัคคุเทศก์ที่จะสื่อสารและนำชมการจัดการทางวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อให้เชื่อมโยงและสอดคล้อง โดยจะต้องอาศัยผู้มืองค์ความรู้และทักษะในอีกระดับหนึ่งในการสื่อสาร

๒) ความเชื่อมโยงของยุคสมัยสุโขทัย - สุวรรณภูมิ มีความเชื่อมโยงกันมาก เห็นได้จากประวัติศาสตร์ในหลายช่วงเวลามีเหตุการณ์สงครามเกิดขึ้นหลายครั้ง เนื่องจากความเป็นเครือญาติที่มีความขัดแย้งกัน ดังนั้น การนำชมของมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ความเข้าใจและได้รับชุดข้อมูลที่นำเสนอจะเป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยง และเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ จะต้องไม่ละเลยประวัติศาสตร์ของชุมชนและประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นที่ผ่านมามีการท่องเที่ยวในชุมชนมีความพยายามสืบค้นความหมายของการท่องเที่ยวในชุมชน การสร้างเรื่องราวความเป็นมาของหมู่บ้าน ข้อมูลบ้านนามเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับมิติทางสังคม แต่บางครั้งการสืบค้นข้อมูลอาจไม่ได้ลึกซึ้งถึงข้อมูลที่แท้จริง ซึ่งอาจส่งผลให้ประชาชนเกิดความเข้าใจข้อมูลที่คลาดเคลื่อน

๓) การสร้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การจัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ระดับเยาวชน จะเกิดประโยชน์ในด้านการสร้างแรงบันดาลใจให้กับเยาวชน ส่วนความคาดหวังที่จะให้เยาวชนในท้องถิ่นปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง บางครั้งอาจมีข้อจำกัดด้านการไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ควรให้ความสำคัญกับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ เช่น ผู้สูงอายุในท้องถิ่น เนื่องจากการพัฒนาบุคลากรให้เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมาย ประเด็นสำคัญ คือ จะต้องเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นมาเป็นเวลานาน รับรู้เรื่องราวในท้องถิ่น ซึ่งจะสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ผ่านเรื่องราวได้เป็นอย่างดี

ส่วนการสร้างงานให้กับมัคคุเทศก์ท้องถิ่น พื้นที่จังหวัดสุโขทัย ประสบปัญหาข้อจำกัดของจำนวนมัคคุเทศก์ และการจัดกิจกรรมฝึกอบรมที่ผ่านมาไม่มีความต่อเนื่อง และในบางครั้งการฝึกอบรมมีข้อจำกัดด้านตัวชี้วัด เช่น การกำหนดกลุ่มเป้าหมายไม่ได้ระบุแน่ชัดว่าต้องการที่จะพัฒนามัคคุเทศก์เชี่ยวชาญหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เมื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมายไม่แน่ชัด จะส่งผลต่อบุคลากรที่จะเข้ารับการอบรม อีกทั้ง ผู้ประกอบการไม่ได้ให้ความสำคัญในการจัดส่งผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม นอกจากนี้ ข้อกำหนดที่จะต้องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำเป็นต้องผ่านหลักเกณฑ์ตามตัวชี้วัด อาจส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในพื้นที่ได้

อย่างไรก็ตาม แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ การออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้มีความต่อเนื่อง และได้เปิดโอกาสให้ผู้สนใจในพื้นที่ที่อยู่นอกเหนือจากเขตบริการของผู้จัดการฝึกอบรม สามารถเข้าถึงหลักสูตรการฝึกอบรมได้

๔) ความเชื่อมโยงยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ สามารถเชื่อมโยงได้จากความเป็นเครือญาติ เช่น พระมหากษัตริย์ในความทรงจำ พระมหากษัตริย์ที่โดดเด่น ต้นตระกูลของมหाराชในยุคมัยอยุธยา ที่มีพระราชบิดาในราชวงศ์สุพรรณภูมิ มีพระราชมารดาเป็นเจ้านายผู้หญิงในยุคมัยสุโขทัยหลายพระองค์ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่มีความน่าสนใจ

๒.๔) นายวิฑูรย์ ลาภชุ่มศรี มัคคุเทศก์มรดกโลก พื้นที่สุโขทัยและเมืองร่วมสมัย

สุพรรณภูมิ - สุโขทัย เส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวแบบสาระบันเทิง (Edutainment Tourism)^{๕๑} จังหวัดสุโขทัย มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและน่าสนใจหลายแห่ง โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย แต่พบว่าที่ผ่านมายังไม่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวไทยมากนัก ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย มีการบรรจุในโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยของบริษัทนำเที่ยวเป็นจำนวนน้อย โดยมีการบรรจุในโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากทวีปยุโรปเพื่อที่จะเดินทางจากกรุงเทพมหานคร - จังหวัดพระนครศรีอยุธยา - จังหวัดกำแพงเพชร - จังหวัดสุโขทัย - จังหวัดเชียงราย จะเห็นได้ว่าจังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดสุโขทัย แม้จะอยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยวของบริษัทนำเที่ยว แต่ยังมีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อย อย่างไรก็ตาม จังหวัดสุโขทัยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและมีเสน่ห์ที่ควรส่งเสริมให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวหลัก

นอกจากนี้ จังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดสุโขทัย มีความเชื่อมโยงกันทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยปรากฏอยู่ในหลักฐานทางสถาปัตยกรรมหลายด้าน เช่น วัดวาอาราม รูปแบบเจดีย์ที่แสดงให้เห็นถึงความผูกพันของพื้นที่ รวมถึงประวัติศาสตร์และโบราณคดี การเปลี่ยนแปลงการปกครอง การสืบราชสันตติวงศ์ของราชวงศ์สุพรรณภูมิที่มีความเกี่ยวข้องกับราชวงศ์สุโขทัย

๑) สุพรรณภูมิ - สุโขทัย เส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวแบบสาระบันเทิง (Edutainment Tourism) การท่องเที่ยวแบบสาระบันเทิง (Edutainment Tourism) จะมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน โดยนักท่องเที่ยวจะคาดหวังภาพลักษณ์ที่ดี แหล่งท่องเที่ยวมีความแตกต่าง อาหารรสชาติอร่อย และจุดถ่ายภาพที่สวยงาม รวมถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เช่น การร่วมกิจกรรมกับชุมชนในแหล่งเรียนรู้ของพื้นที่ในชุมชนต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และนักท่องเที่ยวได้รับความสุขในการเดินทางท่องเที่ยว

๒) กรอบความคิด (Conceptual Framework) ของการท่องเที่ยวแบบสาระบันเทิง (Edutainment Tourism) ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ วิถีวัฒนธรรม การเดินทางท่องเที่ยว และได้รับความสุข

๓) จุดเด่นของเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยสุพรรณภูมิ - สุโขทัย

- ความสำคัญ - เป็นศูนย์กลางการปกครองแห่งรัฐ การรวมรัฐไทย - สร้างอักษรไทย - ใช้ภาษาไทย
- ความน่าสนใจ - ประวัติศาสตร์โบราณคดี/ประวัติศาสตร์ศิลปะ/ประวัติศาสตร์พื้นบ้าน (พระร่วง)
- ความแตกต่าง - สถาปัตยกรรม - รูปแบบการวางผังเมือง - วิถีชีวิต
- ความหลากหลาย - แหล่งท่องเที่ยว (ประวัติศาสตร์/วัฒนธรรม) / กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
- ความโดดเด่น /คุณค่าระดับสากล - ความเป็นเมืองมรดกโลก

^{๕๑} นายวิฑูรย์ ลาภชุ่มศรี, “บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา,” วันจันทร์ที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

• ความต้องการของนักท่องเที่ยว - พักผ่อน เรียนรู้ แลกต่าง ได้รับการยอมรับจากสังคม หากสามารถเชื่อมโยงเส้นทางดังกล่าวให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมได้ จะมีส่วนในการส่งเสริมให้เยาวชนในรุ่นต่อไปเห็นความสำคัญของรากฐานวัฒนธรรมของไทยได้มากขึ้น

๔) ความเจริญรุ่งเรืองสมัยทวารวดีกับเส้นทางการค้าทางทะเล จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่วัฒนธรรมทวารวดี ซึ่งเป็นเมืองที่อยู่ในแถบชายฝั่งในยุคโบราณ มีวัฒนธรรมร่วมกันผ่านการค้าขาย และการเกิดขึ้นของระบบเมือง หากย้อนหลังไปประมาณ ๑,๐๐๐ - ๑,๒๐๐ ปี จังหวัดสุพรรณบุรีถือเป็นรากฐานของยุคสมัยประวัติศาสตร์ของประเทศไทย และราชวงศ์อู่ทอง และการเริ่มต้นใช้ภาษาไทยในพื้นที่ราบลุ่มในพื้นที่สุพรรณภูมิ โดยจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นพื้นที่ของดินแดนสุพรรณภูมิในอดีต

๕) สินค้าที่ระลึกของชุมชน ที่เป็นสินค้าพื้นเมืองจากกลุ่มชาติพันธุ์ ที่สื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิตของระบบชาติพันธุ์ เป็นสินค้าที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาก รวมถึงสามารถนำมาสร้างเป็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมได้ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน อย่างไรก็ตาม ความสม่ำเสมอของการผลิตสินค้าและปริมาณในการผลิต เป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อภารกิจทางการตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้า

๖) สมัยสุโขทัย ความเจริญรุ่งเรืองสมัยสุโขทัยกับเส้นทางการค้าทางบก อาณาจักรสุโขทัยสมัยโบราณ มีสภาพภูมิประเทศที่ตั้งอยู่ตรงกลางของภูมิภาค ซึ่งเป็นเมืองทางผ่าน และเป็นเส้นทางการค้าทางบกในอดีต เชื่อมโยงในหลายเส้นทาง ส่งผลให้อาณาจักรสุโขทัยมีความเจริญรุ่งเรืองทางการค้า

๗) เมืองกำแพงเพชร มีระบบการวางผังเมืองแบบคูน้ำคันดิน เพื่อระบายน้ำและการผันน้ำเป็นหลัก โดยเมืองกำแพงเพชร เป็นที่รู้จักทางด้านประวัติศาสตร์ เนื่องจากเมื่ออยุธยาเข้ามาปกครองสุโขทัยได้แล้วมีการใช้เมืองกำแพงเพชร เป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญทางภาคเหนือ มีพระยาวิชิตปราการเป็นผู้ปกครองเมือง และมีการสร้างกำแพงเมืองขึ้นมาใหม่ โดยสร้างจากศิลาแลงทั้งหมดสามารถป้องกันข้าศึกศัตรูได้เป็นอย่างดี ซึ่งได้รับสมญานามว่าเป็นเมืองกำแพงเพชรที่มีกำแพงเมืองแข็งแกร่งตั้งเพชร จังหวัดกำแพงเพชร มีแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ ๓ แห่ง คือ เขตอรัญวาสี หรือเขตป่ามีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ คือ วัดพระนอน วัดช้างรอบ เขตคามวาสี หรือเขตเมือง มีวัดพระแก้ว และวัดพระธาตุ และอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเป็นแห่งแรกในประเทศไทยที่มีระบบมัลติมีเดียที่สมบูรณ์ในการเล่าเรื่องราวของอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชรได้อย่างน่าสนใจ

๘) อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย มีความโดดเด่นด้านการเลือกชัยภูมิในการตั้งเมืองในสมัยโบราณ เนื่องจากมีภูเขาอยู่กลางเมือง ซึ่งมีลักษณะเป็นป้อมปราการทางธรรมชาติป้องกันข้าศึกศัตรู นอกจากนี้ มีความเชื่อว่ามีเมืองที่สร้างขึ้นมาก่อนเมืองศรีสัชนาลัย คือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ มีเจดีย์เป็นทรงดอกบัวตูม และมีเจดีย์ทรงอยุธยาครอบทับอยู่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของอาณาจักรสุโขทัยและอาณาจักรอยุธยา

๙) แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในจังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดสุโขทัย

จังหวัดกำแพงเพชร (อำเภอเมือง) มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ดังนี้

- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กำแพงเพชร
- อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร (เขตคามวาสีและเขตอรัญวาสี)
- ชุมชนนครชุม

จังหวัดสุโขทัย มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ดังนี้

- อำเภอเมือง
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ รามคำแหง
- อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย (เขตคามวาสีและอรัญวาสี)
- ศูนย์เรียนรู้บ้านพระพิมพ์
- สุเทพสังคโลก หรือการทำสังคโลกเชิงสร้างสรรค์

อำเภอศรีสัชนาลัย

- อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย
- พิพิธภัณฑ์ชุมชน วัดพระศรีรัตนมหาธาตุเมืองเชลียง
- พิพิธภัณฑ์ผ้าทอโบราณ ร้านสาธิต (ไทยพวน)
- บ้านนาต้นจั่น (วิถีเกษตรยั่งยืน)
- บ้านหนองอ้อ (ชุมชนลาวครึ่ง)

๒.๕) แหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เดิม และแห่งใหม่ตามยุทธศาสตร์สุโขทัย - สุพรรณภูมิ

๑) เส้นทางพระร่วง เชื่อมโยงมรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร

“แนวคันดินถนนพระร่วง คือ คันกั้นน้ำ” สำนักศิลปากรที่ ๖ ได้ทำการสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดี แนวคันดินถนนพระร่วงหลายจุด ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๔๕ ได้ตั้งข้อสันนิษฐานว่า แนวคันดินถนนพระร่วงนั้นสร้างขึ้นเพื่อเป็นคันกั้นน้ำที่ทำให้เกิดความสมดุลกันระหว่างระดับน้ำและพื้นที่เพื่อการเกษตร ตลอดจนพื้นที่ตั้งอยู่ในบริเวณเส้นทาง อีกทั้ง ศิลาจารึก เช่น จารึกหลักที่ ๓ จารึกนครชุม พุทธศักราช ๑๙๐๐ กล่าวถึง “...รู้หมั้นเหมือง...แปลงฝาย...” นับเป็นหลักฐานสำคัญที่กล่าวถึงเรื่องระบบการจัดการน้ำ

๒) แหล่งค้นพบโครงกระดูกมนุษย์โบราณ ๓,๐๐๐ ปี ณ บริเวณบ้านบึงหญ้า ตำบลหนองจิก อำเภอศรีมมาศ จังหวัดสุโขทัย

จากการดำเนินงานทางโบราณคดีในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลำพันที่ผ่านมา พบหลักฐานทางโบราณคดีที่เป็นประจักษ์พยานถึงกลุ่มชุมชนระยะแรกเริ่มสืบเนื่องจนถึงสมัยสุโขทัย โดยพบหลักฐานทางโบราณคดี เช่น เครื่องมือขวานหินขัด กำหนดอายุในเบื้องต้นประมาณ ๓,๐๐๐ ปีมาแล้ว กลองมโหระทึกสำริด เครื่องมือโลหะ และหลักฐานที่เกี่ยวกับงานโลหะกรรม ที่แสดงให้เห็นว่า ชุมชนบริเวณนี้มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นแหล่งทรัพยากร และผู้มั่งคั่งความรู้ในการใช้สินแร่ ประกอบกับเป็นพื้นที่สำคัญบนเส้นทางที่จะใช้ในการเชื่อมโยงโครงข่ายชุมชนต่าง ๆ สอดคล้องกับการกระจายตัว

ของแหล่งถลุงโลหะจำนวนมากในเขตพื้นที่เทือกเขาสูงตอนบนของประเทศไทย ซึ่งชุมชนเหล่านี้ส่งผลต่อการเจริญขึ้นของชุมชน และพัฒนาเป็นเมืองต่าง ๆ ในสมัยสุโขทัยบริเวณที่ราบลุ่มตอนล่างในที่สุด

๓) แหล่งโบราณคดีบ้านวังหาด ตำบลลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย

แหล่งโบราณคดีบ้านวังหาด มีอายุเก่าแก่ลงไปถึงยุคเหล็กตอนปลาย เนื่องจากมีเส้นทางคมนาคมติดต่อกันได้และเชื่อมโยงถึงบริเวณแถบนี้แล้วในสมัยนั้น หลักฐานคือกอลงมโหระทึกพบที่จังหวัดอุดรดิตถ์ และแหล่งโบราณคดีที่เขาเขิน เขากา จังหวัดสุโขทัย แหล่งโบราณคดีบ้านวังหาด ถูกค้นพบโดยบังเอิญจากการเดินทางโดยล้อเกวียนในเส้นทางที่ใช้ประจำ จนทำให้เกิดร่องลึกของรอยล้อเกวียน บวกกับการทำไร่ ทำนา และการกัดเซาะของน้ำป่า ทำให้พบวัตถุโบราณประเภทเครื่องใช้สำริด เครื่องปั้นดินเผา และลูกปัดหลากสีสัน กรมศิลปากรพบโครงกระดูก ๒ โครงในแหล่งโบราณคดีบ้านวังหาด ตำบลลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งขุดบริเวณที่ราบเชิงเขาใกล้อ่างเก็บน้ำแม่กองค่าย กำหนดอายุเบื้องต้นราว ๒,๕๐๐ ปี พบเครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน อาทิ ภาชนะดินเผา เครื่องมือโลหะแบบต่าง ๆ รวมไปถึงเครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้า ตลอดจนพบเครื่องประดับที่ทำจากหินกึ่งอัญมณี และลูกปัดแก้วสีต่าง ๆ อุทิศให้กับศพ

๔) การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว

๔.๑) การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยง ๓ อุทยานประวัติศาสตร์

- กิจกรรมสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวโดยจักรยานเชื่อม ๓ มรดกโลก จังหวัดกำแพงเพชร - จังหวัดสุโขทัย - อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เป็นกิจกรรมปั่นจักรยานสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยง ๓ มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร ระยะทาง ๑๐๐ กิโลเมตร โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๓๐ ท่าน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเป็นมิตรสิ่งแวดล้อม และกระตุ้นการท่องเที่ยวนอกฤดูกาลท่องเที่ยวตามปกติให้มากขึ้นด้วยกิจกรรมด้านกีฬา

- โครงการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยถนนพระร่วง เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยว และจัดทำแผนที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยวตามแนวถนนพระร่วง ในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย

- จังหวัดกำแพงเพชร ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชนท้องถิ่น ประชาชนท้องถิ่น และภาคเอกชนท้องถิ่น พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาศักยภาพได้ จำนวน ๕๗ แห่ง

๔.๒) การพัฒนาต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่พิเศษ ตามแนวทาง

เกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council : GSTC) การพัฒนาต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่พิเศษ ตามแนวทางเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council : GSTC) โดยพื้นที่ตำบลเมืองเก่าสุโขทัย ได้รับรางวัลหนึ่งในร้อยแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Green Destination Top ๑๐๐) ประจำปี ๒๕๖๔

๔.๓) เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก (UNESCO Creative

Cities Network : UCCN) ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ สำนักงานพื้นที่พิเศษ ๔ ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย ขับเคลื่อนจังหวัดสุโขทัยสู่การเป็นสมาชิกเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk Art)

๔.๔) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism : CBT)

- พ.ศ. ๒๕๖๒ จัดตั้งชมรมเครือข่ายสำนักงานพื้นที่พิเศษ ๔ เพื่อพัฒนาส่งเสริม สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน พื้นที่จังหวัดสุโขทัยและกำแพงเพชร

- พ.ศ. ๒๕๖๓ จัดตั้งสมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนสุโขทัย และเครือข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดกำแพงเพชร

- ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับการพัฒนายกระดับให้มีมาตรฐานการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย (CBT - Thailand) จำนวน ๙ แห่ง ดังนี้

- ๑) ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนทุ่งหลวง
- ๒) ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนนาเชิงคีรี
- ๓) ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทยชนะศึก
- ๔) ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวังหาด
- ๕) ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกล้วย
- ๖) ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเทศบาลเมืองกำแพงเพชร
- ๗) ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนนครชุม
- ๘) ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านมุงเหนือ
- ๙) ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองดั่ง

๔.๕) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism : CT) เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การเรียนรู้หัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน ๖ แห่ง ดังนี้

- ๑) บ้านปริดาภิรมย์ กิจกรรมเขียนลายสังคโลกบนผืนผ้า
- ๒) บ้านพระพิมพ์ กิจกรรมพิมพ์พระ
- ๓) โมทนาเซรามิก กิจกรรมปั้น เเผา วาดลวดลายเครื่องสังคโลก
- ๔) สวนปั้นสุขุ กิจกรรมปั้นดินเผา
- ๕) ศูนย์ผ้าไทย กิจกรรมเรียนรู้ทอผ้าตีนจก
- ๖) วิทยาลัยไต้ฝุ่นบ้าน กิจกรรมปั้นดินให้เป็นดาว

๕) แนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่เป็นที่นิยม เช็คอินในกลุ่มผู้เที่ยวรุ่นใหม่ รวมถึงอาหารและร้านอาหาร

๕.๑) แหล่งท่องเที่ยว

- อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร
- ชุมชนบ้านนาต้นจั่น
- Street Art สวรรค์โลก
- ตลาดทำน้ำรับเสด็จ
- อุทยานแห่งชาติรามคำแหง (เขาหลวง)
- ย่านชุมชนเก่าทุ่งหลวง

๕.๒) อาหารและร้านอาหาร

- ผัดไทย / ก๋วยเตี๋ยวสุโขทัย / ข้าวเป็ญ
- ร้านอาหารบ้านครุฑวิ
- ร้านก๋วยเตี๋ยวไม้กลางกรุง
- ก๋วยเตี๋ยวสุโขทัยตาบู้
- ก๋วยเตี๋ยวสุโขทัยเจ้แฮ
- ข้าวเป็ญยายเครื่อง (อำเภอสรีสัชชาลัย)
- ร้านสิบสองหน่วยตัด (อำเภอสวรรคโลก)

๒.๖) รองศาสตราจารย์วศิน ปัญญาวุฒตระกูล หัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ข้อมูลบ้านนามเมืองนำมาใช้ในการส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงประวัติศาสตร์^{๕๒}

บ้านนามเมืองสุโขทัย นำมาใช้ในการส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ คือ “อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร” โดยองค์การยูเนสโก (UNESCO) ประกาศรับรองให้อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชชาลัย และกำแพงเพชร เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๓๔ นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมอันดับแรก ๆ ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เนื่องจากมีความสำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติไทย โดยจังหวัดสุโขทัยนั้นเป็นที่ตั้งอาณาจักรแรกของชนชาติไทย เมื่อกว่า ๗๐๐ ปี ซึ่งคำว่า สุโขทัย มาจากคำสองคำ คือ สุข + อุทัย มีความหมายว่า “รุ่งอรุณแห่งความสุข” โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวสำคัญสอดคล้องกับบ้านนามเมือง คือ “ใส่บาตรสะพานบุญ รับอรุณสุโขทัย” ณ วัดตระพังทอง ตำบลเมืองเก่า อำเภอมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

สำหรับสถิติจำนวนนักท่องเที่ยว หรือผู้เยี่ยมชมเยือนของจังหวัดในพื้นที่ดูแล จำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มีผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดสุโขทัย จำนวน ๑,๒๖๓,๒๐๐ คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน ๙๑๓,๒๐๐ คน และผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างชาติ จำนวน ๓๕๐,๐๐๐ คน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ มีผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดสุโขทัย เพิ่มขึ้นเป็น ๑,๕๗๒,๘๔๓ คน แบ่งเป็นผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทย จำนวน ๑,๑๔๗,๗๒๙ คน และผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างชาติ จำนวน ๔๒๕,๑๑๔ คน โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยร้อยละ ๒๔.๕ และลดต่ำลงในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ เหลือเพียงจำนวน ๓๕๕,๖๕๒ คน หรือลดลง ร้อยละ ๗๗.๔ เนื่องจากได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) ดังตารางที่ ๒

^{๕๒} รองศาสตราจารย์วศิน ปัญญาวุฒตระกูล, “เอกสารการบรรยายแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์,” การประชุมคณะกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา, วันอังคารที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๕.

ตารางที่ ๒ จำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๔

พ.ศ.	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
นักท่องเที่ยวชาวไทย	๙๓๓,๒๐๐	๙๗๓,๐๖๔	๑,๐๕๒,๓๑๖	๑,๑๔๗,๗๒๙	๕๙๖,๒๐๔	๓๕๐,๑๓๕
นักท่องเที่ยวต่างชาติ	๓๕๐,๐๐๐	๓๖๒,๙๓๓	๓๘๓,๖๗๒	๔๒๕,๑๑๔	๙๐,๖๗๐	๕,๕๑๗
รวมนักท่องเที่ยว	๑,๒๖๓,๒๐๐	๑,๓๓๕,๙๙๗	๑,๔๓๕,๙๘๘	๑,๕๗๒,๘๔๓	๖๘๖,๘๗๔	๓๕๕,๖๕๒

ที่มา: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

แผนงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ผ่านมาและในอนาคต แผนแม่บทบูรณาการการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร (พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๕) ประกอบด้วย ๕ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

- ๑) อนุรักษ์คุณค่าของอุทยานประวัติศาสตร์และแหล่งมรดกโลก
- ๒) พัฒนาและอนุรักษ์คุณค่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของเมืองมรดกโลกอย่างยั่งยืน
- ๓) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว
- ๔) พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันและส่งเสริมการลงทุนด้านการตลาดการท่องเที่ยว
- ๕) พัฒนาองค์ความรู้ สร้างเครือข่ายและส่งเสริมกลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ปี พ.ศ. ๒๕๖๕

- ๑) โครงการส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวศักยภาพสูงที่หลากหลายและโดดเด่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๖
- ๒) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมรดกโลกสุโขทัย -

ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

ร้านอาหารที่มีชื่อเสียงในจังหวัดสุโขทัย^{๕๓}

- ๑) ร้านก๋วยเตี๋ยวไม้กลางกรุง
- ๒) ข้าวเป็บบยายเครื่อง
- ๓) ก๋วยเตี๋ยวสุโขทัยตาปู้ย (Ta Pui Thai Noodle)
- ๔) ครั้วสุโข
- ๕) ร้านขนมจีนบ้านนา (KHANOM CHIN BAN NA)
- ๖) ร้าน ณ โขทัย
- ๗) ร้านหมี ข้าวพันผัก (Mee Khao Pan Pak)
- ๘) ร้านเฟื่องฟ้า ปลาแม่น้ำ
- ๙) ร้านแซ่บปากชามกะลา
- ๑๐) ร้านก๋วยเตี๋ยวสุโขทัยเจ๊แสบ

^{๕๓} Wongnai, “๒๐ ร้านอาหารสุโขทัย ถูกใจสายกิน คนพื้นที่อยากบอกต่อ” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖, <https://www.wongnai.com/listings/sukhothai-restaurants?ref=ct>.

โรงแรมที่มีชื่อเสียงในจังหวัดสุโขทัย^{๕๔}

- ๑) ธาราบบุรี รีสอร์ท
- ๒) สุโขทัย เฮอริเทจ รีสอร์ท
- ๓) สุโขทัย เทอร์เซอร์ รีสอร์ท แอนด์ สปา
- ๔) เลอ ชาร์ม สุโขทัย รีสอร์ท
- ๕) เลเจนด้า สุโขทัย รีสอร์ท
- ๖) โรงแรมบ้านจอร์จ
- ๗) เวค อพ แอท เมืองเก่า บุติก โฮเต็ล
- ๘) สุโขทัยการ์เด้น
- ๙) สวิสดีสุโขทัยรีสอร์ท

๒.๗) การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการสื่อสารเรื่องราวให้เกิดความน่าสนใจ มีแนวทางในการดำเนินการ เพื่อสร้างการตลาดการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย

การใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นสื่อในการท่องเที่ยว เช่น ช่อง Abdulthaitube เป็นช่อง Youtube ที่มีจำนวนผู้ติดตาม ๑.๐๕ ล้านคน นำเสนอรายการสารคดีทางประวัติศาสตร์จากทั่วโลก ซึ่งกรมศิลปากรจะมีการหารือเพื่อให้ช่องดังกล่าวนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจที่จัดทำโดยกรมศิลปากร และนำเสนอสู่สาธารณชน และเชิญบุคคลที่มีชื่อเสียงทางสื่อออนไลน์เข้ามามีส่วนร่วม โดยมีหลักการ คือ ลดความเป็นวิชาการลง แต่เนื้อหาข้อมูลจะต้องมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ ผู้ชมได้รับความสนุกสนานและได้รับความรู้

ช่องทางการติดตามสื่อออนไลน์ของกรมศิลปากร

Facebook “กลุ่มเผยแพร่ กรมศิลปากร” โดยกรมศิลปากรจะมีการจัดกิจกรรมของขวัญปีใหม่จากใจกรมศิลปากร ดังนี้

- การเปิดให้ประชาชนได้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เครื่องทอง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นการจัดแสดงโบราณวัตถุ ทองคำ ที่พบจากกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ ระหว่างวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๕ - ๒ มกราคม ๒๕๖๖
- การแสดงสังคีตศาลา ณ สนามพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ในวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๕
- การแสดงก่อนการปิดซ่อมแซมโรงละครแห่งชาติ จัดแสดงโดยกรมศิลปากร ในวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๖๖

^{๕๔} trip.com, “๑๐ โรงแรมหรูยอดนิยมในสุโขทัย,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖, <https://th.trip.com/hot/10+โรงแรมหรูยอดนิยมในสุโขทัย>.

สื่อประชาสัมพันธ์ ตัวอย่างรายการที่ได้ไปถ่ายทำในพื้นที่ ทั้งรายการโทรทัศน์ ช่องยูทูป (Youtube Chanal) และบล็อกเกอร์ (Blocker) ที่มีชื่อเสียงจากจำนวนผู้ติดตาม

๑) รายการชื่นใจไทยแลนด์ ช่องอมรินทร์ทีวี มีผู้ติดตาม จำนวน ๑๖.๓ ล้านคน ถ่ายทำรายการ ณ ตำบลนาเชิงคีรี อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย สัมผัสวิถีชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เป็นอยู่ช้าวุ่นน้ำโบราณของจังหวัดสุโขทัย

๒) รายการตามอำเภอใจ ช่องอมรินทร์ทีวี ถ่ายทำรายการ ณ ชุมชนบ้านแม่ทุเลา ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

๓) รายการทีวีชุมชน ช่อง Thai PBS มีผู้ติดตาม จำนวน ๖.๘๗ ล้านคน ตอนทองโบราณสุโขทัย

๔) รายการกฤษณะ ทวีร์ยกล้อ ช่อง Nation TV มีผู้ติดตาม จำนวน ๕๒๘ หมื่นคน ๒ เส้นทาง คือ ๑) อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และ ๒) โครงการเกษตรอินทรีย์สนามบินสุโขทัย

๕) รายการลายกนกยกสยาม นอกจากนี้ กรมศิลปากรอยู่ระหว่างดำเนินการจัดทำช่อง YouTube เพื่อเผยแพร่ข้อมูลโบราณสถาน และศิลปวัฒนธรรม โดยมีกำหนดการจะเผยแพร่ภายในปี ๒๕๖๖

ข้อมูลแผ่นพับและการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์

- ข้อมูลแผ่นพับแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แหล่งเรียนรู้ ทัศนกรรมและศิลปะระยะสั้น เป็นต้น

- ช่องทาง YouTube : อพท. ๔ สุโขทัย (https://www.youtube.com/channel/UCCkq-4xeNQV_ZWWXvYtg9hQ)

- ช่องทาง Website: <https://www.dasta.or.th/th/microsite/dastaarea๔>

การให้ความรู้แก่เยาวชน ชุมชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว

- สำนักงานพื้นที่พิเศษ ๔ ได้ร่วมกับองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก และมหาวิทยาลัยนเรศวร จัดโครงการสร้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเชี่ยวชาญ มรดกโลก จำนวน ๓ รุ่น รวมทั้งสิ้น ๔๕ คน

- การยกระดับมาตรฐานผู้ประกอบการโรงแรมที่เป็นมิตรกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (Green Hotel) ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๕ จำนวน ๘ แห่ง

- การยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Production) ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๕ จำนวน ๑๘ ราย

- การอบรมและจัดทำคู่มือนักท่องเที่ยวความหมายทางการท่องเที่ยวแก่เยาวชนในพื้นที่พิเศษ

๓.๒.๓ จังหวัดพิษณุโลก

๑) ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดพิษณุโลก^{๕๕}

จังหวัดพิษณุโลก กล่าวย้อนไปถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๕ ในสมัยที่อาณาจักรขอมเรืองอำนาจ เดิมเมืองนี้ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของเมืองพิษณุโลกในปัจจุบันประมาณ ๕ กิโลเมตร ชื่อ เมืองสองแคว เนื่องจากตั้งอยู่ระหว่างแม่น้ำ ๒ สาย คือ แม่น้ำน่าน และแม่น้ำแควน้อย จนกระทั่งราว ปี พ.ศ. ๑๙๐๐ พระมหาธรรมราชาที่ ๑ หรือ พระยาสิทธิแห่งกรุงสุโขทัย ได้โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองสองแควขึ้นมาทางเหนือ คือ เมืองพิษณุโลกในปัจจุบัน

สมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงปฏิรูปการปกครอง และสถาปนาให้เมืองพิษณุโลก ซึ่งได้เปลี่ยนชื่อจากเมืองสองแควเป็นราชธานีแทนกรุงศรีอยุธยา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๐๐๖ - ๒๐๓๑ ยาวนานถึง ๒๕ ปี หลังสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เมืองพิษณุโลกได้กลายมาเป็นเมืองลูกหลวง แต่ความสำคัญยังไม่ลดน้อยลง เนื่องจากเป็นเมืองพระราชสมภพของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และเป็นเมืองสำคัญในการสกัดกั้นกองทัพพม่า เนื่องจากเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ระหว่างกรุงศรีอยุธยา และอาณาจักรทางเหนือ

หลักฐานการสร้างเมืองพิษณุโลกมีมาแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๕ สมัยขอมมีอำนาจปกครองแถบนี้ แต่เดิมมีชื่อเรียกว่า “เมืองสองแคว” เนื่องจากเมืองนี้ตั้งอยู่ระหว่างแม่น้ำน่าน และแม่น้ำแควน้อย หรือบริเวณที่ตั้งของวัดจุฬามณีในปัจจุบัน เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๑๙๐๐ พระมหาธรรมราชาที่ ๑ แห่งกรุงสุโขทัย ได้โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองมาตั้งอยู่ ณ ตัวเมืองปัจจุบัน โดยมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวง ในสมัยอยุธยา เมืองพิษณุโลกมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากเป็นเมืองกึ่งกลางระหว่างกรุงศรีอยุธยา และอาณาจักรฝ่ายเหนือ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงปฏิรูปการปกครอง และได้เสด็จมาประทับที่เมืองนี้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๐๐๖ จนสิ้นรัชกาลในปี พ.ศ. ๒๐๓๑ ช่วงนั้นพิษณุโลกเป็นราชธานีแทนกรุงศรีอยุธยาถึง ๒๕ ปี

มรดกทางวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก มีประวัติความเป็นมายาวนาน หลายยุคหลายสมัย ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคโลหะ ประมาณ ๓,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ ปีมาแล้ว และเมืองพิษณุโลกได้มีมาแล้วตั้งแต่สมัยทวารวดี เมืองพิษณุโลกเคยมีฐานะเป็นราชธานี เมืองมหาอุปราชา และเมืองประเทศราช ทำให้จังหวัดพิษณุโลกเป็นแหล่งรับและหลอมรวมวัฒนธรรม ตั้งแต่สมัยทวารวดีต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ และยังได้รับวัฒนธรรมจากอาณาจักรล้านนา อาณาจักรศรีโคตรบูร (อีสาน) ก่อให้เกิดการผสมผสานและผสมผสานทางวัฒนธรรม ทั้งในระดับพื้นบ้านและในระดับชาติ

เมืองพิษณุโลก มีรูปแบบเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตอนกลางป่องออกทั้งสองข้างคล้ายรูปตะโพก มีความยาวตามลำแม่น้ำน่าน ประมาณ ๒,๐๐๐ เมตร มีความกว้างประมาณ ๔๐๐ เมตร มีขนาดใกล้เคียงกับขนาดของเมืองพิษณุโลก ที่ปรากฏอยู่ในพระราชพงศาวดารเมืองเหนือ ส่วนกำแพงเมืองนั้น สันนิษฐานว่าชั้นเดิมน่าจะเป็นกำแพงดิน ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระองค์ได้เสด็จมาประทับที่เมืองพิษณุโลก และได้โปรดเกล้าฯ ให้บูรณะกำแพงเมืองพิษณุโลกให้สมบูรณ์มั่นคงแข็งแรงมากยิ่งขึ้น

^{๕๕} “ประวัติ จังหวัดพิษณุโลก สองธรรมชาติสวย มรดกล้ำค่า เมืองสองแคว,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๖, [HTTPS://TRAVEL.TRUEID.NET/DETAIL/Q4Pwz2P1x5G8](https://travel.trueid.net/detail/Q4Pwz2P1x5G8)

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้โปรดเกล้าฯ ให้รื้อป้อมปราการ และกำแพงเมืองพิษณุโลก เพื่อมิให้พม่าเข้ามายึดเมืองนี้ และใช้เป็นฐานที่มั่นในการทำศึกกับไทย ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ปัจจุบันเหลือกำแพงเมืองอยู่เพียงบางจุด เช่น กำแพงเมืองด้านทิศตะวันออก และวัดโพธิญาณ คูเมืองเป็นคูเมืองรอบกำแพงเมืองทั้งสี่ด้าน ที่ยังปรากฏอยู่ถึงปัจจุบันคือคูเมือง ด้านตะวันออก อยู่บริเวณด้านเหนือวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ไปถึงวัดโพธิญาณ

จังหวัดพิษณุโลก เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีอายุประมาณ ๔๐๐ ปี เป็นจุดศูนย์กลางด้านการคมนาคมของภูมิภาคอินโดจีน โดยเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างอินโดจีน ได้รับการขนานนามว่าเป็น “พิษณุโลกเมืองบริการสี่แยกอินโดจีน” คือ เมืองด่านง ย่างกุ้ง คุณหมิง และกัวลาลัมเปอร์ อีกทั้ง ยังเป็นศูนย์กลางการค้าขนาดใหญ่ มีธนาคารพาณิชย์ จำนวนกว่า ๓๐ แห่ง มีโรงแรม ภัตตาคาร จำนวนกว่า ๑๒๗ แห่ง มีแม่น้ำสำคัญ คือ แม่น้ำน่าน ไหลผ่านตัวเมือง มีการคมนาคมที่สะดวก โดยสามารถเดินทางได้ทั้งเครื่องบิน รถไฟ และรถยนต์

ขนาดเศรษฐกิจของจังหวัดพิษณุโลก ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ มีมูลค่าประมาณ ๙๖,๑๐๓ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๐.๖ ของ GDP ของประเทศ โดยขนาดเศรษฐกิจจังหวัดพิษณุโลก อยู่ลำดับที่ ๓๐ ของประเทศ ลำดับที่ ๕ ของภาคเหนือ และลำดับที่ ๑ ของภาคเหนือตอนล่าง ประชากรมีรายได้ต่อหัวประมาณปีละ ๑๐๗,๓๑๕ บาท และมีรายได้ต่อประชากร จังหวัดพิษณุโลก อยู่ลำดับที่ ๔๑ ของประเทศ ลำดับที่ ๖ ของภาคเหนือ และลำดับที่ ๔ ของภาคเหนือตอนล่าง

นอกจากนี้ จังหวัดพิษณุโลกยังได้รับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยสถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๔ (เดือนมกราคม - เดือนกรกฎาคม ๒๕๖๔) มีอัตราการเข้าพัก ร้อยละ ๘.๒๖ ผู้เข้าพัก จำนวน ๑๘,๖๗๓ คน ผู้เยี่ยมเยือน จำนวน ๒๖,๐๗๕ คน แบ่งเป็นผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย จำนวน ๒๕,๙๓๙ คน และผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างชาติ จำนวน ๑๓๖ คน รายได้จากผู้เยี่ยมเยือน ร้อยละ ๔๓.๘๙ แบ่งเป็นรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย ร้อยละ ๔๓.๖๕ และรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างชาติ ร้อยละ ๐.๒๔

๒) การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการของจังหวัดพิษณุโลก มาให้ข้อมูล

๒.๑) รองศาสตราจารย์วศิน ปัญญาวุธตระกูล หัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

การนำความรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ เกร็ดความรู้ทางประวัติศาสตร์ นำเสนอผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อที่ทันสมัยที่มีความเหมาะสมกับรูปแบบของการนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว^{๕๖}

^{๕๖} รองศาสตราจารย์วศิน ปัญญาวุธตระกูล, “บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำ และดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยวภูมิภาค,” วันจันทร์ที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๕.

การจัดเส้นทางท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

๑) สถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมในแต่ละแหล่ง ต้องมีความน่าสนใจ ๒) ความรู้ของมัคคุเทศก์ในการเชื่อมโยงเรื่องราว ๓) กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้และสร้างการจดจำ ๔) ระยะเวลาที่เหมาะสม ๕) ไม่เล่าทุกเรื่อง แต่ต้องสร้างความสนใจผ่านเรื่องเล่าที่โดดเด่น ๖) การเล่าเรื่อง (Story Telling) สู่การลงมือปฏิบัติ (Story Doing) ๗) สร้างความแตกต่างที่โดดเด่น และ ๘) การไม่ทำลายความทรงจำของมวลชน แต่เป็นการปลูกเร้าแบบการเล่าเรื่องและเชื่อมต่อเรื่องราวในเชิงประวัติศาสตร์สู่การท่องเที่ยว

ทิศทางในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่มรดกโลก

แสดงอัตลักษณ์ธุรกิจให้เด่นชัด สร้างความพึงพอใจ กำจัดช่องว่างการสื่อสาร สื่อสารทุกช่องทาง ศักยภาพของพนักงาน ใช้ประโยชน์จากผู้มีอิทธิพลบนพื้นที่ดิจิทัล สร้างชุมชนเสมือนจริง จัดทำฐานข้อมูล ร่วมกันสร้างการตลาด สร้างวัฒนธรรมดิจิทัล กระตุ้นการสื่อสาร

การนำความรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ เกร็ดความรู้ทางประวัติศาสตร์ ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อที่ทันสมัยที่มีความเหมาะสมกับรูปแบบของการนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ

๑) Creative Journey แอปพลิเคชันบนมือถือสมาร์ทโฟน เป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของแหล่งโบราณสถานต่าง ๆ ในอุทยานประวัติศาสตร์ทั้ง ๓ แห่ง โดยมีการแบ่งประเภทของข้อมูลเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูล ได้แก่ แหล่งโบราณสถาน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น โรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร การเดินทาง ระบบแผนที่ การกำหนดจุดพิกัด

๒) โครงการพัฒนาระบบ Virtual Dressing Room สำนักงานพื้นที่พิเศษ ๔ ได้มีการพัฒนาระบบ Virtual Dressing Room เพื่อสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว จะเป็นการช่วยอนุรักษ์ด้วยการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ของท้องถิ่นออกไปสู่สาธารณชนได้ และเพื่อให้ระบบ Virtual Dressing Room ได้รับการเผยแพร่สู่สาธารณะ และนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมในพื้นที่ อีกทั้งยังสามารถเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ของท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย

การสร้างงาน สร้างมัคคุเทศก์ในพื้นที่ท่องเที่ยวนำร่องการท่องเที่ยวอื่น ๆ

มีการจัดโครงการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นพื้นที่เมืองมรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร จำนวน ๓ รุ่น รวมทั้งสิ้น ๔๕ คน

สำนักงานพื้นที่พิเศษ ๔ ได้ร่วมกับองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก และมหาวิทยาลัยนเรศวร จัดโครงการสร้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเชี่ยวชาญมรดกโลก โดยนำร่องในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร ด้วยกระบวนการจัดฝึกอบรม ทดสอบวัดความรู้แก่ผู้สนใจและชุมชน ให้มีความรู้และเป็นมัคคุเทศก์สามารถนำนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเองได้ โดยโครงการจะเน้นให้ความสำคัญกับการอบรมผู้ฝึกสอนมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ซึ่งจะสร้างความยั่งยืนให้แก่การท่องเที่ยว และสามารถสร้างมัคคุเทศก์รุ่นต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

เส้นทางการท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

การพิจารณากำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีการดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยเป็นโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์พระราชวังจันทน์ และเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในเขตพระราชวังจันทน์ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น เรื่องราวของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เรื่องราวของคนจีนในเมืองพิษณุโลก โบสถ์คริสต์ โบสถ์อิสลาม เรื่องราวของชาวต่างชาติในเมืองพิษณุโลก เรื่องราวของชุมชนนานาชาติ เรื่องราวของหญิงสาวเมืองสองแคว แหล่งท่องเที่ยวโบราณในเมืองพิษณุโลก โดยสามารถเรียบเรียงกิจกรรมให้เกิดมิติใหม่ของการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

การสร้างงาน สร้างมรดกเทศกในพื้นที่ท่องเที่ยว นำร่องท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยต้องยกระดับมรดกเทศกให้กลายเป็นนักธุรกิจการท่องเที่ยวชุมชนในยุคโลกออนไลน์ ซึ่งมีรูปแบบและความเป็นไปได้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์และธุรกิจชุมชน ในเส้นทางเมืองมรดกโลกสุโขทัยและพื้นที่เชื่อมโยง (กำแพงเพชร พิษณุโลก เพชรบูรณ์) โดยเป็นการเชื่อมโยงระหว่างผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้จัดการธุรกิจชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ธุรกิจชุมชนสินค้าทั่วไป ผู้จัดการแบรนด์ระดับโลก ทุกคนสามารถเป็นผู้ขายสินค้าได้ผ่านตัวแทนการจำหน่ายด้านการท่องเที่ยว (Agency) เครือข่ายผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่มรดกโลก/ธุรกิจท่องเที่ยว

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ผ่านมาและในอนาคต

๑) เส้นทางจังหวัดตาก - จังหวัดสุโขทัย - จังหวัดอุดรดิตถ์ - จังหวัดพิษณุโลก โดยมีแหล่งท่องเที่ยวในกิจกรรมทดลองท่องเที่ยว Familiarization Trip (Fam Trip) ดังนี้

- ชมกรุพระนั่งที่วัดป่าตอก และชมเจดีย์ยุทธหัตถีระหว่างพ่อขุนรามคำแหงกับเจ้าเมืองฉอด
- ชมพิพิธภัณฑสถานเมืองตาก ร่วมกิจกรรมกินทำเหมียงตาก และกระถางสายของเมืองตาก
- กิจกรรมปั่นจักรยานชมกรุพระกลางเมืองเก่าและศึกษาจุดเริ่มต้นตำนาน “พระร่วง” จากพระราชนิพนธ์เที่ยวเมืองพระร่วง ณ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และชมการแสดง “ตำนานพระร่วง”
- ชมศูนย์การเรียนรู้บ้านพระพิมพ์เมืองสุโขทัย ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มรดกโลก จังหวัดสุโขทัย
- ชมการทำข้าวตอกพระร่วงและซื้อสินค้าสร้างสรรค์จากข้าวตอกพระร่วง ซึ่งเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมของจังหวัดสุโขทัย ที่มีอายุมากกว่า ๘๐๐ ปี
- สักการะวัดพระศรีรัตนมหาธาตุราชวรวิหาร (วัดพระปรางค์) และรับฟังเรื่องราวของพระร่วง พระลือ พร้อมทั้งสนทนากับผู้สะสมพระร่วงรางปืน
- ชมพิพิธภัณฑสถานศรีสัชชาลัย และร่วมกิจกรรมทำว่าวพระร่วง พร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนศรีสัชชาลัย ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวชุมชนต้นแบบด้านการดำเนินการตลาดวัฒนธรรม
- ชมพระร่วงกรุทุ่งยั้ง เรียนรู้กรุพระเก่า เข้าชมวัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง วัดพระแท่นศิลาอาสน์และพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ชมบ้านโบราณแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บ้านเจ้าพระยาสุรสีห์ วิสิษฐ์ศักดิ์

- สักการะวัดผาซ่อนแก้ว ชมพระพุทธรูปเจ้า ๕ พระองค์
- ชมการแสดงและร่วมกิจกรรมกับชนเผ่าในจังหวัดเพชรบูรณ์
- ชม “พระร่วงเปิดโลก” วัดมหาธาตุ พระอารามหลวงจังหวัดเพชรบูรณ์ พร้อมร่วมสนทนากับผู้เก็บสะสมพระเครื่องเมืองเพชรบูรณ์
- ชมหอโบราณคดีเพชรบูรณ์อินทราชัย และเรื่องราวความเป็นมาของเมืองเพชรบูรณ์ในยุคพระร่วง โดยเป็นพิพิธภัณฑ์ที่น่าเสนอมานรูปแบบมัลติมีเดียและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับรางวัลกินนรี
- สักการะวัดพระศรีรัตนมหาธาตุคู่มหาวิหาร (วัดใหญ่) เพื่อสักการะหลวงพ่อบุญพระพุทธรูปชินราช สักการะวัดอภัยสุพรรณภูมิ หรือวัดดงตาก่อนทอง อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก
- ชมพระร่วง พระลือ รุ่นใหม่ที่โด่งดัง พร้อมทำพิธีบายศรีเป็นสิริมงคล

๒) เส้นทางจังหวัดพิษณุโลก - จังหวัดสุโขทัย (มรดกพระร่วง) โดยมีแหล่งท่องเที่ยวในกิจกรรมทดลองท่องเที่ยว Familiarization Trip (Fam Trip) ดังนี้

- กิจกรรมปั่นจักรยานชมกรุพระกลางเมืองเก่าและศึกษาจุดเริ่มต้น “พระร่วง” จากพระราชนิพนธ์เที่ยวเมืองพระร่วง ณ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และชมการแสดง “ตำนานพระร่วง”
- ชมศูนย์การเรียนรู้บ้านพระพิมพ์เมืองสุโขทัย ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มรดกโลก จังหวัดสุโขทัย
- ชมการทำข้าวตอกพระร่วงและซื้อสินค้าสร้างสรรค์จากข้าวตอกพระร่วง ซึ่งเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมของจังหวัดสุโขทัย ที่มีอายุมากกว่า ๘๐๐ ปี
- สักการะวัดพระศรีรัตนมหาธาตุราชวรวิหาร (วัดพระปรารักษ์) และรับฟังเรื่องราวของพระร่วง พระลือ สนทนากับผู้สะสมพระร่วงรางปืน
- ชมพิพิธภัณฑ์ชุมชนศรีสัชชาลัยและร่วมกิจกรรมทำว้าวพระร่วง พร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยชุมชนทำชัยศรีสัชชาลัย ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวชุมชนต้นแบบด้านการตลาดวัฒนธรรม
- ชมวิถีชีวิตชุมชนบ้านนาต้นจั่น
- ชมบ้านคุกพัฒนา จุดกำเนิดตำนานว้าวพระร่วง ร่วมทำกิจกรรมว้าวพระร่วง พระลือ และว้าวกลางทุ่งศรีสัชชาลัย พร้อมทั้งรับฟังตำนานเรื่องเล่าเกี่ยวกับตำนานพระร่วง พระลือ ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของว้าวไทย ตลอดจนชมว้าวที่ได้นำเข้าประกวดว่าวนานาชาติ
- สักการะวัดอภัยสุพรรณภูมิ หรือวัดดงตาก่อนทอง อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก และชมพระร่วง พระลือรุ่นใหม่ที่โด่งดัง พร้อมทำพิธีบายศรีพระเป็นสิริมงคล

๓) เส้นทางจังหวัดพิษณุโลก - จังหวัดอุตรดิตถ์ (เกจิลุ่มน้ำ่าน)

- สักการะหลวงพ่อู้ วัดช่องลม ซึ่งเป็นพระเกจิชื่อดังของอำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยมีพระเครื่องสำคัญ คือ รูปเหมือนของหลวงพ่อู้ มีพุทธคุณด้านแคล้วคลาด เมตตามหานิยม
- เยี่ยมชมวัดพระแท่นศิลาอาสน์ พร้อมเข้าชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่โด่งดังและเก็บสะสมของมีค่าต่าง ๆ ไว้มากมาย โดยมีเหรียญที่มีชื่อเสียง เช่น เหรียญสัตยาธิษฐานและเหรียญที่ระลึกวัดพระแท่นศิลาอาสน์

- เยี่ยมชมวัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง ตลอดจนชมบริเวณเมืองเก่าทุ่งยั้งและที่ค้นพบพระร่วงนั่งกรุทุ่งยั้ง ที่มีลักษณะสวยงาม โดยมีทั้งเนื้อดิน เนื้อตะกั่ว และเนื้อชินเขียว พร้อมสนทนากับเกจิชื่อดังของเมืองอุตรดิตถ์

- ชมบ้านเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐ์ศักดิ์ โดยได้ร่วมพูดคุยกับทายาทถึงเรื่องราวประวัติความเป็นมาของเมืองลับแลที่เกี่ยวข้องกับพระเครื่องและพระบูชา และเข้าชมวัดที่มีพุทธศิลป์พื้นถิ่นอันสวยงาม ได้แก่ วัดดอนสัก

- สักการะหลวงพ่อพะชร ณ วัดท่าถนน ซึ่งเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดอุตรดิตถ์ ภายในมีสถาปัตยกรรมท้องถิ่นที่สวยงามมากมาย

- สักการะหลวงพ่อทองคำ ณ วัดท่าทอง ซึ่งเป็นเกจิองค์สำคัญ โดยเหรียญหลวงพ่อทองคำได้รับความนิยมในหมู่นักสะสมพระเครื่อง เนื่องจากถือได้ว่ามีพุทธคุณด้านเมตตาและปลอดภัย

๔) เส้นทางท่องเที่ยวตามรอย “เบญจมหาราชไทย”

- สักการะพระบรมราชานุสาวรีย์พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ รับฟังพระราชประวัติชมกำแพงเมืองและบ่อเกลือที่บ่อโพธิ์ รากฐานอำนาจพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ และเส้นทางเกลือจากอำเภอนครไทยสู่จังหวัดพิษณุโลก

- สักการะศาลแม่นางเสือง

- สักการะพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช รับฟังพระราชประวัติผ่านสถานที่สำคัญในอุทยานประวัติศาสตร์ เช่น ขอมดำดิน หลักเมือง และวัดมหาธาตุเอกราช ศิลปะสุโขทัย

- ร่วมกิจกรรมปั่นสังคโลก สินค้าส่งออกสำคัญของจังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นรากฐานการค้าที่สำคัญระหว่างประเทศ

- สักการะพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และเข้าชมพิพิธภัณฑ์พระราชวังจันทร์ พร้อมพิพิธภัณฑ์ค่ายสมเด็จพระนเรศวร

- เยี่ยมชมเขาสมอแครง จุดชมวิวเมืองพิษณุโลกในยุคสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และชมโรงหล่อดาบเมืองพิษณุโลก

- ชมค่ายปากพิง ที่ตั้งทัพสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและชัยภูมิสำคัญที่เชื่อมจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดพิจิตร

- สักการะพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และชมการแสดงชุดนพพระบูชาเบญจมะหาราช

แนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมเช็คอินในกลุ่มผู้เที่ยวรุ่นใหม่ รวมถึงอาหารและร้านอาหาร

กลุ่มคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจและชื่นชอบการท่องเที่ยวโบราณสถานและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ส่วนการบอกเล่าเรื่องราวจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่มีเหตุผล เข้าใจได้ และมีแหล่งอ้างอิงที่มาของข้อมูล สามารถตั้งคำถามได้ มีลานกิจกรรม เพื่อแสดงความคิดเห็น และกิจกรรมใหม่ ๆ ที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวหลัก เช่น การทำขนมกล้วยห่อใบตอง หรือเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนที่แสดงความเป็นหนึ่งเดียวกับคนกลุ่มแรกที่ค้นพบ

การคมนาคมระหว่างเมือง ระหว่างพื้นที่ท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวก ป้ายบอกทาง ข้อมูลแผ่นพับ การพัฒนาเว็บไซต์ และการให้ความรู้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น มัคคุเทศก์ พนักงานต้อนรับของโรงแรม คนขับรถสาธารณะ เป็นต้น

ที่ผ่านมาพบปัญหาเรื่องการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น รถโดยสารสาธารณะ ป้ายบอกเส้นทาง และระยะทางที่ไม่มีความชัดเจน แผ่นพับไม่มีความดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เว็บไซต์ของแหล่งท่องเที่ยวใช้ประโยชน์ไม่ได้มากเท่าที่ควร รวมทั้งการให้ความรู้ไม่ต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแส

๒.๒) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก

ประเพณีปักธงชัย อำเภอนครไทย

ประเพณีปักธงชัย เป็นประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญของอำเภอนครไทยประเพณีหนึ่งที่ได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากชาวอำเภอนครไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อและยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นอย่างมาก ประเพณีปักธงชัยเป็นประเพณีที่ชาวนครไทยได้จัดขึ้น ในวันขึ้น ๑๔ - ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชน ชาวนครไทยในอดีตที่ประกอบด้วย ชาวบ้านวัดหัวร่อง บ้านในเมือง บ้านวัดเหนือ บ้านหนองลาน และหมู่บ้านใกล้เคียงจะนำธงที่ชาวบ้านร่วมกันทอไปปักที่เขาข้างลัว่ง ซึ่งเป็นเทือกเขาที่ทอดตัวขนานไปกับถนนสายนครไทย - ชาติตระการ ห่างจากตัวอำเภอนครไทยไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ประมาณ ๖ กิโลเมตรเป็นประจำทุกปี โดยชาวนครไทยส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการนำธงไปปักบนยอดเขาข้างลัว่งและความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีปักธง ที่พอสรุปได้ดังนี้

๑) เชื่อว่าการปักธงจะทำให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข กินดีอยู่ดี โดยมีความเชื่อว่าหากปีใดไม่ไปปักจะทำให้เกิดภัยพิบัติหรือเภทภัยต่าง ๆ ที่ทำให้ชาวบ้านเกิดความเดือดร้อนหรือเสียชีวิตเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น นาคราชจะมาล้างบ้านล้างเมือง ยักษ์จะมากินคน หรือช้างจะมากินข้าวที่ชาวบ้านทำการเพาะปลูก จากคำบอกเล่าของพระครูประพัฒน์ธรรมคุณ เจ้าคณะอำเภอนครไทยและเจ้าอาวาสวัดเหนือ ได้กล่าวว่า ชาวบ้านได้ติดตามช้างไป พบว่ารอยเท้าช้างจะหายไปบริเวณเขาข้างลัว่งทุกปี เป็นต้น ความเชื่อในเรื่องนี้เป็นที่ยอมรับและกล่าวถึงอยู่เสมอในหมู่ชาวนครไทย เนื่องจากชาวบ้านหวั่นหวาดเรื่องราวที่ปีหนึ่งชาวนครไทยไม่ได้ไปปักธง ในปีนั้นชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ เสียชีวิตไปหลายคนตั้งแต่บ้านวัดเหนือ จนถึงบ้านหัวร่อง ในช่วงเวลาเดียวกันของปีนั้นชาวบ้านต้องขึ้นไปปักธงในภายหลัง

๒) ปักธงเพื่อระลึกถึงพ่อขุนบางกลางหาว เมื่ออพยพมาอยู่ที่เมืองนครไทย (บางยาง) ครั้งแรก ได้เกิดการสู้รบกับพวกเจ้าของถิ่นเดิมที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ มีการต่อสู้รุกไล่กันจนถึงเทือกเขาข้างลัว่ง ทักษะของพ่อขุนบางกลางหาวประสบชัยชนะ จึงเอาผ้าคาดเอวของพระองค์ผูกปลายผ้า ปักที่ยอดเขาข้างลัว่ง ไว้เป็นอนุสรณ์ที่มีชัยชนะแก่ศัตรู และพระองค์ได้ส่งลูกหลานทั้งหลายไปปักธงจุดชนะศึกเพื่อรำลึกถึงชัยชนะของพระองค์ทุกปี ถ้าปีใดไม่ขึ้นไปปัก ก็ขอให้มียันเป็นไป

๓) ผู้ปกครองนครไทย คิตรระบบการส่งข่าวสาร เนื่องจากสมัยก่อน พวกฮ่อมักจะยกพวกมารังแกชาวนครไทย จึงมีข้อตกลงกันระหว่างแม่ทัพนายกองว่า เมื่อใดเห็นผ้าขาวม้าชักขึ้นไปปักบนยอดเขาข้างลัว่ง ก็ให้เตรียมพลต่อสู้ศัตรูเพื่อป้องกันบ้านเมือง จากคำบอกเล่าของประชาชนส่วนใหญ่ที่ได้ทำการสัมภาษณ์ จะให้เหตุผลว่าการที่ไปปักธงก็เพื่อให้บ้านเมืองและชุมชนนครไทยมีความสงบสุขเป็นหลัก ดังที่นางจำรัส ทองน้อย กล่าวว่า ในสมัยที่เป็นเด็กและเป็นสาวไม่มีพิธีบวงสรวงพ่อขุนบางกลางหาว

อย่างในปัจจุบัน การกล่าวถึงพ่อขุนบางกลางหาว จึงไม่มีชาวบ้านเรียกชื่อประเพณีนี้ว่า ประเพณีปักธง แต่ในปัจจุบันนี้ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องวีรกรรมของวีรบุรุษ คือ พ่อขุนบางกลางหาว จะได้รับความสนใจและยอมรับในหมู่ชาวนครไทยมากกว่าเหตุผลอื่น เห็นได้จากการตั้งชื่อประเพณีนี้ในปัจจุบันอย่างเป็นทางการ คือ ประเพณีปักธงชัย ไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตาม ชาวนครไทยจะขึ้นไปปักธงบนยอดเขาช้างล้วงเป็นประเพณีจนถึงทุกวันนี้

การนำธงไปปัก เมื่อทำการทอธงและตกแต่งพื้นธงเรียบร้อยแล้ว ในอดีตชาวบ้านจะมารวมกันที่วัด เช่น วัดเหนือ หลังจากรวมกันเสร็จแล้ว ในบางปีชาวบ้านจะจัดขบวนแห่ธงไปตลาด โดยมีการสืซอ ตีฆ้อง ตีกลอง นำหน้าขบวน ชาวบ้านจะร่ายรำกันอย่างสนุกสนาน เมื่อแห่ธงเสร็จในตอนเย็นก่อนถึงวันปักธง จะมีการเจริญพระพุทธมนต์เย็นเพื่อฉลองธง เมื่อถึงตอนเช้าวัดแต่ละวัดจะมีการทำบุญตักบาตร ชาวบ้านจะเตรียมอาหารมาทำบุญตักบาตรที่วัดของตน หากคนใดจะขึ้นไปปักธงก็จะจัดเตรียมอาหารสำหรับตนเองและไปเลี้ยงเพลพระบนเขาด้วย การเดินทางขึ้นเขาเพื่อไปปักธงในสมัยก่อนจะเริ่มเดินทางหลังจากทำบุญและกินข้าวเสร็จ ชาวบ้านจะเตรียมแต่อาหารห่อขึ้นไปสำหรับน้ำจะไปเอาที่ถ้ำฉันเพล เนื่องจากคนที่ไปในสมัยก่อนมีจำนวนไม่มาก น้ำบริเวณบ่อหลังถ้ำฉันเพลจึงเพียงพอต่อการบริโภค ผู้ที่เดินทางขึ้นเขาเพื่อไปปักธง จะประกอบด้วยพระสงฆ์ตามวัดที่ชาวบ้านได้นิมนต์ไว้ หรือที่ท่านมีศรัทธาไปเอง โดยจะเดินทางเท้าผ่านทุ่งนาและป่าไปที่เขาช้างล้วง มีชาวบ้านหนองลาน หนองน้ำสร้าง บ้านบ่อไ้อ้อจอก บ้านนาหัวเซ และบ้านเนินเพิ่ม ซึ่งในสมัยก่อนหมู่บ้านหนองลาน จะทำธงไปปักด้วย โดยจะตกลงกับวัดเหนือ หากปีใดหมู่บ้านหนองลานไม่ทำไปวัดเหนือก็จะทำ ซึ่งแล้วแต่จะตกลงกัน แต่ในปัจจุบันนี้หมู่บ้านวัดเหนือจะทำธงไป ในการเดินทางพระสงฆ์และชาวบ้านจะเดินทางไปถึงยอดเขาอย่างช้าประมาณ ๑๑.๐๐ นาฬิกา เนื่องจากพระจะต้องฉันเพลที่ถ้ำฉันเพล ซึ่งมีลักษณะเป็นเพิงถ้ำรอด พื้นเป็นแผ่นหินมีความกว้างไม่มากเท่าใดนัก พระสามารถนั่งได้ประมาณ ๘ - ๑๐ รูป เมื่อไปถึง ชาวบ้านโดยหมู่บ้านหนองลานไปร่วมปักธง ในการไปปักธง ชาวบ้านจะเตรียมน้ำและอาหารติดตัวไป นอกจากนี้ อุปกรณ์อย่างหนึ่งที่ขาดไม่ได้ คือ มีด เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง โดยในการเดินทางชาวบ้านจะเดินทางเป็นกลุ่ม ประกอบด้วย หนุ่มสาวและผู้สูงอายุที่มีกำลังสามารถจะเดินทางขึ้นเขาได้ โดยมีพระเป็นผู้นำ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าอาวาสจากวัดเหนือ วัดกลาง และวัดหัวร้อง จากการสัมภาษณ์พระครูพิพัฒนธรรมคุณ เจ้าอาวาสวัดเหนือ กล่าวว่านับตั้งแต่พบมาเป็นเวลา ๓๙ พรรษา ท่านขึ้นเขานำชาวบ้านไปปักธงทุกปี จนถึงประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ท่านเดินทางขึ้นเขาไม่ไหว เนื่องจากสุขภาพไม่เอื้ออำนวย จึงได้มอบหมายให้พระสงฆ์รูปอื่นไปขึ้นเขาแทน โดยท่านให้เหตุผลว่าตลอดเวลา ๓๐ กว่าปี ที่นำชาวบ้านขึ้นเขาเพราะต้องการไปปักธงตามประเพณีและพระมีบทบาทเป็นผู้นำชาวบ้านนำธงไปปัก การเดินทางในอดีตชาวบ้านกล่าวว่ามีความลำบากมากไม่เหมือนกับสมัยนี้ ที่มีถนนไปถึงเชิงเขา ขณะที่เดินทางขึ้นเขาไปสู่ยอดเขาก็ไม่ลำบาก เนื่องจากส่วนราชการและผู้นำหมู่บ้านได้ทำการถางป่าไว้ล่วงหน้าแล้ว ชาวบ้านไม่ต้องเกาะเถาวัลย์ขึ้นไปอีกแล้ว ทำให้สามารถเดินทางได้สะดวกสบายขึ้น ระยะเวลาในการเดินทาง จึงน้อยกว่าในสมัยก่อน เนื่องจากในอดีตเขาช้างล้วงเป็นเขาที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์มาก ทำให้ชาวบ้านต้องใช้มีดฟันหรือตัดต้นไม้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถที่จะเดินทางไปได้ นอกจากนั้น ในการเดินทางต้องคอยระวังหนามไม้ต่าง ๆ แต่สิ่งที่ดี คือ ในระหว่างเดินทางขึ้นเขาอากาศจะเย็นสบาย ปัจจุบันนี้พื้นที่ป่ามีจำนวนลดลง การเดินทางขึ้นเขาช้างล้วงอากาศจะร้อนทำให้ผู้ที่ขึ้นไปเหนื่อยได้ง่ายจากการเดินทางที่ยากลำบาก ชาวนครไทยที่ไปปักธง ในอดีตส่วนใหญ่จึงจะเป็นผู้สูงอายุที่มีครอบครัวแล้วและมีกำลังที่จะขึ้นได้ดังที่ได้กล่าวมา นอกนั้นจะเป็นหนุ่มสาว

แต่ผู้หญิงที่ไปจะมีน้อยและผู้ที่ไปในอดีตส่วนใหญ่จะไปเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ในสมัยก่อนจะไม่ค่อยให้หนุ่มสาวหรือเด็กไป เนื่องจากเกรงว่าผีเจ้าป่าเจ้าเขาอาจเกิดความพึงพอใจและอาจจะนำเขาไปอยู่ด้วย

กิจกรรมที่สำคัญในประเพณีปักธงชัย ช่วงเวลาการจัดงาน วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ของทุกปี

๑) งานประเพณีปักธงชัย ถือเป็นประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญของประชาชนชาวอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ตรงกับเข้ามีดของวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ของทุกปี หรือวันลอยกระทง โดยผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก จะเป็นผู้นำธงที่ชาวบ้านร่วมกันทอ รวมถึงนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการเดินทางขึ้นเขาจะไปร่วมตัวกันที่บริเวณเขาช้างล้วง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เพื่อร่วมกันประกอบพิธีแห่ธงขึ้นเขาช้างล้วง ระยะทาง ๓.๕ กิโลเมตร โดยจะนำทั้ง ๓ ผืน ที่ผ่านการทอด้วยฝีมือของทุกภาคส่วนในอำเภอนครไทยที่ร่วมมือร่วมใจกันทอขึ้นก่อนจะนำขึ้นไปปักบนยอดเขา ๓ ยอด ประกอบด้วย เขาฉันทเพล เขาย่านไฮ และเขาช้างล้วง การปักธงแต่ละผืนบนยอดเขา จะมีพระภิกษุสงฆ์สวดมนต์ก่อนทำพิธีปัก ซึ่งขณะปักธงชาวบ้านจะโห่ร้องเพื่อบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นประเพณีปักธงชัยบนเขาช้างล้วงที่ชาวนครไทยสืบสานมาตั้งแต่โบราณกาล มาจวบจนปัจจุบัน ชาวนครไทยส่วนใหญ่เชื่อว่าการนำธงชัยไปปัก จะทำให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข กินดีอยู่ดี ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาลและเพื่อเป็นการระลึกถึงคุณูปการของพ่อขุนบางกลางหาว เจ้าเมืองบางยาง ซึ่งหลังจากได้ยกทัพต่อสู้กับขอมเพื่อกู้แผ่นดิน เมื่อ พ.ศ. ๑๘๗๑ ก่อนทำศึกได้ทรงปลุกต้นจำปาเสี่ยงทายไว้หากมีชัยชนะขอให้เจริญเติบโต มีดอกเป็นสีขาวนวล และก็ประสบชัยชนะเป็นไปตามนิมิตมงคลต้นจำปาขาวจึงปรากฏอยู่ที่นี้แห่งเดียวในประเทศ พระองค์ยังได้นำเอาผ้าคาดเอวผูกปลายไม้แล้วปักไว้ที่ยอดเขาช้างล้วงแห่งนี้ไว้ เพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งชัยชนะ และยังเปรียบได้ว่าได้เริ่มก่อตั้งอาณาจักรสยามตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา และผ้าคาดเอวผืนนั้นกลายเป็นธงชาติไทยผืนแรก นั่นเอง

๒) การจัดกิจกรรมขบวนแห่เทิดพระเกียรติและเปิดงานประเพณีปักธงชัยพิธีบวงสรวงพ่อขุนบางกลางหาว และการแสดงแสง สี เสียงเทิดพระเกียรติพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ (พ่อขุนบางกลางหาว) การแสดงนิทรรศการของภาคส่วนราชการ การแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การแสดงการเล่น การแสดงพื้นเมือง สถานศึกษา ผู้นำหมู่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่มหารสพ ดนตรีนักร้องตลอดงาน

ร้านอาหารที่มีชื่อเสียงในจังหวัดพิษณุโลก^{๕๗}

- ๑) ร้าน Host. Mediterranean & Asian Mix
- ๒) ร้านนัวภาพสินธุ์
- ๓) คริวเจี๊ซค
- ๔) ร้าน Penang Steak พิษณุโลก
- ๕) ร้านก้วยเตี่ยวปากหม้อ เรนโบว์
- ๖) ร้านกนกภัณฑ์
- ๗) ร้านแป้งหมัก
- ๘) ร้านก้วยเตี่ยวห้อยชาริม่าน
- ๙) ร้านขนมจีนต้นก้ามปู วัดจันทร์
- ๑๐) ร้านบ้านไม้

^{๕๗} Wongnai, “ร้านอาหารพิษณุโลก รสเด็ดเมืองสองแคว มาแล้วต้องแวะ อปเดต ๒๐๒๓,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖ <https://www.wongnai.com/listings/recommended-phitsanulok-restaurants?ref=ct>

๑๑) ร้านก๋วยเตี๋ยวไก่อวัดจันทร์ (ป่าล้อม)

๑๒) ร้านซุ้่นฮะฮวด ต้มซำ น้ำชา

๑๓) ร้านบะหมี่โบราณก๋วยเตี๋ยวลูกหมูมนตรี่

๑๔) ร้านเฮือนคำ กำแพ ๒๕๕๙

โรงแรมที่มีชื่อเสียงในจังหวัดพิษณุโลก^{๕๘}

๑) ภัทธารา รีสอร์ท แอนด์ สปา

๒) Shinnabhura Boutique Hotel โรงแรมชินะปุระ

๓) จงรัก ไทย เกสต์เฮาส์ (Jongrak Thai Guesthouse)

๔) โรงแรมโยเดียเฮอริเทจ

๕) เดอะ เซนส์ บูติก โฮเทล

๖) บลูริเวอร์ รีสอร์ท

๗) โรงแรมเดอะพาร์ค พิษณุโลก

๘) โรงแรมศาลาไทย

๙) โรงแรมท็อปแลนด์ (Topland)

๑๐) โรงแรมไพลิน (Pylin)

๒.๒) การนำความรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ เกร็ดความรู้ทางประวัติศาสตร์ นำเสนอผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อที่ทันสมัยที่มีความเหมาะสมกับรูปแบบของการนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ยุคสมัยสู่โขทัย - สุพรรณภูมิ

การใช้สารสนเทศเชื่อมโยง ๕ มิติ มีดังนี้

๑) นำความรู้จากแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มาเป็นหนึ่งเดียว เพื่อให้เกิดการรับรู้สองทาง

๒) นำการท่องเที่ยวชุมชนเชื่อมกับแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์

๓) จำลองภาพเสมือนจริง เพื่อกระตุ้นการรับรู้

๔) นำแผนที่ถนน ร้านอาหาร สถานีบริการน้ำมันใน Google Map ให้เชื่อมกับแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสามารถสร้างเส้นทางท่องเที่ยวได้ด้วยตัวเอง

๕) จัดทำจุดเช็คอินให้เกิดการแบ่งปันข้อมูลและกลายเป็นฐานข้อมูลการตลาดออนไลน์

การใช้สื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลก

๑) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร้อยเรียงประวัติศาสตร์ พระเครื่องและพระบูชา กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ๑ #เส้นทางท่องเที่ยวมรดกพระร่วง ๕ แผ่นดิน <https://fb.watch/mjcE01NpED/?mibextid=v7YzmG>

๒) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร้อยเรียงประวัติศาสตร์ พระเครื่องและพระบูชา กลุ่มภาคเหนือ ตอนล่าง ๑ จากพระเครื่องสู่กิจกรรมสร้างสรรค์วัฒนธรรมเหนือล่าง <https://fb.watch/mjcFj0YqN6/?mibextid=v7YzmG>

๓) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร้อยเรียงประวัติศาสตร์ พระเครื่องและพระบูชา กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ๑ ศรีทธาไม้ไกลไปกับใครก็ฟิน <https://fb.watch/mjcGyCOOf0/?mibextid=v7YzmG>

^{๕๘} trip.com, “โรงแรมที่มีชื่อเสียงในจังหวัดพิษณุโลก,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖, https://th.tripadvisor.com/Hotels-g303918-Phitsanulok_Phitsanulok_Province-Hotels.html.

๔) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร้อยเรียงประวัติศาสตร์ พระเครื่องและพระบูชา
กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ๑ <https://fb.watch/mjcJOzidrS/?mibextid=v7YzmG>

๕) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร้อยเรียงประวัติศาสตร์ พระเครื่องและพระบูชา
กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ๑ <https://fb.watch/mjcL17ldDh/?mibextid=v7YzmG>

๖) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร้อยเรียงประวัติศาสตร์ พระเครื่องและพระบูชา
กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ๑ จากพระเครื่องสู่กิจกรรมสร้างสรรค์วัฒนธรรมเหนือล่าง <https://fb.watch/mjcMiYnfa9/?mibextid=v7YzmG>

๓.๒.๔ จังหวัดอุตรดิตถ์

๑) ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอุตรดิตถ์

กำเนิดเมืองอุตรดิตถ์ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ พื้นที่ตั้งตัวเมืองอุตรดิตถ์ในอดีต เป็นพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่ราบลุ่มอันเกิดจากดินตะกอนแม่น้ำพัดของแม่น้ำน่านที่เหมาะสมแก่การตั้งถิ่นฐานและประกอบกิจกรรมมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ปรากฏหลักฐานบริเวณรอบที่ตั้งตัวเมืองอุตรดิตถ์ในปัจจุบันที่แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวและการตั้งถิ่นฐานของแหล่งชุมชน มนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีอายุมากกว่า ๒,๐๐๐ ปี ดังการค้นพบเครื่องมือหินขัดและซากกระดูกมนุษย์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านบุงวังจิว ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามตำบลบางโพ - ท่าอิฐ และการค้นพบกลองมโหระทึกสำริด กาน้ำ และภาชนะสำริดที่ม่อนคล้ายพงษ์ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตตำบลบางโพ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๐

สมัยประวัติศาสตร์ พื้นที่ตั้งตัวเมืองอุตรดิตถ์ตั้งอยู่ริมแม่น้ำน่าน ในทำเลที่ตั้งอันเป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญที่มีความเคลื่อนไหวมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ดังนั้น ในบริเวณแถบนี้ จึงมีการเคลื่อนไหวและย้ายถิ่นฐานของผู้คนมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีทำนน้ำที่สำคัญ ๓ ทำ คือ ท่าเสา ท่าอิฐ และท่าโพธิ์ ซึ่งมีความสำคัญและเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยขอมปกครองท่าอิฐ ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๔๐๐

เมืองท่าการค้าขายสำคัญ

ที่ตั้งของตัวเมืองอุตรดิตถ์ในปัจจุบันมีที่มาจาก ๓ ทำน้ำ ที่มีความสำคัญเป็นชุมทางค้าขายมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรขอม คือ บริเวณท่าอิฐบนและท่าอิฐล่าง ปัจจุบันท่าโพธิ์ คือ บริเวณวัดท่าถนน ตลาดบางโพ เนื่องจากมีต้นโพธิ์มาก มีคลองไหลผ่าน เรียกว่า คลองบางโพธิ์ (เพี้ยนมาเป็นบางโพ) ท่าเสา คือ บริเวณตลาดท่าเสา ซึ่งวิบูลย์ บุณนารมย์ ผู้แต่งหนังสือตำนานเมืองอุตรดิตถ์ ได้อธิบายว่าความหมายของชื่อ “ท่าอิฐ” และ “ท่าเสา” iva คำว่า “อิฐ” หรือ “อิฐ” ในชื่อท่าอิฐเพี้ยนมาจากคำว่า “อิฐ” ในภาษาล้านนา แปลว่า “เหนียว” ส่วนคำว่า “เสา” ในชื่อท่าเสามาจากคำว่า “เสา” ในภาษาล้านนา แปลว่า “พักผ่อน” ทั้งสองคำนี้มีที่มาจากการเดินทางมาค้าขายที่ท่าอิฐทางเรือ และทางบกของจังหวัดภาคเหนือ และภาคกลางสมัยโบราณ กว่าจะถึงก็เหนียวและต้องพักผ่อน สำหรับความหมายของท่าอิฐและท่าเสาในอีกความเห็นหนึ่งนั้น พิเศษ เจียจันทร์พงษ์ นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญพิเศษประจำกรมศิลปากร กล่าวไว้ในหนังสือของท่านคัดค้านการสันนิษฐานความหมายตามภาษาคำเมืองดังกล่าว โดยกล่าวว่า คำว่าท่าอิฐและท่าเสานั้นเป็นคำในภาษาไทยกลาง เนื่องจากคนท่าอิฐและท่าเสาเป็นกลุ่มชนสุโขทัยดั้งเดิมที่ใช้กลุ่มภาษาไทยกลุ่มเมืองในแคว้นสุโขทัย เช่นเดียวกับชาวสุโขทัย นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก กำแพงเพชร และเช่นเดียวกับกลุ่มคนในตำบลทุ่งยั้ง บ้านพระฝาง เมืองพิชัย บ้านแก่ง และบ้านคั่งตะเภา ซึ่งเป็นกลุ่มคนแคว้นสุโขทัยเดิมในจังหวัดอุตรดิตถ์เช่นเดียวกัน โดยคำว่าท่าเสานั้น มีความหมายโดยตรงเกี่ยวข้องกับการล่องซุงหมอนไม้ในสมัยโบราณเช่นเดียวกับชื่อนามหมู่บ้านหมอนไม้ (หมอนไม้ซุง) ซึ่งอยู่ทางใต้ของบ้านท่าอิฐ

อย่างไรก็ดี จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ แสดงให้เห็นว่า ทั้งท่าอิฐและท่าเสานับเป็นท่าที่มีความเจริญทางการค้ามากกว่าทุกท่าในภาคเหนือ เป็นทั้งท่าจอดเรือค้าขายจากมณฑลภาคเหนือและภาคกลาง รวมถึงเชียงตุง เชียงแสน หัวพันทั้งห้าทั้งหก ลิบสองป้านา ลิบสองจุไทย จนต่อมาแคว้นน่านได้เปลี่ยนทางเดิน ทำให้หาดท่าอิฐงอกออกไปทางตะวันออกมากทุก ๆ ปี ท่าอิฐจึงเลื่อนตามลงไปเรื่อย ๆ เรียกว่าหาดท่าอิฐล่าง ท่าอิฐเดิมเรียกว่าท่าอิฐบน ท่าอิฐล่างยังคงเป็นศูนย์การค้าสำคัญของภาคเหนือมาตลอดจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๖

๒) การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการของจังหวัดอุดรดิตถ์ มาให้ข้อมูล

๒.๑) นายสมหวัง พ่วงบางโพ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรดิตถ์

จังหวัดอุดรดิตถ์เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยว อุดมด้วยทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่สวยงามและหลากหลาย เต็มไปด้วยสิ่งที่มีเสน่ห์และมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญมากมาย ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ที่สำคัญ ยังได้รับการขนานนามว่า “อุดรดิตถ์เป็นเมืองงามสามวัฒนธรรม” เนื่องจากมีวิถีชีวิต ถึง ๓ วัฒนธรรม ได้แก่ ล้านนา ล้านช้าง และไทยกลาง รวมทั้งมีสินค้าทางการเกษตรที่ขึ้นชื่อ เช่น ทูเรียนหลง - หลิน สับปะรดห้วยมุ่น ลางสาด ถือเป็นจุดเด่นของจังหวัดอุดรดิตถ์ที่สามารถนำมายกระดับเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้

จากศักยภาพดังกล่าวข้างต้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ จังหวัดอุดรดิตถ์จึงได้กำหนดเป้าหมายร่วม “อุดรดิตถ์เที่ยวได้ทั้งปี / ๓๖๕ วัน ที่อุดรดิตถ์” ให้มีรายได้จากการท่องเที่ยวของผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย จำนวน ๙๗๘.๗๐ ล้านบาท และมีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน จำนวน ๗๓๒,๑๘๙ คน ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวสนองตอบนโยบายรัฐบาลที่ต้องการฟื้นประเทศด้วยการท่องเที่ยวภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) โดยการเสริมสร้างศักยภาพในการฟื้นฟูและขับเคลื่อนประเทศให้สามารถ “ลัมแล้วลุกไว” และแคมเปญ ๓๖๕ วัน มหัศจรรย์เมืองไทย เที่ยวได้ทุกวัน ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ผลการดำเนินงานในรอบ ๖ เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๖๕ จนถึงเดือนเมษายน ๒๕๖๖ มีจำนวนรายได้จากการท่องเที่ยวสะสม ๙๔๖.๘๒ ล้านบาท และมีจำนวนนักท่องเที่ยวสะสม ๖๓๗,๑๖๓ คน อันเป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในทุกช่องทาง การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยนำผลผลิตทางการเกษตรที่ขึ้นชื่อของจังหวัด มาจุดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเพิ่มขึ้น การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา เพื่อตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวที่รักสุขภาพ การจัดทำปฏิทินส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละเดือน โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ในรอบเดือน การยกระดับมาตรฐานโฮมสเตย์ในจังหวัด ให้ได้รับมาตรฐานระดับประเทศและระดับอาเซียน การจัดอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวด้วยทุนทางวัฒนธรรมและสินค้า GI ของจังหวัด รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการประสบการณ์ในการท่องเที่ยวใหม่ ๆ เป็นต้น คาดการณ์ว่าเมื่อถึงสิ้นปีงบประมาณจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงกว่า ๑,๕๐๐ ล้านบาท และมีจำนวนนักท่องเที่ยวมาเยือนมากกว่า ๑ ล้านคน

๒.๒) สำนักศิลปากรที่ ๖ สุโขทัย กรมศิลปากร

กรมศิลปากรมีหน้าที่และอำนาจในการดูแลมรดกทางวัฒนธรรม รวมถึงแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง คือ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวสูง โดยเฉพาะโบราณสถาน อุทยาน

ประวัติศาสตร์ ที่ปัจจุบันมีการยกระดับให้เป็นเมืองมรดกโลกแล้ว และกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ได้ดำเนินการดูแลรักษาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง^{๕๙}

ส่วนการดูแลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ถือเป็นองค์ประกอบในภาพรวมที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้น บางกิจกรรมที่จะเป็นส่วนสนับสนุนการดึงดูดนักท่องเที่ยว มีข้อเสนอแนะว่าควรจะให้หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเข้ามาเป็นคณะทำงานหรือที่ปรึกษา เพื่อให้เกิดการบูรณาการข้อมูลและการปฏิบัติงานร่วมกัน เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สภาวัฒนธรรม สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน เป็นต้น

ทั้งนี้ การดูแลแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับแหล่งโบราณสถาน กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม มีความยินดีในการช่วยเหลือและสนับสนุน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ โดยมีสำนักศิลปากรที่ ๖ สุโขทัย เป็นผู้ดูแลพื้นที่ รวมทั้งมีนักโบราณคดีที่เชี่ยวชาญมรดกทางวัฒนธรรม รับผิดชอบดูแลพื้นที่ และมีความพร้อมในการสนับสนุนข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

ส่วนประเด็นในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยว ต้นทุนของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนล่างที่สำคัญ คือ เมืองมรดกโลกสุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวรู้จักอย่างกว้างขวาง ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเป็นส่วนเสริม มีข้อเสนอแนะว่าสามารถสร้างกิจกรรมหรือแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่เมืองรอง และนำไปเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวเมืองหลัก โดยอาศัยความร่วมมือจากบริษัทนำเที่ยวที่มีโปรแกรมการท่องเที่ยวแหล่งโบราณสถาน สร้างสรรค์โปรแกรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวหลักและมีกิจกรรมเพิ่มเติมของเมืองทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เช่น กิจกรรมที่มีลักษณะพลังอำนาจละมุน (Soft Power) หรือเรื่องราวความเป็นมาของเมืองลับแล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยอาศัยผู้มีความรู้ในพื้นที่เรียงร้อยเรื่องราวความเป็นมาของประวัติศาสตร์ในพื้นที่ที่น่าสนใจ ประเด็นดังกล่าวจะเป็นส่วนหนึ่งในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาในพื้นที่ได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม มีความพร้อมในการสนับสนุนข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมอย่างเต็มที่

ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ มีหลายแห่งที่เกี่ยวข้องกับอาณาจักรสุโขทัย เช่น เมืองเวียงเจ้าเงาะ และเมืองทุ่งยั้ง โดยมีข้อสันนิษฐานว่า อาจเป็นเมืองแรกในสมัยพ่อขุนผาเมือง คาดว่าจะเป็นเมืองที่อยู่ในอาณาจักรสุโขทัย ส่วนวัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง จากหลักฐานรูปแบบของเจดีย์และฐานเจดีย์ที่เหลืออยู่ สันนิษฐานว่าเจดีย์องค์ดังกล่าวก่อนที่จะพังเสียหาย คาดว่าจะเป็นเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานที่พบในพื้นที่ด้านทิศเหนือของเมืองทุ่งยั้ง คือ เจดีย์วัดทองเหลือ ข้อมูลดังกล่าวกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม มีความยินดีที่จะนำเสนอให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปเป็นข้อมูลเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวได้

สำหรับแผนงานการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ สำนักศิลปากรที่ ๖ สุโขทัย มีความยินดีให้การสนับสนุนข้อมูลที่สามารถนำไปดำเนินงานและเชื่อมโยงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ด้านประเพณี วัฒนธรรม และข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

^{๕๙} สำนักศิลปากรที่ ๖ สุโขทัย, “บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำ และดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา, วันจันทร์ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์เป็นส่วนราชการที่ดูแลพันธกิจสัมพันธ์^{๖๐} คือ การให้บริการด้านวิชาการกับชุมชน โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานร่วมกันในจังหวัดอุดรดิตถ์ จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน

ส่วนประเด็นที่น่าสนใจในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์ คือ ประเด็นด้านการต่อยอดและการเชื่อมโยงการท่องเที่ยว เนื่องจากจังหวัดอุดรดิตถ์อาจยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นมากนัก เมื่อเทียบกับจังหวัดในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง เช่น จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดสุโขทัย ซึ่งจังหวัดดังกล่าวมีความได้เปรียบมากกว่า เนื่องจากมีท่าอากาศยาน จึงสามารถเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้าถึงจังหวัดได้อย่างสะดวก หากจังหวัดอุดรดิตถ์จะนำเสนอการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับจังหวัดสุโขทัย เมื่อมรดกโลกที่มีความน่าสนใจในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก (UNESCO) ด้านการเป็นเมืองหัตถกรรมและศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีความเติบโตด้านเศรษฐกิจจากต้นทุนทางวัฒนธรรม อีกทั้ง จังหวัดสุโขทัยมีการจัดงาน “ย้อนรอยศรีสุชนาลัย” ซึ่งเป็นงานที่นำหัตถกรรมของชุมชนและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนจากภูมิปัญญาหัตถกรรมถือเป็นการต่อยอดและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวใกล้เคียงกับอำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ จึงมีแนวคิดว่าจะหากมีการขยายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะสามารถดึงศักยภาพของจังหวัดอุดรดิตถ์ในทุกด้าน โดยเฉพาะอำเภอลับแลที่มีความเป็นธรรมชาติ และมีการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมาเป็นต้นทุนทางธรรมชาติ

นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่ง Unseen ที่จะนำมาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวได้ มีเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ที่โดดเด่น ยกตัวอย่าง เรื่องราวในสมัยรัตนโกสินทร์ จังหวัดอุดรดิตถ์ นอกจากจะเป็นเส้นทางเสด็จพระราชดำเนินในหลายพื้นที่แล้ว ยังมีบ้านพักของขุนนางชั้นสูงที่มีบทบาททางการเมืองในสมัยรัชกาลที่ ๕ ที่เปิดเป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชน คือ พิพิธภัณฑ์บ้านเจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐ์ศักดิ์ ซึ่งเป็นพระสหายและขุนนางในรัชกาลที่ ๕ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ได้ให้ความร่วมมือกับชุมชนทุ่งยังในการจัดทำสื่อมัลติมีเดียทางประวัติศาสตร์ โดยจัดทำเป็นการ์ตูนแอนิเมชัน ๓ ภาษา ซึ่งได้รับความร่วมมือจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุดรดิตถ์ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาทางวัฒนธรรม หากดำเนินการเรียบร้อยแล้ว จะสามารถนำเสนอเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ประวัติความเป็นมาของตำบลทุ่งยัง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ และเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ให้ผู้สนใจได้รับชมต่อไป

หลักสูตรของสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ มีการบูรณาการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ มาเป็นระยะเวลามากกว่า ๒ ปี โดยมีโครงการที่ร่วมดำเนินการกับตำบลทุ่งยัง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ คือ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ โครงการจัดทำคลิปวิดีโอแนะนำเส้นทางท่องเที่ยว ๒ วัน ๑ คืน และในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ โครงการเส้นทางท่องเที่ยว ๙ วัด โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ได้เดินทางลงพื้นที่สำรวจความพร้อมที่วัดไผ่ล้อมและวัดอื่น ๆ ในตำบลทุ่งยัง จำนวน ๖ วัด ซึ่งจะสามารถเชื่อมโยงเป็นเส้นทางท่องเที่ยวได้

^{๖๐} มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์, “บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา, วันจันทร์ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

๒.๓) ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุตรดิตถ์

ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์^{๖๑} มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โบราณสถาน และประเพณีท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ ทั้งนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรดิตถ์ ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว โดยตั้งเป้าหมายให้จังหวัดอุตรดิตถ์สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี พร้อมทั้งมอบหมายให้สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นผู้รวบรวมกิจกรรมที่เกิดขึ้น เพื่อนำเสนอไปยังช่องทางต่าง ๆ โดยจัดทำเป็นปฏิทินการท่องเที่ยวประจำปี เช่น งานนมัสการพระแท่นศิลาอาสน์ ซึ่งจัดขึ้นในวัดพระแท่นศิลาอาสน์ วัดพระยืน และวัดพระนอน อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเป็นนักท่องเที่ยวในจังหวัดอุตรดิตถ์ อย่างไรก็ตาม ในอนาคตมีแนวคิดที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นเข้ามาท่องเที่ยวให้มากขึ้น

ที่ผ่านมาจังหวัดอุตรดิตถ์มีการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวพระเครื่องและพระบูชา โดยได้รับงบประมาณจากกลุ่มจังหวัด มีจุดประสงค์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจด้านพระเครื่องให้เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งจัดขึ้นในช่วงเดือนมกราคม ๒๕๖๖

นอกจากนี้ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุตรดิตถ์ รับผิดชอบด้านการกีฬา โดยมีแผนในการนำการกีฬามาส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การจัดกิจกรรมเดิน - วิ่ง เพื่อทดสอบเส้นทางในชื่องาน “เมืองโบราณรันนิ่ง” ซึ่งจัดกิจกรรมในวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๖ ณ สวนสาธารณะหนองพระแล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

สำหรับแผนการตลาด สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุตรดิตถ์ได้รับความร่วมมือจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในการจัดทำแผนงาน/โครงการ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น การอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การอบรมอาสาสมัครการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อนำมาทดแทนมัคคุเทศก์น้อย โดยจะจัดทำแผนงานและโครงการเสนอไปยังจังหวัดอุตรดิตถ์และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาต่อไป

๒.๔) ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดอุตรดิตถ์

จังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดอุตรดิตถ์มีท่าอากาศยานของแต่ละจังหวัด ส่วนจังหวัดอุตรดิตถ์เคยมีท่าอากาศยาน แต่ปัจจุบันหยุดให้บริการแล้ว ที่ผ่านมาสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดอุตรดิตถ์ได้นำเสนอเรื่องดังกล่าวผ่านจังหวัดและกลุ่มจังหวัด แต่ยังไม่มีความคืบหน้าแต่อย่างใด^{๖๒}

สำหรับการเดินทางด้วยรถขนส่งสาธารณะ สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดอุตรดิตถ์มีการนำเสนอเส้นทางเดินรถของบริษัท ขนส่ง จำกัด ที่จะเชื่อมโยงการเดินทางจากจังหวัดอุตรดิตถ์ไปยังเมืองวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เนื่องจากเมืองวังเวียงเป็นพื้นที่ที่มีการเชื่อมต่อของรถไฟฟ้าความเร็วสูงเส้นทางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว - สาธารณรัฐประชาชนจีน ที่เปิดให้บริการเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๕ และในอนาคตคาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทาง

^{๖๑} ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุตรดิตถ์, “บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา,” วันจันทร์ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

^{๖๒} ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดอุตรดิตถ์ และนายกสมาคมสหพันธ์การท่องเที่ยวภาคเหนือจังหวัดอุตรดิตถ์, “บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา, วันจันทร์ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เชื่อมต่อมายังภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งสถานีรถไฟที่คาดว่าจะใกล้กับประเทศไทยมากที่สุด คือ สถานีวังเวียง หากมีบริการเส้นทางการเดินรถสาธารณะเชื่อมต่อไปยังเมืองวังเวียง จะมีระยะทาง ๔๗๓ กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาเดินทางประมาณ ๕ ชั่วโมง โดยเส้นทางดังกล่าวคาดว่าจะเส้นทางโลจิสติกส์ที่สำคัญ และจะเป็นส่วนในการนำนักท่องเที่ยวที่เดินทางเชื่อมต่อจากหลวงพระบางมายังเมืองวังเวียงสามารถเดินทางเชื่อมต่อมายังจังหวัดอุตรดิตถ์ และเชื่อมต่อไปยังจังหวัดสุโขทัยได้อีกทางหนึ่ง

ข้อสังเกต

๑) มีตำนานกล่าวถึงทางลัดหรืออุโมงค์จากวัดพระบรมธาตุทุ่งยั้งไปยังวัดศรีชุม จะมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาหรือปรับปรุงให้สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างไร

๒) ต้นทุนทางวัฒนธรรมของประเทศไทยมีเป็นจำนวนมาก แต่ยังคงขาดการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักกับนักท่องเที่ยว ดังนั้น การตลาดและการประชาสัมพันธ์เป็นเรื่องสำคัญที่ควรดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว แนวทางการดำเนินการด้านการตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอุตรดิตถ์ คือ การจัดกิจกรรมเส้นทางการท่องเที่ยว โดยเป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากบุคลากรในท้องถิ่น กรมศิลปากร สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง จากนั้นจึงนำ YouTuber เข้ามาทดสอบเส้นทาง เพื่อเผยแพร่ข้อมูลไปสู่ผู้ที่สนใจ อย่างไรก็ตาม ควรจะต้องดำเนินการให้มีความต่อเนื่อง

๒.๕) นางสาวฐิตินันต์ โพธิ์จวง ผู้จัดการสวนป้อเลี้ยง ทุเรียนหลงลับแล หลินลับแล

ภาพที่ ๑๐ ทุเรียนหลงลับแล สวนป้อเลี้ยง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ข้อมูลทั่วไปสวนป้อเลี้ยง

ความเป็นมาของสวนทุเรียน

“ทุเรียนหลงลับแล” เป็นพันธุ์เฉพาะถิ่น ที่สร้างชื่อเสียงให้กับชาวจังหวัดอุตรดิตถ์ และได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในสุดยอดทุเรียนไทย ด้วยรสชาติอันโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

มีเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ คือ เนื้อสีเหลืองอ่อนนุ่ม ไม่มีเส้น กลิ่นอ่อน รสชาติหวาน มีผลขนาดเล็ก ประมาณ ๑ - ๒ กิโลกรัม เมล็ดลีบ เนื้อแห้ง เจริญเติบโตได้ดีบนที่เชิงเขา ทนทานต่อโรครากเน่าโคนเน่า แม้ว่าจะนำไปปลูกในแหล่งปลูกทุเรียนอื่น ๆ ก็ไม่มีรสชาติดีเท่าที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ทุเรียนหลงลับแล ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมในวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๒๑ คณะกรรมการรับรองพันธุ์ ได้เห็นชอบและตั้งชื่อทุเรียนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมซึ่งเป็นพันธุ์ของนางหลง อุปละ ให้เป็นทุเรียนพันธุ์ใหม่ที่มีชื่อว่าหลงลับแล เพื่อเป็นเกียรติแก่นางหลง อุปละ

ต่อมากรมทรัพย์สินทางปัญญาประกาศขึ้นทะเบียนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication : GI) ให้ทุเรียนหลงลับแลอุตรดิตถ์ จึงเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าที่ได้รับการขึ้นทะเบียน และส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน เนื่องจากการคุ้มครองชื่อสินค้าจีไอให้เป็นสิทธิเฉพาะของชุมชนนั้น รวมทั้งมีกระบวนการรักษามาตรฐานของสินค้าและภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างความเชื่อมั่นในแหล่งที่มาและคุณภาพของสินค้าที่มีอยู่ในปริมาณจำกัด

สวนป้อเลี้ยงทุเรียนหลงลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นธุรกิจจำหน่ายทุเรียนหลงลับแล เริ่มต้นตั้งแต่กระบวนการปลูก ดูแล บำรุงรักษา และจัดจำหน่ายอย่างใส่ใจในทุกกระบวนการ มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ร่วมกับการจัดการในรูปแบบเดิม สายพันธุ์ที่ปลูกเป็นสายพันธุ์ทุเรียนหลงลับแลดั้งเดิมของท้องถิ่น ซึ่งมีรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่เดิมทุเรียนหลงลับแลยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก แต่เมื่อมีการนำมาจำหน่ายในโซเชียลมีเดีย ทำให้ทุเรียนหลงลับแลเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากขึ้น ความต้องการของตลาดสูง ราคาทุเรียนแพงมากขึ้น มีการปลอมแปลงนำเข้าทุเรียนจากที่อื่น โดยแอบอ้างว่าเป็นทุเรียนหลงลับแล สวนป้อเลี้ยงจึงต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการคัดเลือกทุเรียนหลงลับแลแท้ที่มีคุณภาพส่งต่อผู้บริโภคให้ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด

โอกาสทางการขาย/โอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์

- ทุเรียนหลงลับแลสวนป้อเลี้ยง มีคุณภาพตามระบบ (Good Agricultural Practices : GAP)
- ทุเรียนหลงลับแลได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาประกาศขึ้นทะเบียนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication : GI) ซึ่งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการการันตีคุณภาพและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้บริโภค
- ทุเรียนพันธุ์หลงลับแลเป็นทุเรียนเฉพาะถิ่น มีรสชาติที่โดดเด่น และมีจำนวนจำกัดในบางพื้นที่

- การแนะนำสินค้าจากผู้บริโภคเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับแบรนด์ เพิ่มโอกาสในการขายให้กับแบรนด์

ช่องทางการติดต่อ

Facebook : สวนป้อเลี้ยง ทุเรียนหลงลับแล หลินลับแล

เบอร์โทร : ๐๖ - ๑๒๖๙ - ๘๘๘๑

สายพันธุ์ที่ปลูก

หลงลับแล หลินลับแล หมอนทอง พวงมณี

ผลผลิต

ผลผลิตในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ รวมทั้งหมด จำนวน ๕๕ ตัน แบ่งเป็น หมอนทอง จำนวน ๔๕ ตัน หลงลับแล จำนวน ๖ ตัน หลินลับแล จำนวน ๒ ตัน และพวงมณี จำนวน ๒ ตัน

ปัญหาอุปสรรค

๑) ปัญหาการแอบอ้างสวมรอยทุเรียนหลงลับแลทำให้เสียชื่อเสียง

การตลาดทางออนไลน์เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากในเชิงพาณิชย์ ทำให้ทุเรียนหลงลับแลของจังหวัดอุตรดิตถ์เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากขึ้น และได้รับความนิยมในการบริโภคด้วยรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ความต้องการของตลาดสูงและราคาแพง ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้ประกอบการไม่ซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค โดยมีการลักลอบสวมรอยแอบอ้างทุเรียนจากต่างถิ่นเป็นทุเรียนหลงลับแล ส่งผลกระทบต่อคุณภาพและชื่อเสียงของทุเรียนหลงลับแล อีกทั้ง ยังส่งผลต่อความไว้วางใจในการซื้อทุเรียนหลงลับแลของผู้บริโภคอีกด้วย

๒) ปัญหาการรวมกลุ่มของเกษตรกรชาวสวนทุเรียนยังมีน้อย

ปัจจุบันชาวสวนทุเรียนในจังหวัดอุตรดิตถ์มีเป็นจำนวนมาก แต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่ม การให้ข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึงซึ่งยังจำกัดเฉพาะบางกลุ่ม การรวมกลุ่มยังไม่เข้มแข็ง รวมถึงขาดการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายผลผลิตทุเรียนของเกษตรกร ทั้งนี้ การรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง การให้ความรู้เกษตรกรชาวสวนทุเรียน และการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการตลาดจะเป็นโอกาสในการกระจายผลผลิตทุเรียนไปสู่ตลาดได้มากยิ่งขึ้น และเกิดการผลักดันราคาผลผลิตทุเรียนที่สูงขึ้นได้

การนำความรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ เกร็ดความรู้ทางประวัติศาสตร์ นำเสนอผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อที่ทันสมัยที่มีความเหมาะสมกับรูปแบบของการนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ

แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดอุตรดิตถ์ จัดทำโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานแพร่ (รับผิดชอบพื้นที่จังหวัดแพร่ และจังหวัดอุตรดิตถ์) ที่ได้นำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในทุกอำเภอของจังหวัดอุตรดิตถ์ไว้ได้อย่างน่าสนใจ <https://online.anyflip.com/ucqym/eaag/mobile/>

ร้านอาหารที่มีชื่อเสียงในจังหวัดอุตรดิตถ์^{๖๓}

- ๑) ร้านเสียวเอ้อ
- ๒) ครั้วน้ำยาปลาเผา
- ๓) เจินี่ของทอดลับแล
- ๔) เล้งเลือดหมู
- ๕) ก๋วยเตี๋ยวต้มยำไข่ (คอวัง) สูตรโบราณ
- ๖) ครั้วชายน้ำ
- ๗) ป่อม ข้าวพันผัก

^{๖๓} Wongnai, “ร้านอาหารในอุตรดิตถ์ ร้านไม่ลับเมืองลับแล ไม่ลองไม่ได้แล้ว” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖, <https://www.wongnai.com/listings/restaurants-uttaradit?ref=ct>.

๘) My kitchen

๙) ข้าวมันไก่ศรีวิชัย

โรงแรมที่มีชื่อเสียงในจังหวัดอุดรดิตถ์^{๖๔}

๑) ต้นทอง รีสอร์ท

๒) อารยะโฮเทล (Araya Hotel)

๓) สุณีย์ บูทีค โฮเต็ล

๔) โรงแรมสีหราช

๕) เคทู ลีฟวิง อุดรดิตถ์

๖) โรงแรมพรายเดย์

๗) โรงแรม บี - โคซี่

^{๖๔} Tripadvisor, “โรงแรมยอดนิยมใน เมืองอุดรดิตถ์” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖ https://th.tripadvisor.com/Hotels-g๒๒๓๘๖๘๘-Uttaradit_City_Uttaradit_Province-Hotels.html.

๓.๒.๕ จังหวัดเพชรบูรณ์

๑) ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดเพชรบูรณ์

จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเปรียบเสมือนประตูเชื่อมต่อระหว่างดินแดนด้านตะวันออกของที่ราบลุ่มภาคกลางกับดินแดนที่ราบสูงทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอาจรวมถึงพื้นที่ทางด้านตะวันออกและตะวันตกของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ค้นพบชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ เมืองโบราณศรีเทพ เป็นจุดเชื่อมโยงสำคัญในเส้นทางการแลกเปลี่ยนทรัพยากรด้านโลหะกรรมที่สำคัญของประเทศไทยในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย และพัฒนาขึ้นเป็นจุดยุทธศาสตร์ทางการค้าและวัฒนธรรมที่เข้มแข็งในเขตพื้นที่ ศูนย์กลางของภูมิภาคที่สามารถเชื่อมโยงกับเส้นทางการค้าทางทะเล ทำให้เมืองโบราณศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีบทบาทสำคัญในการรับและส่งผ่านวัฒนธรรม ไปยังเมืองโบราณร่วมสมัยเดียวกัน ในสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้น เมืองโบราณแห่งนี้ยังเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มีความสำคัญโดดเด่น ในพื้นที่ศูนย์กลางภูมิภาคตอนในของประเทศไทย ด้วยคุณค่าความโดดเด่นของเมืองโบราณศรีเทพที่มีการพัฒนาขึ้นมาจากชุมชนโบราณในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำลพบุรี - ป่าสัก เมื่อประมาณ ๑,๕๐๐ - ๑,๗๐๐ ปีมาแล้ว (พุทธศตวรรษที่ ๘ - ๑๐) เมื่อได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอก โดยเฉพาะวัฒนธรรมอินเดียและวัฒนธรรมเขมรโบราณ จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเข้าสู่สังคมเมืองในวัฒนธรรมทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ ๑๑ - ๑๖) และวัฒนธรรมเขมรโบราณ (พุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๘) ลำดับพัฒนาการในแต่ละช่วงสมัยของเมืองโบราณศรีเทพ แสดงออกถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยนคุณค่าของมนุษย์ในเขตพื้นที่ศูนย์กลางของภูมิภาคตอนในของประเทศไทย ซึ่งเป็นชุมชนหรือเมืองโบราณภายใน (Hinterland) ที่มีความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม มีการเลือกสรรพื้นที่ตั้งของชุมชนหรือเมืองที่สามารถควบคุมหรือเชื่อมโยงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม หรือเส้นทางการค้าสมัยโบราณระหว่างพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางและที่ราบสูงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ อาจรวมถึงพื้นที่ทางด้านตะวันออกและตะวันตกของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย จึงกล่าวได้ว่าชัยภูมิที่ตั้งของเมืองเป็นจุดสำคัญในเครือข่ายการแลกเปลี่ยนทรัพยากร และการค้าของชุมชนบริเวณใกล้เคียงและภายนอกภูมิภาค มาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ส่งผลให้เกิดพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนและดำรงสถานะเป็นเมืองศูนย์กลางทางการค้า และศูนย์กลางทางศาสนาที่สำคัญแห่งหนึ่งในช่วงสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้นของประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เมืองโบราณศรีเทพ ตั้งอยู่ที่ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ จัดอยู่ในบริเวณเขตที่สูงภาคกลาง อันเป็นจุดเชื่อมโยงเครือข่ายของการแลกเปลี่ยนสินค้า เส้นทางการค้า และวัฒนธรรมระหว่างพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีความสำคัญมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ต่อเนื่องจนถึงวัฒนธรรมเขมรโบราณ (พุทธศตวรรษที่ ๘ - ๑๘)

สำหรับที่มาของชื่อเมืองโบราณศรีเทพ ชาวบ้านในท้องถิ่นเรียกขานกันว่า เมืองอภัยสาลี จนกระทั่งในปีพุทธศักราช ๒๔๔๗ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้เสด็จตรวจราชการมณฑลเพชรบูรณ์ ทรงตั้งพระทัยจะสืบค้นหาเมืองศรีเทพนั้นที่ปรากฏในทำเนียบเก่าบอกรายชื่อหัวเมืองในสมัยอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์ และได้พบเมืองโบราณขนาดใหญ่ทางทิศตะวันออกของภูเขามอรัตนโกสินทร์ใกล้กับเมืองวิเชียรบุรี ซึ่งเมืองวิเชียรบุรีนั้นมีชื่อเดิมว่า

เมืองท่าโรง และเมืองศรีเทพ จึงทรงมีพระวินิจฉัยว่า ชื่อเมืองโบราณแห่งนี้ น่าจะเป็นต้นเค้าของการเรียกชื่อเดิมของเมืองวิเชียรบุรีว่า “เมืองศรีเทพ”

กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเมืองโบราณศรีเทพ หรือ ไพศาลี จากนั้นเป็นต้นมา การศึกษาเกี่ยวกับเมืองโบราณแห่งนี้ได้มีการดำเนินงานโดยกรมศิลปากรเป็นลำดับ รวมทั้งยังปรากฏในงานค้นคว้าทางวิชาการด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ศิลปะ โดยนักวิชาการชาวไทยและต่างประเทศ เช่น ศาสตราจารย์หม่อมเจ้าสุภัทราวดี ดิศกุล ดร.ควอริทซ์ เวลส์ และศาสตราจารย์ของ บวสเชอเลีย เป็นต้น จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นต้นมา เมืองโบราณศรีเทพได้รับการอนุรักษ์และพัฒนา เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ ภายใต้การบริหารจัดการในรูปแบบอุทยานประวัติศาสตร์

ลักษณะทางกายภาพ

เมืองโบราณศรีเทพ เป็นเมืองที่มีคูเมืองกำแพงเมืองล้อมรอบ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ประกอบด้วย เมืองในและเมืองนอก มีพื้นที่ประมาณ ๔.๗ ตารางกิโลเมตร หรือ ๒,๘๘๙ ไร่ เมืองในผังเมืองค่อนข้างกลม มีพื้นที่ประมาณ ๑.๘๗ ตารางกิโลเมตร (๑,๓๐๐ ไร่) ภายในตัวเมืองมีภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลอนลูกคลื่น มีโบราณสถานกระจายตัวอยู่ ๔๘ แห่ง ที่เกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนาและศาสนาฮินดู มีรูปแบบศิลปกรรมในวัฒนธรรมทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๖) และวัฒนธรรมเขมรโบราณ (พุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๘) ซึ่งมีโบราณสถานที่สำคัญและมีขนาดใหญ่ ได้แก่ โบราณสถานเขาค้างใน โบราณสถานปราสาทศรีเทพ และโบราณสถานปราสาทสองพี่น้อง ตั้งอยู่เกือบกึ่งกลางเมืองออกไปทางทิศตะวันตก นอกจากนี้ยังมีสระน้ำโบราณทั้งขนาดใหญ่และเล็กอีกจำนวนกว่า ๗๐ แห่ง เมืองนอกตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของเมืองใน มีพื้นที่ประมาณ ๒.๘๓ ตารางกิโลเมตร (๑,๕๘๙ ไร่) ผังเมืองค่อนข้างเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามุมมน ภายในตัวเมืองสำรวจพบโบราณสถาน จำนวน ๖๔ แห่ง มีสระน้ำโบราณจำนวนมาก

นอกคูเมืองกำแพงเมืองโบราณยังมีการสำรวจพบโบราณสถานอีกจำนวน ๕๐ แห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางทิศเหนือของเมืองที่สำคัญ ได้แก่ โบราณสถานเขาค้างนอก โบราณสถานปราสาทฤๅษี กลุ่มโบราณสถานเขาค้างสระแก้ว และสระแก้ว สระน้ำโบราณขนาดใหญ่ ส่วนทางด้านทิศตะวันตกนอกเมืองโบราณศรีเทพห่างออกไปประมาณ ๑๕ กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของเขาดมอรัตน์ ภูเขาหินปูนขนาดใหญ่ที่มีรูปลักษณ์เฉพาะ ซึ่งใช้เป็นจุดสังเกตในการเดินทางที่สำคัญมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยบริเวณเชิงเขาเป็นแหล่งผลิตเครื่องมือและกำไลหินที่สำคัญ ต่อมาในสมัยทวารวดีได้มีการตัดแปลงถ้ำหินปูนที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของภูเขาให้เป็นศาสนสถานในพุทธศาสนาแบบมหายาน กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๔

เมืองโบราณศรีเทพเป็นเมืองโบราณสำคัญ ในเส้นทางเครือข่ายทางการค้าและวัฒนธรรมสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่แสดงออกถึงภูมิปัญญาในการเลือกสรรชัยภูมิที่ตั้ง อันเป็นจุดเชื่อมโยงผสมผสานการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนสินค้าภายในและระหว่างภูมิภาคที่มีการพัฒนามาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมทวารวดี และวัฒนธรรมเขมรโบราณ ซึ่งก่อตัวขึ้นจากชุมชนหมู่บ้านเกษตรกรรมในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย บริเวณลุ่มแม่น้ำป่าสักเมื่อ ๑,๕๐๐ - ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว อันเป็นความชาญฉลาดของมนุษย์ในการเลือกสรรชัยภูมิที่ตั้งของชุมชนขึ้น ในพื้นที่ที่สามารถควบคุมเส้นทางธรรมชาติที่ใช้เป็นเส้นทางผ่านเทือกเขา แสดงถึงภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์และผสมผสานงานศิลปกรรมทางพุทธศาสนาเถรวาท

มหายาน และศาสนาฮินดู จนมีเอกลักษณ์รูปแบบเฉพาะสกุลช่างของตนเอง ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มเทวรูปรุ่นเก่า กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๓ ซึ่งเทวรูปรุ่นเก่าที่พบจากเมืองโบราณศรีเทพ ได้แก่ พระนารายณ์หรือพระวิษณุสวามหวกทรงกระบोक พระกฤษณะโควรรธนะ เป็นประติมากรรมลอยตัวที่มีลักษณะกายวิภาคชัดเจน ประทับยืนด้วยอาการตรึงคหรือเอียงสะโพกเล็กน้อย แสดงอาการเคลื่อนไหว จากลักษณะดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถขั้นสูงของช่างฝีมือ มีเอกลักษณ์ความงามและความลงตัว ซึ่งรู้จักกันในนามสกุลช่างศรีเทพ งานประติมากรรมและสถาปัตยกรรมของเมืองโบราณศรีเทพ ทั้งในช่วงวัฒนธรรมทวารวดีและช่วงวัฒนธรรมเขมรโบราณ (พุทธศตวรรษที่ ๑๑ - ๑๘) ส่งผ่านคติความเชื่อทางศาสนาและรูปแบบศิลปกรรม ไปสู่การสร้างสรรคงานศิลปกรรมในสมัยต่อมาอันทรงคุณค่า กรมศิลปากรได้ดำเนินการและเตรียมนำเสนอแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมเมืองโบราณศรีเทพ เข้าสู่บัญชีรายชื่อเบื้องต้นมรดกโลก (Tentative List) ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๒ และดำเนินการขอรับการขึ้นทะเบียนเมืองโบราณศรีเทพเป็นมรดกโลกแห่งใหม่ ในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลก สมัยสามัญ ครั้งที่ ๔๕ ระหว่างวันที่ ๑๐ - ๒๕ กันยายน ๒๕๖๖ ณ กรุงริยาด ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย ซึ่งจะช่วยยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทยในฐานะเมืองมรดกโลก

เมืองโบราณศรีเทพเจริญรุ่งเรืองอยู่ราว ๗๐๐ ปี จึงค่อย ๆ ลดความสำคัญลงไปเมื่อประมาณต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ในห้วงเวลาเดียวกับการล่มสลายของอาณาจักรเขมร พร้อมกับการเกิดศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองใหม่ขึ้นทางตอนเหนือของกลุ่มน้ำเจ้าพระยาที่สุโขทัย และในกลุ่มน้ำเจ้าพระยาที่พระนครศรีอยุธยา ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เมืองโบราณศรีเทพลดบทบาทความสำคัญลงจนกระทั่งถูกทิ้งร้างในที่สุด

เขามอรัตน์^{๖๕}

เขามอรัตน์ เป็น “จุดสังเกต” หรือ “Landmark” ของชุมชนโดยรอบมาตั้งแต่ก่อนการรับวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นภูเขาขนาดใหญ่ที่สุดในละแวกใกล้เคียง สามารถมองเห็นเป็นที่หมายสำหรับนักเดินทางได้ในระยะไกล แม้ไม่อาจทราบว่าเป็นคนสมัยโบราณมีความคิดเกี่ยวกับเขามอรัตน์อย่างไร เนื่องจากไม่ปรากฏหลักฐาน เช่น การนับถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ด้วยการทำภาพเขียนสีหรือการขุดขี้ตลงบนผนังถ้ำ ดังที่ผู้คนในยุคก่อนประวัติศาสตร์นิยมทำ แต่ความสำคัญในฐานะที่เป็นจุดสังเกต คาดว่าจะสร้างความสำคัญให้แก่เขามอรัตน์ตลอดมา

จนเมื่อเข้าสู่ระยะของการเป็นเมือง มีการขุดคุ้ยน้ำคันดินจนมีลักษณะเมืองทางกายภาพ มีจารึกที่กล่าวถึงผู้ปกครอง และคติความเชื่อแบบฮินดู - พุทธ และพุทธเถรวาท ซึ่งทำให้เกิดความซับซ้อนทางสังคมวัฒนธรรมที่ศรีเทพ น่าจะมีผลต่อความคิดของผู้คนในการอธิบายและให้ความหมาย จุดหมาย หรือ “Landmark” ของชุมชนเมืองศรีเทพเปลี่ยนไป “จากการเป็นที่หมายหรือจุดสังเกตของนักเดินทาง น่าจะเพิ่มหน้าที่ในการเป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์ประจำเมืองโบราณศรีเทพในระยะนั้นด้วย” ผู้คนในหลายระบบความเชื่อถือและหลายสังคมถือว่า การสร้างสัญลักษณ์หรือรูปเคารพ การไปแสวงบุญนมัสการและการเคารพบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนยอดเขา วิญญาณจะได้รับความคุ้มครองหรือถูกเลือกให้ได้อยู่ในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น สวรรค์หรือท้องฟ้า นับเป็นความเชื่อที่เป็นสากล

^{๖๕} วลัยลักษณ์ ทรงศิริ, วารสารเมืองโบราณ, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๔๒.

คติเรื่องเขาพระสุเมรุ อาจมีอิทธิพลต่อความคิดของผู้คนในเมืองศรีเทพ เนื่องจากมีการสร้างรูปเคารพอันศักดิ์สิทธิ์บนยอดเขา ในช่วงเวลานี้เองเขาอมอรัตน์ที่เคยเป็นจุดสังเกตของนักเดินทาง เป็นภูเขาขนาดใหญ่ที่มองเห็นได้ชัดเจนในระยะไกล จึงมีหน้าที่เป็นแกนกลางของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เปรียบได้กับเขาพระสุเมรุ ซึ่งเป็นที่จารึกแสวงบุญของผู้คนภายในพื้นที่และในละแวกใกล้เคียงด้วย

ถ้าหินปูนบนยอดเขาอมอรัตน์ มีการแกะสลักรูปเคารพที่ร่วมสมัยกับเมืองศรีเทพ บริเวณปากทางเข้าถ้ำจากทางหินธรรมชาติที่สูงจากพื้นจรดเพดานและสามารถเดินวนรอบได้ ชาวเมืองศรีเทพโบราณแกะสลักพระพุทธรูปขนาดใหญ่เป็นรูปพระพุทธรูปยืนหน้าตรง แสดงปางวิตรรกะ ด้านขวาของพระพุทธรูปประธานสลักพระพุทธรูปยืนหน้าตรง ส่วนที่ติดกับพื้นถ้ำ มีการสลักฐานรูปดอกบัวขนาดใหญ่ ด้านซ้ายของพระพุทธรูปประธาน เป็นกลุ่มภาพพระโพธิสัตว์สี่กร เชื่อว่าเป็นพระโพธิสัตว์ศรีอาริยเมตไตรย กลุ่มที่อยู่ด้านในสุด เป็นกลุ่มพระพุทธรูป ศูนย์กลางของกลุ่มเป็นพระพุทธรูปประทับนั่งปางสมาธิ ซ้ายมีเสาเหลี่ยมรองรับธรรมจักร ส่วนด้านขวามีสถูปจำลอง

ข้อน่าสังเกต คือ ถ้ำบนยอดเขาอมอรัตน์เป็นสถานที่ ที่รวมรูปเคารพทั้งพระโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นรูปเคารพของศาสนาพุทธในคติแบบมหายาน และพระพุทธรูป เสาธรรมจักร และสถูปจำลอง ตามคติแบบเถรวาท การผสมผสานคติความเชื่อทั้งสองรูปแบบนี้นับได้ว่าเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของคติความเชื่อแบบศรีเทพ ถือเป็นสังคมที่มีการผสมผสานแนวคิดทั้งสองแบบเข้าด้วยกัน

แต่เมื่อราว พ.ศ. ๒๕๐๕ มีผู้ลักลอบสกัดเศียรพระพุทธรูปและพระโพธิสัตว์ที่มีความงดงามอย่างยิ่งไปจากถ้ำเขาอมอรัตน์ จนอยู่ในความครอบครองของนายเจมส์ ทอมสัน ก่อนนำมามอบให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เก็บรักษาไว้ ดังนั้น ปัจจุบันนี้ภายในถ้ำบนยอดเขาอมอรัตน์ จึงไม่ปรากฏเศียรพระพุทธรูปหรือพระโพธิสัตว์อยู่เลย

ความสำคัญของเขาอมอรัตน์ในระยะต่อมา ไม่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนในเรื่องความเป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์ แต่พบคำว่า “อมอรัตน์” ถูกนำมาเป็นชื่อของเจ้าเมืองในเขตนี้ ดังมีหลักฐานที่สืบเนื่องจากที่มาของชื่อเมืองศรีเทพที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานไว้ พระองค์ท่านมีความเห็นว่า เมืองศรีเทพน่าจะอยู่แถบลำน้ำป่าสัก และมีสอบถามเจ้าเมืองวิเชียรบุรีขณะนั้น ได้ความว่า เมืองวิเชียรบุรี เดิมเรียกกันอยู่ ๒ ชื่อ คือ เมืองท่าโรง และเมืองศรีเทพ มาเปลี่ยนเป็นชื่อเมืองวิเชียรบุรี สมัยรัชกาลที่ ๓ พร้อมทั้งเปลี่ยนนามเจ้าเมืองจาก “พระศรีอมอรัตน์” เป็น “พระยาประเสริฐสงคราม”

ดังนั้น เมืองศรีเทพในอดีต จึงไม่น่าจะใช้ชื่อนี้ แต่ที่ควรสนใจ คือ ตำแหน่งของเจ้าเมืองที่มีคำว่า “อมอรัตน์” ปรากฏอยู่ อีกทั้ง มีหลักฐานจากพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา อธิบายเหตุการณ์หนึ่งในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เมื่อรับสั่งให้เจ้าเมืองที่ชื่อ “พระศรีอมอรัตน์” และ “พระชัยบุรี” ไปโจมตีพระยาละแวกที่อยู่ในดงพระยากลาง

เขามอรัตน์คงมีความสำคัญเรื่อยมาจนปรากฏเป็นนามของเจ้าเมืองในเขตนี้ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนเข้าต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ความสำคัญของเขามอรัตน์ในฐานะเป็นภูเขาที่เป็นจุดสังเกตหรือ Landmark ตลอดจนทำหน้าที่เป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์ของเมืองโบราณที่มีความสำคัญอาจจะคงอยู่เรื่อยมาจนปรากฏเป็นหลักฐานดังกล่าว เขามอรัตน์ จึงเป็นเพียงภูเขาศักดิ์สิทธิ์ของเมืองศรีเทพในอดีตเท่านั้น

ภาพที่ ๑๑ เขามอรัตน์ และเศียรพระโพธิสัตว์ศรีอาริยมตไตรย

๒) การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการของจังหวัดเพชรบูรณ์ มาให้ข้อมูล

๒.๑) นายกันตเมศฐ์ รัตนนุภาพพจน์ ที่ปรึกษาด้านวัฒนธรรม ศูนย์วิจัยชุมชน

ที่ผ่านมาการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทยไม่ได้มีการศึกษาแผนที่ก่อน ดังนั้น การเชื่อมโยงเมืองโบราณอาจจะไม่สามารถอนุมานได้ว่า เหตุใดจึงมีเมืองต่าง ๆ อยู่ในเส้นทาง และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างไร

๒.๑.๑) แผนที่แสดงผังเมืองโบราณศรีเทพ^{๖๖}

เมืองโบราณศรีเทพ มีความคล้ายคลึงกันกับเมืองโบราณอู่ทอง คือ มีเขามอรัตน์เป็นศูนย์กลางของเมือง และมีความสำคัญทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ คือ บนภูเขามอรัตน์พบภาพสลักหิน ซึ่งมีทั้งพระพุทธรูปและเทพเจ้าในศาสนาฮินดู

^{๖๖} นายกันตเมศฐ์ รัตนนุภาพพจน์, “บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา,” วันจันทร์ที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖

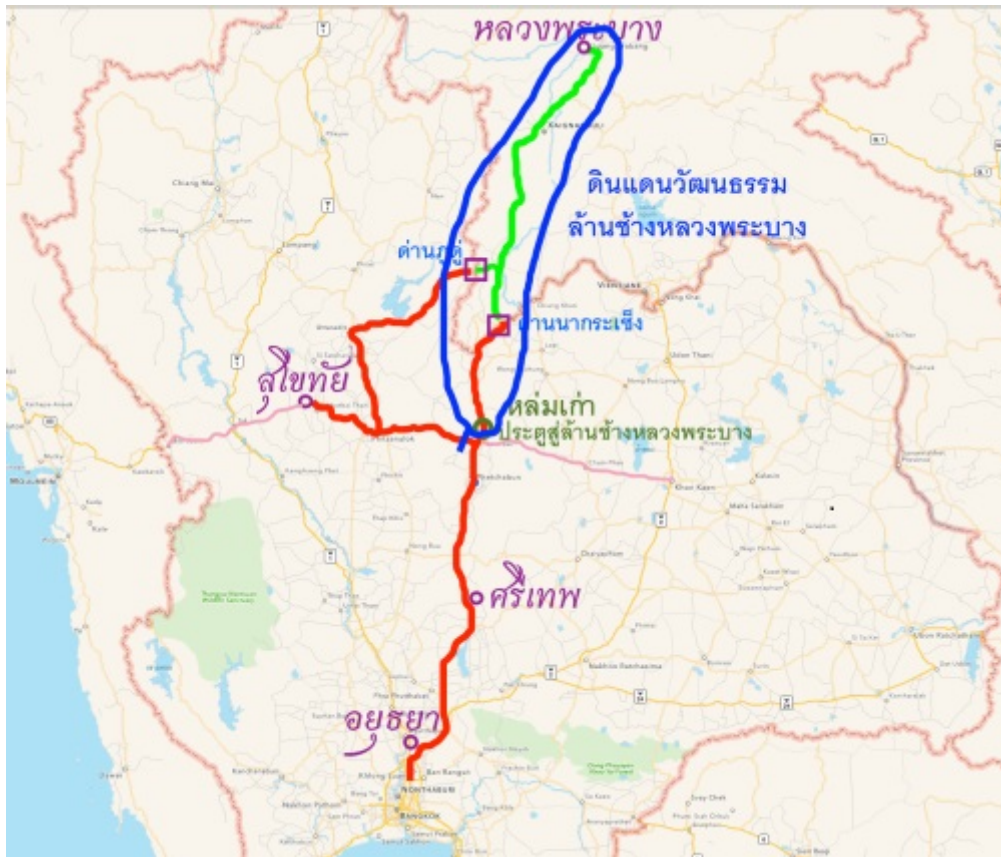
เมืองโบราณศรีเทพ มีคูน้ำคันดินซ้อนกันอยู่ใน ๒ ลักษณะ คือ เขตเมืองเก่า ในอาณาจักรศรีเทพในสมัยทวารวดี ซึ่งเมืองศรีเทพเป็นศูนย์กลางทางการค้าทำให้เมืองศรีเทพ มีการขยายเมืองได้ใหญ่มาก สังกะตได้จากปัจจุบันที่ตั้งโบราณสถานมีระยะทางที่ห่างกันมาก แสดงถึงความใหญ่โตของศาสนสถาน โดยลักษณะของการสร้างพระปรางค์ในสมัยทวารวดีเป็นลักษณะของวัฒนธรรมขอมโบราณ อีกทั้ง เมืองโบราณศรีเทพยังปรากฏร่องรอยอารยธรรมของสมัยทวารวดี เช่น การสร้างสถาปัตยกรรมเขาค้างนอกและเขาค้างใน

ภาพที่ ๑๒ แผนที่แสดงผังเมืองโบราณศรีเทพ

๒.๑.๒) เส้นทางการเดินทางของวัฒนธรรมในเมืองศรีเทพ

จากแผนที่แสดงให้เห็นถึงการเดินทางของชาวลาวที่เดินทางจากหลวงพระบาง เข้าสู่เขตประเทศไทย ผ่านจังหวัดเลย ซึ่งปัจจุบันพบว่าการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยทรงดำในจังหวัดเลย นอกจากนี้ ยังมีการเดินทางเข้ามาในอำเภอด่านซ้าย อำเภอชาติตระการ และอำเภอนครไทย เข้าสู่จังหวัดพิษณุโลก เป็นเส้นทางที่ชาวไทยทรงดำอพยพ เกิดการสร้างบ้านแปงเมืองของชาวลาวอพยพ เช่น ลาวพวน ลาวครั่ง ซึ่งเส้นทางการเดินทางดังกล่าวยังส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน อีกทั้งยังสามารถกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวที่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับต้นกำเนิดของชนชาติไทย เกิดความรักและหวงแหนบรรพบุรุษ โดยจะมีส่วนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่เมืองศรีเทพมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และมีความพร้อมของชุมชน เช่น ความพร้อมด้านอาหาร ผ้าพื้นเมือง และวิถีชีวิตของคนในชุมชน หากสามารถพัฒนาให้เป็นโฮมสเตย์ และศูนย์การเรียนรู้ จะส่งเสริมให้แต่ละพื้นที่เกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ ๑๓ เส้นทางการเดินทางของวัฒนธรรมในเมืองศรีเทพ

๒.๒) นายสิทธิชัย พุดดี หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ถือได้ว่าเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ปรากฏร่องรอยหลักฐานสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยของมนุษย์ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว รวมไปถึงมีร่องรอยเกี่ยวกับวัฒนธรรมทวารวดีและเขมร เมื่อประมาณ ๘๐๐ ปีก่อนด้วย

ส่วนภายในจะประกอบไปด้วย อาคารจัดแสดงโบราณสถาน นิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณคดี มีการจำหน่ายหนังสือ สินค้าที่ระลึก ส่วนอาคารหลุมขุดค้นทางโบราณคดี เป็นอาคารจัดแสดงโครงกระดูกมนุษย์ และโครงกระดูกช้างที่ได้จากการขุดค้นทางโบราณคดี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ มีปราสาทสองพี่น้อง ตั้งอยู่บนฐานศิลาแลงขนาดใหญ่ และมีทับหลังที่มีจำหลักเป็นรูปพระอิศวรอุ้มนางพราพตีประทับนั่งอยู่เหนือโคอุสุภราช ซึ่งลักษณะของทับหลังและเสาประดับกรอบประตูนั้น จะเป็นสิ่งกำหนดอายุของปราสาท โดยอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๗ เป็นศิลปะขอมแบบปาปวนตอนครวัด ต่อมามีการสร้างปราสาทองค์เล็กเพิ่มเติมขึ้นมา

รวมทั้งมีสระน้ำและหนองน้ำขนาดใหญ่และเล็กกระจายอยู่ทั่วไปกว่า ๗๐ สระ แผนผังของเมืองก็จะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ต่อกออกไปทางด้านทิศตะวันออกของเมืองใน มีช่องประตูเมือง ๖ ช่องทาง และมีโบราณสถานขนาดเล็ก ๆ และยังไม่ได้มีการขุดแต่งและบูรณะ รวมทั้งหมดประมาณ ๕๔ แห่ง

ส่วนโบราณสถานที่สำคัญ คือ โบราณสถานเขาค้างนอก โบราณสถานปราสาทฤๅษี และโบราณสถานปราสาทศรีเทพ นักท่องเที่ยวสามารถเดินเที่ยวชมตามจุดที่สามารถเข้าถึงได้ หากต้องการสอบถามความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ สามารถสอบถามได้จากศูนย์บริการข้อมูลเช่นเดียวกัน

๒.๓) นายวิระวัฒน์ วัฒนวงศ์พฤกษ์ นายอำเภอศรีเทพ

ชุมชนที่อยู่อาศัย นอกจากบ้านเรือนและผู้คน ยังคงมีอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และแสดงให้เห็นถึงศาสนาที่คนในชุมชนนับถือ นั่นคือ ศาสนสถาน หรือเทวสถาน ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน เมื่อมีการตั้งถิ่นฐานย่อมมีกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ๆ มากมาย และเมื่อมีเหตุให้ต้องย้ายถิ่นฐานมักจะทิ้งร่องรอยต่าง ๆ เอาไว้ให้คนรุ่นหลัง และนักโบราณคดีได้เข้ามาศึกษาและพิสูจน์ถึงความเป็นจริงในอดีต

ลักษณะเด่นของเมืองโบราณศรีเทพ

- เมืองโบราณตั้งแต่สมัยขอมเรืองอำนาจ
- ปรากฏลักษณะคูเมืองโบราณชัดเจน
- มีโบราณสถานภายในเขตกำแพงเมือง
- มีลักษณะความเป็นธรรมชาติ มีนากต่าง ๆ อาศัยอยู่

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ เป็นเมืองโบราณที่สำคัญในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ ๒,๘๘๙ ไร่ หรือประมาณ ๔.๗ ตารางกิโลเมตร มีลักษณะเป็นเมืองที่มีคูน้ำคันดินล้อมรอบแบบเมืองในวัฒนธรรมทวารวดี ที่ยังคงสามารถรักษารูปแบบแต่เดิมไว้ได้อย่างสมบูรณ์มากที่สุด โดยไม่ถูกเปลี่ยนแปลงอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย แบ่งพื้นที่ภายในเป็นสองเมืองที่นับได้ว่าเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะที่พบไม่มากนักในเมืองร่วมสมัยเดียวกับที่พบในปัจจุบัน เมืองเก่าศรีเทพ เดิมชื่อเมืองอภัยสาลี ภายหลังจึงเปลี่ยนเป็นเมืองศรีเทพ เป็นเมืองที่สร้างขึ้นในยุคของขอมเรืองอำนาจ ซึ่งคาดว่ามีความไม่ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ ปี ภายในตัวเมืองศรีเทพแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ เมืองส่วนใน มีลักษณะเป็นรูปเกือบกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร มีช่องทางเข้า - ออก ๘ ช่องทาง พื้นที่ภายในเป็นที่ราบลอนคลื่น มีสระน้ำและหนองน้ำกระจายอยู่ทั่วไป และมีโบราณสถานที่สุดแต่แล้ว และยังไม่ได้ขุดแต่งประมาณ ๗๐ แห่ง เมืองส่วนนอก มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าต่อกับเมืองส่วนใน มีขนาดเป็น ๒ เท่าของเมืองส่วนใน มีช่องทางเข้าออก ๗ ช่องทาง มีสระน้ำกระจายอยู่ทั่วไป และมีโบราณสถานกระจายอยู่แบบเดียวกับเมืองส่วนใน

ร้านอาหารที่มีชื่อเสียงในจังหวัดเพชรบูรณ์^{๒๗}

- ๑) ไร่สองเรา @เขาค้อ (Raisongrao @KhaoKho)
- ๒) นิวไถ่ย่างบัวตอง (New Gai Yang Buotong)
- ๓) ไร่เตี้ยม
- ๔) ครัวบ้านสวน @เขาค้อ
- ๕) โบราณนิยม @เขาค้อ Steak House & Restaurant
- ๖) Le-เลอ ขวต @เขาค้อ (เลอขวต เขาค้อ Since ๒๒๐๑๔)
- ๗) The Blue Sky Resort (เดอะ บลูสกาย รีสอร์ท)
- ๘) Greenfield Farm & Bistro Phetchabun (กรีนฟิลด์ ฟาร์ม แอนด์ บิสโทร)
- ๙) ครัวปิ่นสุข เขาค้อ
- ๑๐) The Piney Bistro Cafe (เดอะ ไพน์นี่ บิสโทร คาเฟ่)
- ๑๑) Uncle Tom's Pizzeria (พิซซ่าของลุงทอม)

โรงแรมที่มีชื่อเสียงในจังหวัดเพชรบูรณ์

- ๑) De Capoc Resort Khao Kho
- ๒) เดอะบลูสกาย รีสอร์ท เขาค้อ
- ๓) อิมพีเรียล ภูแก้ว ฮิลล์ รีสอร์ท
- ๔) Livist Resort Phetchabun
- ๕) ศิรินทีรีสอร์ท เขาค้อ เนชั่นแนลปาร์ค
- ๖) เดอะปรินซ์ไฮเทล เขาค้อ
- ๗) Grand Kokkod Khao Kho Resort
- ๘) Pino Latte Resort & Café
- ๙) Khaokho Herbary Organic Farm & Resort

๒.๔) การนำความรู้ทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ เกร็ดความรู้ทางประวัติศาสตร์ นำเสนอผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อที่ทันสมัยที่มีความเหมาะสมกับรูปแบบของการนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์

๑) รายการ ศรีเทพ รัฐแรกเริ่ม หรือ ดินแดนศักดิ์สิทธิ์โบราณ | รากสุวรรณภูมิ ซีซั่น ๒
<https://youtu.be/iUBt5OMUAYY>

๒) รายการ สามเหลี่ยมมหัศจรรย์แห่งทวารวดี The Miracle Triangle of Dvaravati
<https://youtu.be/BSIAeWsiWiw>

๓) รายการ “อยุธยา” เมืองโลกาภิวัตน์โบราณ “Ayutthaya” The ancient city of Globalization” <https://youtu.be/oAj5nGEZOIk>

^{๒๗} Wongnai, “ร้านอาหารเพชรบูรณ์ บรรยากาศดี สไตล์ธรรมชาติ” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖.
<https://www.wongnai.com/listings/phetchabun-mountain-view-restaurants?ref=ct>.

๔) รายการ อารยธรรมชายฝั่งตะวันออก “The Civilization of East Coast”
<https://youtu.be/VgxwXOAmOV8>

๕) รายการ ตามรอยกำเนิดเมืองศรีเทพ ขึ้นเขาเข้าถ้ำถ้ำมอรัตน์ ชมพัฒนาการชุมชน
 สุ่มหานคร ประวัติศาสตร์นอกตำรา <https://youtu.be/vTwFnYhfego>

๖) รายการ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย <https://vt.tiktok.com/ZSLqfWLru/>

๗) รายการ คนไทยให้ความสนใจ “เมืองโบราณศรีเทพ” เป็นมรดกโลกแห่งใหม่
https://youtu.be/gUR18bVGAt0?si=mXmN5_ld2RGz22-4

๘) รายการ เพชรบูรณ์ ตำนานเมืองศรีเทพ ว่าที่ UNESCO แห่งใหม่ และ Unseen
<https://youtu.be/8ck527qwoY8?si=sSellcC9ZcjGWvUu>

๙) รายการ เขาค้างนอก เมืองโบราณศรีเทพ มรดกโลกแห่งใหม่ https://youtube.com/shorts/OnUQVFW0lVI?si=fAs1_kO0aVrBtwEQ

๑๐) รายการ การค้นพบเมืองโบราณซับซ้อนป่า เมืองโบราณพันปี สมัยทวารวดี
https://youtube.com/shorts/dw5_qMpGUc4?si=PpXxu-QWR6R95Tnx

๑๑) รายการ เขาค้างนอก มหาสลับพันปี ว่าที่มรดกโลก <https://youtu.be/eaEAI18vHAc?si=leP1OSRQvkj1UbEE>

๑๒) รายการ เมืองโบราณศรีเทพทำให้นักโบราณคดีทั่วโลกตะลึงจนต้องขึ้นบัญชีมรดกโลก
 ยูเนสโก มีสิ่งลึกลับขนาดใหญ่อยู่ใต้ดิน https://youtu.be/KI7x3ubR96M?si=NdYKw5C2q_0880JTF

๑๓) รายการ จุดเจดีย์เมืองศรีเทพ มีจำนวนมาก ๑๐ ปี ก็ขุดไม่หมด <https://youtu.be/HFQ7jCn2H5Q?si=OnID06VxE9eGA8nj>

๑๔) รายการ เมืองโบราณศรีเทพ คุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากล <https://youtu.be/DWzg1RXKCN0?si=txBAJpNVChaaCiP7>

๑๕) รายการ เขาค้างหน้า สลับพันปีที่จมใต้เนินดินอีกแห่งของเมืองศรีเทพ เพชรบูรณ์
https://youtu.be/2SvHGOd_f18?si=soCvR_3NwYlp2vJb

๑๖) รายการ อาคารเมืองศรีเทพ ที่ทำให้คนอยู่ไม่ได้เลยถูกทิ้งร้างกำลังจะเป็นมรดกโลก
<https://youtu.be/vS9MQKbKEhE?si=c2GTTMz0ZcVL5Gqe>

๑๗) รายการ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ มรดกไทยสู่มรดกโลก <https://youtu.be/JWv4GHlNyVw?si=f7lBj711mt2fJaPW>

๑๘) สื่อประชาสัมพันธ์ ผ่านช่อง Discovery จัดทำโดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
 เพื่อโปรโมทอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผ่าน Soft Power เตรียมความพร้อม
 ขึ้นทะเบียนมรดกโลกแห่งใหม่

.....

การพิจารณาศึกษา เรื่อง Check in จุดท่องเที่ยว ย้อนยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง

๒. เพื่อศึกษากลยุทธ์ของการตลาด สินค้าและบริการที่เหมาะสมตามเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง

๓. เพื่อศึกษาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อที่ทันสมัยที่มีความเหมาะสม และนำมาประยุกต์ใช้ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

๔. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค เส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง

โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ประกอบด้วย กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มภาคเอกชนและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว กลุ่มผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มสถาบันการศึกษา นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ และมีพื้นที่ศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง และจังหวัดที่มียุคสมัยประวัติศาสตร์เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ ๕ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดเพชรบูรณ์ คณะกรรมการได้ใช้วิธีการศึกษาในรูปแบบการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ประกอบด้วย การศึกษาเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) การสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกต การศึกษาดูงาน และการจัดสัมมนา โดยสรุปผลการพิจารณาศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการพิจารณาศึกษา

๔.๑ เส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์รายจังหวัด

ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณาเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ผ่านจุด Check in ที่สำคัญ ดังนี้

ตัวอย่างเส้นทางการท่องเที่ยว ในรูปแบบต่าง ๆ หลังจากทีคณะกรรมการได้พิจารณาศึกษามาแล้ว

เส้นทางการเชื่อมโยง จุด Check - in ตามอารยธรรมทวารวดี

ภาพที่ ๑๔ เส้นทางการเชื่อมโยง
จุด Check in ตามอารยธรรมทวารวดี

ภาพที่ ๑๕ เส้นทาง การเชื่อมโยงจุด Check in ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวแบบไปเช้า - เย็นกลับ

ภาพที่ ๑๖ เส้นทางการเชื่อมโยงจุด Check in ตามการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์สุโขทัย

ภาพที่ ๑๗ เส้นทางการเชื่อมโยงจุด Check in ตามความสะดวกในการเดินทาง

ผลการศึกษาจุด Check in ในจังหวัดต่าง ๆ

๑) จุด Check in ในจังหวัดสุพรรณบุรี

วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร - ศาลหลักเมืองสุพรรณบุรี - วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ - วัดแค - คุ่มขุนแผน
 - พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเขาพระ - วัดเขาพระศรีสรรเพชญาราม - พระพุทธบุษยคีรีศรีสุวรรณภูมิ
 - วนอุทยานพุ่มวง - โบราณสถานคอกช้างดิน - พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุทอง
 - พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุพรรณบุรี - อาคารประติมากรรมขุนหลวงพะงั่ว

ภาพที่ ๑๘ จุด Check in ในจังหวัดสุพรรณบุรี

๑) วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ประดิษฐาน หลวงพ่อโต ทำให้มีนักท่องเที่ยวต่างหลั่งไหลมากราบไหว้ขอพรหลวงพ่อโต เพื่อความเป็นสิริมงคล เป็นจำนวนมาก อีกทั้ง วัดนี้ยังมีจิตรกรรมฝาผนังวรรณกรรม เรื่อง “ขุนช้างขุนแผน” ทำให้นักท่องเที่ยว ได้เพลิดเพลินกับเรื่องราวของวรรณคดีไทยเรื่องนี้

๒) ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสุพรรณบุรี ศาลหลักเมืองมีลักษณะพิเศษ คือ อาคารศาล เป็นสถาปัตยกรรมแบบจีน ส่วนเจ้าพ่อหลักเมืองเป็นรูปสลักนูนต่ำ พระอวโลกิเตศวร เป็นศิลปะ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในนิกายมหายานและวัชรยาน มิได้เป็นต้นเสาเช่นแห่งอื่น ๆ

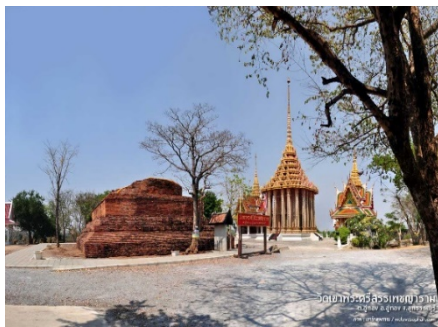
๓) วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้ชมศิลปะของพระปรางค์ โบราณสถาน ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ รวมทั้งเป็นอีกหนึ่งจุดที่พบพระผางสุพรรณ ซึ่งต่อมาได้เป็นหนึ่งในพระเครื่อง เบญจภาคี

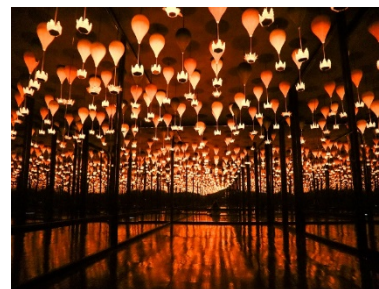
๔) วัดแค คุ่มขุนแผน วัดเก่าแก่คู่บ้านคูเมืองของจังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีอายุมากกว่า ๕๐๐ ปี มีชื่อปรากฏในวรรณคดี เรื่อง “ขุนช้างขุนแผน” ซึ่งเป็นสถานที่ที่สามเณรแก้ว หรือขุนแผน ได้มาเรียนวิชาเสกใบมะขามให้เป็นต่อเป็นแดนกับขรรค์ดา

๕) วัดเขาพระศรีสรรเพชญาราม เป็นวัดเก่าแก่สันนิษฐานว่าสมัยทวารวดี เป็นที่เคารพนับถือของชาวอู่ทอง ปัจจุบันเป็นวัดที่ได้รับการพัฒนาที่ดีมากวัดหนึ่ง ภายในบริเวณวัด มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม มีภูมิประเทศเป็นภูเขาขนาดย่อม ด้านบนเป็นถ้ำประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ หลวงพ่อสังข์ ศรีสรรเพชญ์ และด้านบนสุดยังมีรอยพระพุทธรูปบาทจำลอง มีโบราณวัตถุหลายชิ้น เช่น พระพุทธรูปปางต่าง ๆ มีพระเครื่อง พระพิรอด พระถ้ำเสือ รูปฤๅษีเป็นแบบพิมพ์สมัยทวารวดี

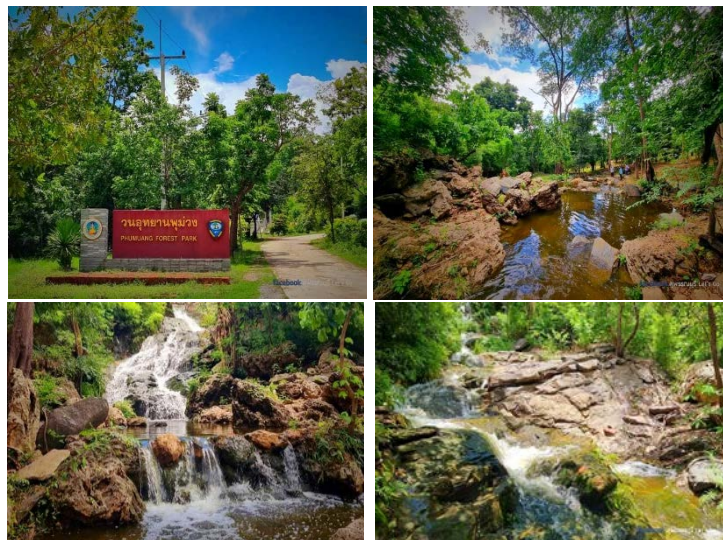
๖) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดเขาพระ เป็นที่รวบรวมเครื่องใช้โบราณของคนในชุมชน รวมถึงโบราณวัตถุอื่น ๆ ที่ขุดค้นพบได้ภายในวัด และบนยอดเขามีมณฑป ภายในประดิษฐานรอยพระพุทธรูปหินทรายแกะสลัก และเจดีย์โบราณก่ออิฐสอปูน ด้านภูมิปัญญาชุมชนบ้านเขาพระ มีการจักสานตะกั่วเหล็ก และการทำพวงมโหตร ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในช่วงเทศกาลสำคัญของชุมชน และสามารถต่อยอดสู่การผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับชุมชนอื่น ๆ เป็นรายได้กลับเข้าสู่ชุมชนได้อีกด้วย

๗) พระพุทธปุษยคีรีศรีสุวรรณภูมิ (พระพุทธรูปแกะสลักหน้าผา) เป็นพระพุทธรูปแกะสลักขนาดใหญ่ บริเวณหน้าผาที่ชื่อว่า “ผามังกรบิน” องค์กรหลวงพ่อยู่ทองมีความสูง ๑๐๘ เมตร ฐานกว้าง ๘๘ เมตร หน้าตักกว้าง ๖๕ เมตร อยู่ในพื้นที่ราว ๑๐๐ ไร่ เป็นพื้นที่เหมืองหินเก่าที่หมดสัมปทานไปแล้ว ทางโครงการจึงได้ขออนุญาตจากจังหวัดสุพรรณบุรี และกรมป่าไม้ เพื่อสร้างสถานที่แห่งนี้ เป็นพุทธมณฑลของจังหวัดสุพรรณบุรี

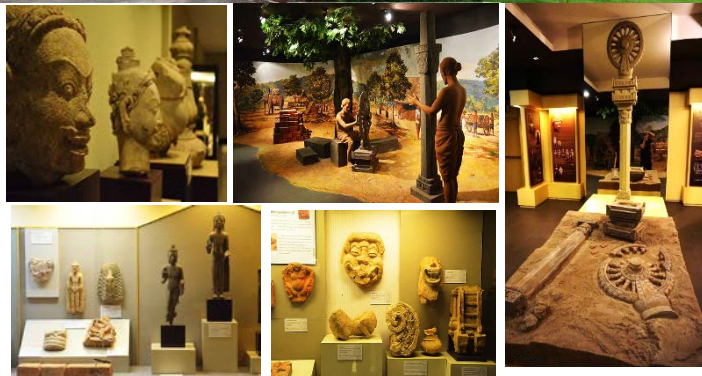
๘) สวนอุทยานพุ่มวง เป็นสถานที่ธรรมชาติป่าใกล้เมือง ลักษณะเป็นภูเขาขนาดเล็กอยู่ใกล้ตัวอำเภอ น้ำตกพุ่มวง ซึ่งมีชื่อปรากฏอยู่ในวรรณกรรม เรื่อง “ขุนช้างขุนแผน” มีทั้งหมด ๕ ชั้น ตลอดเส้นทางที่น้ำตกไหลผ่าน จะผ่านจุดที่น่าสนใจ คือ คอกช้างดิน และฐานศิลาแลง หากขึ้นไปบนเทือกเขาพระจะเห็นพรรณไม้นานาชนิด อาทิ จันทน์กะพ้อ และปรังเฟือก มีลานหินที่มีก้อนหินน้อยใหญ่วางสลับกัน บางแห่งก็รวมกันเป็นเชิงชั้น มีต้นปรังขึ้นสลับ และมีจุดชมวิวอยู่บนยอดเขา สามารถมองเห็นทัศนียภาพที่สวยงามของอำเภออยู่ทอง และมีผีเสื้อมาบินให้ได้ชมกันเป็นจำนวนมาก

๙) โบราณสถานคอกช้างดิน คือ แหล่งกักเก็บน้ำของชุมชนโบราณมาตั้งแต่สมัยทวารวดี นอกจากใช้เป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อทางศาสนาแล้ว ยังเป็นแหล่งน้ำสำหรับทำการเกษตร และส่วนที่เป็นอาคารศาสนสถานเนื่องในศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู เนื่องจากพบศิวิลิ่งค์ ซึ่งเป็นรูปเคารพ ในศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ไศวนิกาย สัมพันธ์กับการเลือกใช้ภูเขาเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ อันเปรียบเสมือน เขาไกรลาศที่ประทับของพระศิวะ จึงคาดว่าพื้นที่บริเวณคอกช้างดินจะเป็นพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ ทำพิธีกรรมของพราหมณ์ในไศวนิกาย

๑๐) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทอง กรมศิลปากรได้จัดสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทองขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นอาคารชั่วคราว เพื่อเก็บรักษาโบราณวัตถุที่ได้จากการสำรวจและขุดค้น ทางโบราณคดีที่เมืองโบราณอุทอง พ.ศ. ๒๕๐๔ กรมศิลปากรทำการสำรวจขุดแต่งโบราณสถาน ที่มีกระจายอยู่ทั่วไปในเมืองโบราณอุทองเพิ่มเติม พบโบราณวัตถุสมัยทวารวดีจำนวนมาก พ.ศ. ๒๕๐๗ - ๒๕๐๙ ศาสตราจารย์ช็อง บวสเซลีเยร์ (M. Jean Boisselier) ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ศิลปะภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ชาวฝรั่งเศส และหัวหน้าหน่วยศิลปากรในขณะนั้น ได้ทำการสำรวจขุดแต่ง โบราณสถานในเมืองอุทอง และศึกษาค้นคว้าทางโบราณคดีกับเมืองโบราณอุทอง พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๒๕๐๙ กรมศิลปากรได้จัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทองขึ้นเป็นการถาวร เพื่อเก็บรักษา และจัดแสดงโบราณวัตถุที่ได้จากขุดค้นทางโบราณคดี เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิด พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทอง เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๐๙

๑๑) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุพรรณบุรี การจัดแสดงนิทรรศการถาวรของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุพรรณบุรี มีลักษณะของการผสมผสานระหว่างการจัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ กับสื่อจัดแสดงประเภทต่าง ๆ เช่น หุ่นจำลอง ระบบโสตทัศนูปกรณ์ ฯลฯ เพื่อให้ผู้เข้าชมได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน

๑๒) อาคารประติมากรรมขุนหลวงพะงั่วและประวัติศาสตร์สุพรรณบุรี เป็นสถานที่เรียนรู้เรื่องราวพระราชประวัติของขุนหลวงพะงั่ว ปฐมกษัตริย์รัฐสุพรรณภูมิ และบันทึกประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรีตั้งแต่ยุคแรกจนถึงยุคปัจจุบัน ผ่านภาพประติมากรรมสำริดที่มีความยาวกว่า ๘๘ เมตร ถือได้ว่ามีความยาวมากที่สุดในประเทศไทย พร้อมเทคโนโลยีแสง เสียงประกอบการจัดแสดงอย่างงดงาม

๒) จุด Check in ในจังหวัดสุโขทัย

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย - อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศูนย์ผ้าไทย - ศูนย์หัตถกรรม
 บ้านโบราณบ้านหาดเสี้ยว - สุเทพสังคโลก

ภาพที่ ๑๙ จุด Check in ในจังหวัดสุโขทัย

๑) อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย เมืองโบราณศรีสัชนาลัย อยู่ในเขตหมู่บ้านพระพรางค์ ตำบลศรีสัชนาลัย เดิมชื่อว่า “เมืองเชลียง” แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น “ศรีสัชนาลัย” ในสมัยกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงขึ้นครองกรุงสุโขทัย และได้สร้างเมืองขึ้นใหม่เป็นศูนย์กลางการปกครองแทนเมืองเชลียง ภายในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ มีโบราณสถานและโบราณวัตถุทั้งหมด จำนวน ๒๑๕ แห่ง และสำรวจค้นพบแล้ว จำนวน ๒๐๔ แห่ง แต่ละแห่งมีคุณค่าแห่งอดีตกาลที่น่าเรียนรู้เป็นจำนวนมาก

๒) อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสุโขทัย นอกเหนือจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยววันหยุดยอดนิยมแล้ว ยังมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ คือ เป็นโบราณสถานสำคัญของไทย และยังได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกภายใต้ชื่อ “เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร” เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๓๔ นับเป็นมรดกโลกตามบัญชีในลำดับที่ ๕๗๔ จากการดำเนินงานสำรวจและศึกษาโบราณสถานในเขตอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย พบโบราณสถาน จำนวน ๒๑๗ แห่ง

๓) ศูนย์ผ้าไทย ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านโบราณบ้านหาดเสี้ยว เริ่มต้นจากการรวมตัวของแม่บ้านตำบลหาดเสี้ยว อำเภอสรีษัณาลัย จังหวัดสุโขทัย เพื่อผลิตผ้าทอ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวไทยพวนหาดเสี้ยว โดยมีนางสุนทรี ขนาดนิต เป็นตัวแทนในการนำผลิตภัณฑ์ผ้าทอออกไปจำหน่ายยังสถานที่ต่าง ๆ และจัดตั้งศูนย์สาธิตการทอผ้าพื้นเมืองที่บ้านเลขที่ ๑๓๐ หมู่ที่ ๒ ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอสรีษัณาลัย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งผลจากการทำงานร่วมกันในครั้งนั้น ทำให้ผ้าทอหาดเสี้ยวเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายทั้งในจังหวัดเดียวกัน จังหวัดใกล้เคียง และกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้มีความต้องการผ้าทอมากขึ้น และมีผู้มาดูงานที่ศูนย์สาธิตมากขึ้น

๔) สุเทพสังคโลก เครื่องสังคโลก จังหวัดสุโขทัย วัฒนธรรมเชิงศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน จนพัฒนามาเป็นเครื่องมือใช้สอยที่ทันสมัยในปัจจุบัน สุเทพสังคโลก เป็นร้านต้นแบบดั้งเดิมของผลิตภัณฑ์ดังกล่าว โดยมีจุดเด่นอยู่ที่เครื่องปั้นดินเผาเคลือบเนื้อละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนิดเนื้อแตกลายงาสีเขียวไข่มุก วิวัฒนาการของการเคลือบสีเขียวประณีตงดงาม ทำให้มีชื่อเรียกเครื่องปั้นดินเผาที่ว่า “เซลาดอน” สังคโลก เป็นเครื่องปั้นดินเผาคุณภาพดีที่มีการเคลือบผิวและตกแต่งลวดลายอย่างประณีต งดงาม เผาด้วยความร้อนสูงประมาณ ๑,๒๕๐ - ๑,๒๘๐ องศาเซลเซียส โดยเตาเผาและเทคนิคการเผา ได้รับการพัฒนามาเป็นเวลานานนับร้อยปี ตั้งแต่สมัยต้นกรุงสุโขทัย จนถึงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ดังที่มีเตาเผาปรากฏอยู่ที่เมืองเก่าสุโขทัย

กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนของจังหวัดสุโขทัย

ชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย^{๖๔} บ้านนาต้นจั่น ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ลักษณะภูมิประเทศทั่วไปของหมู่บ้าน เป็นที่ดอนอยู่หลังเขาในเขตอุทยานแห่งชาติศรีสัชชนาลัย ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ทำสวนผลไม้ เก็บของป่า ยามว่างจากฤดูทำการเกษตร กลุ่มพ่อบ้านจะเก็บซากไม้ในป่าเพื่อมาทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้ เป็นสินค้าส่งออก สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวเพิ่มเติม และจากแนวคิดดังกล่าว ทำให้กลุ่มสตรีภายในหมู่บ้านได้เกิดแนวคิดริเริ่มที่จะช่วยกันยกระดับคุณภาพชีวิตของครอบครัว จึงได้เกิดกิจกรรม “ระดมทุนเพื่อส่งเสริมอาชีพให้สตรีในหมู่บ้าน” เป็นจุดเริ่มต้นของการรวมตัวของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในชุมชนหากิจกรรมทำ นอกเหนือจากการทำนาไร่จ้างเกี่ยวข้าว ปลูกข้าวโพด ถั่ว ถั่วฝักยาว เพื่อขายและนำเงินมารวมกันก้อนหนึ่งสำหรับเป็นทุนให้ยืมประกอบอาชีพของสมาชิกในหมู่บ้าน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ โดยเริ่มจากการรวมกลุ่มกันทอผ้าแล้วนำมาหมักโคลน หรือที่เรารู้จักกันดีในชื่อของ “ผ้าหมักโคลน” ซึ่งถือเป็นสินค้า OTOP ขึ้นชื่อของหมู่บ้าน ต่อมาในภายหลังได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด และมหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นต้น ทำให้เกิดกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นมาอีกมากมาย สร้างรายได้และความเข้มแข็งให้ชุมชน

^{๖๔} เว็บไซต์ LDM - โปรแกรมฐานข้อมูลชุมชนและประชาสังคม สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖, <https://www.ldm.in.th/cases/๔๙๕๘๖๖>.

จุดเริ่มต้นของหมู่บ้าน CIV^{๗๐}

หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village : CIV) หรือหมู่บ้าน CIV ๕ ดาว คือ หมู่บ้านแห่งความสมดุลที่นำทุนวัฒนธรรม วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ชุมชนมาผนวกกับความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของชุมชน เชื่อมโยงกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในทุกจังหวัด จังหวัดละ ๑ แห่ง เพื่อเป็นหมู่บ้านต้นแบบ

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ได้เข้ามาพัฒนาชุมชนบ้านนาต้นจั่น ซึ่งถือเป็น ๑ ใน ๙ ชุมชนแรก ที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้าน CIV เริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยได้รับการประเมินศักยภาพหมู่บ้านใน ๓ ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านทุนทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญา และด้านอาชีพและการบริหาร เกิดการพัฒนาชุมชนรอบด้าน ได้แก่ การทำแผนประชาสัมพันธ์ชุมชน การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ตราสินค้า สู่กลุ่มตลาดเป้าหมาย การจัดทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ การเข้าร่วมกิจกรรมแสดงผลงานของชุมชนและทดสอบตลาด

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยการต่อยอดตราสินค้า เข้ากระบวนการค้นหาอัตลักษณ์ชุมชน การจัดทำแผนธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน และได้รับการพัฒนาต่อยอดสู่ระยะที่ ๒ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการวางแผนพัฒนาธุรกิจชุมชน สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการ การศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ การพัฒนาผลิตภัณฑ์/บรรจุภัณฑ์ที่ยังไม่มีการผลิตเพื่อจำหน่าย จัดทำ Marketing Tools จัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ และคลิปวิดีโอการประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่าง ๆ จัดทำคู่มือแนะนำโฮมสเตย์และสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน จัดกิจกรรมทดสอบตลาดผ่านสถานการณ์จำลองต้อนรับนักท่องเที่ยว เพื่อทดสอบความพร้อมของชุมชน โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาต้นจั่นยังได้รับการคัดเลือกเป็น ๑ ใน ๑๑ ชุมชนนำร่องการเป็นต้นแบบหมู่บ้าน CIV ระดับ ๕ ดาว

ปัจจุบันชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาต้นจั่น มีรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ชุมชนอยู่ที่ ๕๐๐,๐๐๐ บาท ต่อเดือน ซึ่งหากพัฒนาให้เป็นหมู่บ้าน CIV ๕ ดาว จะก่อให้เกิดการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชนจำนวนกว่า ๘ ล้านบาท และสามารถสร้างการมีงานทำในชุมชนที่เพิ่มขึ้นกว่า ๑๐๐ คน ที่ผ่านมารกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้ส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปแล้วจำนวนกว่า ๒๑๕ ชุมชน

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ชุมชนได้มีโอกาสไปร่วมศึกษาดูงานเกี่ยวกับหมู่บ้านโฮมสเตย์ที่ประเทศญี่ปุ่น ทำให้แกนนำชุมชนเกิดแนวคิดในการพัฒนาหมู่บ้านให้กลายเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบกับความพร้อมของต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนได้ร่วมกันรักษาไว้ จึงทำให้เกิด “โฮมสเตย์บ้านนาต้นจั่น” ซึ่งเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก เป็น ๑ ใน ๒ ของหมู่บ้านโฮมสเตย์ในประเทศไทยที่ได้รับรางวัล PATA Gold Awards 2012 ประเภท การอนุรักษ์ภูมิปัญญา จากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association - PATA) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๕ นอกจากนี้ ยังมีรางวัลอื่น ๆ อาทิ

^{๗๐} บ้านนาต้นจั่น จ.สุโขทัย หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (CIV) หมู่บ้านต้นแบบ ๕ ดาว, สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๖, <https://www.oknation.net/post/detail/634fe2307ec9242ea3315c2a>.

- รางวัลยอดเยี่ยม ประเภทองค์กรสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว
ในการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ปี ๒๕๕๖

- รางวัล Thailand Homestay Standard

- ศูนย์เรียนรู้การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

- รางวัลประกาศเกียรติคุณ รางวัลสิ่งท่องเที่ยว ระดับจังหวัด ปี ๒๕๕๘

- หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข”

กิจกรรมการท่องเที่ยวบ้านนาต้นจั่น มีกิจกรรมที่น่าสนใจ ดังนี้ ๑) รับประทานข้าวเป็บ
อาหารพื้นเมือง ๒) ร้านขายผลิตภัณฑ์ชุมชน ๓) ชมสะพานไม้กลางทุ่งนา ๔) ชมการสาธิตการทอผ้า
๕) ชมการสาธิตการทำตุ๊กตาบาร์โหน ๖) ชมกรรมวิธีการทำผ้าหมักโคลน ๗) พักผ่อนแบบโฮมสเตย์
และ ๘) ชมวิวพระอาทิตย์ขึ้นและทะเลหมอกที่จุดชมวิvh้วยต้นไทร

๓) จุด Check in ในจังหวัดพิษณุโลก

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร - ศูนย์ประวัติศาสตร์พระราชวังจันทน์ - เขาสมอแกลง
- ค่ายปากพิง (วัดปากพิง) - วัดนางพญา

ภาพที่ ๒๐ จุด Check in ในจังหวัดพิษณุโลก

๑) วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดวรมหาวิหาร วัดคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดพิษณุโลก ภายในวัดเป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธชินราช หรือพระใหญ่ พระพุทธรูปที่ได้รับการยกย่องว่าสวยงามที่สุดในประเทศไทย เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวเมือง และเป็นที่ศรัทธาของผู้คนจากทั่วสารทิศ วัดแห่งนี้มีสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และประติมากรรม ที่งดงามยิ่ง ถือได้ว่าเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมอันล้ำค่าของเมืองพิษณุโลก

๒) ศูนย์ประวัติศาสตร์พระราชวังจันทน์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๒ โดยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ภายในอาคาร จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับเมืองพิษณุโลก พระราชวังจันทน์ และการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

๓) เขาสมอแครง ชมจุดมองชัยภูมิเมืองพิษณุโลก ในยุคสมเด็จพระนเรศวรมหาราช หลักฐานพงศาวดารและตำนานกล่าวว่า แหล่งโบราณคดีเขาสมอแครงเป็นชุมชนโบราณตั้งแต่สมัยพุทธกาล ส่วนหลักฐานโบราณคดีพบว่าเป็นชุมชนเก่าแก่ร่วมสมัยทวารวดี ลพบุรี สุโขทัย และอยุธยา สิ่งสำคัญ ได้แก่ เจดีย์ทรงลังกา เป็นศิลปะสมัยสุโขทัยตอนปลาย หรือสมัยอยุธยาตอนต้น ซึ่งคาดว่าจะมีการบูรณะปฏิสังขรณ์ในสมัยสุโขทัยตอนปลาย และพระพุทธรูปสมัยทวารวดี และองค์พระพุทธรูปสมัยสุโขทัย

๔) ค่ายปากพิง (วัดปากพิง) เป็นที่ตั้งทัพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อคราวศึกอะแซหุ่นกี้ พ.ศ. ๒๓๑๘ อะแซหุ่นกี้ แม่ทัพพม่า ยกทัพมาล้อมเมืองพิษณุโลก ซึ่งมีเจ้าพระยาจักรี (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช) และเจ้าพระยาสุรสีห์ (กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท) รักษาเมืองอยู่ พระเจ้าตากสินมหาราชได้ยกทัพมาช่วยและตั้งค่ายที่ค่ายปากพิงนี้ ปัจจุบัน คือ วัดปากพิง ตะวันตก ตำบลจี่วังาม อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

๕) วัดนางพญา เป็นวัดสำคัญที่บรรดาเกจิพระเครื่องรู้จักกันดี เนื่องจากมีสุดยอดพระเป็นหนึ่งในชุดเบญจภาคี ที่เรียกกันว่า “พระนางพญา” ซึ่งมีการพบกรุพระเครื่องครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ และในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ โดยพระนางพญานั้นเป็นที่เลื่องลือถึงความศักดิ์สิทธิ์ และมีชื่อเสียงในด้านเมตตามหานิยม

กิจกรรมชุมชนจังหวัดพิษณุโลก

๑) การท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชน “บ้านมุงเหนือ” ตำบลเนินมะปราง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก โดยมีกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ การรับประทานอาหารท้องถิ่น เช่น น้ำพริกมะกอกสุก และท่องเที่ยวไปตามสถานที่ท่องเที่ยวพิชิตขุนเขา ขึ้นยอดเขаб้านมุงเหนือ เพื่อชมฝูงค้างคาวบินออกจากถ้ำ

๒) กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านวัดจันทร์ ตำบลวัดจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ โดย “กลุ่มบ้านเจ้าจัน - จันท์เจ้า” ได้นำผลิตภัณฑ์เข้ามาจัดเป็นซุ้ม เพื่อส่งเสริมให้ผู้สนใจเข้าเยี่ยมชมหรือร่วมกิจกรรมได้ตามจุดที่น่าสนใจ โดยเริ่มต้นที่จุดที่ ๑ เติมน้ำมันบนสะพานชมวิวิวทิวทัศน์บริเวณทุ่งนาและสายน้ำ และจุดที่ ๒ ซุ้มผ้าเย็บผ้า ผ้าบาติก สานใยแมงมุม ผลิตภัณฑ์เซรามิก อาหารท้องถิ่นชุมชนบ้านวัดจันทร์

๔) จุด Check in ในจังหวัดอุตรดิตถ์

วัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง - วัดพระแท่นศิลาอาสน์ - อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าอำมกุมาร - โบราณสถานบ่อเหล็กน้ำพี้ - อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว - น้ำตกสายทิพย์ - เมืองลับแล - วัดดอนสัก - เขื่อนสิริกิติ์ - สวนทุเรียนหลง - หลินลับแล - อนุสาวรีย์พระยาพิชัยดาบหัก

ภาพที่ ๒๑ จุด Check in ในจังหวัดอุตรดิตถ์

๑) วัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง^{๗๑} เป็นวัดสำคัญประจำเมืองทุ่งยั้ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอลับแล สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยกรุงสุโขทัยตอนปลาย ช่วงสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาที่ ๑ (พระยาสิทธิ) ภายในวัดมีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่น่าสนใจ คือ วิหารหลวงเก่าแก่ สมัยกรุงศรีอยุธยา ก่อด้วยศิลาแลงและอิฐ หลังคาลาดหลัง ๓ ชั้น หน้าบันแกะสลักลวดลายปิดทองสวยงามมาก เป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อก่อนเมือง หรือหลวงพ่อดโต ชาวบ้านนิยมเรียกว่า หลวงพ่อประธานเฒ่า นับเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของคนในพื้นที่

๒) วัดพระแท่นศิลาอาสน์ เป็นที่ประดิษฐานพระแท่นศิลาอาสน์ ปูชนียวัตถุสำคัญของจังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นศิลาแลงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง ๘ ฟุต ยาว ๑๐ ฟุต สูง ๓ ฟุต โดยฐานของพระแท่นโดยรอบประดับด้วยลายกลีบบัวงดงาม มีความเชื่อกันว่าหากได้มาสักการะบูชาพระแท่นศิลาอาสน์แล้ว จะได้รับอานิสงส์สูงสุด ส่วนงานนมัสการพระแท่นศิลาอาสน์ วันจัดงานแต่ละปีจะตรงกับวันขึ้น ๓ ค่ำ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓

^{๗๑} travel.trueid, “อัปเดต ๒๐ จุดเช็คอิน ที่เที่ยวอุตรดิตถ์ เมืองลับแล ที่น่าไปแลแบบไม่ลับ,” บทความออนไลน์, สืบค้นเมื่อ ๗ กันยายน ๒๕๖๖, <https://travel.trueid.net/detail/BgXXl๑awwNWg>

๓) อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าฮ่ามกุมาร เจ้าฟ้าฮ่ามกุมาร คือ ปฐมกษัตริย์แห่งนครลับแลที่มีตำนานเล่าขานว่า พระองค์เป็นพระราชบุตรในพระเจ้าเรืองไทธิราช กษัตริย์วงศ์สิงหนวัติแห่งอาณาจักรโยนกนาคนครเชียงใหม่ และได้รับโปรดเกล้าฯ จากพระราชบิดาให้มาปกครองนครลับแล ซึ่งถือว่าเป็นเมืองชายแดนของอาณาจักรโยนกนาคนครเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. ๑๕๑๓ เพื่อป้องกันภัยจากการรุกรานของกัมพูชา (ขอม) และพม่า อนุสาวรีย์แห่งนี้จึงสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นที่ระลึกถึงวีรกรรมครั้งยิ่งใหญ่ของท่าน เปรียบได้กับการให้กำเนิดเมืองลับแลก่อนมาเป็นจังหวัดอุตรดิตถ์ในปัจจุบัน

๔) โบราณสถานบ่อเหล็กน้ำพี้ เป็นโบราณสถานซึ่งมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นแหล่งเหล็กกล้าที่นำมาทำพระแสงดาบตั้งแต่สมัยโบราณ เดิมมีอยู่ด้วยกันหลายบ่อ มีบ่อหนึ่งเรียกว่า “บ่อพระแสง” เป็นบ่อที่ห้ามมิให้ผู้ใดขุดเหล็กจากบ่อนี้ โดยสงวนไว้ใช้ทำพระแสงดาบสำหรับพระมหากษัตริย์เท่านั้น และ “บ่อพระขรรค์” เป็นบ่อที่ในสมัยโบราณมีช่างทำพระขรรค์ถวายพระมหากษัตริย์ได้นำแร่เหล็กน้ำพี้จากบ่อนี้ไปถลุงทำพระขรรค์

๕) อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว เป็นพื้นที่ที่มีสภาพป่าค่อนข้างสมบูรณ์ปกคลุมไปด้วยป่าธรรมชาติที่สวยงาม เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร มีจุดเด่นที่น่าสนใจและเป็นที่ยึดดูใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำตกภูสอยดาว เป็นน้ำตก ๕ ชั้น และชมดอกหงอนนาค พุ่มดอกไม้สีม่วงที่มีความสวยงาม ซึ่งจะมีในช่วงหน้าฝน ประมาณเดือนสิงหาคม - กันยายนของทุกปี อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว มีถนนเข้าถึงพื้นที่ทำให้สะดวกสบายในการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ

๖) น้ำตกสายทิพย์ ตั้งอยู่บนรอยต่อระหว่างป่าดิบชื้นกับป่าสนเขา เป็นน้ำตกขนาดเล็ก มีสายน้ำไหลลดหลั่นลงมาตามชั้น รวม ๗ ชั้น ความสูงแต่ละชั้นประมาณ ๕ - ๑๐ เมตร ในช่วงฤดูฝนน้ำจะไหลแรงทำให้น้ำตกมีความสวยงามมาก สภาพป่าโดยรอบน้ำตกมีความชุ่มชื้นมาก จึงมีมอสสีเขียวขึ้นปกคลุมทั่วไปตามก้อนหินริมน้ำ หากนักท่องเที่ยวขึ้นไปท่องเที่ยวบนลานสนสามใบ ภูสอยดาวจะสามารถเที่ยวน้ำตกแห่งนี้ได้ด้วย

๗) เมืองลับแล มีเรื่องราวของวัฒนธรรม ความเป็นอยู่แบบท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทำให้เมืองลับแลกลายเป็นเมืองที่น่าท่องเที่ยว มีโบราณสถานที่น่าสนใจมากมาย และเป็นแหล่งผลิตสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองล้านนา เช่น ผ้าตีนจก ไม้กวาด เป็นแหล่งปลูกกลางสาด และทุเรียนหลง - หลินลับแล ซึ่งเป็นผลไม้ที่มีชื่อเสียงของจังหวัด

๘) วัดดอนสัก ตั้งอยู่ที่บ้านฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ จุดเด่น คือ วิหารที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีบานประตูแกะสลักงดงามเป็นลวดลายกนกก้านขดไขว้ ประกอบด้วย รูปหงส์ รูปเทพพนม และยักษ์ บานประตูเป็นไม้แกะสลักทั้งบาน รูปลายกนกก้านขด มีรูปสัตว์หิมพานต์แทรกอยู่ในลวดลายกนกต่าง ๆ มีความอ่อนช้อยสวยงาม ลวดลายที่บานซ้ายและขวานั้นไม่เหมือนกัน แต่เมื่อปิดประตูแล้วลวดลายมีความลงตัวเข้ากันได้สนิท เป็นคู่บานประตูไม้จำหลักโบราณสมัยอยุธยา ถือเป็นอีกหนึ่งจุดท่องเที่ยวในจังหวัดอุตรดิตถ์

๙) เขื่อนสิริกิติ์ เป็นเขื่อนดินที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ก่อสร้างขึ้นตามโครงการพัฒนาคุ่มน้ำน่าน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกหนึ่งแห่งที่สำคัญของจังหวัดอุตรดิตถ์ ภายในเขื่อนมีพื้นที่กว้างขวาง และมีจุดท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เช่น สะพานแม่น้ำปาด (จุดชมแม่น้ำ ๒ สี) สะพานเฉลิมพระเกียรติบรมราชินีนาถ และบริเวณสันเขื่อน เป็นจุดชมวิวที่จะมองเห็นทั้งอ่างเก็บน้ำและป่าเขื่อนขนาดใหญ่

๑๐) สวนทุเรียนหลง - หลินลับแล ทุเรียนหลงลับแล และหลินลับแล เป็นทุเรียนสายพันธุ์พื้นเมืองของอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เจริญเติบโตได้ดีบนที่เชิงเขา ทนทานต่อโรครากเน่าโคนเน่า เป็นสายพันธุ์ที่มีราคาสูง และได้รับความนิยมอย่างมากในหมู่คนรักทุเรียน มีผลผลิตเข้าสู่ตลาดในช่วงประมาณเดือนเมษายน - สิงหาคมของทุกปี

๑๑) อนุสาวรีย์พระยาพิชัยดาบหัก สร้างขึ้นเพื่อเป็นเกียรติประวัติในความกล้าหาญรักชาติและเสียสละเมื่อครั้งพระยาพิชัยครองเมืองพิชัยในสมัยธนบุรี ท่านได้สร้างเกียรติประวัติไว้โดยเฉพาอย่างยิ่ง เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๑๖ พม่ายกทัพมาตีเมืองพิชัย พระยาพิชัยได้ยกทัพไปสกัดทัพพม่าจนแตกพ่ายกลับไป การรบในครั้งนั้นดาบคู่มือของพระยาพิชัยข้างขวาได้หักไปหนึ่งเล่มแต่ก็ยังรบได้ชัยชนะต่อทัพพม่า ด้วยวีรกรรมดังกล่าว จึงได้สมญานามว่าพระยาพิชัยดาบหัก อนุสาวรีย์แห่งนี้ออกแบบและหล่อโดยกรมศิลปากร ด้านข้างอนุสาวรีย์ ทั้ง ๒ ด้าน ประกอบด้วย พิพิธภัณฑสถานพระยาพิชัยดาบหัก ซึ่งจัดแสดงอัฐวีประวัติ และพิพิธภัณฑสถานน้ำพี้ที่ใหญ่ที่สุดในโลก

กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดอุดรดิตถ์

๑) ชุมชนลาวเวียงบ้านหาดสองแคว ตั้งอยู่ตำบลหาดสองแคว อำเภอรัตนวาปี จังหวัดอุดรดิตถ์ ส่วนใหญ่มีเชื้อสายลาวเวียง ซึ่งมาจากอาณาจักรล้านช้าง (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน) ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ โดยตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะภูมิประเทศที่เป็นทางออกของลำน้ำสองสายที่ไหลมาบรรจบกัน คือ แม่น้ำน่าน กับคลองตรอน เกิดเป็นสันทรายยื่นออกมาเป็นแนวยาวตลอดหมู่บ้านจึงเรียกบริเวณนี้ว่า “บ้านหาดสองแคว” ชุมชนแห่งนี้ยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมซึ่งมีเอกลักษณ์สำคัญ ได้แก่ การแต่งกาย วัฒนธรรม อาหารถิ่น ตลอดจนความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ การทำบุญตามเทศกาลและตักบาตร โดยการหาอาหารไปถวายที่วัด เรียกว่า “การตักบาตรหาบจั้งหัน” หรือ “การตักบาตรหาบสาแหรก” กิจกรรมที่น่าสนใจ ได้แก่ การตักบาตรหาบจั้งหัน เยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานบ้านแม่น้ำสองสี เลือกซื้อสินค้าหัตถกรรมผ้าทอน้ำอ่าง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์สกุลเวียงจันทน์ และเลือกพักโฮมสเตย์ เพื่อสัมผัสกับวิถีชีวิตชาวลาวเวียงได้อีกด้วย

๒) กิจกรรมเรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตชาวบ้านลาวเวียง เรียนรู้งานหัตถกรรมถุงผ้ารักษ์โลก ด้วยการตัด เย็บ สกรีน และปัก เรียนรู้การทำผ้ามัดย้อม และสร้างสรรค์ลวดลายลงบนผ้า กิจกรรมทำอาหารพื้นบ้านของชุมชนลาวเวียง

๕) จุด Check in ในจังหวัดเพชรบูรณ์

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ - พุทธอุทยานเพชรบูรณ์ - ชมทะเลหมอกเขาค้อ - วัดพระธาตุผาซ่อนแก้ว - ภูทับเบิก - อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง

ภาพที่ ๒๒ จุด Check in ในจังหวัดเพชรบูรณ์

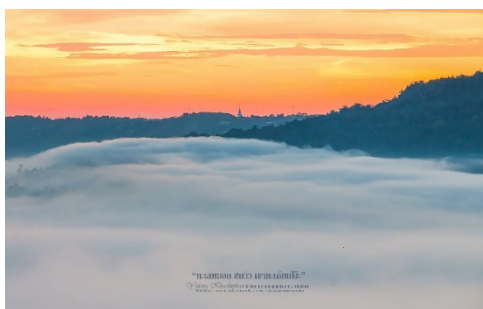
๑) อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ นับเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย ในปัจจุบัน เนื่องจากยังเป็นพื้นที่ที่ปรากฏร่องรอยหลักฐานซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของมนุษย์ที่มีมาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมทวารวดี และเขมร ตามลำดับ ซึ่งรวมระยะเวลาที่มีความเจริญรุ่งเรืองไม่ต่ำกว่าพันปี มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๒,๘๘๘ ไร่ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน มีซากโบราณสถานกระจายกันอยู่กว่า ๗๐ แห่ง บางแห่งได้รับการขุดแต่งบูรณะแล้ว โดยมีโบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ เขามอรัตน์ ปรากฏศรีเทพ ปรากฏสองพี่น้อง โบราณสถานเขาค้างใน และมีประติมากรรมปูนปั้นรูปคนแคระที่มีศีรษะเป็นคนและสัตว์ต่าง ๆ ที่ค่อนข้างสมบูรณ์ เป็นต้น กิจกรรมที่สำคัญ คือ การสักการะและเวียนเทียนรอบเขาค้างนอก ณ เขาค้างนอก อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ซึ่งจัดขึ้นในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ เนื่องในวันวิสาขบูชา เป็นงานย้อนรำลึกถึงอาณาจักรโบราณลุ่มแม่น้ำป่าสัก ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

๒) พุทธอุทยานเพชรบุรี ตั้งอยู่ที่ตำบลสะเดียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี พลับแห่งศรัทธาของชาวเพชรบุรี เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจเกิดขึ้นจากชาวจังหวัดเพชรบุรีพร้อมใจกันสร้างพระพุทธรูปมหาธรรมราชาจำลององค์ใหญ่ หล่อด้วยทองเหลืองบริสุทธิ์ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเจริญพระชนมายุ ๘๔ พรรษา ซึ่งพระพุทธรูปมหาธรรมราชาเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองเพชรบุรี

๓) ทะเลหมอกเขาค้อ ด้วยสภาพภูมิอากาศของอำเภอเขาค้อที่เย็นสบายตลอดทั้งปี และค่อนข้างเย็นจัดในฤดูหนาว รวมถึงมีทิวเขาน้อยใหญ่ของเทือกเขาเพชรบุรีตั้งตระหง่านรวมตัวกัน จึงสามารถท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล โดยยอดเขาค้อมีความสูงประมาณ ๑,๑๗๔ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง และมีอ่างเก็บน้ำรัตนัยตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เป็นแอ่งกระทะ เป็นเหตุให้เกิดทะเลหมอกได้เกือบทุกวันตลอดทั้งปี สามารถชมวิวทะเลหมอกเขาค้อได้หลายจุด เช่น จุดชมวิวทะเลหมอกเขาค้อหน้าบริเวณที่ว่าการอำเภอ จุดชมวิวเขาตะเคียนโง๊ะ จุดชมวิววัดกองเนียม เป็นต้น

๔) วัดพระธาตุผาซ้อนแก้ว สถานปฏิบัติธรรมที่สร้างขึ้นท่ามกลางธรรมชาติ และบรรยากาศที่เงียบสงบ มีเทือกเขาสลับซับซ้อนโดยรอบพระเจดีย์ทรงดอกบัว ๗ ชั้น งดงามโดดเด่น เป็นสง่า คือ เจดีย์พระธาตุผาซ้อนแก้ว สิริราชย์ธรรมนฤมิต ถูกตกแต่งอย่างวิจิตรด้วยกระเบื้อง หลากหลายสี เครื่องประดับ พลอย สร้อย กำไล ถ้วยชามเครื่องเบญจรงค์ เป็นต้น นำมาตกแต่ง ทีละชั้น ๆ จนทั่วองค์พระเจดีย์ รอบ ๆ องค์พระเจดีย์แบ่งเป็นสถานที่พักของนักปฏิบัติธรรม และเขตสังฆาวาส แยกเป็นสัดส่วน นอกจากนี้ ยังเป็นที่ประดิษฐาน “พระพุทธรูปเจ้า ๕ พระองค์” พระพุทธรูปสีขาวซ้อนกัน ๕ องค์ มีความใหญ่โต ทำให้เกิดภาพอันงดงามแบบหาที่ไหนไม่ได้ ด้วยทัศนียภาพรอบด้านเต็มไปด้วยขุนเขาและเมฆหมอก

๕) ภูทับเบิก สัมผัสความสวยงามอลังการของมวลเมฆและสายหมอกที่พัดผ่านถนน ที่คดเคี้ยวและลาดชันได้ระดับขั้นสุดยอดภูทับเบิกด้วยระดับความสูง ๑,๗๖๘ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ซึ่งเป็นจุดชมวิวที่สูงที่สุดของจังหวัดเพชรบูรณ์มีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี และเสน่ห์สำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ต้องมาเยี่ยมชม คือ การทำไร่กะหล่ำปลีและสตรอว์เบอร์รี่ของชาวม้งบนภูทับเบิก สามารถเดินทางมาชมได้ในช่วงเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม และเดือนตุลาคม - พฤศจิกายนของทุกปี

๖) อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง ทุ่งแสลงหลวง อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ทุ่งแสลงหลวง ในเขตพื้นที่หนองแม่นา ประมาณ ๒๕ กิโลเมตร เป็นทุ่งหญ้าแบบสะวันนา มีพื้นที่ เป็นที่โล่งกว้างใหญ่ เนื้อที่ประมาณ ๑๖ ตารางกิโลเมตร ตามเส้นทางตัดผ่านป่าเบญจพรรณ จะพบสัตว์ป่า ออกมาหากินตามข้างทาง และมีพรรณไม้ดอกมากมาย นอกจากนี้ ยังมีทุ่งหญ้าแบบสะวันนา สลับกับป่าสนสองใบ คือ ทุ่งหญ้าเมืองเลนและทุ่งโนนสน ช่วงปลายฝนต้นหนาว เหมาะแก่การเดินป่า กางเต็นท์พักแรม และกิจกรรม “ปั่นจักรยานข้ามทุ่ง” ไปยังทุ่งแสลงหลวง และทุ่งนางพญา ซึ่งเป็นทุ่งหญ้า แบบสะวันนา ล้อมรอบด้วยป่าสนเขาและป่าดิบเขา ตามกิ่งสนจะพบไม้ป่าที่หาชมได้ยาก คือ เอื้องชะนี และเอื้องคำปากไก่

กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) บ้านห้วยหญ้าเครือ หมู่ที่ ๑ ตำบลน้ำหนาว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ แหล่งธรรมชาติที่สวยงาม ได้แก่ น้ำตกถ้ำเจีย (ค้างคาว) โคนลาด (ลานหินธรรมชาติ) สวนหิน ห้วยอีปุม ธรรมชาติป่าเต็งรัง ในเขตอนุรักษ์ป่าชุมชน จุดชมทิวทัศน์ยอดภูอี ธรรมชาติของป่าดงดิบ ในอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว

๒) บ้านดงคล้อ หมู่ที่ ๖ ตำบลวังขาว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ สถานที่ท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมหมู่บ้านดงคล้อ ถูกปกคลุมด้วยผืนป่าและภูเขา ทำให้มีอากาศที่เย็นสบาย และมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากมาย เช่น ผาสวรรค์ ผารอยพระบาท เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ป่าชุมชนบ้านดงคล้อ วัดป่าดงคล้อ พระบรมธาตุเจดีย์ศรีพนาพิทักษ์ธรรมวิสุทธิมงคล (บัว) ศาลพ่อปู่ และศาลแม่ย่า

๓) บ้านโคกมน หมู่ที่ ๒ ตำบลโคกมน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ สถานที่ท่องเที่ยว จุดเด่นของชุมชนนี้ คือ ความอุดมสมบูรณ์ ความมหัศจรรย์ของธรรมชาติ อากาศบริสุทธิ์ ร่มรื่น มีกลิ่นอาย วัฒนธรรมดั้งเดิมแฝงอยู่ และเดินทางได้ง่าย สถานที่ที่น่าสนใจ ได้แก่ วัดโคกมน แคนยอนน้ำหนาว น้ำตกนาคราช และน้ำตกตาดหมอก

๔) ชุมชนชาวหล่มเก่า ตำบลหล่มเก่า อำเภอลหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ เยี่ยมชม ศูนย์วัฒนธรรมหล่มเก่า รับประทานขนมจีนหล่มเก่า สักการะหลวงพ่ไฉญ่วัดตาล ณ วัดตาล สักการะ วัดศรีสุมังค์ สักการะพระพุทไธยาสน์และรูปหล่อหลวงปู่โตพรหมรังสีและพระพุทธรูปปางนิพพาน ณ วัดทุ่งธงไชย และท่องเที่ยวตำบลหล่มเก่า พักค้างคืนโดยใช้บริการโฮมสเตย์เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน ชาวบ้านหล่มเก่า

๔.๒ ผลการศึกษากลยุทธ์ของการตลาด สินค้าและการบริการที่เหมาะสมตามเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง

จากข้อค้นพบทั้งเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) การสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกต การศึกษาดูงานและการจัดสัมมนา พบว่ากลยุทธ์ของการตลาด สินค้าและการบริการที่เหมาะสมตามเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง โดยการใช้การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร จุดใจตลาดเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ สินค้าและบริการ หรือการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีหรือเพื่อสร้างพฤติกรรมการซื้อให้เกิดขึ้น เครื่องมือการส่งเสริมการตลาด เรียกว่าส่วนผสมการส่งเสริมการตลาด (Promotion Mix) ซึ่งประกอบด้วย ๑) การโฆษณา (Advertising) เป็นการสื่อสารของผู้ขายผ่านสื่อสาธารณะ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารจุดใจหรือตอกย้ำในตรयीหื้อของผลิตภัณฑ์ ๒) การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) เป็นการสื่อสารเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าในช่วงเวลาที่จำกัด ๓) การประชาสัมพันธ์ (Public Relation) เป็นการสื่อสารที่มุ่งการสร้างภาพพจน์และทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ตรयीหื้อหรือองค์กร ๔) การตลาดตรง (Direct Marketing) เป็นการสื่อสารโดยตรงในลักษณะการสื่อสารสองทางที่ผู้รับสารสามารถพูดคุยกับผู้ส่งสารได้ และ ๕) กิจกรรมพิเศษทางการตลาด (Event Marketing) เป็นการสื่อสารโดยการสร้างกิจกรรมพิเศษขึ้น เพื่อสร้างความน่าสนใจในการสื่อสาร

สำหรับกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ตามยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยงที่สำคัญ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑) **โปรแกรมท่องเที่ยว** แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ทั้ง ๕ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดเพชรบูรณ์ มีเส้นทางการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และสามารถเชื่อมโยงกันได้ จึงควรจัดโปรแกรมท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น โปรแกรมทัวร์แบบการท่องเที่ยวเข้าไป - เย็นกลับ โปรแกรมทัวร์ ๒ วัน ๑ คืน และโปรแกรมทัวร์ ๓ วัน ๒ คืน เพื่อความเหมาะสมและดึงดูดนักท่องเที่ยว และจัดทำปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ทั้ง ๕ จังหวัด

๒) **การจัดทำรูปแบบการประชาสัมพันธ์** ในลักษณะต่าง ๆ ให้กับ ๕ จังหวัด โดยการใช้สื่อที่ทันสมัย หรือรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่โดดเด่นและชัดเจน โดยการทำตลาดที่ใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงหรือคนดังมาช่วยในการโฆษณา (Influencer Marketing) เป็นรูปแบบการตลาดที่มีอิทธิพลมากขึ้น ในยุค ๕.๐ คือ การทำการตลาดโดยใช้ผู้ที่มีอิทธิพล เพื่อชักจูงหรือสร้างความต้องการให้กับผู้บริโภค โดยผ่านการเขียนรีวิวแหล่งท่องเที่ยวร้านอาหาร เป็นต้น การทำคลิปวิดีโอบนแพลตฟอร์มออนไลน์ อาทิ Facebook, X, Instagram หรือ YouTube และ Tiktok ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเข้าถึงนักท่องเที่ยว และแทบจะกลายเป็นสื่อกระแสหลักที่ทำการตลาดบนแพลตฟอร์มออนไลน์มากกว่าการโฆษณาผ่านโทรทัศน์ หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งจากสถิติของ Global Digital Report ของปี ค.ศ. ๒๐๒๑

พบว่า คนไทยใช้เวลาส่วนมากกับการเล่น Social Media เฉลี่ยวันละ ๒ ชั่วโมง ๔๘ นาที ซึ่งจากสิ่งนี้กล่าวมานี้ ทำให้ผู้ประกอบการต้องหันมาเลือกใช้อินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) เพื่อเป็นช่องทางในการสร้างความน่าเชื่อถือ เพิ่มยอดขาย และเป็นที่รู้จักมากขึ้น

๓) การเลือกใช้ Marketing Partner เจาะกลุ่มตลาดใหม่ ๆ ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่สามารถช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และนักท่องเที่ยวที่สนใจเป็นที่รู้จักในกลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ และยังคงใจกลุ่มลูกค้าที่ใช้บริการอยู่แล้วให้ต้องการกลับมาใช้อีก นั่นคือ การทำการตลาดด้วย Marketing Partner เนื่องจากในบางครั้งการลดราคาเข้าชมสถานที่ต่าง ๆ อาจจะไม่ใช่วิธีการตลาดที่ดีที่สุด หากเปลี่ยนวิธีมาเป็นการเพิ่มมูลค่า เพื่อสร้างรายได้ด้วยระบบจัดการที่ดี รวมไปถึงบริการโปรโมทผ่านช่องทางต่าง ๆ และจัดสิทธิพิเศษที่คุ้มค่า คุ้มราคา ก็สามารถดึงดูดลูกค้าได้ทั้งลูกค้าเก่า และลูกค้าใหม่

๔) การส่งเสริมการตลาด เป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้และสนใจเยือนแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจทำได้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ การโฆษณา หรือการบอกต่อเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและต้องการเดินทางมาท่องเที่ยว รวมถึงการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชื่อมโยงประเทศต่าง ๆ ในอาเซียน เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางประชาสัมพันธ์ ASEAN Tourism ผ่านโครงสร้าง Digital Media Platforms เช่น Face book, X, Instagram เป็นต้น

๕) สินค้าของที่ระลึก สินค้าของที่ระลึกตามเส้นทางท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มีความหลากหลาย โดยเฉพาะสินค้าพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่สื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิตของระบบชาติพันธุ์ ถือเป็นสินค้าที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาก รวมถึงสามารถนำมาสร้างเป็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวสามารถร่วมทำกิจกรรมได้ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน อย่างไรก็ตาม ความสม่ำเสมอของการผลิตสินค้าและปริมาณในการผลิตเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ เนื่องจากจะส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้า

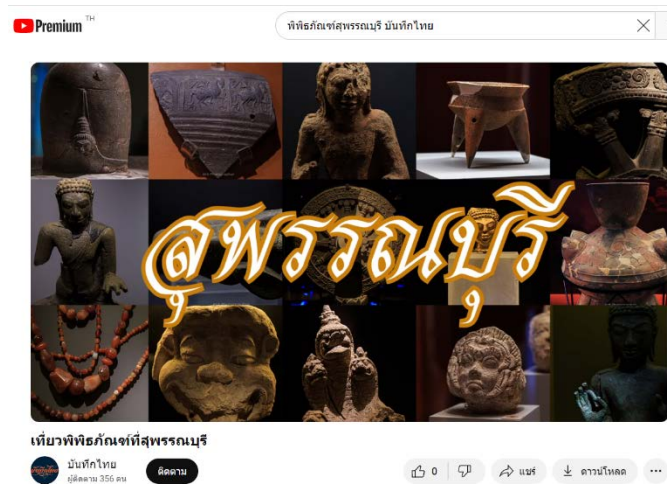
๖) อาหารและร้านอาหาร สำหรับอาหารและร้านอาหารตามเส้นทางท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือน นั่นคือ Soft Power ในมิติของอาหาร ตอกย้ำเทรนด์การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomic Tourism) โดยเฉพาะอาหารพื้นถิ่นที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวบ้าน วิธีการและขั้นตอนการปรุงรส และสรรพคุณในอาหารแต่ละประเภท ดังนั้น ควรจะต้องมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเภทอาหาร และร้านอาหารให้กับนักท่องเที่ยวได้รับรู้รับทราบ และแนะนำอาหารเมนูเด่นและมีชื่อเสียงในแต่ละจังหวัดเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร

๗) การจัดกิจกรรมพิเศษทางการตลาด (Event Marketing) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งควรมีการจัดกิจกรรมพิเศษ การจัดงานอีเวนต์เปิดตัวแหล่งท่องเที่ยว หรือสินค้าใหม่ ๆ ทำให้ดูน่าสนใจ การจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อสร้างความประทับใจสูงสุดให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ความสะดวกสบายของยานพาหนะที่ใช้เดินทาง การบริการที่ได้มาตรฐานของที่พัก อาหาร คุณภาพรสชาติ และความหลากหลายหรือจะเป็นจุดหมายปลายทางที่ต้องมีความน่าสนใจและแปลกใหม่

โดยการจัดกิจกรรมพิเศษหมุนเวียน และเชื่อมโยงในแต่ละจังหวัดที่สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดปี เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

๔.๓ ผลการศึกษาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อที่ทันสมัยที่มีความเหมาะสม และนำมาประยุกต์ใช้ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

จากการเดินทางไปสำรวจเส้นทางของคณะกรรมการ และได้เชิญนายกฤตชยาธร รอดพู่ ผู้สร้างเนื้อหาการท่องเที่ยวทางสื่อสังคมออนไลน์ ผ่านเพจบันทึกไทย และเป็นบล็อกเกอร์ผู้ได้รับรางวัล ภาพถ่ายสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย ร่วมเดินทางไปศึกษาดูงาน ในฐานะเป็นผู้สังเกตการณ์ และนำเสนอชุดความคิดการเดินทางท่องเที่ยวย้อนรอยประวัติศาสตร์ ในมุมมองของผู้ทำเพจที่มีผู้ติดตามจำนวนมาก โดยเริ่มต้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งได้ทำไว้ในลิงค์ <https://www.youtube.com/watch?v=awWYtZra45o> และคลิปวิดีโอดังกล่าว ได้นำไปเผยแพร่ใน YouTube และ Facebook ให้เป็นที่แพร่หลายแล้ว

นอกจากนี้ ภายหลังจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้กำหนดนิยามเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยววิถีใหม่ (New Normal) หรือที่เรียกว่าพฤติกรรมแบบ “BEST” ประกอบด้วย

๑) B - Booking คือ การจองใช้บริการต่าง ๆ ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถบริหารจัดการให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติด้านสาธารณสุข ทั้งการจำกัดจำนวนคน และการรักษาระยะห่างระหว่างบุคคล

๒) E - Environment เป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓) S - Safety เน้นเรื่องความปลอดภัยของการท่องเที่ยว เช่น โครงการยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย มาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย (Amazing Thailand Safety & Health Administration : SHA) เพื่อเป็นการรับรองความปลอดภัยด้านสุขอนามัยแก่นักท่องเที่ยว

๔) T - Technology เป็นการนำเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มคุณค่าและประสบการณ์การท่องเที่ยว เช่น การใช้แพลตฟอร์ม ทักทาย (TAGTHAi) เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกกับนักท่องเที่ยว

ซึ่งจะทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวได้มีการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อแก้ปัญหา ด้านสาธารณสุข และเพิ่มความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งช่วยขับเคลื่อนให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้ง ยังช่วยยกระดับความพึงพอใจต่อการให้บริการ แก่ลูกค้าอีกด้วย โดยผู้ประกอบการในธุรกิจท่องเที่ยวสมัยใหม่จะเลือกใช้เทคโนโลยี เพื่ออำนวยความสะดวก และส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ได้แก่

๑) การใช้ Robot หุ่นยนต์อัจฉริยะ เพื่อการรักษาระยะห่างที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เช่น โรงแรมเซอรادتัน นำเทคโนโลยีหุ่นยนต์อัจฉริยะมาใช้แทนพนักงานต้อนรับ เพื่อคอยอำนวยความสะดวก ในการเช็คอินเข้าพัก และการให้หุ่นยนต์นำกระเป๋าไปยังห้องพัก การนำทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ในโรงแรม ซึ่งให้บริการตลอด ๒๔ ชั่วโมง เป็นต้น

๒) การใช้ Virtual Reality (VR) เทคโนโลยีโลกเสมือนจริง จำลองสถานที่ท่องเที่ยว ทางประวัติศาสตร์ ให้นักท่องเที่ยวรับรู้แบบเสมือนจริง ไม่ว่าจะเป็นการมองเห็น การได้ยินเสียง รวมถึง การสัมผัส ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสถานที่ นั้น ๆ ได้จากที่บ้าน เช่น สามารถเห็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ พร้อมทั้งข้อมูลต่าง ๆ ผ่าน VR ได้จากที่บ้าน เป็นต้น ซึ่งเมื่อนักท่องเที่ยวใช้ Virtual Reality (VR) ดูข้อมูลแล้วเกิดความต้องการ ที่จะไปท่องเที่ยวในสถานที่ทางประวัติศาสตร์ของจริงต่อไป

๓) การใช้ AI Chatbots ระบบสนทนาตอบรับอัจฉริยะ เป็นตัวช่วยสำคัญในการให้ข้อมูล สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์พื้นฐานแก่ลูกค้าที่สามารถปฏิบัติการได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง เพื่อให้ ข้อมูลต่อนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ในกรณีที่มีข้อสงสัยที่ต้องการสอบถาม ระบบสามารถตอบคำถามพื้นฐาน ทั่วไปได้อย่างทันที

ซึ่งการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยว เชิงความรู้เกียรติประวัติศาสตร์ และการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์แต่ละยุคสมัยนั้น เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก เนื่องจากจำเป็นต้องมีผู้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจ รวมถึงมีแหล่งข้อมูลที่เพียงพอและเข้าถึงง่าย จึงจะสามารถ ดึงดูดความสนใจของคนรุ่นต่อ ๆ ไปได้ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ และได้รับความนิยมสูงมาก อาทิ

(๑) คุณสิริกิติยา เจนเซน นักอักษรศาสตร์ปฏิบัติการ กลุ่มประวัติศาสตร์ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร เป็นบุคคลที่สนใจเรื่องประวัติศาสตร์ ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่ การอนุรักษ์อาคาร แต่มีความประสงค์ให้ผู้คนได้รับความรู้ความเข้าใจในสถานที่นั้น ๆ ด้วย เนื่องจาก หากประชาชนไม่เห็นถึงความสำคัญจะเป็นเรื่องยากในการที่จะช่วยกันดูแลรักษาโบราณสถาน จึงพยายามขับเคลื่อนงานด้วยการเก็บข้อมูล (Documentation) และการตีความเพื่อเผยแพร่ (Interpretation) ด้วยนิทรรศการ “วังหน้านิมิต” ที่หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ซึ่งคุณสิริกิติยา เจนเซน เป็นผู้อำนวยการโครงการ โดยได้มีการรวบรวมข้อมูลเรื่องวังหน้ามาเผยแพร่ ให้คนทั่วไปได้เข้าใจถึงความสำคัญ

(๒) ช่อง YouTube “Point of View” มีจำนวนผู้ติดตาม ๒.๔๙ ล้านคน ซึ่งเป็นช่อง ที่นำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่สั้น กระชับ น่าสนใจ และเข้าใจง่าย โดยวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจ ผ่านบุคคล เส้นเวลา เรื่องราวความเป็นมา และรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย

(๓) รายการตั้งวงเล่า เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่สนใจเรื่องราวลักษณะเดียวกัน เพื่อหารือกันในมิติที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะสร้างประสบการณ์และการมีส่วนร่วม ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้รูปแบบใหม่ ที่มีความจำเป็นต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ โดยเฉพาะการนำเกร็ดความรู้ทางประวัติศาสตร์ หรือเรื่องเล่าจากชุมชนในท้องถิ่นนำมาวิเคราะห์และสร้างประสบการณ์ให้กับคนรุ่นใหม่

(๔) นายวิทย์ สิทธิเวคิน จากรายการ ๘ Minutes History นายพาโรส ณีภูฏี กลิ่นมาลี ผู้ก่อตั้ง Farose Podcast และนายภาคิน นิมนานรวงศ์ อาจารย์วิชาสังคมศึกษา โรงเรียนกำเนิดวิทย์ เป็นกลุ่มบุคคลที่นำความรู้เชิงประวัติศาสตร์เข้าไปสร้างกลุ่มผู้ติดตาม เพื่อสื่อให้เห็นมิติของการเรียนรู้ว่าคนรุ่นใหม่มีความสนใจด้านประวัติศาสตร์ในรูปแบบที่น่าสนใจ

โดยการนำเกร็ดความรู้ทางประวัติศาสตร์มาต่อยอดแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ชีวิต การแต่งกาย ผ่าทอ ต่างหู สร้อยลูกปัดแฟชั่นในแต่ละยุคสมัย ตลอดจนวัฒนธรรมอาหารมาประกอบด้วย โดยควรลำดับเหตุการณ์การเล่าเรื่องตามกรอบ อาทิ

- ๑) เส้นทางและจุดเกิดเหตุในพื้นที่ประวัติศาสตร์ (Route and Location)
- ๒) เส้นเวลา ลำดับเหตุการณ์ที่ต้องการจะเดินทางไปย้อนรอยประวัติศาสตร์ (Timeline)
- ๓) ผู้คนที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับเส้นทางประวัติศาสตร์ (People)
- ๔) สถานที่สำคัญบอกเล่าเรื่องราวในอดีต (Place)
- ๕) ตำนาน เกร็ดความรู้และเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ (Legend)

การศึกษาประวัติศาสตร์มีวัตถุประสงค์ในการหยิบยกขึ้นมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติของความคิด การได้รับความรู้ และความเข้าใจ เพื่อนำไปสู่ความรักและความห่วงใยในคุณค่าของแผ่นดิน

การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเชื่อมโยงอดีตและปัจจุบันสู่อนาคต^{๗๒}

การนำเทคโนโลยีเสมือนจริงเข้ามาใช้เสริมการนำชมอุทยานประวัติศาสตร์ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความน่าตื่นเต้นและเกิดความน่าสนใจ การเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่าย ให้กับผู้ที่ประสงค์จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว และผู้ที่ทำรายการเผยแพร่ ไม่ว่าจะเป็นช่องทางสื่อปกติ หรือสื่อออนไลน์ได้มากขึ้น เพื่อเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ที่ต้องวางแผนให้ครบองค์ประกอบในแต่ละช่องทาง ทั้งช่องทางโทรทัศน์ ช่องทางออนไลน์ และการสื่อสารในพื้นที่ โดยการสร้างสรรค์เนื้อหา ควรมีการจัดกลุ่มประเด็นให้มีความชัดเจน โดยไม่ต้องมีเนื้อหาที่มากจนเกินไป เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้ทำสื่อประชาสัมพันธ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือแหล่งอารยธรรม มักจะใส่เนื้อหาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์โดยละเอียด เนื่องจากมีความกังวลเกี่ยวกับความเข้าใจผิด จึงทำให้สื่อดังกล่าวมีการนำเสนอยาวและไม่น่าสนใจ ดังนั้น ควรมีรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย ภาพประกอบที่สวยงาม ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว จึงจะสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้

^{๗๒} นางสาวกุสุมาวดี กรองทอง, “เอกสารการบรรยาย การท่องเที่ยวเชิงความรู้ โดยนำเกร็ดประวัติศาสตร์ศาสตร์ในยุคทวารวดี สืบต่อถึง ราชวงศ์สุพรรณภูมิพระร่วง สุโขทัย และอยุธยา มาเชื่อมร้อยต่อกัน,” การประชุมคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา, วันอังคารที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๕.

อย่างไรก็ตาม การทำสื่อประชาสัมพันธ์ใด ๆ ย่อมต้องอาศัยงบประมาณในการจัดทำ หากคาดหวังเนื้องานที่มีประสิทธิภาพ การสนับสนุนงบประมาณเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์นั้น มีไม่มากนัก และช่องทางเผยแพร่ยังมีน้อย หากเปรียบเทียบกับรายการละคร หรือรายการเชิงตบสนองความต้องการของตลาด จึงเห็นว่าช่องทางเหล่านี้ น่าจะเข้ามาให้การสนับสนุนผู้สนใจทำเนื้อหารายการ ด้านนี้ให้มากขึ้น เช่น

๑) กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

๒) กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ

๓) ทิวรัฐสภา

๔) สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS)

๕) สถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ALTV)

ซึ่งเป็นช่องทางที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้และเกิดความสนใจที่จะเดินทางเข้าไปท่องเที่ยว และสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย รวมทั้งเกิดการต่อยอดการเรียนรู้จากกลุ่มบุคคลที่ต้องการจะเรียนรู้ และผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อสารมวลชน

เหตุใดจึงต้องใช้คำว่า จุด “Check In” สำหรับการศึกษานี้ ปัจจุบันการสื่อสารโดยช่องทางออนไลน์ได้เข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวัน ผู้เดินทางสามารถสืบค้นข้อมูลที่ต้องการได้จากโทรศัพท์มือถือ ที่ประกอบด้วย แอปพลิเคชัน (Application) ที่บรรจุข้อมูลต่าง ๆ ไว้อย่างไม่จำกัด ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ให้เป็นที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว จากแนวคิดดังต่อไปนี้

ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจจากการใช้โซเชียลมีเดีย^{๗๓}

๑) ทำให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ง่ายขึ้น ประหยัดขึ้น มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น

๒) ความจำเป็นในการใช้คนกลางลดต้นทุน พื้นที่ตลาดกว้างขวางขึ้น ฐานลูกค้าขยายใหญ่ขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น

๓) มีข้อมูลเพิ่มขึ้น สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาสินค้าและบริการและพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด

๔) เป็นฐานข้อมูลในการจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้า เพื่อให้กลับมาเยือนอีกครั้ง และพร้อมที่จะแนะนำผู้อื่นมาเยือนด้วย

๕) ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็กสามารถเข้าถึงและสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

^{๗๓} รองศาสตราจารย์วศิน ปัญญาวุฒระกุล, “เอกสารบรรยายแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์,” การประชุมคณะกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา, วันอังคารที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๕.

ประโยชน์ของนักท่องเที่ยวจากการใช้โซเชียลมีเดีย

๑) ทำให้นักท่องเที่ยวมีข้อมูลเพียงพอในการวางแผนการท่องเที่ยว เป็นการหาข้อมูลที่สะดวกและรวดเร็ว โดยมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่รูปแบบดิจิทัลที่มีข้อมูลจากผู้ประกอบการ และข้อมูลจากประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวในโซเชียลมีเดีย ที่ปัจจุบันกลายเป็นวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวดิจิทัล

๒) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในระบบอินเทอร์เน็ตที่ง่ายและสะดวก ทำให้การสืบค้นข้อมูลเพื่อวางแผนการท่องเที่ยวเกิดขึ้นทุกที่ทุกเวลาอย่างไร้ขีดจำกัด และนักท่องเที่ยวมีความมั่นใจในการตัดสินใจวางแผนการท่องเที่ยว

๓) การกำหนดสถานที่ท่องเที่ยวหรือการเดินทางไปเยือนสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง สามารถสืบค้นข้อมูลเพื่อให้ทราบถึงวิธีปฏิบัติตนว่าต้องทำอะไร เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการท่องเที่ยวด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาตัวแทนการท่องเที่ยวอย่างเช่นในอดีต

ทิศทางในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวดิจิทัล

๑) การแสดงอัตลักษณ์ธุรกิจให้ชัดเจนทันทีที่มีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อแสดงความโปร่งใสและความจริงใจในการทำธุรกิจให้เกิดความไว้วางใจ

๒) สร้างความพึงพอใจด้วยการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง แม่นยำ ครบถ้วน ด้วยความรวดเร็ว และปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวที่ติดต่อเข้ามาทำธุรกรรมในลักษณะที่เป็นปัจเจกตามรสนิยม และความต้องการของลูกค้าแต่ละราย ซึ่งแตกต่างจากการท่องเที่ยวรูปแบบเดิมที่ไม่สนใจภูมิหลังและความแตกต่าง โดยเน้นเป็นการท่องเที่ยวแบบมวลชน

๓) กำจัดช่องว่างการสื่อสาร การสื่อสารปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวให้เหมือนกับเป็นคนคุ้นเคยที่รู้จักกันตามแนวทางของการตลาดแบบเป็นส่วนตัว (Personalization) โดยการค้นหาข้อมูลจากนักท่องเที่ยวด้วยการซักถาม เพื่อให้รู้จักนักท่องเที่ยวแต่ละรายให้ลึกซึ้งในขณะที่กำลังทำธุรกรรม ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้และรู้จักนักท่องเที่ยวแบบ Real Time

๔) สื่อสารทุกช่องทาง การสื่อสารเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว สินค้าและบริการต่าง ๆ บนพื้นที่โซเชียลมีเดียทุกแพลตฟอร์ม ทุกรูปแบบ ทั้งข้อความ รูปภาพ คลิปวิดีโอ และคลิปเสียง

๕) ศักยภาพของพนักงาน พนักงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการแนะนำ การวางแผนการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวด้วยความสุจริตและจริงใจ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าในช่องทางต่าง ๆ

๖) ใช้ประโยชน์จากผู้มีอิทธิพลบนพื้นที่ดิจิทัล การใช้ประโยชน์จากผู้มีอิทธิพลทางความคิดบนพื้นที่ดิจิทัลให้เข้าร่วมสนทนาบนพื้นที่ดิจิทัล รวมทั้งให้เป็นบล็อกเกอร์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่

๗) สร้างชุมชนเสมือนจริง เปิดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์การท่องเที่ยวระหว่างกันได้ แสดงตัวตนได้ เล่าเรื่องราวประสบการณ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้ประกอบการ การร่วมปฏิสัมพันธ์ตามหลักการของ Engagement Marketing

๘) จัดทำฐานข้อมูล จัดเก็บข้อมูลจากบทสนทนาบนพื้นที่ดิจิทัล เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาสินค้าและบริการในธุรกิจท่องเที่ยว

๙) ร่วมกันสร้างการตลาด ให้นักท่องเที่ยวที่เคยมาเยือนในแต่ละพื้นที่เป็นผู้มีส่วนสนับสนุนสินค้าและบริการในธุรกิจท่องเที่ยว ด้วยการเล่าเรื่องเกี่ยวกับสินค้าและบริการเหล่านั้น ในลักษณะผู้สนับสนุนตราสินค้า (Brand Curator)

๑๐) สร้างวัฒนธรรมดิจิทัล นักท่องเที่ยวเป็นผู้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เผยแพร่บนพื้นที่ดิจิทัลด้วย เรียกว่า “Prosumer” หรือเป็นผู้ผลิต (Produce) ข้อมูล และเป็นผู้บริโภค (Consumer) ข้อมูลด้วย ทำให้ผู้ประกอบการมีผู้ช่วยในการกระจายข้อมูลข่าวสารเรื่องการท่องเที่ยว ให้ง่าย รวดเร็ว และกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ความสำเร็จของวัฒนธรรมดิจิทัล คือ มีจำนวนยอดผู้ชม กดขึ้นชอบ (Like) และกดแชร์ (Share) ตลอดจนเกิดการบอกต่อจนกลายเป็นกระแสที่ได้รับความสนใจ ถือเป็น Viral Messages คือ ข้อความที่มีราคา

๑๑) กระตุ้นการสื่อสาร สารที่ต้องเตรียม คือ เรื่องราวที่มีความแปลกใหม่ น่าสนใจ (Content Marketing) โดยต้องกระตุ้นด้วยวิธีที่ทำให้เกิดความรู้สึกน่าสนใจ เนื้อหาที่กระตุ้นการสนทนา การเล่าเรื่องต้องมียอดประกอบที่น่าสนใจ เช่น ความรู้สึกเศร้า ความรัก ความประทับใจ รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวจนนำไปสู่การบอกต่อและแบ่งปัน

จากการศึกษา พบว่าในปัจจุบันแต่ละจังหวัดก็ได้มีการดำเนินการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือสื่อที่ทันสมัยที่มีความเหมาะสม และนำมาประยุกต์ใช้ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยมีตัวอย่างที่สำคัญดังนี้

๑) จังหวัดสุพรรณบุรี เช่น suphan.biz เป็นต้น

๒) จังหวัดสุโขทัย เช่น ช่อง YouTube กรมศิลปากร เผยแพร่ข้อมูลโบราณสถาน และศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

๓) จังหวัดพิษณุโลก เช่น เพจ Facebook บันทึกไทย นำเสนอวิดีโอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร้อยเรียงประวัติศาสตร์ พระเครื่องและพระพุทธรูปกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง เป็นต้น

๔) จังหวัดอุดรธานี เช่น แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดอุดรธานี จัดทำโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานแพร่ (รับผิดชอบจังหวัดแพร่ และจังหวัดอุดรธานี) <https://online.anyflip.com/ucqym/eaag/mobile/>

๕) จังหวัดเพชรบูรณ์ เช่น รายการ รากสุวรรณภูมิ นำเสนอผ่านช่องทาง YouTube

บทสรุป

บทสรุปของการศึกษา เรื่อง Check in จุดท่องเที่ยวย้อนยุค สมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ โดยอ้างอิง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ยุทธศาสตร์ชาติที่ ๒ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ที่มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด คือ “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่ยุคแห่งทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศ ในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบท ของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ และ “ปรับปรุงปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต

คณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา ได้รวบรวมเสียงสะท้อนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายหลังจากการจัดทำรายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง Check in จุดท่องเที่ยว ย้อนยุคสมัยสุโขทัย - สุพรรณภูมิ และมีข้อพิจารณา ตลอดจนข้อสังเกตของคณะกรรมการรวบรวมไว้ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะ เชิงนโยบาย ที่เป็นประโยชน์สำหรับการนำไปพิจารณา ปรับปรุง ดำเนินการ จากข้อมูลที่ได้รวบรวม ไว้แล้ว ดังนี้

จากการศึกษา พบว่ากรมศิลปากรได้ให้การดูแลพื้นที่อนุรักษ์อย่างดี โดยเฉพาะพื้นที่ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก และเป็นโบราณสถานของชาติ แต่พบว่าโบราณสถานและโบราณวัตถุ หลายแห่งที่ไม่ได้อยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร ยังไม่มีหน่วยงานหลักรับผิดชอบ และขาดการดูแล ที่เหมาะสม ทำให้จารึกและหลักฐานที่สำคัญในอดีตเลือนหายไป แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และอารยธรรมที่ทรุดโทรม จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยงาน เพื่อร่วมวางแผนการบำรุงรักษา อีกทั้ง หน้าที่หลักของกรมศิลปากร คือ การสืบค้น และทำนุบำรุงโบราณสถาน โบราณวัตถุ ซึ่งไม่ได้มี หน้าที่และอำนาจในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยตรง ดังนั้น ผู้รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้อง ประสาน การดำเนินงานอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น

ซึ่งปัญหาใหญ่ของการท่องเที่ยวแหล่งโบราณสถาน คือ การบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แหล่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญหลายแหล่งขาดการเชื่อมโยงข้อมูลซึ่งกันและกัน อาทิ เจดีย์รูปทรงต่าง ๆ ที่บ่งบอกยุคสมัยของอิทธิพลและห้วงเวลา แต่กลับปล่อยให้ทรุดโทรมลง วัดที่มีภาพจิตรกรรมฝาผนัง อันทรงคุณค่า บ่งบอกความเป็นมาในอดีตแต่กลับถูกลบออก ทาสีทับ หรือขาดการดูแลเท่าที่ควร

การส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้นำ มีการจัดงานประจำปี เพื่อดึงความสนใจของนักท่องเที่ยว พบว่าประสบความสำเร็จในสัดส่วนจำนวนผู้เยี่ยมชม แต่ยังคงขาด การเชิดชูแหล่งโบราณสถาน การให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของเมืองที่ชัดเจนและถูกต้อง ที่ผ่านมา การจัดงานดังกล่าวมักมุ่งเน้นการจัดงานด้วยการออกร้านจำหน่ายสินค้าราคาถูก ขาดพื้นที่ของสินค้า ท้องถิ่นที่ส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน และงานหัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่มีเรื่องเล่า (Story Telling) ที่สามารถช่วยเพิ่มเสน่ห์และสร้างแรงจูงใจให้อุชนรุ่นหลังได้สืบสาน

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ควรร่วมกับ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด จัดการประชุมหรือการสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลการทำงานร่วมกัน และจัดทำแผนงานการท่องเที่ยวประจำปี และรายเดือน โดยประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณาจารย์จากสถานศึกษาในพื้นที่ ตลอดจนมัคคุเทศก์ ประชาชนชาวบ้าน สมาคมท่องเที่ยว สมาคมโรงแรม นักข่าว และกลุ่มบล็อกเกอร์ โดยรวมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ไว้ในแผนงาน เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลรักษาโบราณสถาน และโบราณวัตถุ ที่บ่งบอกความเป็นมาในอดีต

รายได้จากนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเยี่ยมชมพื้นที่แหล่งโบราณสถาน ถูกนำส่งเข้าส่วนกลาง โดยไม่สามารถนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในพื้นที่ได้ จึงอาจทำให้ขาดความคล่องตัวในการใช้จ่ายงบประมาณ และขาดแรงจูงใจในการสร้างสรรค์งานที่ใช้ประโยชน์จากสถานที่อันทรงคุณค่าเพื่อสร้างรายได้ ขณะที่พื้นที่เหล่านี้ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการบูรณะให้คงอยู่ในสภาพดีที่ยังคงต้องอาศัยงบประมาณจากส่วนกลาง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งมีหน้าที่หลักในการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้ความเข้าใจในแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวพื้นที่ประวัติศาสตร์ และอารยธรรมต่อนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เนื่องจากปัจจุบันพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) พบว่านักท่องเที่ยวนิยมเดินทางเป็นกลุ่มย่อย หรือท่องเที่ยวด้วยตนเอง โดยอาศัยการสืบค้นข้อมูลทางสื่อออนไลน์ ดังนั้น ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ จะต้องสื่อสารผ่านช่องทางดังกล่าวอย่างทันทั่วถึง และปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน (Update) ให้มากที่สุด โดยเฉพาะกับคนรุ่นใหม่ที่ยังขาดแรงจูงใจให้สนใจแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะนี้ ทั้งนี้ สื่อสังคมออนไลน์มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้ใช้สื่อตื่นรู้ ดังนั้น การอำนวยความสะดวกและการเชิญชวนผู้สร้างเนื้อหา (Contents) มาเยี่ยมชม จึงเป็นการตลาด และการประชาสัมพันธ์ที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน รวมถึงผู้ทำยูทูบ (YouTube) ติกต็อก (TikTok) และเฟซบุ๊ก (Facebook) ของบล็อกเกอร์ (Blocker) และผู้โน้มน้าวทางความคิด (Influencer) ล้วนเป็นช่องทางที่จะทำให้การสร้างจุด Check - in ใหม่ ๆ ให้โด่งดังได้

อีกทั้ง ควรจัดทัศนศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และสอนให้นักเรียนสนุกกับการสร้างเนื้อหา ฝึกการสืบค้นข้อมูล และแชร์ข้อมูลเพื่อเชิญชวนให้มีผู้มาเยี่ยมชมด้วยความภาคภูมิใจ อาทิ การทำงานของเพจที่แม่ข่าย จังหวัดเชียงใหม่ และเพจท่องเที่ยววิถีสี่ชมพู จังหวัดขอนแก่น ที่มีการแนะนำให้คนในหมู่บ้านเป็นผู้สร้างเนื้อหา (Contents) เป็นต้น

ส่วนชาวต่างชาติที่สนใจเข้าชมพื้นที่ ยังพบอุปสรรคในการเดินทางด้วยรถขนส่งสาธารณะ ขาดการเชื่อมโยงการคมนาคมระหว่างแหล่งโบราณสถานด้วยรถประจำทาง และปัญหาการเข้าถึงแหล่งข้อมูลในภาษาอังกฤษ อีกทั้ง ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้มงวดในการกำหนดมาตรการที่จะสร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยให้ดีขึ้นในภาพรวม

อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการได้รวบรวมข้อเสนอแนะและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในรายจังหวัดไว้ รวมถึงได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และแหล่งอารยธรรมของประเทศ ดังนี้

๕.๑ ปัญหา อุปสรรค และข้อคิดเห็นของคณะกรรมการธิการ เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ ตามยุคสมัยสุขุขทัย - สุพรรณภูมิ และยุคสมัยที่เชื่อมโยง

๕.๑.๑) จังหวัดสุพรรณบุรี

ปัญหา อุปสรรค

๑) งบประมาณในการปรับปรุงโบราณสถานให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมีอย่างจำกัด เนื่องจากไม่มีหน่วยงานหลักเข้ามาดูแลรับผิดชอบอย่างชัดเจน

๒) แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ถูกนำเสนอเนื้อหาสาระในรูปแบบเดิม ไม่มีความแปลกใหม่ให้ได้รับความสนใจ ขาดความหลากหลายในการนำเสนอ

๓) ขาดข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นภาษาต่างประเทศ ทำให้เมื่อนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาชมพื้นที่แล้ว ไม่สามารถศึกษาในเชิงลึกให้เป็นที่สนใจและกลับมาเยี่ยมชมซ้ำได้ ทั้งนี้ ควรขอความร่วมมือกับสถานศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลภาษาต่างประเทศ

๔) จังหวัดสุพรรณบุรีได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระมหากษัตริย์หลายพระองค์ เสด็จพระราชดำเนิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จมาเยี่ยมเยียนประชาชนถึง ๙ ครั้ง อีกทั้ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จประพาสหลายครั้ง แต่หน่วยงานในพื้นที่ขาดการติดตาม ซึ่งหากมีหน่วยงานรับผิดชอบจัดทำเป็นเส้นทางตามรอยเสด็จพระราชดำเนิน แล้วนำมาสื่อสารในรูปแบบภาพเชิงซ้อนให้เกิดความน่าสนใจจะเป็นสิ่งที่ดีมาก

๕) จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นเมืองศิลปิน เป็นที่กำเนิดของศิลปินพื้นบ้านและนักร้องร่วมสมัยที่มีชื่อเสียงมากมาย ที่ผ่านมามีแนวคิดในการจัดงานเชิดชูเกียรติ แต่ยังไม่ได้มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ คณะกรรมการธิการเสนอให้มีการจัดทำนิทรรศการถาวร ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ จังหวัดสุพรรณบุรี

๖) จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางไปลักษณะไปเช้า - เย็นกลับ มากกว่าการพักค้างคืน จึงเป็นปัญหาต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดสุพรรณบุรี

๗) อาหารของจังหวัดสุพรรณบุรีมีความสดใหม่และรสชาติจัดจ้าน ทั้งกุ้งแม่น้ำและปลาแม่น้ำ ซึ่งมีอยู่ในจังหวัดเป็นเสน่ห์ของการเดินทางมาในพื้นที่ แต่ยังไม่มีการนำเสนอให้ชัดเจนและแพร่หลาย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้ติดตามผู้โน้มน้าวทางความคิด (Influencer) ซึ่งจะมีเพียงบางร้านที่ขายดี และอีกหลายหลายร้านไม่เป็นที่รู้จัก จังหวัดยังไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาดูแลและส่งเสริมเรื่องดังกล่าว

๘) ขาดการให้ความรู้ในพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น ศาลหลักเมือง วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร และอื่น ๆ ที่ขาดป้ายอธิบายความสำคัญ ความเป็นมาหรือเรื่องราวที่ควรสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้ สิ่งปลูกสร้างหลายแห่งมีรายได้จากเงินบริจาคของผู้เยี่ยมชม และดูแลโดยผู้เฝ้าสถานที่ จึงไม่มีการแนะนำให้จัดทำข้อมูลที่เป็นสากล

๙) เมืองโบราณอู่ทอง ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในสมัยทวารวดี ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย ทั้งต่อชาวไทยและชาวต่างชาติ ขาดการกระตุ้นให้เกิดการเยี่ยมชม หรือการจัดกลุ่มทัวร์มาในพื้นที่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อู่ทอง และพื้นที่โบราณสถานที่ยังคงหลงเหลืออยู่ ทั้ง ๆ ที่สถานที่จัดแสดงไว้มาก

๑๐) ขาดการบูรณาการของหน่วยงานราชการในพื้นที่และยังไม่มีความร่วมมืออย่างเป็นทางการของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางประวัติศาสตร์

๑๑) การคมนาคมทางรถไฟ ยังไม่มีเส้นทางรถไฟสายท่องเที่ยวที่ผ่านจังหวัดสุพรรณบุรี หากสามารถดำเนินการได้ จะเป็นการสร้างการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดสุพรรณบุรีได้อีกทางหนึ่ง

ข้อคิดเห็นของคณะกรรมการ

๑) การทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ มีความเป็นไปได้ในหลายแนวทางขึ้นอยู่กับวิธีดำเนินการ ส่วนปัญหาอุปสรรคด้านงบประมาณ ปัญหาวิธีการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยว หรืออาจเกิดจากความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และขาดข้อมูลการนำเสนอที่เป็นภาษาต่างประเทศ โดยอาจจะต้องมีแนวทางดำเนินการอื่นเข้ามา สนับสนุนให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ โดยมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน

๒) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ สามารถดำเนินการได้ในหลายรูปแบบ เช่น การนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในสื่อสาธารณะ เป็นการสร้างความน่าสนใจที่จะเดินทางเข้าไปท่องเที่ยว และการสนับสนุนภาคเอกชนจำหน่ายโปรแกรมท่องเที่ยวในราคาที่เหมาะสม และส่งเสริมการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

๓) การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี ควรจะต้องมีเจ้าภาพหลัก ในการทำหน้าที่ประสานความร่วมมือ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย หน่วยงานของจังหวัด และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนการศึกษา และภาคเอกชน

๔) การส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวแหล่งชุมชน โดยอาศัยอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน โดยควรมีหน่วยงานหรือภาคเอกชนเข้ามาร่วมสนับสนุนในการจัดการองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้กับชุมชน

๕) ควรมีการจัดเก็บสถิติข้อมูลของนักท่องเที่ยวและนำมาวิเคราะห์ เพื่อการจัดทำแผนการตลาด นำมาซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการได้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว หมายรวมถึงการปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ให้นำมาซึ่งการส่งเสริมซึ่งกันและกันแทนการแข่งขันกันเอง

๖) จังหวัดสุพรรณบุรี มีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวหลายด้าน เช่น ประวัติศาสตร์ วรรณคดี อาหาร บุคคลที่สร้างชื่อเสียงในหลายด้าน รวมทั้งเป็นเส้นทางเสด็จพระราชดำเนินของพระมหากษัตริย์หลาย ๆ พระองค์ และประชาชนมีแนวคิดด้านการท่องเที่ยวในแนวทางเดียวกัน จึงควรพิจารณากำหนดแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ ที่โดดเด่น มาพัฒนาและสร้างความยั่งยืนในการท่องเที่ยวของจังหวัดต่อไป

๓) ควรมีเจ้าภาพหลักในการประสานความร่วมมือ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย หน่วยงานราชการ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด ส่วนการศึกษา ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และอื่น ๆ

๔) ปัญหาอุปสรรคด้านงบประมาณ ด้านการนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่ยังขาดข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่สมบูรณ์ถูกต้อง อาจต้องมีแนวทางการดำเนินการอื่น ๆ เข้ามาสนับสนุน ให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ โดยมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน

๕.๑.๒) จังหวัดสุโขทัย

ปัญหา อุปสรรค

๑) ในมุมมองของมัคคุเทศก์ เห็นว่าการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น แอปพลิเคชันบอกเล่าเรื่องราวโบราณสถาน ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวสามารถดาวน์โหลดได้ เมื่อเดินทางไปถึงแหล่งท่องเที่ยว แต่พบว่านักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชนอาจเข้าไม่ถึง หรือไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ดังนั้น แอปพลิเคชันที่มีความพยายามในการพัฒนาขึ้นมาให้กับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งอาจไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร เนื่องจากการลงทุนที่มากเกินไป หรือการใช้เทคโนโลยีที่อาจไม่สนับสนุนการท่องเที่ยววิถีการท่องเที่ยวในชุมชน

๒) ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีความพยายามในการนำชมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเสมือนจริงผ่านโซเชียลมีเดีย และสื่อออนไลน์ อย่างไรก็ตาม หากการดำเนินการดังกล่าวมีมากจนเกินไป อาจส่งผลให้การท่องเที่ยวในชุมชนขาดเสน่ห์ การเดินทางลงพื้นที่ไปท่องเที่ยวที่สัมผัสของจริงจึงยังมีความจำเป็น

๓) การจัดงานประเพณีลอยกระทง เผาเทียนเล่นไฟของจังหวัดสุโขทัย เป็นงานประเพณีประติมากรรมที่มีแนวคิดในการนำต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์อ้างอิงได้จากศิลาจารึกหลักที่ ๑ และศิลาจารึกหลักที่ ๒ ซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญของจังหวัด สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนมากกว่าการทำนาหนึ่งฤดูการ การทำงานในด้านมิติเชิงวัฒนธรรม ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ รับผิดชอบโดยหน่วยงานภาครัฐที่ผ่านมามีข้อจำกัด เช่น กรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร ส่งผลให้รูปแบบการจัดกิจกรรมเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมในพื้นที่แหล่งมรดกโลก สิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นในแหล่งโบราณสถานอาจเสี่ยงต่อการทำผิดกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การจัดงานประเพณีลอยกระทงประจำปี เกิดประโยชน์ในด้านการสร้างรายได้จากการจัดการทางวัฒนธรรม ผ่านการสื่อความหมายที่สอดคล้องกับมิติของการท่องเที่ยวชุมชน และจะเป็นการส่งต่อภาพความทรงจำในแต่ละปี ซึ่งมีความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์

๔) ประชาชนในท้องถิ่นมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับความเป็นเมืองมรดกโลก ในแง่ของการเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการของภาครัฐ เนื่องจากการบริหารจัดการในด้านวิชาการที่มีข้อจำกัดหลายประการ ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างภาครัฐและชุมชน เช่น ประชาชนในพื้นที่เกิดความกังวลเกี่ยวกับกรณีหน่วยงานจะเข้ามาบริหารจัดการพื้นที่เมืองมรดกโลก ชุมชนบริเวณใกล้เคียงจะต้องรื้อถอนบ้านเรือนหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ประชาชนในพื้นที่ที่มีความตระหนักรู้ และมีความเข้าใจในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน แต่ยังคงขาดความต่อเนื่องและขาดการเรียนรู้ร่วมกัน

๕) ระบบขนส่งมวลชนในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยไม่ได้เอื้อประโยชน์สำหรับการเดินทางท่องเที่ยวด้วยรถโดยสารสาธารณะ เนื่องจากบางช่วงรถโดยสารสาธารณะไม่ให้บริการ เช่น ในวันหยุด วันเสาร์ - วันอาทิตย์ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่มีรถในการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

๖) การนำเสนอโปรแกรมท่องเที่ยวแหล่งโบราณสถาน และการท่องเที่ยวชุมชนในช่วงกลางคืน เพื่อหลีกเลี่ยงสภาพอากาศร้อนในช่วงกลางวัน เช่น การเพิ่มกิจกรรมชมโบราณสถานในยามค่ำคืน Night Historical Park

๗) การทับซ้อนของกฎหมายในพื้นที่เดียวกันของแต่ละหน่วยงาน

๘) การขยายตัวของความเป็นเมืองในพื้นที่บริเวณรอบอุทยานประวัติศาสตร์

๙) ปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่โบราณสถานโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ ที่ส่งผลกระทบต่อและสร้างความเสียหายต่อโบราณสถานในระยะยาว

๑๐) ความไม่สอดคล้องของการแบ่งกลุ่มจังหวัดตามแผนพัฒนาระดับภูมิภาค และเขตพัฒนาการท่องเที่ยว

๑๑) การเปลี่ยนแปลงนโยบายในระดับบริหารทำให้ขาดความต่อเนื่อง

๑๒) ขาดนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนอุทยานประวัติศาสตร์ภายหลังได้รับการรับรองจาก UNESCO ให้เป็นเมืองมรดกโลก เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ และเครือข่ายระดับโลก ด้านเมืองแห่งการเรียนรู้

ข้อคิดเห็นของคณะกรรมการ

๑) ประเด็นการสร้างความน่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาของโบราณสถานและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ควรจะมีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย และมีข้อมูลที่ชัดเจน ส่วนลักษณะการเชื่อมโยงที่จะทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับภาพลักษณ์ในอดีตของประเทศ ยังไม่ได้เกิดการถ่ายทอดมากนัก ควรจะให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวให้เห็นความโดดเด่นและแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย เพื่อสามารถเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่าง และสร้างความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยว อันจะเป็นประโยชน์ในการเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวจากเมืองหลักไปสู่เมืองรอง

๒) ควรมีการบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แผนการดำเนินการของแต่ละหน่วยงาน มีเป็นจำนวนมาก แต่ไม่ได้มีการเชื่อมโยงและบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน การใช้จ่ายงบประมาณสำหรับการพัฒนาแอปพลิเคชันนำชมแหล่งท่องเที่ยว

๓) เนื้อหา (Content) ควรมีความหลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน บุคลากร และผู้สื่อความหมาย ที่จะเข้ามาให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ควรจะเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดการกระจายความรู้ไปสู่การท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ควรจะมีการบริหารจัดการองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้ตอบสนองกับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนุกสนาน ได้รับความปลอดภัย สะดวกสบายในการเดินทาง และได้รับความรู้ที่ครบถ้วนรอบด้าน รวมถึงการนำไปใช้ประโยชน์ และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

๔) ปัญหาการท่องเที่ยวของประเทศไทย มี ๓ ประเด็นหลัก คือ การขนส่งสาธารณะ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและควรได้รับการแก้ไขทั้งในระดับจังหวัดและประเทศ

๕) แนวทางการนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยประวัติศาสตร์ช่วงแรก อาจจะนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวระยะสั้นก่อน แล้วจึงขยายเป็นเส้นทางระยะยาวต่อไป

๖) โปรแกรมท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยประวัติศาสตร์ ใน ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดพิษณุโลก เป็นเส้นทางที่มีความน่าสนใจสามารถจัดทำเป็นเส้นทางท่องเที่ยวได้ ซึ่งสามารถนำเสนอในมิติของความเป็นมาของภาษาไทย สถาปัตยกรรม ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของพื้นที่ต่าง ๆ เป็นประโยชน์ในการถ่ายทอดมุมมองได้หลายมิติมากยิ่งขึ้น

๗) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และอุทยานประวัติศาสตร์ ควรประชาสัมพันธ์ ข้อมูลที่มีความน่าสนใจเพื่อสร้างการรับรู้ให้กับนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป ซึ่งอาจเชิญผู้โน้มน้าวทางความคิด (Influencer) หรือบุคคลที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปในการประชาสัมพันธ์ดังกล่าว และควรนำเสนอจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว (Highlight) ในการประชาสัมพันธ์สร้างความน่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง

๘) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และอุทยานประวัติศาสตร์ ควรนำแนวคิดโมเดลธุรกิจ (Business Model) เพื่อสร้างรายได้ในการพัฒนาให้สามารถดูแลตนเองได้ นอกเหนือจากงบประมาณอุดหนุนจากภาครัฐ อาทิ การจัดงานกาลาดินเนอร์ (Gala Dinner) การจัดงานแบบร่วมสมัย โดยใช้ความสวยงามของพื้นที่เป็นฉากหลัง ส่งเสริมการจัดทำคลิปวิดีโอสั้น หรือภาพยนตร์สั้น การถ่ายทำภาพยนตร์โฆษณาที่ไม่ทำลายหรือเข้าใกล้พื้นที่โบราณสถาน

๙) การจัดกิจกรรมปั่นจักรยานจากเมืองมรดกโลกในจังหวัดสุโขทัยผ่านอำเภอศรีสัชชนาลัย อำเภอสวรรคโลก และตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ไปยังเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กิจกรรมดังกล่าวมีความเป็นไปได้ในการดำเนินการ เนื่องจากเป็นเส้นทางที่สวยงาม มีจุดเด่นด้านการเป็นเมืองมรดกโลก ทั้งนี้ จะต้องพิจารณาถึงความพร้อมในการรองรับของพื้นที่ด้วย เช่น โรงแรมที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งจะต้องพิจารณาให้ครบถ้วน

๑๐) ควรเพิ่มกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวซ้ำในอุทยานประวัติศาสตร์ โดยอาจนำรูปแบบการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติมาเป็นต้นแบบ เช่น การให้บริการจุดพักแรมให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งจะสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่

๑๑) ยกระดับจังหวัดสุโขทัยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในฐานะที่เป็นจุดตัดสำคัญตามแนวระเบียงเศรษฐกิจสายตะวันออก - ตะวันตก (East - West Economic Corridor : EWEC)

๑๒) ยกระดับจังหวัดสุโขทัยให้เป็นเมืองหลักด้านการท่องเที่ยวของประเทศ

๑๓) ส่งเสริมการกระจายรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำ โดยใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์และอุตสาหกรรมท้องถิ่น

๑๔) ตัวอย่างการเชื่อมโยงการท่องเที่ยว ระหว่างเมืองสุโขทัยและเมืองทุ่งยั้ง จังหวัดอุตรดิตถ์ มีการเชื่อมโยงรูปแบบหนึ่ง คือ การท่องเที่ยวเชิงอาหารถือเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในการเชื่อมโยงชุมชน เนื่องจากอาหารเป็นตัวแทนที่จะอธิบายถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งจะช่วยในการรื้อฟื้นความทรงจำในอดีตเพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวได้

๕.๑.๓) จังหวัดพิษณุโลก

ปัญหา อุปสรรค

๑) การมองแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นการมองย้อนกลับไปหาอดีต แต่ไม่ได้ยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์เท่านั้น ไม่ได้เป็นการต่อยอดเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ แหล่งสร้างสรรค์ และแหล่งสร้างประสบการณ์ใหม่

๒) กิจกรรมการแสดง แสง สี เสียง ตามรอยบูรพกษัตริย์ ถึงแม้ผู้ดำเนินรายการจะสื่อสาร ๒ ภาษา คือ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ แต่บทบรรยายการดำเนินเรื่องราวยังเป็นภาษาไทย ทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติไม่เข้าใจเนื้อหาของการแสดง ขาดการถ่ายทอดเรื่องราวการแสดงให้นักท่องเที่ยวต่างชาติได้รับทราบ นอกจากนี้ กิจกรรมดังกล่าวได้มีความพยายามในการนำเสนอสินค้าอาหารท้องถิ่นเข้ามาเชื่อมโยงการท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดความชัดเจนในรายละเอียดของอาหารดั้งเดิม โดยอาจเชื่อมโยงในลักษณะของอาหารที่นครโบราณรับประทานในช่วงศึกสงคราม ซึ่งจะเป็นประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่ง รวมถึงยังขาดการประชาสัมพันธ์การจัดงานในวงกว้าง ทำให้มีจำนวนผู้เข้าชมไม่มากนัก

๓) สถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลกมีหลายแห่งที่มีความพร้อมอยู่แล้ว เช่น ศูนย์ประวัติศาสตร์ พระราชวังจันทน์ และพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช แต่ยังมีบางแห่งที่ต้องได้รับการปรับปรุง เช่น เขาสมอแครง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ แต่ยังมีหลายส่วนที่ต้องได้รับการพัฒนา เช่น คำอธิบายความเป็นมาของสถานที่ หรือภาพถ่ายในอดีต ขาดป้ายบอกทาง ขาดการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมที่ดี ทำให้ขาดความพร้อมที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างสมบูรณ์

๔) วัดปากพิง ซึ่งในอดีตเป็นสถานที่ตั้งทัพหลวงของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช คราวศึกอะแซหุ่ญก็ ปัจจุบันมีเพียงแผนผังที่ตั้งหน่วยทหาร และแผนผังที่ตั้งบริเวณที่ทำการรบของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งยังต้องได้รับการพัฒนาอีกมาก หากพัฒนาให้มีความพร้อมจะสามารถสร้างเป็นแหล่งที่น่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น

๕) พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จังหวัดพิษณุโลก ยังขาดรายละเอียด ที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

๖) จำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลกยังมีน้อย เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด หากจังหวัดพิษณุโลกต้องการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวอาจต้องมีเรื่องราวที่น่าสนใจเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม

ข้อคิดเห็นของคณะกรรมการ

๑) ปัจจุบันประชาชนให้ความสนใจเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม ผ่านการถ่ายทอดทางละคร โทรทัศน์และสื่อออนไลน์ เช่น การทอผ้าลายอย่าง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเกิดความสนใจเรื่องประวัติศาสตร์ในเชิงการค้าและการเรียนรู้ ถือเป็นอำนาจละมุน (Soft Power) อีกรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีความพยายามในการนำวิชาประวัติศาสตร์เข้ามาบรรจุเป็นหนึ่งในวิชาการเรียนการสอนของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอีกด้วย

๒) ควรมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในการประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือผู้เข้าชม แต่ละหน่วยงาน หรือการจัดรถรับ - ส่งประชาชนเข้าร่วมงาน และบูรณาการระหว่างสถาบันการศึกษา ในพื้นที่ เช่น การประชาสัมพันธ์การจัดงานให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบ เพื่อเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนสำหรับการเข้าถึงเรื่องราวประวัติศาสตร์ของไทย ซึ่งเป็นการเพิ่ม จำนวนผู้เข้าชมให้มากยิ่งขึ้น

๓) สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลก สามารถจัดทำเป็นเส้นทางการท่องเที่ยว ที่แบ่งตามความสนใจในหลาย ๆ สถานที่ที่เดินทางได้ใน ๑ วัน อาทิ จัดให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยว ไหว้พระ ๙ วัด หรือเส้นทางตามรอยประวัติศาสตร์ หรือร่วมกันทั้ง ๒ แบบ โดยเริ่มต้นจากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ไปยังพระราชวังจันทน์ ซึ่งเป็นเส้นทางต่อเนื่องกัน รวมถึงการแนะนำร้านอาหาร ร้านกาแฟ สถานที่เช็คอิน และข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของสถานที่ท่องเที่ยวให้ชัดเจน พร้อมทั้ง ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียให้นักท่องเที่ยวได้รู้จัก

๔) ควรสนับสนุนอาชีพศิลปกรรมล้านรับจ้าง ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวบ้าน โดยมีการพัฒนา องค์ความรู้ให้ผู้ประกอบการสามารถถ่ายทอดเรื่องราว หรือประวัติความเป็นมาของแต่ละสถานที่ ให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบในระดับหนึ่ง ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นความสนใจและส่งเสริม การท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง รวมทั้งขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการท่องเที่ยวจัดให้มีขบวนรถสามล้อ นำชมเมือง เพื่อเพิ่มเสน่ห์ในการชมเมือง

๕) ควรมีแนวทางเชิญชวนให้โรงแรมในจังหวัด โดยเฉพาะโรงแรมที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติ เดินทางเข้ามาพัก จัดพื้นที่ส่วนจัดแสดงภาพถ่ายหรือเรื่องราวประวัติศาสตร์ของจังหวัดพิษณุโลกในอดีต ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

๖) รูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมี ๒ รูปแบบ คือ ๑) นักท่องเที่ยว ที่เดินทางมากับบริษัทนำเที่ยว และ ๒) นักท่องเที่ยวที่เดินทางด้วยตนเอง กรณีนักท่องเที่ยวที่เดินทาง มากับบริษัทนำเที่ยว ส่วนใหญ่จะซื้อโปรแกรมนำเที่ยวลักษณะเที่ยวทั่วไทย (Around Thailand) ระยะเวลา ๑๔ วัน ซึ่งเป็นการเดินทางโดยรถบัส เริ่มต้นจากกรุงเทพมหานครปลายทางจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะท่องเที่ยวในจังหวัดต่าง ๆ ตามเส้นทาง เช่น จังหวัดลพบุรี จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย จนถึงจังหวัดเชียงใหม่ และเดินทางกลับประเทศโดยเครื่องบิน ทั้งนี้ การที่บริษัทนำเที่ยวเลือกที่จะพักค้าง ที่จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากโรงแรมในจังหวัดพิษณุโลกมีราคาถูกกว่าโรงแรมในจังหวัดสุโขทัย ซึ่งบริษัท นำเที่ยวได้ทำการสำรองห้องพักล่วงหน้าเป็นจำนวนมาก และจะได้ห้องพักในราคาที่ถูกลง นอกจากนี้ แนวทางในการเจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ (Re - Visit) และเดินทาง ท่องเที่ยวด้วยตนเอง ข้อมูลและสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง ควรได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อม ที่จะเชื่อมโยงให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวของจังหวัดและระหว่างจังหวัด เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยว ที่เดินทางด้วยตนเอง และนักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวซ้ำได้มากขึ้นในอนาคต

๗) อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย กับตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ สามารถเชื่อมโยงกับจังหวัดพิษณุโลกได้ ในประเด็นเกี่ยวกับการทำสงคราม ของพระเจ้าติโลกราชกับพระบรมไตรโลกนาถและเชื่อมโยงถึงวรรณคดีลิลิตยวนพ่าย ซึ่งเป็นเรื่องราว สำคัญที่คนส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบ

๕.๑.๔) จังหวัดอุดรดิตถ์

ปัญหา อุปสรรค

๑) แหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางมรดกโลก การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางสื่อโทรทัศน์และสื่อออนไลน์ รวมถึงการมีผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เป็นผู้นำชมและบรรยายข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยวได้รับทราบจะเป็นประโยชน์ในการสร้างความน่าสนใจและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีความต่อเนื่องกัน

๒) ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มีการปรับปรุงและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น มีการจัดรถรางนำเที่ยว การจัดทำคำบรรยายและอุปกรณ์ให้นักท่องเที่ยวรับฟังผ่านระบบออดิโอ ปัจจุบันเมื่อนักท่องเที่ยวมีจำนวนน้อยลง อุปกรณ์ที่ใช้ในการบรรยายอาจเสียหายหรือใช้งานไม่ได้ ดังนั้นควรดูแลให้อุปกรณ์พร้อมใช้งานได้เสมอ

๓) เมื่อนักท่องเที่ยวมีจำนวนลดลง มัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่บรรยายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวจึงหันไปประกอบอาชีพอื่น และไม่ได้มีการพัฒนาบุคลากรขึ้นมาทดแทน ซึ่งเป็นปัญหาในการพัฒนาให้การท่องเที่ยวทันต่อยุคสมัยปัจจุบัน

๔) ขาดแนวคิดในการนำพลังอำนาจละมุน (Soft Power) มาพัฒนาและดึงดูดนักท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนนักท่องเที่ยวคุณภาพสูง

๕) จังหวัดอุดรดิตถ์เป็นเมืองท่องเที่ยวเมืองรองที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) มีความพยายามในการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์มาโดยตลอด เช่น การให้จังหวัดอุดรดิตถ์เป็นหนึ่งในจังหวัดที่ใช้เป็นสถานที่ในการจัดประชุมเพื่อวางแผนการตลาดในประเทศ ณ เชื้อนสิริกิติ์ และให้สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่มีอยู่ทั่วประเทศ ได้เดินทางไปศึกษาดูงานศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ อย่างไรก็ตาม การประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวอาจไม่สามารถส่งเสริมให้ทุกจังหวัดโดดเด่นขึ้นมาได้ในระยะเวลาพร้อม ๆ กัน โดยจะต้องพิจารณาศักยภาพและความพร้อมของแต่ละพื้นที่ด้วย

๖) ขาดการบูรณะจิตรกรรมฝาผนังในวัดโบราณ โดยอาจมีแนวคิดให้กรมศิลปากรสามารถเข้าไปวาดภาพใหม่ โดยนำภาพเก่ามาศึกษาและบันทึกภาพทุกชั้นตอน ก่อนการบูรณะเพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดในการดำเนินการ

๗) การดำเนินงานด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวของกรมศิลปากรจะต้องใช้ทั้งงบประมาณ ระยะเวลา และบุคลากร การจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งในประเทศไทยให้เกิดความสมบูรณ์ตามความประสงค์นั้น อาจมีปัจจัยหลายส่วนที่ต้องพิจารณา

๘) ประเด็นด้านมัคคุเทศก์น้อย ที่ผ่านมามีจุดเริ่มต้นจากเยาวชนที่มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ทำหน้าที่นำชมและบรรยายเรื่องราวให้นักท่องเที่ยวรับฟัง และดำเนินการในหลายพื้นที่ แต่ปัจจุบันพบว่าทำให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของมัคคุเทศก์น้อย ข้อมูลบางส่วนอาจไม่สมบูรณ์ ซึ่งหากจะพัฒนาให้มีมัคคุเทศก์น้อย อาจดำเนินการได้เพียงบางพื้นที่เท่านั้น

๙) ประเด็นการสร้างทำอากาศยาน ที่ผ่านมากกระทรวงคมนาคมจะพิจารณาจากความต้องการของผู้ใช้บริการ เนื่องจากการก่อสร้างทำอากาศยานต้องใช้งบประมาณและพื้นที่ในการก่อสร้างเป็นจำนวนมาก แต่แนวคิดในการสร้างทำอากาศยาน เพื่อคาดหวังว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น แนวคิดดังกล่าวอาจมีความเป็นไปได้น้อย

๑๐) การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเผยแพร่เรื่องราวของสถานที่ท่องเที่ยว ด้วยรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code) ขาดการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและสามารถใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากบางพื้นที่เมื่อทำการสแกนคิวอาร์โค้ดไปแล้วพบว่าไม่สามารถเปิดข้อมูลได้

๑๑) ขาดการนำเสนอการท่องเที่ยวในรูปแบบออนไลน์ เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและต้องการที่จะเดินทางเข้าไปชมสถานที่ท่องเที่ยวจริง

๑๒) แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยังขาดความพร้อม สำหรับผู้ประกอบการนำไปจัดทำเป็นเส้นทางท่องเที่ยว ทั้งนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ควรเข้ามามีส่วนร่วมและกระตุ้นการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตรดิตถ์และเมืองรองอื่น ๆ เพิ่มขึ้น

ข้อคิดเห็นของคณะกรรมการ

๑) จังหวัดอุดรดิตรดิตถ์มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียง แต่ยังคงขาดผู้ให้ข้อมูลในการนำชมสถานที่ท่องเที่ยว ถึงแม้จะมีมัคคุเทศก์น้อยในพื้นที่ แต่ก็ไม่สามารถจะให้ข้อมูลที่แน่ชัดและถูกต้อง เพราะฉะนั้นมัคคุเทศก์หรือผู้นำชมท้องถิ่นควรรหาความรู้เพิ่มเติม ขอให้พัฒนามัคคุเทศก์ในพื้นที่ โดยอาจขอรับความร่วมมือจากอาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตรดิตถ์ เพื่อบูรณาการการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวเกิดเป็นรูปธรรม

๒) เสนอให้กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม จัดทำป้ายอธิบายสถานที่ท่องเที่ยว เช่น หากจะเข้าชมจิตรกรรมฝาผนังที่วัดโบราณจะมีเรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวกับอะไร เพื่ออำนวยความสะดวกด้านข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยวที่ปัจจุบันนิยมเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง

๓) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการธุรกิจภายในพื้นที่ได้รับมาตรฐานทางการท่องเที่ยว เช่น มาตรฐาน SHA ซึ่งเป็นมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัยเพื่อนักท่องเที่ยว

๔) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการส่งเสริมสินค้าและบริการที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว เช่น สวนทุเรียนพันธุ์หลง - หลินลับแล ของจังหวัดอุดรดิตรดิตถ์

๕) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และอุทยานประวัติศาสตร์ ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น กิจกรรมตักหินน้ำพี้ของแหล่งท่องเที่ยวบ่อเหล็กน้ำพี้ จังหวัดอุดรดิตรดิตถ์ รวมถึงการจัดงานประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ และในกรณีของช่วง Low Season ควรมีการจัดกิจกรรมเสริมเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

๖) กรมศิลปากร ควรเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาในการพัฒนาหรือบูรณะแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว อาทิ กรณีการบูรณะผนังวัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง จังหวัดอุดรดิตรดิตถ์

๗) จังหวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการส่งเสริมทางเศรษฐกิจ ควรส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ผู้ประกอบการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็นสมาคม หรือชมรม เพื่อให้สามารถสร้างรายได้เพิ่ม และมีบทบาทในการร่วมพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมากขึ้น อาทิ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจสวนทุเรียน พันธุ์หลง - หลินลับแล จังหวัดอุดรดิตรดิตถ์

๘) เครื่องมือในการสื่อสารด้านการท่องเที่ยว คือ การสื่อสารทุกรูปแบบ ทั้งรูปแบบ ภาพยนตร์วีดิทัศน์เสมือนจริง ภาพถ่าย ภาพวาด ส่วนสถาปัตยกรรม ศิลปกรรมการแสดง ซึ่งจังหวัด อุตรดิตถ์เป็นตัวอย่างเมืองแห่งการเชื่อมโยงอัตลักษณ์วัฒนธรรมมรดกโลกสุโขทัย หลวงพระบาง ส่วนการจะเชื่อมโยงไปจังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดพะเยา ได้มีความพยายาม ในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายและดึงดูดนักท่องเที่ยว และจะเกิด ประโยชน์ต่อเศรษฐกิจโดยรวม

๕.๑.๕) จังหวัดเพชรบูรณ์

ปัญหา อุปสรรค

๑) ปัญหาด้านการท่องเที่ยวที่ยังไม่เกิดการกระจายรายได้ไปยังจังหวัดอื่นที่ใกล้เคียง กับเมืองมรดกโลก ประเด็นปัญหาหนึ่ง คือ การขนส่งสาธารณะที่มีอยู่ในพื้นที่ยังไม่สามารถรองรับ นักท่องเที่ยว หากสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ จะเกิดการกระตุ้นการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยว ที่ไม่มีรถยนต์ส่วนตัวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น

๒) ขาดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy) หากสามารถดำเนินการได้จะเป็นการสร้างอุปสงค์ให้กับพื้นที่ท่องเที่ยว เนื่องจากจังหวัด เพชรบูรณ์มีอาหารที่โดดเด่นที่ไม่สามารถหารับประทานได้จากแหล่งอื่น

๓) ไม่มีประกาศข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับการกำหนดน้ำหนักของรถบรรทุก การห้ามเครื่องจักรต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นล้อเหล็กขึ้น - ลงบนถนนลาดยางหรือคอนกรีต ในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีเทพ เนื่องจากน้ำหนักของรถบรรทุกที่ใช้ถนน สาธารณะที่ตัดผ่านอุทยานประวัติศาสตร์ อาจส่งผลให้โบราณสถานเกิดความชำรุดเสียหายได้

๔) ไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการห้ามไม่ให้มีการสร้างแท่นจุดเจาะน้ำมัน บริเวณใกล้เคียง โบราณสถานเขาค้างนอก อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อโบราณสถาน เขาค้างนอก

ข้อคิดเห็นของคณะกรรมการ

๑) อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ควรมีการพิจารณาเตรียมแผนการรองรับภายหลัง การประกาศขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก ในช่วงเดือนกันยายน ๒๕๖๖ เนื่องจากอาจมี จำนวนนักท่องเที่ยวที่สนใจเดินทางมาท่องเที่ยวที่อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพเพิ่มมากขึ้น

๒) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และอุทยานประวัติศาสตร์ ควรมีการบูรณาการ ในการร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกับหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน ระดับจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ทั้งนี้ ควรนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดมาบรรจุในแผนพัฒนา เพื่อให้มีความชัดเจนในการขับเคลื่อนงบประมาณและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาจังหวัด

๓) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และอุทยานประวัติศาสตร์ ควรมีการสร้างสินค้า (Product) เพื่อให้สามารถมีรายได้ทางอื่นนอกเหนือจากการจัดเก็บค่าเข้าชมเพียงอย่างเดียว

๕.๒ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการความร่วมมือกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดหรือรายจังหวัด โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- จัดทำข้อมูลในการให้บริการนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้โดยสะดวก สะอาด และมีความปลอดภัย

- สนับสนุนผู้โน้มน้าวทางความคิด (Influencer) ในการร่วมเผยแพร่การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวสู่กลุ่มเป้าหมาย

- สนับสนุนจังหวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม (Event) ต่าง ๆ ทั้งระดับพื้นที่และระดับประเทศ

- จัดทำคำแนะนำเส้นทางท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์แบบหลายภาษา ซึ่งอาจเป็นการร่วมมือกับ YouTuber ในการแชร์ประสบการณ์การเดินทางที่น่าสนใจและนักท่องเที่ยวอาจยังไม่ทราบ

- ควรต้องมีบทบาทนำเข้าไปดูแลรักษาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวและให้คำแนะนำกับหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

- ให้สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- มีบทบาทหลักในการจัดทำ รวบรวม รายละเอียดแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดนั้น ๆ และประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดูแล รักษา และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะโบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนให้คำแนะนำในข้อมูลความสนใจและความประสงค์ รวมถึงเสียงสะท้อนของผู้มาเยือน

- ประสานกับหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ฝ้าระวังก่อนเกิดเหตุ และวางแผนร่วมกับภาคเอกชน อาทิผู้ประกอบการโรงแรม รีสอร์ท ในการจัดทำข้อมูล และให้คำแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดต่อผู้มาเยือน

- จัดทำโมเดลธุรกิจ (Business Model) ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เกี่ยวกับแผนงานการท่องเที่ยวของจังหวัดเป็นรายปี และระบุรายละเอียดที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกเดือน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของพื้นที่และสภาพอากาศ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถวางแผนการเดินทางได้ โดยเฉพาะการนำชมแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ร่วมกับการจัดงาน (Event) ในพื้นที่

๒) ให้กระทรวงมหาดไทย ในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการบำบัดทุกข์บำรุงสุข การสาธารณูปการ การปกครองท้องถิ่น การป้องกันสาธารณภัย การพัฒนาชนบทและชุมชน การส่งเสริมการศึกษา และการประกอบอาชีพ และการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- กำหนดนโยบายให้แต่ละจังหวัดคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวหรือประเภทการท่องเที่ยวที่โดดเด่นของตนเอง วางกลยุทธ์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ให้จังหวัดเป็นหน่วยงานในการบูรณาการสนับสนุนการท่องเที่ยวในจังหวัดตน โดยการเน้นการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การคมนาคมสะดวก สะอาด และมีความปลอดภัย

- จังหวัดจะต้องเป็นแหล่งรวบรวม เผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว เส้นทาง ที่พัก และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้การสื่อสารที่หลากหลายส่งเสริม สนับสนุน และสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในท้องถิ่นในการจัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

- ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนจัดทำสินค้าที่ระลึก และอาหารพื้นถิ่นของชุมชนและท้องถิ่นนั้น ๆ ให้มีคุณภาพ เช่น โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ OTOP นวัตกรรมที่มีอยู่เดิม นำมาปรับปรุงและพัฒนาต่อยอดให้ใช้ประโยชน์และมีความยั่งยืนต่อไป

- จังหวัดประสานกับอุทยานประวัติศาสตร์ ร่วมมือกับสถานศึกษา เช่น โรงเรียนในท้องถิ่นนั้น ๆ สร้างมัคคุเทศก์น้อยและมัคคุเทศก์ท้องถิ่น สำหรับพร้อมเสนอให้บริการแก่นักท่องเที่ยวตามความต้องการ

- ให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด อำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยทางจราจร และมุ่งเน้นความปลอดภัยของที่พักในแหล่งท่องเที่ยว

- ปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวให้สะอาด จัดการกับปัญหาเศษขยะมูลฝอยต่าง ๆ และปรับปรุงอาคารสถานที่ให้รองรับการเข้าถึงของทุกกลุ่มบุคคล เช่น อาคารสิ่งก่อสร้าง อารยสถาปัตยกรรม

- หน่วยงานระดับจังหวัด จัดทำป้ายบอกทาง โดยติดตั้งเพิ่มหรือติดตั้งให้ชัดเจน ในสถานที่ท่องเที่ยวให้สามารถมองเห็นได้ง่าย ไม่อยู่ในจุดอับสายตา เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้เอง เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เห็นว่าป้ายบอกทางน้อยเกินไปทำให้เป็นปัญหากับการเดินทางท่องเที่ยว นอกจากนี้ แผ่นป้ายแสดงสถานที่ท่องเที่ยวอาจจัดทำเป็นลักษณะอินโฟกราฟิก เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึง มีการให้บริการหลายภาษา และมี QR code เข้าไปศึกษาข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติม เช่น แผนที่ เส้นทางรถประจำทางที่ผ่านจุดท่องเที่ยวที่สำคัญ

๓) ให้กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมศิลปากร โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- สนับสนุนงบประมาณในการขุดค้น การบูรณะและการดูแลรักษาสถานที่ ปรับปรุงแหล่งอุทยานให้มีความสะดวก สะอาด และมีความปลอดภัยให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทุกประเภท

- จัดทำข้อมูลข่าวสาร ตำนาน หรือประวัติศาสตร์ เผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ และเว็บไซต์ ที่ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันตลอดเวลา

- ส่งเสริมนักวิชาการอิสระที่เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ และปราชญ์ชาวบ้าน แหล่งสถานศึกษา ระดับโรงเรียน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ งานวิจัย หรือการค้นคว้าเกี่ยวกับแหล่งโบราณสถานนั้น ๆ ทั้งในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

- พิจารณาอนุญาตให้สำนักศิลปากรพื้นที่นั้น ๆ จัดกิจกรรมเพื่อหารายได้บำรุงสถานที่ โดยไม่ต้องนำส่งให้ส่วนกลางทั้งหมด

- ควรพิจารณากิจกรรมร่วมสมัยที่กำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน คือ การท่องเที่ยวพักแรม (Camping) โดยจัดให้มีจุดพักแรม (Camping Ground) โดยศึกษารูปแบบการบริหารจัดการ

ของอุทยานแห่งชาติ ซึ่งจะสามารถสร้างรายได้บำรุงสถานที่ได้ส่วนหนึ่ง เพื่อให้ดึงดูดความสนใจของประชาชนทุกวัยได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ยังเป็นการแบ่งเบาภาระงบประมาณของประเทศ

- การอำนวยความสะดวกกลุ่มผู้สร้างสรรค์เนื้อเรื่อง (Content Creator) และนักท่องเที่ยวทั่วไป ในการถ่ายวิดีโอ ควรปรับปรุงกฎระเบียบให้หน่วยงานสามารถอนุญาตเรื่องการเข้าถึงและถ่ายทำได้สะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

- จัดทำสินค้าที่ระลึก (Souvenir) ที่เป็นเอกลักษณ์และมีความโดดเด่นที่เกี่ยวข้องกับอุทยานประวัติศาสตร์ของแต่ละจังหวัด และร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึกและสินค้าชุมชนอยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจซื้อของที่ระลึกและนำไปประชาสัมพันธ์ต่อไป

- ประสานไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเทพ จัดทำประกาศข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับการกำหนดน้ำหนักของรถบรรทุก การห้ามเครื่องจักรต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นล้อเหล็กขึ้น - ลง บนถนนลาดยางหรือคอนกรีตในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีเทพ เนื่องจากน้ำหนักของรถบรรทุกที่ใช้ถนนสาธารณะที่ตัดผ่านอุทยานประวัติศาสตร์ อาจส่งผลให้โบราณสถานเกิดความชำรุดเสียหายได้ และการประกาศข้อกำหนดเกี่ยวกับการห้ามไม่ให้มีการสร้างแท่นชุดเจาะน้ำมัน ในรัศมี ๑,๐๐๐ เมตร จากอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ โดยให้ปรับตามผังเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อโบราณสถานเขาค้างนอก ทั้งจากความสั่นสะเทือน และจากภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่ต้องสูญเสียไป การลดทอนคุณค่าของโบราณสถาน และยังส่งผลโดยรวมต่อความสวยงามของอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพที่กำลังจะได้รับการเสนอชื่อเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกอีกด้วย (หมายเหตุ : อาจมีหลักเกณฑ์ตามประกาศของคณะกรรมการมรดกโลก)

๔) **ให้กระทรวงคมนาคม** ในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และให้บริการคมนาคมขนส่ง เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ยกกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ตลอดจนความมั่นคงของประเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- อำนวยความสะดวกให้มีรถสาธารณะ รถประจำทาง เชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางอารยธรรม และประวัติศาสตร์

- จัดทำป้ายบอกทางแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของแต่ละจังหวัดให้เห็นได้ชัดเจนเป็นภาษาอังกฤษที่สะกดเหมือนกัน เพื่อให้สื่อสารตรงกับแอปพลิเคชัน Google Maps ที่ต้องปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อแนะนำแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในจังหวัดนั้น ๆ

- อำนวยความสะดวกในการแนะนำเส้นทางท่องเที่ยว และการเดินทางเชื่อมต่อไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการเดินทางน้อยลง และสามารถท่องเที่ยวได้หลายแห่งมากขึ้น

- รวบรวมข้อมูลเส้นทางที่มีบริการการเดินทางสาธารณะให้ครบทั้งหมดทั่วประเทศ ทั้ง ๓ มิติ คือ รถ ราง และเรือ ลงใน Google Transit ใน Google Account ซึ่ง Google จะนำข้อมูลไปใช้ใน Google Map และเฝ้าติดตามปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถใช้ “เส้นทาง (Directions)” เลือกเส้นทางและวิธีการเดินทางด้วย Google Map จากจุดหนึ่งเชื่อมต่อการเดินทางไปยังจุดหมาย (Destination) ด้วยตนเองโดยสะดวก ซึ่งกระทรวงคมนาคมสามารถประสาน

รายละเอียดวิธีการกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และสถาบันการศึกษาที่เคยดำเนินโครงการลักษณะนี้มาแล้ว

๕) **ให้กระทรวงแรงงาน โดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน** เป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการร่วมกับกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สถาบันการศึกษาภาครัฐและเอกชน สมาคมที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและอบรมมัคคุเทศก์ไทยให้มีความพร้อม มีประสบการณ์การนำชม และให้ข้อมูลที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และมีความน่าสนใจ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ และฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้กลุ่มทัวร์ใช้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อรับทราบข้อมูลความเป็นมาของท้องถิ่น และสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่

๖) **ให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย** ในฐานะหน่วยงานหลักรับผิดชอบด้านการตลาด การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประเทศไทยในด้านความงามของธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา และวิวัฒนาการของเทคโนโลยี อันจะเป็นการชักจูงให้มีการเดินทางท่องเที่ยว โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- ดำเนินการประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการตลาดแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานในประเทศไทย โดยเน้นการสื่อสารออนไลน์ให้เห็นถึงความชัดเจนของข้อมูลการเดินทางในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการด้านการสื่อสารของนักท่องเที่ยว รวมทั้งให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกในการเดินทาง และร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและครอบคลุมทุกฤดูกาล อีกทั้ง สื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่มีความสนใจ

- การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ควรใช้การตลาดแบบอาศัยผู้มีชื่อเสียง (Celebrity Marketing) ผู้โน้มน้าวทางความคิด (Influencer) เป็นผู้นำชมแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เป็นที่รู้จัก และมีผู้ติดตามมาเยี่ยมชมมากขึ้น

- ขยายการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มตลาดใหม่ ๆ เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่ม Gen X กลุ่ม Gen Y และกลุ่ม Gen Z ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ รวมถึงชาวต่างชาติที่ทำงานในประเทศไทย (Expat)

๗) **ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยกองบัญชาการตำรวจท่องเที่ยว และสถานีตำรวจภูธรต่าง ๆ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว** จัดการกับปัญหาจราจรในแหล่งท่องเที่ยว และดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว เนื่องจากความไม่ปลอดภัยเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวกังวลใจ และเห็นว่า เป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข และดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

๘) **ให้หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวภาคเอกชน** พิจารณาจัดการท่องเที่ยวเชิงรางวัล (Incentive tour) มาเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์ให้มากขึ้น โดยประสานความร่วมมือกับสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน) และหน่วยงานในพื้นที่

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กรมราชบัณฑิต. *พระราชพงศาวดารกรุงเก่า*. พิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพเจ้าพระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกศลธิดี, ๒๕๑๐.
- กรมศิลปากร. *โบราณวิทยาเมืองอุทอง : ชิลปะทวารวดี ต้นกำเนิดพุทธศิลป์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๒.
- กรมศิลปากร. *คำบรรยายยลัมมนาโบราณคดีสมัยสุโขทัย พ.ศ.๒๕๐๓*. พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพร, ๒๕๐๗.
- คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยฯ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. **ประชุมศิลาจารึก** คณะอนุกรรมการรวบรวมประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย. *ประวัติศาสตร์สุโขทัยภาค ๑*. พระนคร : บริษัทไทยบริการจำกัด, ๒๕๔๘.
- ตรี อมาตยกุล. *นำเที่ยวสุโขทัย*. พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๔๘.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. *อยุธยา: ประวัติศาสตร์และการเมือง*. พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๘.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. *อยุธยา Discovering Ayutthaya*. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๘.
- ธิดา สาระยา. *ศรีเทพคือศรีจนาครัฐโบราณในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : กำเนิดและพัฒนาการ*, สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, ๒๕๓๗.
- ธิดา สาระยา. *ข้อสังเกตเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของเมืองศรีเทพรัฐโบราณในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : กำเนิดและพัฒนาการ*, สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, ๒๕๓๗.
- นลินี เหมนิธิ. *นำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์*. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๑๔.
- นิโกลาส์ แชรแอส. *ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม*. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, ๒๕๕๐.
- นิติพันธ์ ศิริทรัพย์. *พระพิมพ์สมัยทวารวดีที่นครปฐม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ ภาควิชาโบราณคดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๔.
- บุญครอง คันธฐากูร. *สุพรรณบุรี: ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และวัฒนธรรมท้องถิ่น*. สุพรรณบุรี : สภาวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๕๔๐.
- บุญชนะ ทองแสน. *ประเพณีพิธีกรรมและนิทานปรัมปรา : สิ่งสะท้อนถึงระบบความเชื่อในปัจจุบันของชาวบ้าน ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์*, สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (มานุษยวิทยา), คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๗
- ปิติชัย พงษ์วานิชอนันต์. *สุพรรณบุรี*. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๔๓.

พระครูศรีปัญญาภิกรม. *สี่พระพุทธรูปจากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา*. พิมพ์ครั้งที่ ๒,
นครปฐม : สาละพิมพ์การ, ๒๕๕๘.

พระมหาอดิศร ธีรสีโล. *ประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.

พระยาโบราณราชธานินทร์. *ตำนานกรุงเก่า : อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายพิน
สุพรรณสาร ๓๐ ตุลาคม ๒๕๐๓*. อ้างใน พระครูศรีปัญญาภิกรม. *สี่พระพุทธรูปจากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา*. พิมพ์ครั้งที่ ๒, นครปฐม: สาละพิมพ์การ, ๒๕๖๐.

พิเศษ เจียจันทรพงษ์. *การเมืองในประวัติศาสตร์ยุคสุโขทัย-อยุธยา พระมหาธรรมราชา กษัตริย์ราช
กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๕๓.*

เพ็ญพรรณ ดำรงศิริ, การศึกษาศิลปประติมากรรมศรีเทพ เอกสารการศึกษาสำรวจและวิจัย เล่ม ๑,
โครงการอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ กองโบราณคดี กรมศิลปากร , ๒๕๒๙

มานิต วัลลิโกดม. *เมืองอุทอง ใน โบราณวิทยาเรื่องเมืองอุทอง*. พระนคร: โรงพิมพ์ศิวพร, ๒๕๐๙.
มองซิเออร์ เดอ ลาลูแบร์. *จดหมายเหตุลา ลูแบร์ ราชอาณาจักรสยาม*. แปลโดย สันต์ ท.โกมลบุตร,
นนทบุรี : สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, ๒๕๕๗.

วารุณี โอสธารมย์. *เมืองสุพรรณ บนเส้นทางเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ พุทธศตวรรษที่ ๘
-ต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๕*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.

วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ. *ประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สารคดี, ๒๕๖๐.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. *คู่มือการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย*. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ไทยจะเรียนจะสอนกันอย่างไร. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๓.

วิชัน ต้นกิตติกร. *ชุมชนก่อนเมืองศรีเทพเอกสารโบราณคดีหมายเลข ๑๙/๒๕๓๔*, กองโบราณคดี กรม
ศิลปากร, ๒๕๓๔.

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. *ศิลปะทวารวดี : วัฒนธรรมพุทธศาสนายุคแรกเริ่มในดินแดนไทย*.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, ๒๕๔๗.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. *สุวรรณภูมิต้นกระแสประวัติศาสตร์ไทย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๙.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ. *รายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี ๒๕๖๔*.

กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์, ๒๕๖๔.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ. *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐)*
(ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์, ๒๕๖๖.

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๒ สุพรรณบุรี. *โบราณคดีและประวัติศาสตร์
เมืองสุพรรณบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๒ สุพรรณบุรี,
๒๕๔๒.

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, ๒๕๖๒.

เสนอ นิลเดช. *วิชาพื้นฐานอารยธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๖.

เอกสารการบรรยายและรายงานที่นำเสนอในการประชุม

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, “แนวคิดในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ :

การประชุมคณะกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา.” ครั้งที่ ๔๑/๒๕๖๕ ณ อาคารรัฐสภา, วันจันทร์ที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

กุสุมาวดี กรองทอง. “การท่องเที่ยวเชิงความรู้ โดยนำเกร็ดประวัติศาสตร์ศาสตร์ในยุคทวารวดีสืบต่อถึง ราชวงศ์สุพรรณภูมิพระร่วง สุโขทัย และอยุธยา มาเชื่อมโยงต่อกัน : การประชุมคณะกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา.” ครั้งที่ ๔๓/๒๕๖๕ ณ อาคารรัฐสภา, วันอังคารที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๕.

กัณฑ์เมษฐ์ รัตนนุภาพพจน์. “เส้นทางอารยธรรมดินแดนภายในจากอุทงถึงศรีเทพ : การประชุมคณะกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา.” ครั้งที่ ๑๗/๒๕๖๕ ณ อาคารรัฐสภา, วันจันทร์ที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖

ปฏิรูป สายสินธุ์. “สรุปแนวคิดการท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยประวัติศาสตร์ : การประชุมคณะกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา.” ครั้งที่ ๔๓/๒๕๖๕ ณ อาคารรัฐสภา, วันอังคารที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๕.

วิทวัส ลากชุมศรี. “สุพรรณภูมิ – สุโขทัย เส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวแบบ EDUTAINMENT : การประชุมคณะกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา.” ครั้งที่ ๑๗/๒๕๖๕ ณ อาคารรัฐสภา, วันจันทร์ที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

วศิน ปัญญาวุฒระกุล. “แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ : การประชุมคณะกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา.” ครั้งที่ ๔๓/๒๕๖๕ ณ อาคารรัฐสภา, วันอังคารที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๕.

สำนักงานพื้นที่พิเศษ ๗ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). “ข้อมูลแหล่งโบราณสถานเชิงประวัติศาสตร์ระหว่างยุคสุโขทัย และยุคสุพรรณภูมิ : การประชุมคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัด การปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา, ครั้งที่ ๔๑/๒๕๖๕ ณ อาคารรัฐสภา, วันจันทร์ที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทอง. “เอกสารประกอบการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เกี่ยวกับประเด็น การท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยประวัติศาสตร์ และความเชื่อมโยงยุคสมัยทวารวดี.”

ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทอง, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๖.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุพรรณบุรี. “การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เกี่ยวกับ ประเด็นการท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยประวัติศาสตร์ และความเชื่อมโยงยุคสมัยทวารวดี,”

ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทอง, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี. “การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เกี่ยวกับประเด็น การท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยประวัติศาสตร์ และความเชื่อมโยงยุคสมัยทวารวดี,”

ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทองวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๖.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี. “การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เกี่ยวกับ

ประเด็นการท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัยประวัติศาสตร์ และความเชื่อมโยงยุคสมัยทวารวดี,”

ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทอง, วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๖.

จังหวัดสุพรรณบุรี. “การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เกี่ยวกับประเด็นการท่องเที่ยวเชื่อมโยงยุคสมัย ประวัติศาสตร์ และความเชื่อมโยงยุคสมัยทวารวดี,” ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทอง,

วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สำนักงานพื้นที่พิเศษ ๔ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(องค์การมหาชน). “ข้อมูลแหล่งโบราณสถานเชิงประวัติศาสตร์ระหว่างยุคสุโขทัย

และยุคสุพรรณภูมิ ประวัติศาสตร์ทวารวดี เมื่อโบราณอุทอง : การประชุมคณะอนุกรรมการ

ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ

ด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา,” ครั้งที่ ๔๑/๒๕๖๖

ณ อาคารรัฐสภา, วันจันทร์ที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕.

สำนักศิลปากรที่ ๖ สุโขทัย กรมศิลปากร. “บทบาท และหน้าที่ ในการดูแลแหล่งมรดกโลก

ทางวัฒนธรรม และแหล่งโบราณสถาน : การประชุมคณะอนุกรรมการติดตาม

เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำ และดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ

ด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา. ครั้งที่ ๕/๒๕๖๖ ณ อาคารรัฐสภา,

วันจันทร์ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. “การส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์ :

การประชุมคณะกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว

ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา. ครั้งที่ ๕/๒๕๖๖ ณ อาคารรัฐสภา,

วันจันทร์ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุดรดิตถ์, “แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โบราณสถาน

ของจังหวัดอุดรดิตถ์ : การประชุมคณะกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัด

การปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว

ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา,” ครั้งที่ ๕/๒๕๖๖ ณ อาคารรัฐสภา,

วันจันทร์ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดอุดรดิตถ์ และนายกสมาคมสหพันธ์การท่องเที่ยวภาคเหนือ

จังหวัดอุดรดิตถ์. “ข้อเสนอแนะการพัฒนากองเที่ยวจังหวัดอุดรดิตถ์ : การประชุม

คณะกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำ

และดำเนินการ ตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา,”

ครั้งที่ ๕/๒๕๖๖ ณ อาคารรัฐสภา, วันจันทร์ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

วิทยานิพนธ์

ประพล จิตคติ และคณะ. “การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

ของประเทศไทย.” บทความย่อ. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร,

(เมษายน ๒๕๖๔).

สุรศักดิ์ กังขาว และคณะ. “การพัฒนาผังแม่บทบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

พื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร.” บทความย่อ.

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง,

(มีนาคม ๒๕๕๙).

จิราณัฐ โสภาก และคณะ. “ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของประเทศไทย

กรณีศึกษา : อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชรและอุทยาน

ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน.” บทความย่อ.

รายงานฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, (พฤศจิกายน ๒๕๕๔).

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

“จำนวนนักท่องเที่ยวสะสม ๑ มกราคม – ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖.” สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๖, <https://www.thaipost.net/economy-news/419767/>.

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. “เอกสารอ้างอิง จังหวัดสุพรรณบุรี.” สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๖, www.journal.nmc.ac.th, www.silpa.mag.com, www.finearts.go.th.

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. “เอกสารภูมิพอ,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๖, www.travel.trueid.net/www.phumphor.com.

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. “ข้อมูลจังหวัดอูตรดิตถ์” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๖, <http://virtualhistoricalpark.finearts.go.th/index.php/th/>
<https://www.silpa-mag.com/>.

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. “ข้อมูลจังหวัดเพชรบูรณ์” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๖, <https://www.silpa-mag.com/http://virtualhistoricalpark.finearts.go.th/index.php/th/>.

จารุวรรณ ดวงคำจันทร์. “ศรีอโยธยา : อดีตราชธานีสยามประเทศ.” บทความออนไลน์. มุลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์, สืบค้นเมื่อ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐, <http://lek-prapai.org/home/view.php?id=5284>.

Booking.com. “๕ โรงแรมสุพรรณบุรี บรรยากาศดี ใกล้ตัวเมือง.” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖, www.booking.com.

Tripadvisor. “โรงแรมยอดนิยมใน เมืองอูตรดิตถ์” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖ https://th.tripadvisor.com/Hotels-g๒๒๓๘๖๙๘-Uttaradit_City_Uttaradit_Province-Hotels.html.

trip.com. “๑๐ โรงแรมหรูยอดนิยมในสุโขทัย.” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖, <https://th.trip.com/hot/10+โรงแรมหรูยอดนิยมในสุโขทัย>.

trip.com. “โรงแรมที่มีชื่อเสียงในจังหวัดพิษณุโลก.” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖, https://th.tripadvisor.com/Hotels-g303918-Phitsanulok_Phitsanulok_Province-Hotels.html.

TRAVEL.TRUEID. “ประวัติจังหวัดพิษณุโลก ส่องธรรมชาติสวย มรดกล้ำค่า เมืองสองแคว.” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๖, <https://travel.trueid.net/detail/Q4Pwz2p1x5g8>

Wongnai. “๑๕ ร้านอาหารสุพรรณบุรี เจ้าเด็ดเจ้าดังที่นักชิมต้องพิชิต,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖, <https://www.wongnai.com/listings/restaurants-suphanburi>.

Wongnai. “ร้านอาหารพิษณุโลก รสเด็ดเมืองสองแคว มาแล้วต้องแวะ อัปเดต ๒๐๒๓.” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖, <https://www.wongnai.com/listings/recommended-phitsanulok-restaurants?ref=ct>.

Wongnai. “๒๐ ร้านอาหารสุโขทัย ถูกใจสายกิน คนพื้นที่อยากบอกต่อ.” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖, <https://www.wongnai.com/listings/sukhothai-restaurants?ref=ct>.

Wongnai. “ร้านอาหารในอุดรดิตต์ ร้านไม่ลับเมืองลับแล ไม่ลองไม่ได้แล้ว” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖, <https://www.wongnai.com/listings/restaurants-uttaradit?ref=ct>.

Wongnai, “ร้านอาหารเพชรบูรณ์ บรรยากาศดี สไตล์ธรรมชาติ” สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖, <https://www.wongnai.com/listings/phetchabun-mountain-view-restaurants?ref=ct>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แผนที่ท่องเที่ยวและบทความการท่องเที่ยว จังหวัดอุดรธานี

สารบัญ

หัวข้อ	หน้า
๑. แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดอุตรดิตถ์ทุกอำเภอ	๑๖๓
- แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๖๔
- แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๖๔
- แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๖๕
- แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๖๕
- แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๖๖
- แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๖๖
- แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๖๗
- แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๖๗
- แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์	๑๖๘
๒. อุตรดิตถ์ เมืองแห่งคุณภาพชีวิต ผลผลิตปลอดภัย สืบสานวัฒนธรรมไทย รักษาไว้ยั่งยืน	๑๖๙
๓. ยุคที่ทางรถไฟและรถยนต์ถึงเมืองอุตรดิตถ์	๑๗๑
๔. เมืองเก่าสวางคบุรี วัดพระฝางสวางคบุรีมุนีนาถ	๑๗๓
๕. เมืองโบราณทุ่งยั้ง วัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง	๑๗๔
๖. หنونพระแล เวียงเจ้าเงาะ	๑๗๘
๗. โบราณสถานวัดพระแท่นศิลาอาสน์ บนนยอดเขาทอง	๑๗๙
๘. วัดพระยืนพุทธบาทยุคล	๑๘๐
๙. วัดพระนอนพุทธไสยาสน์	๑๘๐
๑๐. อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าฮ่ามกุมาร ม่อนอารักษ์	๑๘๑
๑๑. ฝ่ายหลวง	๑๘๑
๑๒. วัดเจติยคีรีวิหาร (วัดป่าแก้ว)	๑๘๒
๑๓. วัดดอนสัก และวัดทองลับแล	๑๘๒
๑๔. ม่อนจำศีล	๑๘๓
๑๕. อนุสาวรีย์พระศรีพนมมาศ	๑๘๔
๑๖. ชุมประตุมืองลับแล	๑๘๔
๑๗. พิพิธภัณฑสถานเมืองลับแล	๑๘๕
๑๘. พระราชกรณียกิจ พระราชวินิจฉัย พระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕	๑๘๕
๑๙. การพัฒนาอำเภออุตรดิตถ์ เป็นจังหวัดอุตรดิตถ์ และภาวะสงครามโลกครั้งที่ ๒	๑๘๙
๒๐. การพัฒนาอาชีพและส่งเสริมรายได้ของประชาชน (Soft Power of Uttaradit)	๑๘๙
๒๑. การพัฒนาการท่องเที่ยว เมืองลับแล เมืองมหัศจรรย์ของผลไม้ เมืองงาม ๓ วัฒนธรรม และการพัฒนาพื้นที่บ้านเกิดพระยาพิชัยดาบหัก	๑๙๐

แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดอุตรดิตถ์ทุกอำเภอ

จัดทำโดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สำนักงานแพร่ (รับผิดชอบพื้นที่จังหวัดแพร่ และจังหวัดอุตรดิตถ์)

ได้นำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอุตรดิตถ์ได้อย่างน่าสนใจ

หมายเลขโทรศัพท์ที่สำคัญ หรือใช้ติดต่อในกรณีฉุกเฉิน Important Telephone Numbers

สถานีตำรวจภูธรอุตรดิตถ์	055 409 900
ตำรวจท่องเที่ยวอุตรดิตถ์	055 322 645, 1155
โทร. ด่วนพิเศษ	055 832 938
สถานีรถไฟอุตรดิตถ์	055 414 218
สถานีขนส่งผู้โดยสาร	055 403 840
กรมการพาณิชย์จังหวัดอุตรดิตถ์	055 479 998
กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ	055 412 739
ศูนย์ราชการ	083 238 8468, 096 952 8359
สำนักงานประชาสัมพันธ์	098 481 3469
ศูนย์สุขภาพ	091 300 9990, 054 308 9426
โทรสาร, สำนักงานแพร่ (แพร่) - อุตรดิตถ์	055 521 127

สัญลักษณ์

- โรงแรม
- ร้านอาหาร Cafe
- Cafe นานี้
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

เมืองไทย สุขทุกที่ ทั่วทุกสไตล์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
ททท. สำนักงานแพร่ (แพร่-อุตรดิตถ์)
โทร. 054 521127

TAT PHRAE TAT PHRAE TAT PHRAE

แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี

อำเภอตรอน 3

TRON DISTRICT
(ห่างจาก อ.เมือง 20 กม.)

ประเพณีไหลแพไฟ
(The festival of the Illuminated Boat Procession)
ประเพณีไหลแพไฟเฉลิมพระเกียรติ และพิธีขอคุณที่พันธุอุทยาน และสายน้ำจันทน์ในวันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปี

ประเพณีตักบาตรหาบจันทน์
(Hap Chang Hun Tradition)

ประเพณีโบราณสืบทอดมาจากรบพรุขล่าวีรภัยพยุหะฐานมาจากนครเวียงจันทน์ สันนิษฐานตั้งแต่วิกาลที่ 3 ในยามเช้า เมื่อพระออกบิณฑบาต ชาวบ้านจะตักบาตรด้วยข้าวสวยหรือข้าวเหนียวเท่านั้น ส่วนอาหารหวานและผลไม้ จะจัดเรียงอย่างสวยงาม แล้วนำสำรับไปใส่สาหร่ายที่ทำจากหวายสอดด้วยไม้คาน แล้วหาบไปถวายพระที่วัด ซึ่งคำว่าจันทน์ หมายถึง ถัดอาหารของพระนั่นเอง

โฮมสเตย์หาดสองแคว
(Hat Song Khwae Homestay)

อีกหนึ่งประสบการณ์พักผ่อนแบบสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนลาวเวียง โดยแท้จริงพร้อมทำกิจกรรมเรียนรู้ และชิมอาหารพื้นบ้านอร่อยๆ ที่ห้ามพลาด เช่น อั่วบักเด้ (พริกยัดไส้หมูสับปรุงรส) กว่า 10 หลัง ที่ผ่านการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ สบถามข้อมูล องค์การบริหารส่วนตำบลหาดสองแคว โทร. 055 496098

วัดหาดสองแคว
(Wat Hat Song Khwae)
สร้างขึ้น พ.ศ.2352 ที่ชื่อวัด ตามนามบ้าน เพราะเป็นจุดที่แม่น้ำสองสายมาบรรจบกัน คือแม่น้ำน่าน และแม่น้ำคองครอน เป็นอีกจุดที่สามารถชมแม่น้ำสองสีได้ และทุกเดือน ธันวาคม จะมีประเพณีไหลแพไฟ เป็นงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่ของอำเภอ ตรอน โดยชุมชนแพไฟที่เข้าร่วมประกวดในแต่ละชุมชน จะไหลมาตามเส้นทางบริเวณด้านหลังวัดแห่งนี้

วัดบ้านแก่งใต้
(Wat Ban Kaeng Tai)
ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสร้างเมื่อใด แต่มีหลักฐานว่าพระยาพิชัยมดีกรมยกกับครูเที่ยง คุมรวคนแรกที่วัดแห่งนี้ องค์พระประธานในวิหารเชื่อว่าคือ "หลวงพ่อเพชร" ภายหลังจากที่ทำการบูรณะพบเห็นโบสถ์พระพุทธรูปอีกองค์ใล่ลือออกมา กลางพระอุระ จึงเป็นที่มาของ "พระออกแดง"

แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรธานี

อำเภอท่าปลา 4

THA PLA DISTRICT
(ห่างจาก อ.เมือง 40 กม.)

ประเพณีไหลแพไฟ
ประเพณีไหลแพไฟเฉลิมพระเกียรติ และพิธีขอคุณที่พันธุอุทยาน และสายน้ำจันทน์ในวันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปี

บ้านท่าเรือ
(Ban Tha Ruea)
เป็นชุมชนเก่าแก่อ่อนสร้างเขื่อน ประกอบด้วยอาหารประมงท่าปลา ปัจจุบันกลายเป็นที่พัก แพอาหารกระชายเลือกปลา แพท่องเที่ยว จนเกิดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวแบบครบวงจร สำหรับปลาที่มีรสชาติอร่อย มีชื่อว่า ปลาตะโกก

สกายวอล์คห้วยน้ำรี
โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำรี
(Huai Nam Ree Reservoir)
ตั้งอยู่ บ้านกัวเคียน ต.จรม อ.ท่าปลา "สกายวอล์คห้วยน้ำรี" ความยาว 720 เมตร เป็นสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กโครงสร้างมั่นคงแข็งแรง สามารถชมวิวทิวทัศน์ ชมอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำรี ในมุมสูง รวมถึงชมความงดงามของทะเลหมอกในช่วงหลังฝนตกใหม่ๆ และช่วงฤดูหนาว เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ออกกำลังกายแห่งใหม่ของอุดรธานี

เขื่อนสิริกิติ์
(Sirikit Dam)
เป็นเขื่อนดินที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เกือบกั้นเป็นอันทั่ว 3 รจากเขื่อนศรีนครินทร์ และเขื่อนภูมิพล มีความสำคัญในการผลิตกระแสไฟฟ้า การชลประทาน การประมง และบรรเทาปัญหาภัยแล้งภายในเขื่อน มีบ้านพัก ร้านอาหาร จุดชมวิวสันเขื่อนสะพานแขวนเฉลิมพระเกียรติจักรวรรดิเนปาล และสนามกอล์ฟมาตรฐาน 18 หลุม

เขื่อนดินช่องเขาขาด
(Chong Khao Khat Dam)
ความยาว 5.3 กม. สร้างปิดกั้นช่องเขา 8 แห่ง บนสันเขื่อนมีถนนทอดยาวไปสู่ท่าเทียบเรือท่าปลาที่บ้านเส้นทางหนึ่ง และมีศาลาชมวิว ร้านอาหาร แพพักผ่อน รองรับนักท่องเที่ยว

ประเพณีแช่ดิน
"จัดช่วงออกพรรษา ทำบุญให้โปรดที่ตาย ตามความเชื่อบุญ-บาป ของพระพุทธศาสนา"

ภูผาพ้อ
(Phu Phaya Por)
เป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติลำน้ำน่าน เป็นยอดเขาจุดแบ่งเขตแดนระหว่าง แพร่ กับอุดรธานี มีความสูง 1,350 เมตร จากระดับทะเล บนเส้นทางสายเชิงทอง-กัวเคียน เป็นจุดชมทัศนียภาพที่สวยงามบริเวณดังกล่าวมี "ศาลพญาพ้อ" ให้กราบไหว้สักการะ

แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์

อำเภอทองแสนขัน 5
 THONG SAEN KHAN DISTRICT
 (ห่างจาก อ.เมือง 38 กม.)

ไร่องุ่นคานาอัน (Kamaan Vineyards)
 ตั้งอยู่หมู่ 6 บ้านน้ำทิพย์ ตำบลน้ำทิพย์ พื้นที่กว่า 20 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกองุ่นสายพันธุ์ต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวได้เก็บเกี่ยวด้วยตัวเอง อีกทั้งจำหน่ายอาหาร กาแฟ เบเกอรี่ และของที่ระลึก เป็นจุดแวะพักที่ครบพร้อมสะดวกสบาย

บ้านน้ำทิพย์
 ตั้งอยู่หมู่ 9 บ้านน้ำทิพย์ ตำบลน้ำทิพย์ เป็นอาคารพิพิธภัณฑ์แต่ละโซนจัดแสดงหุ่นจำลองการนำเหล็กน้ำพี้ทำเป็นศาสตราวุธในแต่ละขั้นตอน บริเวณเดียวกัน มีบ่อเหล็กน้ำพี้ 2 บ่อ ได้แก่ บ่อพระแสง-บ่อพระขรรค์ ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวได้มีกิจกรรมตกแร่เหล็กน้ำพี้ด้วยตัวเอง และยังมีร้านจำหน่ายเครื่องประดับที่ระลึกจากเหล็กน้ำพี้ มีร้านอาหาร เครื่องดื่ม เปิดเช้าชมฟรีทุกวัน

วัดน้ำพี้
 วัดน้ำพี้

วัดพลอยสังฆวรนิรันดร์ (Ploy Sangwon Nirand)
 "วัดพลอยสังฆวรนิรันดร์" เป็นวัดสาขาหนึ่งของวัดนาหลวง (อภิญญาเทสิตธรรม) ตั้งอยู่หมู่ 5 บ้านนาปลิวแสง ตำบลปากคำ อำเภอทองแสนขัน ซึ่งเป็นวัดที่มีศิลปะวัตถุสวยงามแห่งหนึ่งในจังหวัดอุตรดิตถ์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมะ อยู่ท่ามกลางธรรมชาติอันสวยงามของอำเภอทองแสนขัน

อ.น้ำปาด
 แกงผักหวาน
 แกงเลียงหัด

อ.น้ำปาด
 บ่อแร่ทอง

อ.ตรอน
 สบองอั้งรี-สิริก
 บ่อแร่ทอง

อ.พิชัย
 แร่เหล็กน้ำพี้

ประตูลือसान
 ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเหล็กน้ำพี้

วัดพลอยสังฆวรนิรันดร์ (Ploy Sangwon Nirand)
 092 392 2104

แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

อำเภอพิชัย 6
 PHICHAI DISTRICT
 (ห่างจาก อ.เมือง 45 กม.)

วัดน้ำพระธาตุ (Wat Na Phra Phat)
 ประดิษฐานหลวงองค์โต พระพุทธรูปปสัมภววิชัย หน้าตักกว้าง 6 เมตร สูง 8.50 เมตร อยู่ในวิหารปราสาทจัตุรมุข เป็นที่เคารพสักการะของคนอ.พิชัย

วัดหน้าพระธาตุ (Wat Na Phra Phat)
 ตั้งอยู่ ค.ห้วยคาศิงปลุกสร้างบนพื้นที่กว่า 300 ไร่ ประกอบด้วย ตัวเรือนบ้านพักอนุสาวรีย์พระยาพิชัยประชานันท์อย่างสง่างาม พระปรารักษ์ โดยจังหวัดอุตรดิตถ์ ได้จัดพิธีอัญเชิญเจ้าอัฐิของพระยาพิชัยดาบหักกลับบ้านเกิด จากเจดีย์ที่วัดราชคฤห์วรวิหารแขวงบางยี่เรือ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ไปประดิษฐานในปราสาท (สถูป) ณ บริเวณอนุสรณ์สถานบ้านเกิดพระยาพิชัยดาบหักระหว่างวันที่ 11 กรกฎาคม 2562 ที่ผ่านมา

บ้านเกิดพระยาพิชัย (Museum Phraya Phichai Dap Hak's Birthplace)

อ.ตรอน
 สะพานปรมิตร

อ.พิชัย
 เมล่อนลาเต้
 ไอศกรีมกลิ่นนา
 หนุตุ่นเขาสันครุฑ
 แกงหอยขม

อ.รัตนโกสินทร์
 กำแพงเมืองพิชัย

อ.รัตนโกสินทร์
 บ้านเกิดท่านพ่อพระยาพิชัยดาบหัก

อ.รัตนโกสินทร์
 ศาลท่านพ่อพระยาพิชัยดาบหัก

อ.รัตนโกสินทร์
 เสาหินโตมา

อ.รัตนโกสินทร์
 เด็กมะพร้าวอ่อน

อ.รัตนโกสินทร์
 โสกรอกข้าวพิชัย

อ.รัตนโกสินทร์
 อ.รัตนโกสินทร์

อ.รัตนโกสินทร์
 อ.รัตนโกสินทร์

แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์

อำเภอน้ำปาด 7

NAM PAD DISTRICT
(ห่างจาก อ.เมือง 72 กม.)

อ.ท่าปลา

สับปะรด บ้านห้วยมุ่น (Ban Huai Mun)
เป็นหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกสับปะรดคุณภาพ รสชาติสับปะรดห้วยมุ่น จะหวาน หอม ฉ่ำ ออกผลผลิตช่วงเดือน พฤษภาคม

อุทยานสิริกิติ์ 1,500 ปี

อ.ทองแสนขัน

อุทยานแห่งชาติต้นสักใหญ่ (Ton Sak Yai National Park)
ตั้งอยู่หมู่ 3 ตำบลน้ำโคก มีพื้นที่กว่า 300,000 ไร่ มีต้นสักใหญ่ที่สุดในโลกอายุกว่า 1,500 ปี ค้นพบเมื่อ 2470 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ พระราชทานนามว่า "มหาลัก" ภายในจัดแสดงเรื่องราวไม้สัก มีเส้นทางเดินชมธรรมชาติเป็นที่พักผ่อน รมรื่น ติดต่อบริเวณ โทร. 055 479 752, 064 0830 886

น้ำตกคลองลาน

วังภูเขื่อนวนานา
พระอุโบสถสร้างด้วยไม้สัก ฝั่งพระประธาน พระพุทธชินราช และสักจากไม้

ทุ่งปอเทืองน้ำหาด บนถนนเส้น 1339
จากอำเภอน้ำปาดมุ่งหน้าสู่นาขั้นบันไดจังหวัดน่าน จุดนี้ ก่อเลี้ยงป่าไร่ไร่ข้าวไร่ประมาณ 20 กิโลเมตร จากตัวอำเภอน้ำปาดประมาณ 40 กิโลเมตร

อ.ปากท่า

อ.บ้านโคก

อุทยานสิริกิติ์เจ้าพ่อพญาป่าด (Phaya pad Monument)
ตั้งอยู่หน้าวัดการอำเภอน้ำปาด เป็นผู้สร้างบ้านเมืองน้ำปาด ตัวทำนามมาจากปราสาทเวียงจันทน์ ย้ายมาตั้งตรง ปากฐานนี้ ทุกเดือนมีนาคม มีการจัดงานบวงสรวง เจ้าพ่อพญาป่าด เพื่อแสดงถึงความเคารพ

อ.นาแห้ว

ประเพณีสืบสารทไฟโรตอง (รับออกพรรษา) บริเวณมโนโคกพญาผาด วัดภูเขื่อนวนานา

ภูเมียง 8 เนิน 4 ฉา

ภูเมียง (Phu Miang)

อ.บ้านโคก

กุสุยดาว (Phu Soi Dao)
เป็นเทือกเขาสูงเป็นอันดับ 4 ของประเทศ เส้นทางการเดินป่าขึ้นเขาสูงชันระยะทาง 6.5 กม. บนความสูง 1,633 เมตร จากระดับน้ำทะเล มาทิศยอดกุสุยดาว น้ำตกกุสุยดาวรวมถึง เนินหลักๆ 5 เนิน คือ เนินสังฤคค์ เนินปราบเซียน เนินป่าก่อ เนินเสือโคร่ง และเนินมรณะ แล้วแวะพักชมทุ่งดอกหงอนนาคออกดอกสีม่วงสวยๆ บริเวณลานสนกุสุยดาว ติดต่อบริเวณ โทร. 055 436 793, 095 629 9528

แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์

อำเภอปากท่า 8

FAK THA DISTRICT
(ห่างจาก อ.เมือง 113 กม.)

งานบุญปราสาทข้าว วัดท่าสลัก (Bun Pha Sat Kao Festival)
งานประเพณีดั้งเดิมของชาวบ้าน อ.ปากท่า เดิมสืบทอดเกี่ยวกับข้าวเสรีง จะนำข้าวเปลือกไถกระสอบมาถวายวัด แต่ปัจจุบันเปลี่ยนรูปแบบ โดยนำรวงข้าวมาทำบุญคนละ 5-10 ก้า ตามกำลังศรัทธา พร้อมช่วยกัน ประดับตกแต่งตัวปราสาทให้เกิดความสวยงามตระการตา ก่อนนำมาถวายวัด

งานประเพณี "งานมะขามหวานและงานของดีอำเภอบ้านน้ำปาด"
จัดในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ของทุกปี

จุดขึ้นรถโดยสารประจำทาง บริเวณตลาดปากท่า

ตลาดสดปากท่า

แกงฮารวก

สลบเย็นบ้าน

ข้าวเหนียวน้ำยาริษ

ไส้กรอกหมู

งานบุญปราสาทข้าว วัดท่าสลัก

วัดโพธิ์ธาตุ

จุดชมวิวกอธาตุ

อ.น้ำปาด

อ.บ้านโคก

อ.บ้านโคก

อ.บ้านโคก

อ.บ้านโคก

องค์พระเจ้าทันใจ ณ โคกธาตุ (Khok That)
โคกธาตุ จุดเชิดอินทนิมูสุสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยว สามารถมองเห็นทัศนียภาพของตัวอำเภอบ้านน้ำปาดในมุมกว้าง และสามารถกราบไหว้สักการะขอพรจากองค์พระเจ้าทันใจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์สำคัญของชาวปากท่า

แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์

อำเภอบ้านโคก ๙
 BAN KHOK DISTRICT
 (ห่างจาก อ.เมือง 115 กม.)
 มีแนวชายแดนติด สปป. ลาว

รถเมล์ อุดรดิตถ์-บ้านโคก
 (Bus Uttaradit - Ban Khok)

รถเมล์สายคลาสสิก อุดรดิตถ์ - บ้านโคก ระยะทาง 180 กิโลเมตร เวลาเดินทาง 4 ชั่วโมง ผ่าน อ.ท่าปลา (ปากทางเขตเตีล) เขื่อนสิริกิติ์ อ.น้ำปาด อ.ฟากท่า และสุดทางที่ อ.บ้านโคก จุดขึ้นลงที่ท่ารถอุดรดิตถ์ - บ้านโคก บริเวณวงเวียนหน้าสถานีรถไฟอุดรดิตถ์

จุดผ่านแดนถาวรภูดู
 (Phu Doo International point of Entry)

ตั้งอยู่บ้านภูดู หมู่ 2 ตำบลม่วงเจ็ดต้น เชื่อมกับเมืองปากลาย แขวงไชยบุรี สปป.ลาว จากด่านภูดูเดินทางไปนครเวียงจันทน์ 230 กม. และเมืองหลวงพระบาง 480 กม. มีตลาดการค้าชายแดนไทย-ลาว เปิดค้าขาย ช่วงเช้าวันอาทิตย์ สินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตร อุปโภค-บริโภค ติดต่อสอบถาม โทร. 055 486 124 ที่ว่าการอำเภอบ้านโคก

QR Code แผนที่เส้นทางท่องเที่ยว จังหวัดอุดรดิตถ์
 เว็บไซต์ <https://online.anyflip.com/ucqym/eaag/mobile/>

อุตรดิตถ์

เมืองแห่งคุณภาพชีวิต ผลผลิตปลอดภัย สืบสานวัฒนธรรมไทย รักษาไว้ยั่งยืน

นายชลิท แก้วจินดา^๑

อุตรดิตถ์ เป็นจังหวัดหนึ่ง ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย มีพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน โดยมีการค้นพบหลักฐานบริเวณรอบตัวเมืองอุตรดิตถ์ที่แสดงให้เห็นการอยู่อาศัยของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์มีอายุกว่า ๒,๐๐๐ ปี เช่น เครื่องมือหินขัดและซากกระดูกมนุษย์ ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านบุงวังจี้ ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามตำบลบางโพท่าอิ็ด พบกลองมโหระทึกสำริดในวัฒนธรรมดองซอนชุดพบที่ม่อนศิลาพงษ์ ตำบลบางโพ ปี พ.ศ. ๒๔๗๐

พื้นที่นี้เคยเป็นที่ตั้งของเมืองสำคัญในอดีต เช่น เมืองฝาง หรือเมืองสวางคบุรี มีชื่อปรากฏในศิลาจารึกของกรุงสุโขทัยว่าเป็นเมืองหนึ่งของอาณาจักรสุโขทัยและต่อเนื่องมาจนถึงสมัยอยุธยา ปัจจุบันยังมีร่องรอยเมืองฝาง พระทันตธาตุเจดีย์ และพุทธสถานบูรณะขึ้นใหม่ โดยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พระมหาธรรมราชาที่ ๒) และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ยังอยู่ที่บ้านฝาง อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ นักโบราณคดีสันนิษฐานว่าเป็นเมืองที่สร้างขึ้นในสมัยสุโขทัย

ต่อมาเมื่อพระเจ้าอู่ทองสร้างกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. ๑๘๙๓ ปรากฏว่ารวบรวมเมืองขึ้นได้ถึง ๑๖ เมือง โดยมีเมืองพิชัยรวมอยู่ด้วย

สมัยกรุงธนบุรี ปี พ.ศ. ๒๓๑๕ โปสุพลา แม่ทัพพม่าเดินทัพเข้ามาตีเมืองลับแล และเมืองพิชัย ขณะนั้นไหล่พลเมืองพิชัยมีน้อย พระยาพิชัยผู้ครองเมืองพิชัย จึงขอกำลังจากเมืองพิษณุโลกมาช่วย เจ้าพระยาสุรสีห์ เจ้าเมืองพิษณุโลกจึงรีบเกณฑ์กองทัพขึ้นไปยังเมืองพิชัยเพื่อตีค่ายพม่าจนกองทัพพม่าต้านทานไม่ไหวแตกหนีไป ในปีต่อมา พ.ศ. ๒๓๑๖ โปสุพลา แม่ทัพพม่ายกทัพตีเมืองพิชัยอีกครั้ง เจ้าพระยาสุรสีห์กับพระยาพิชัยทราบข่าวก่อนจึงชวนกันยกทัพซุ่มสกัดทัพพม่าโดยฝ่ายไทยได้ชัยชนะ ตีกว่าไล่ตีทัพพม่าแตกกลับไปได้อีก และในการรบครั้งนี้ พระยาพิชัย ถือดาบสองมือเข้าประจัญบานไล่ฟันพม่าจนดาบหัก ทำให้ท่านพระยาพิชัยได้รับสมญานามว่า “พระยาพิชัยดาบหัก” นับแต่นั้นมา

^๑ สมาชิกวุฒิสภา, ที่ปรึกษาคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา และรองประธานคณะกรรมการติดตามเสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว.

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ ๓ เมืองพิชัยกลายเป็นหัวเมืองสำคัญ และแผ่ขยายเขตแดนออกไปถึงเมืองเวียงจันทน์จรดแม่น้ำโขง ขณะเดียวกันตำบลบางโพท่าอิฐ ซึ่งอยู่ติดแม่น้ำน่าน อันเป็นแม่น้ำสำคัญที่ใช้ติดต่อค้าขายกับหัวเมืองฝ่ายเหนือได้อย่างสะดวก จึงเป็นที่รวมสินค้าจากเมืองหลวงพระบาง เมืองแพร่ เมืองน่าน ตลอดจนแคว้นสิบสองปันนาก็นำสินค้าพื้นเมืองเดินทางบกลงมาจำหน่ายแล้วส่งต่อล่องใต้ไปจนถึงกรุงเทพมหานคร

เทียวตามรอยประวัติศาสตร์ รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสอุตรดิตถ์

รัชกาลที่ ๕ เสด็จประพาสเมืองอุตรดิตถ์ พุทธศักราช ๒๔๔๔
(ภาพถ่ายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงฉายพระบรมฉายาลักษณ์ร่วมกับพระบรมวงศานุวงศ์และเจ้าเมืองประเทศราชและข้าราชการเมืองอุตรดิตถ์ หน้าพลับพลาริมเสด็จหน้าวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน) จังหวัดอุตรดิตถ์ พ.ศ. ๒๔๔๔ เมื่อคราวเสด็จมณฑลฝ่ายเหนือ - ภาพจากหน้า ๘๙ หนังสือพระราชหัตถเลขาคราวเสด็จมณฑลฝ่ายเหนือ ในรัชกาลที่ 5 นับในหนังสือเรื่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นภาคที่

ในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงเห็นว่าตำบลบางโพท่าอิฐ คงจะเจริญต่อไปในภายหน้า จึงพระราชทานนามเมืองนี้ว่า “อุตรดิตถ์” (อุตร = ทิศเหนือ ดิฐ = ทำน้ำ) แปลว่า “ทำน้ำแห่งทิศเหนือ” คำนี้ต่อมาเขียนเป็น “อุตรดิตถ์” ดังที่ใช้ในปัจจุบัน และโปรดให้อุตรดิตถ์ เป็นเมืองขึ้นของเมืองพิชัย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ รัชกาลที่ ๕ ทรงโปรดเกล้าให้ย้ายศาลากลางเมืองพิชัย ไปตั้งบังคับบัญชาที่เมืองอุตรดิตถ์ เวลานั้นอุตรดิตถ์ได้กลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่กว่าเมืองพิชัยไปแล้ว ปี พ.ศ. ๒๔๕๘ จึงโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนนามเมืองพิชัย เป็น “เมืองอุตรดิตถ์” ในเวลาต่อมา

อุตรดิตถ์ตั้งอยู่ริมแม่น้ำน่าน ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมหลัก มีทำน้ำที่สำคัญ ๓ ท่า คือ ท่าเสา หรือในปัจจุบัน คือ บริเวณตลาดท่าเสา ท่าอิฐ หรือในปัจจุบัน คือ บริเวณท่าอิฐบนและท่าอิฐล่าง และท่าโพธิ์ หรือบริเวณวัดท่าถนน ตลาดบางโพ เนื่องจากมีต้นโพธิ์มาก มีลำคลองไหลผ่านจึงเรียกว่า คลองบางโพธิ์

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์แสดงให้เห็นว่า ทั้งท่าอิฐและท่าเสานับเป็นทำน้ำที่มีความเจริญทางการค้ามากกว่าทุกท่าในภาคเหนือ

สมัยรัชกาลที่ ๖ เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายศูนย์ราชการจากเมืองพิษณุ มาตั้งไว้ที่เมืองอุตรดิตถ์ และในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ เมืองอุตรดิตถ์จึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัดอุตรดิตถ์จนถึงปัจจุบัน

ยุคที่ทางรถไฟและรถยนต์ถึงเมืองอุตรดิตถ์

ปี พ.ศ. ๒๔๔๘ - พ.ศ. ๒๔๕๑ มีการสร้างทางรถไฟสายเหนือผ่านท่าโพธิ์และท่าเสา ขณะนั้นเส้นทางดังกล่าวเป็นป่าไผ่ ยังไม่เจริญเท่าท่าอืด กรมรถไฟจึงได้สร้างทางรถไฟแยกไปที่หาดท่าอิฐล่าง ในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ สมัยพระยาสุจริตรักษา (เชื้อ) เป็นเจ้าเมือง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ กรมรถไฟได้สร้างสถานีรถไฟบางโพและท่าเสา ทำให้ท่าโพธิ์และท่าเสามีความเจริญด้านการค้าขึ้นอย่างรวดเร็ว

เมื่อขยายเส้นทางรถไฟสายเหนือถึงจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นช่วงขึ้นเขาสูงชันทำให้ต้องมีการหยุดพักตัดต้นไม้สั่นลง เพื่อให้หัวรถจักรลากตู้ขึ้นเขาได้ รวมถึงการเติมน้ำและฟืนที่เป็นเชื้อเพลิง ทำให้อุตรดิตถ์กลายเป็นชุมทางใหญ่ และยังเป็นศูนย์ซ่อมรถไฟที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ นอกจากนี้ ยังมีเส้นทางแยกไปสวรรคโลกที่ชุมทางบ้านดาราอีกด้วย

ปี พ.ศ. ๒๔๖๖ จังหวัดอุตรดิตถ์จัดสร้างท่าอากาศยานและมีเครื่องบินมาลงเป็นครั้งแรก

ปี พ.ศ. ๒๔๗๗ มีเครื่องบินเชิงยุทธธรรมนุญ ซึ่งจะนำไปจังหวัดน่าน ๓ ลำ แวะลงเติมน้ำมันที่จังหวัดอุตรดิตถ์ แต่ขณะขาขึ้นเกิดอุบัติเหตุบินขึ้นไม่ได้หนึ่งเครื่อง

ปี พ.ศ. ๒๔๗๙ ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูในจังหวัดอุตรดิตถ์

ปี พ.ศ. ๒๔๘๒ วางโครงการสร้างโรงงานน้ำตาลไทยอุตรดิตถ์

ปี พ.ศ. ๒๔๘๔ สร้างศาลากลางจังหวัดอุตรดิตถ์ขึ้นใหม่ พร้อมทั้งขยายตั้งโทรศัพท์ตามอาคารร้านค้าของเอกชน รวมทั้งได้สร้างโรงเรียนประจำจังหวัด

ปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ทหารญี่ปุ่นมาพักในจังหวัดอุตรดิตถ์หลังจากประกาศสงครามโลก ครั้งที่ ๒

ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2501 เสด็จฯ ทรงเยี่ยมเยือนราษฎรจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือหลังพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ณ ศาลากลางจังหวัดอุตรดิตถ์ ด้วยพิธีตามปกติ ที่ว่าการอำเภออัมพวัน โรงเรียนเทศบาลศรีพนมมาศ วัดพระแท่นศิลาอาสน์ และโรงงานน้ำตาลไทยอุตรดิตถ์

ปี พ.ศ. ๒๔๙๒ นายพ่วง สุวรรณรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรดิตถ์สมัยนั้น เป็นผู้วางศิลาฤกษ์สร้างโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม

ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ และพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จมาจังหวัดอุตรดิตถ์

ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ เริ่มสร้างเขื่อนสิริกิติ์ที่ผาซ่อม อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ วางโครงการสร้างโรงงานน้ำตาลไทย เอกลักษณ์

ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2513 เสด็จฯ ทรงเยี่ยมเยือนและพระราชทานเครื่องอุปโภค บริโภค แก่ราษฎรที่ประสบอุทกภัย และมีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่พระราชทาน ณ บ้านงอมสัก หมู่ที่ 3 ตำบลท่าแฝก อำเภوتاปลา (ปัจจุบันย้ายมาอำเภอน้ำปาด) จังหวัดอุตรดิตถ์

เขื่อนสิริกิติ์ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดเขื่อนสิริกิติ์ อำเภوتاปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ วันที่ ๔ มีนาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จโดยเครื่องบินพระที่นั่ง มาลงที่สนามบินอุตรดิตถ์ แล้วเสด็จโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังเขื่อนสิริกิติ์ ทรงเปิดเขื่อน เปิดโรงไฟฟ้ากำลังน้ำที่เขื่อนสิริกิติ์ จังหวัดอุตรดิตถ์

ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ มีการสร้างทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๑๑ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทางหลวงสายเอเชีย ทำให้เมืองอุตรดิตถ์ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง และมีการพัฒนามากขึ้น และกลายเป็นเส้นทางผ่านที่สำคัญ เพื่อเข้าสู่ภาคเหนือ มีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ

ภาพรัชกาลที่ ๙ เสด็จเปิดเขื่อนสิริกิติ์

เมืองเก่าสวางคบุรี

วัดพระฝางสวางคบุรีมุนีนาถ

วัดพระฝางสวางคบุรีมุนีนาถ

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกติดต่อกับอาณาเขตเมืองฝาง (เมืองเก่าสวางคบุรี) เป็นเมืองโบราณใกล้เคียงกับเมืองทุ่งยั้ง อยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรสุโขทัย ริมฝั่งซ้ายแม่น้ำน่าน ซึ่งเป็นศูนย์กลางในเขตบ้านพระฝาง ตำบลผาจุก อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ (ธงชัย วินิจจะกุล, กำเนิดสยามจากแผนที่ : ประวัติศาสตร์ภูมิกายาของชาติ, กรุงเทพฯโครงการพิมพ์คบไฟ, ๒๕๕๖) อยู่ภายใต้อำนาจของกรุงศรีอยุธยา จึงถูกเปลี่ยนชื่อเป็นเมืองสวางคบุรี มีแม่น้ำน่านเป็นเขตแดน

ในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๑ - ๒๓ มีการตั้งเมืองบางโพขึ้น ปัจจุบัน คือ ที่ตั้งเมืองอุตรดิตถ์ (พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ขำ บุนนาค) ซึ่งน่าจะเป็นเมืองทำสำคัญของเมืองทุ่งยั้ง เป็นที่แลกเปลี่ยนสินค้าและของป่าจากชุมชนอื่น ซึ่งอยู่บนเส้นทางคมนาคมสำคัญในกลุ่มแม่น้ำน่าน ทิศเหนือ เป็นอาณาเขตของชุมชนโบราณลับแล ราชอาณาจักรเชียงใหม่

ภาพเมืองสวางคบุรีมุงสูง

ภาพเมืองเก่าสวางคบุรี อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

พระฝางทรงเครื่องจักรพรรดิราช
ได้รับโปรดเกล้าจากรัชกาลที่ ๙
ให้สร้างขึ้นใหม่ ตามที่คณะนักศึกษา
วปอ. รุ่นที่ ๔๑ - ๑๑
ขอพระบรมราชานุญาต

เมืองโบราณทุ่งยั้ง

พระบรมธาตุทุ่งยั้ง ปูนียสถานศักดิ์สิทธิ์

อยู่ห่างจากอำเภอลับแล ๗.๔ กิโลเมตร ห่างจากแม่น้ำน่านไปทางทิศตะวันตกประมาณ ๕ กิโลเมตร สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงประทานความเห็นว่าเป็นเมืองด่านรักษาแนวลำน้ำน่านทางฝั่งตะวันตกสมัยสุโขทัย โดยที่ในสมัยนั้นแนวลำน้ำน่านยังอยู่ใกล้เมืองทุ่งยั้งไม่ห่างเหมือนอย่างปัจจุบัน ครั้นนานมาสายน้ำน่านเปลี่ยนกระแสน้ำมาทางตะวันออก ลำน้ำห่างเมืองมาทุกที เมืองทุ่งยั้งจึงกลายเป็นเมืองดอน (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, เทียบตามรางรถไฟ)

เมืองทุ่งยั้งอยู่ใกล้ลำห้วยแม่พร่อง ตะวันออกของเมือง เป็นที่ราบลุ่มจากเนินเขา มีรางน้ำไหลตลอดปี เป็นแหล่งเพาะปลูกได้ผลดีไม่แห้งแล้ง (ศรีศักร วันลิขิต, เมืองโบราณในอาณาจักรสุโขทัย)

วัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง

ที่ตั้งเมืองทุ่งยั้ง (ชื่อเดิม เมืองสระหลวง, กัมโพชนคร, เมืองท้าวสามล)

เป็นชุมทางคมนาคมโบราณ

นับแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์เป็นต้นมาจะเห็นได้จากการพบ “กลองมโหระทึกสำริด” แบบวัฒนธรรมดองซอนในเขตตำบลท่าเสา อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ (ธีรวัฒน์ แสนคำ, กลองมโหระทึก ภาพสะท้อนเส้นทางโขงสาละวินยุคแรก) อยู่ใกล้กับเมืองทุ่งยั้ง ลักษณะคล้ายกับที่พบในจังหวัดตาก เขตจังหวัดน่าน และเขตสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นแหล่งที่ผลิตกลองมโหระทึกสำริด ล้วนอยู่ในตำแหน่งเส้นทางคมนาคมโบราณระหว่างลุ่มน้ำโขงกับลุ่มน้ำสาละวิน

ต่อมาเกิดการสร้างบ้านแปงเมืองขึ้น ในภาคพื้นทวีปตามพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำหลายสายหลัก เช่น แม่น้ำปิง แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน แม่น้ำโขง แม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำป่าสัก ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๗ - ๒๐ มีเมืองสำคัญ เช่น เมืองสุโขทัย เมืองศรีสัชนาลัย เมืองทุ่งยั้ง เมืองฝาง (วัดพระฝางสว่างคบุรีมุนีนาถ) เมืองน่าน เมืองแพร่ เมืองหลวงพระบาง เมืองเวียงจันทน์ เมืองเชียงใหม่ เมืองพะเยา เมืองตาก เมืองนครชุม (กำแพงเพชร) เมืองนครไทย เมืองสองแคว (พิษณุโลก) เมืองพระบาง (นครสวรรค์) และเมืองอโยธยา (กรุงศรีอยุธยา) เป็นต้น

เมืองทุ่งยั้ง อยู่ในตำแหน่งชุมชนทางคมนาคมที่สามารถควบคุมเส้นทางที่จะขึ้นไปทางตะวันออกเฉียงเหนือตามแม่น้ำน่าน ไปยังเมืองน่านและเมืองหลวงพระบางไปทางตะวันออกเฉียงใต้ที่ตัดผ่านบริเวณเมืองตรอนลงไปยังลุ่มน้ำแควน้อย ผ่านเมืองชาติตระการ ไปยังเมืองนครไทย เมืองศรีเทพ แล้วต่อไปยังเมืองเวียงจันทน์และเมืองเวียงคำ ในลุ่มน้ำโขง

ทิศตะวันตกเชื่อมต่อไปยังเมืองศรีสัชนาลัย และเดินทางตามแม่น้ำยมขึ้นไปทางเหนือติดต่อกับเมืองแพร่ เมืองงาว ในแคว้นล้านนา หรือจะเดินทางจากเมืองศรีสัชนาลัยต่อไปยังเมืองสุโขทัย และเมืองอื่น ๆ ทางใต้หากเดินทางลงมาทางใต้ตามแม่น้ำน่านจะผ่านเมืองสองแคว (พิษณุโลก) เมืองพิจิตร เมืองพระบาง (นครสวรรค์) ลงไปยังเมืองอโยธยา (อยุธยา) และออกสู่ทะเลได้ เมืองทุ่งยั้งจึงตั้งอยู่ในตำแหน่งชุมทางคมนาคมโบราณ ทำให้มีความรุ่งเรืองในด้านต่าง ๆ มากกว่าเมืองอื่น ในบริเวณใกล้เคียงและมีการขยายเขตคูเมืองหลายครั้ง เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอาณาเขตเมืองศรีสัชนาลัยของอาณาจักรสุโขทัย มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ยุคเจริญรุ่งเรืองใกล้เคียงกันกับเมืองทุ่งยั้ง ศรีสัชนาลัยมีศูนย์กลางตั้งอยู่ริมฝั่งขวาแม่น้ำยม ปัจจุบันอยู่ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ต่อมาอยู่ภายใต้อำนาจของอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา จึงเปลี่ยนชื่อเป็น เมืองสวรรคโลก มีศักดิ์เป็น หัวเมืองชั้นโท ช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๒ มีการย้ายศูนย์กลางการปกครองเมืองลงไปอยู่บริเวณที่ตั้งอำเภอสวรรคโลกจังหวัดสุโขทัยในปัจจุบัน

พุทธศตวรรษที่ ๒๑ ถึงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๔ ปรากฏหลักฐานว่าเมืองทุ่งยั้ง เป็นเมืองขึ้นของเมืองสวรรคโลก ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้ยกเมืองทุ่งยั้งมาขึ้นกับเมืองพิชัยแทน อาณาเขตเมืองอยู่บริเวณตำบลด่านแม่คำมัน อำเภอลับแล

ทิศใต้ติดต่อกับอาณาเขตของเมืองตรอน ซึ่งเป็นเมืองโบราณที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ยุคสร้างบ้านแปงเมืองใกล้เคียงกันกับเมืองทุ่งยั้งและเมืองฝางใต้การปกครองของอาณาจักรสุโขทัยเช่นเดียวกัน เมืองตรอนอยู่ริมฝั่งซ้ายแม่น้ำน่าน มีศูนย์กลางบริเวณทางเหนือของปากน้ำตรอน ในเขตตำบลบ้านแก่ง อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ ตอนปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๔ ได้เรียกชื่อเมืองตรอนว่าเมือง “ตรอนตรีสินธุ์” เจ้าเมืองตรอนมีบรรดาศักดิ์และราชทินนามว่า “พระตรอนตรีสินธุ์” (กองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร, การแต่งตั้งขุนนางไทยในสมัยรัชกาลที่ ๕, หน้า ๖๗) ขึ้นกับเมืองพิชัย

ที่มาของภูมินาม เมือง “ทุ่งยั้ง”

เมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๙ สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ แห่งกรุงศรีอยุธยาเรียกชื่อว่า “ทุ่งย่าง” เช่นเดียวกับชื่อเมือง ทุ่งย่างในจารึกกฎหมายลักษณะโจร พ.ศ. ๑๙๔๐ ที่พบในเมืองสุโขทัย (“จารึกกฎหมายลักษณะโจรพุทธศักราช ๑๙๔๐” ในประชุมจารึก ภาคที่ ๘ จารึกสุโขทัย, หน้า ๑๗๑.)

ที่มาของชื่อ ทุ่งยั้ง นั้นมาจากความในตำนานพระเจ้าเลียบโลก ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเสด็จมาของพระพุทธเจ้าในดินแดนต่าง ๆ โดยเฉพาะในดินแดนล้านนาและล้านช้าง มีความโดยสังเขปว่า

เมื่อครั้งสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้เสด็จมาพร้อมด้วยพระอานนท์ แล้วทรงประทับยับยั้งบนแท่นศิลาอาสน์ลงที่เนินเขาทอง ต่อมาจึงมีการเรียกชื่อเมืองบริเวณใกล้เคียงกับเขาทองว่า “ทุ่งยั้ง” โดยถือเอาเหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าเสด็จมาประทับยับยั้งนั้นเป็นมงคลนาม

หลักฐานทางประวัติศาสตร์เห็นว่า เมืองทุ่งยั้งเป็นที่ตั้งทัพหรือยังทัพ เช่นในคราวสงครามระหว่างพระเจ้าติโลกราชแห่งล้านนากับสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยา พระเจ้าติโลกราชได้โปรดให้ตั้งทัพที่เมืองทุ่งยั้งก่อนที่จะยกลงไปตีเมืองสองแคว (พิษณุโลก) เมืองทุ่งยั้งจึงมีบทบาทในการพักตั้งทัพของล้านนาตามชื่อเรียกขาน

หลักฐานทางโบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับศิลปะสุโขทัย เช่น พระบรมธาตุทุ่งยั้ง แม้มีการซ่อมแซมส่วนฐาน เห็นชัดว่าเป็นฐานเจดีย์สมัยสุโขทัย ฐานเจดีย์ทรงยอดดอกบัวตูม หรือทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ที่วัดทองเหลือ ซึ่งอยู่ใกล้กัน (ระยะทาง ๑ กิโลเมตร) ฐานเจดีย์ศิลปะสุโขทัยและพระพุทธรูปสำริดศิลปะสุโขทัยที่วัดพระยืนพุทธบาทยุคล และเศษเครื่องสังคโลกจากแหล่งเตาเมืองศรีสัชชนาลัยและเมืองสุโขทัยที่ปรากฏมากมายในบริเวณเมืองทุ่งยั้ง

ในสมัยสุโขทัย เมืองทุ่งยั้งน่าจะเป็นเมืองสำคัญที่คอยควบคุมเส้นทางการค้าในกลุ่มน้ำ่านคู่กับเมืองสองแควที่อยู่ทางทิศใต้

ด้วยขนาดเมืองที่ใหญ่โต มีโบราณสถานสำคัญ ในระดับ “นคร” ที่มีการสืบเนื่อง รวมทั้งตำแหน่งที่ตั้งของเมือง ในลักษณะที่เป็นศูนย์กลางการคมนาคม และการปกครองบ้านเล็กเมืองน้อยในบริเวณลุ่มแม่น้ำ่าน ล้วนเป็นสิ่งที่ยืนยันว่า เมืองทุ่งยั้ง เป็นเมืองสำคัญแห่งหนึ่งของอาณาจักรสุโขทัยอย่างแน่นอน

หนองพระแล และเวียงเจ้าเงาะ

หนองพระแล

บ่อน้ำทิพย์ เวียงเจ้าเงาะ

การขยายเมืองไปทางทิศเหนือมีการขุดแนวคูเมืองสร้างกำแพงเมืองไปโอบล้อมเนินดินทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดกับหนองน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่เรียกว่า “หนองพระแล”

ทางด้านทิศตะวันออกและด้านเหนือ ยังแลเห็นคูน้ำและคันดินที่ชัดเจน มีการขุดลึกลงไปบนพื้นศิลาแลง บางบริเวณมีคูน้ำติดกันสามถึงสี่ชั้น ไม่พบร่องรอยการสร้างวัด เป็นที่ดอน เพาะปลูกข้าวไม่ได้ พบเศษภาชนะเคลือบสังคโลกและแบบเผาแกร่งจากเตาแม่ น้ำ่านกระจายอยู่ทั่วไป บริเวณนี้ชาวบ้านเรียกว่า “เวียงเจ้าเงาะ” ซึ่งมีบ่อน้ำทิพย์ (ศิลาแลง) ศักดิ์สิทธิ์ ลำดับที่ ๑๗ ที่ใช้ในการประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ เป็นบ่อน้ำที่ไม่เคยแห้งหาย และมีต้นไม้ธรรมชาติ สวยงาม

เวียงท่าวสามล

เมืองทุ่งยั้ง คือ นครสระหลวงในจารึกสุโขทัย ซึ่งมีคูเมือง กำแพงเมืองเก่าของเมืองทุ่งยั้ง

คนโบราณอ้างว่าเมืองทุ่งยั้งเป็นเมืองท่าสามล ซึ่งมีขนาดใหญ่ สี่เหลี่ยมกำแพงล้อมรอบวิหารในวัด ก่อสร้างด้วยศิลาแลงตลอดแนว ซึ่งเชื่อว่าได้สร้างมาก่อนพระร่วงเจ้าครองเมืองสุโขทัย เช่นเดียวกัน

ทุ่งยั้ง ยังมีแนวกำแพงเป็นรูปโค้งวงกลมขนาดใหญ่ ซึ่งเวลานี้ยังมีปรากฏให้เห็นอยู่บ้าง

ประตูเวียงท่าวสามล

โบราณสถานวัดพระแท่นศิลาอาสน์ บนนยอดเขาทอง

พระแท่นศิลาอาสน์ พระอารามหลวง

ภาพนี้สันนิษฐานกันว่าเป็นภาพถ่ายเก่าเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จมามัสการพระแท่นศิลาอาสน์ เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2444 จะเห็นว่าด้านข้างวิหารพระแท่นศิลาอาสน์ทางทิศเหนือ (ข้างขวาของภาพ) มีมุขยื่นออกมา ซึ่งเป็นมุขบ้านพระโอรสพระพุทธเจ้า

มีความเกี่ยวข้องกับการเรียกชื่อ “เมืองทุ่งยั้ง” ว่า “เมืองศรีพนมมาศ” ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้ยกเมืองทุ่งยั้ง มาขึ้นกับเมืองพิชัยแทน อยู่ระหว่าง พ.ศ. ๒๓๙๕ - ๒๔๐๒ เจ้าเมืองทุ่งยั้ง มีราชทินนามว่า “พระศรีพนมมาศ” มีศักดินา ๑,๐๐๐ เท่ากับศักดินาพระพิศาลคีรี เจ้าเมืองลับแล ศักดินาพระวิเชียรคีรี เจ้าเมืองตานางพูน เนื่องจากทั้งสองเมืองก็เป็นเมืองบริวารที่ขึ้นกับเมืองพิชัยเช่นเดียวกับเมืองทุ่งยั้ง

วัดพระยืนพุทธบาทยุคล

<http://www.touronthai.com/วัดพระยืนพุทธบาทยุคล-16000006.html>
วัดพระยืนพุทธบาทยุคล อุดรดิตถ์ พร้อมเที่ยวทั่วไทยคนเดียว

สุครคินต์

วัดพระยืนพุทธบาทยุคล เป็นวัดโบราณร่วมสมัยกับวัดพระแท่นศิลาอาสน์ ตั้งอยู่บนเนินเขา ติดกับวัดพระแท่นศิลาอาสน์ มีปูชนียสถานที่มีความหมายเรื่องพระพุทธรูปเจ้าเสด็จมาเมืองทุ่งยั้งร่วมกัน ภายในวัดมีมณฑปศิลปะปะเซียวงแสนครอบรอบ พระพุทธรูปประทับยืน ทำด้วยศิลาแลงมณฑปกว้าง ๔ เมตร ยาว ๔๙ เมตร มีหลวงพ่อพระพุทธรังสีอยู่ภายในอุโบสถ เป็นพระประธานปางมารวิชัยสมัยสุโขทัย

ในบริเวณวัดยังมีซากเจดีย์เก่าก่อด้วยศิลาแลงสมัยสุโขทัย บริเวณวัดกว้างขวาง มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ และมีบันไดนาคที่ด้านหน้าวัด

วัดพระนอนพุทธไสยาสน์

วัดพระนอนพุทธไสยาสน์ ภายในวัด คือ พระแท่นพุทธไสยาสน์ ตั้งอยู่บนเนินเขา ฝั่งตรงข้ามกับวัดพระยืนพุทธบาทยุคลเป็นแท่นประทับเก่าแก่ ประดิษฐานอยู่ในมณฑปทรงจตุรมุขบานประตูไม้แกะสลักลงรักปิดทองสวยงามมาก เปิดประตูเข้าได้ทั้ง ๔ ด้าน ต่อมาชาวบ้านได้สร้างพระนอนพุทธไสยาสน์อยู่ในศาลาอีกหลังหนึ่ง มีบันไดนาคที่ด้านหน้าวัด

อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าฮ่ามกุมาร

ตั้งอยู่ถนนหมายเลข ๑๐๔๓ ห่างจากอำเภอลับแล ๓.๘ กิโลเมตร เจ้าฟ้าฮ่ามกุมาร เป็นปฐมกษัตริย์แห่งเมืองลับแล ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๑๕๑๓ ทรงเห็นว่าเมืองลับแลมีน้ำไหลตลอดปี ไม่หนาวไม่ร้อน จึงอพยพผู้คนมาตั้งบ้านเรือนและทะนุบำรุงจนก้าวหน้า ชาวประชามีความสุขจนเสด็จสวรรคตเพราะชราภาพ ชาวเมืองจึงนำอัฐิมาบรรจุไว้ที่

อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าฮ่ามกุมาร

ม่อนอารักษ์ และร่วมกันสร้างอนุสาวรีย์ขึ้นใหม่เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๖

เพื่อให้ประชาชนได้มาร่วมสักการะจนเกิดประเพณี “แห่น้ำขึ้นโฮง” ในวันขึ้น ๑๓ ค่ำเดือน ๖ ทุกปี จนถึงปัจจุบัน พิธีนี้จัดขึ้นเพื่อนำน้ำศักดิ์สิทธิ์ประพรมด้วยน้ำอบน้ำหอม ขึ้นสักการะดวงวิญญาณเจ้าฟ้าฮ่ามกุมาร เพื่อเป็นสิริมงคลและดลบันดาลความร่มเย็นให้แก่ชาวลับแล ซึ่งในพื้นที่ใกล้เคียง ๆ กันเป็นที่ตั้งของฝายหลวง

ม่อนอารักษ์

เป็นถิ่นที่อยู่มนุษย์ ๒,๐๐๐ - ๒,๕๐๐ ปี ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จากการพบของใช้ในชีวิตประจำวัน คือ ขวานสัมฤทธิ์ เศษไห เศษหม้อดินเผา จักรหิน มีด กำไลหิน หยก ลูกกลิ้งบดยา แห้งหินบดยา หินขัด เปี้ยหิน พร้อมมีดหินขัดสำหรับแล่เนื้อสัตว์ (ข้อมูล : สำนักศิลปากรที่ ๖ สุโขทัย นางรัตนา ไชยวงศ์)

ฝายหลวง

อยู่ทางด้านซ้ายของอนุสาวรีย์เจ้าฟ้าฮ่ามกุมาร เป็นฝายทดน้ำแห่งแรกของประเทศไทย ในโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เพื่อกักเก็บน้ำในลำน้ำแม่พูน เพื่อใช้ด้านการเกษตร ชาวบ้านจึงพร้อมใจเรียกตำบลแห่งนี้ว่า “ตำบลฝายหลวง”

วัดเจติยคีรีวิหาร (วัดป่าแก้ว)

ตั้งอยู่บนถนน
หมายเลข ๑๐๔๓ ทาง
ตัวอำเภอ ๒.๘
กิโลเมตร เดิมชื่อ
วัดป่าแก้ว สร้างเมื่อปี
พ.ศ. ๑๕๑๙ โดยเจ้าฟ้า
อ๋ามกุมาร ปฐมกษัตริย์
แห่งเมืองลับแล
ทรงขอแบ่งพระบรม
สารีริกธาตุจากพระธาตุ
ดอยตุง จังหวัดเชียงราย
และอัญเชิญมาบรรจุ

ไว้ในเจติยแห่งนี้เป็นแห่งแรกในเมืองลับแล ต่อมาทรุดโทรมลง
และได้รับการบูรณะใหม่ให้อยู่สภาพคล้ายองค์เดิม คือ เป็นเจติย
ทรงล้านนา - ไทลื้อ มีซุ้มคูหา ๔ ฐาน มีเจติยองค์เล็กอยู่ทั้ง ๔ ด้าน ตัวเจติยองค์ประธานมีขนาดเส้นผ่า
ศูนย์กลางที่ฐาน ๑๐ เมตร และสูง ๒๖ เมตร

วัดเจติยคีรีวิหาร (วัดป่าแก้ว)

วัดดอนสัก

สร้างจากไม้สักต้นเดียว สมัยอยุธยาตอนปลาย
บานประตูวิหาร แกะสลักด้วยฝีมือช่างชั้นครู ศิลปะ
เชียงแสนและสุโขทัย รูปสัตว์หิมพานต์แทรกในลาย
กนกงามวิจิตร

วัดห้องลับแล

วัดโบราณไม่มีหลักฐานปีที่สร้าง มีปรากฏการณ์สะท้อน
ภาพหัวกลับในพระอุโบสถ ซึ่งเกิดช่วงเวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ นาฬิกา
หากปิดประตู หน้าต่างพระอุโบสถหมด แสงที่ลอดผ่านช่อง
หน้าต่างรูเข็มจะเห็นภาพที่ผนังภายในพระอุโบสถ สะท้อนหัวกลับ
ของเจติยภายนอก

ม่อนจำศีล

ตั้งอยู่ถนนหมายเลข ๑๐๔๓ ห่างจากอำเภอลับแล ๑.๕ กิโลเมตร เป็นเนินเขาสูงย่อม มีประวัติว่า เมื่อปี พ.ศ. ๑๕๑๓ เจ้าฟ้าฮ่ามกุมาร ใช้เป็นที่บำเพ็ญศีลภาวนา และเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๔๔๔ เป็นที่ตั้งพลับพลารับเสด็จรัชกาลที่ ๕ คราวเสด็จประพาสเมืองลับแล และยังเป็นที่ทำการเมืองลับแลด้วย ถึงปี พ.ศ. ๒๔๕๐ รัชกาลที่ ๖ เคยเสด็จเยือนเมืองลับแล และทรงพระราชนิพนธ์ถึงม่อนจำศีลไว้ด้วย บบยอดเนินเป็นที่ประดิษฐานพระเหลือ คือ พระพุทธรูปที่สร้างจากทองชนวนส่วนที่เหลือจากการหล่อพระพุทธรูปชินราชที่จังหวัดพิษณุโลก และรัชกาลที่ ๕ มีพระราชประสงค์ใช้ม่อนจำศีลเป็นที่ประดิษฐานองค์พระเหลือ รอบองค์พระเหลือเป็นพื้นที่เปิดโล่ง มีหลังคาคลุม มีผู้ศรัทธามาขอพรพระเหลือและนั่งปฏิบัติธรรมเป็นประจำ

ย้ายที่ทำการ เมืองลับแล จากม่อนจำศีลไปม่อนสยามินทร์

ปี พ.ศ. ๒๔๕๗ พระศรีพนมมาศ ย้ายที่ทำการเมืองลับแล จากม่อนจำศีล ซึ่งรัชกาลที่ ๕ มีพระประสงค์ให้ประดิษฐานพระเหลือมาอยู่ที่ม่อนสยามินทร์ ซึ่งเคยเป็นที่ตั้งพลับพลารับเสด็จรัชกาลที่ ๕ และอยู่ใกล้กับชุมชนที่จะติดต่อกัน ซึ่งก็คือที่ตั้งที่ว่าการอำเภอลับแลในปัจจุบัน และยังมีต้นสักสยามินทร์ ๒ ต้นที่รัชกาลที่ ๕ ทรงปลูกเป็นอนุสรณ์อยู่หน้าทำว่าการอำเภอด้วย

ข้าราชการร่วมพิธีวางพวงมาลาถวายราชสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันปิยมหาราช ๒๓ ตุลาคม ณ ที่ว่าการอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

อนุสาวรีย์พระศรีพนมมาศ

ตั้งอยู่ที่สามแยกตลาดเทศบาลศรีพนมมาศ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๒ เพื่อเป็นอนุสรณ์และระลึกถึงเกียรติคุณของพระศรีพนมมาศ เดิมชื่อ ทองอิน เชื้อสายจีนเป็นนายอากรสุรา ท่านรักท้องถิ่นมากจึงพัฒนาเมืองลับแล มาโดยตลอดรัชกาลที่ ๕ จึงพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระศรีพนมมาศ นายอำเภอคนแรกของลับแล ในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ เล่ากันว่าท่านนำบุตรเรียนมาปลูกที่ลับแล โดยให้คนยิงเม็ดทุเรียนไปตกตามไหล่เขา จนกลายเป็นสวนทุเรียนมากมาย ท่านแนะนำให้ปลูกข้าวแตงที่ปลายไม้กวาดตองกง เพื่อความเป็นสิริมงคลจนขายดีและเป็นเอกลักษณ์มาถึงทุกวันนี้ แม้แต่ชื่อ ถนนอินใจมีก็ได้มาจากชื่อท่านซึ่งเป็นผู้ริเริ่มทำถนนจากลับแลมาที่อำเภอเมืองเพื่อความสะดวกในการเดินทางและขนส่งพืชผลการเกษตร

ซุ้มประตูเมืองลับแล

เป็นสัญลักษณ์ของเมืองลับแลที่ทุกคนจะต้องผ่านก่อนเข้าสู่เมืองลับแล เป็นสถาปัตยกรรมประยุกต์แบบสุโขทัย สร้างเสร็จเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ด้านข้างมีประติมากรรมแม่หม้ายเมืองลับแล อุ่มลูกน้อย มีสามีนั่งคอตกอยู่ข้าง ๆ พร้อมจารึกข้อความ “ขอเพียงสัจจะวาจา”

เพื่อแสดงถึงการเป็น “เมืองลับแลเขตห้ามพุดโกหก” ที่คนลับแลถือเป็นเรื่องสำคัญ

พิพิธภัณฑ์เมืองลับแล

อยู่ด้านข้างซุ้มประตูเมืองลับแล เป็นหมู่เรือนไทย ที่จำลองชีวิตความเป็นอยู่ ของชาวลับแล โดยแบ่งเป็นห้อง ๆ เช่น ห้องนอน ห้องครัว ห้องอยู่ไฟหลังคลอด มีภาพเก่า ๆ พร้อมประวัติความเป็นมาของภาษาชาติพันธุ์ ผ้าทอการแต่งกาย เครื่องใช้ไม้สอยในอดีตของชาวลับแล น่าชมยิ่ง เรือนที่ต่อเนื่องกันเป็นศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช ที่จัดแสดงเกี่ยวกับวัฒนธรรม อาหาร และเครื่องมือประกอบอาชีพ ส่วนอีกด้านหนึ่งจัดเป็นร้านค้าของที่ระลึก และมุมกาแฟ พร้อมจุดถ่ายรูปที่สวยงาม นอกจากนี้ เทศบาลเมืองลับแลยังจัดรถจักรยาน และรถรางนำชมสำหรับผู้สนใจไว้ด้วย ผู้สนใจสามารถติดต่อเข้าชมได้ ทางหมายเลขโทรศัพท์ ๐๕๕๔๓ ๑๐๗๖ หรือเว็บไซต์ www.e-nu.com

พระราชกรณียกิจ พระราชวินิจฉัย พระราชหัตถเลขา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

การเสด็จประพาสมณฑลฝ่ายเหนือของพระพุทธเจ้าหลวง รัชกาลที่ ๕ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ทรงหล่อพระพุทธชินราชจำลองนำไปประดิษฐานวัดเบญจมบพิตร เมื่อหล่อพระเสร็จเรียบร้อยแล้ว พระองค์ได้เสด็จเข้าสู่พื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ (ตอนนั้นยังเป็นเมืองพิชัย มีฐานะเทียบเท่าจังหวัด) ดังนี้

วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๔๔๔ เสด็จถึงเมืองพิชัยและประทับค้างเมืองพิชัย พร้อมทั้งออกตรวจราชการและเยี่ยมเยียนประชาชน รวมทั้งได้พระราชทานพระแสงราชศัสตราประจำเมืองพิชัยให้กับเจ้าเมืองพิชัย

วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๔๔๔ เสด็จถึงเมืองตรอนตรีสินธุ์ และประทับค้างเมืองตรอนตรีสินธุ์ เสด็จตรวจราชการ เยี่ยมเยียนประชาชนและทรงชมการตีตบเหล็กน้ำพี้ รวมทั้งได้แจกเหรียญที่ระลึกให้กับเด็กและประชาชนในพื้นที่ด้วย

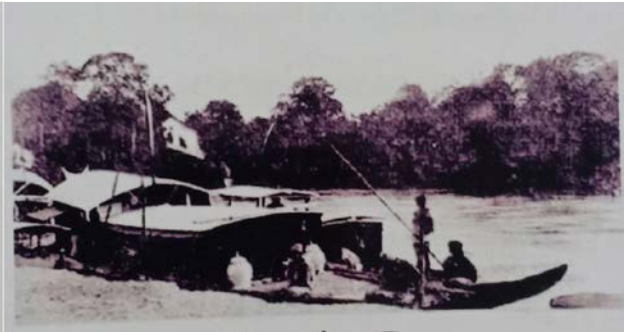
วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๔๔๔ เสด็จถึงเมืองบางโพท่าอิฐหรือเมืองอูตรดิตถ์ในปัจจุบัน ขึ้นฝั่งบริเวณวัดวังเตาหม้อหรือวัดท่าถนนในปัจจุบัน บริเวณลานสาธารณะริมน้ำ่าน สถานที่ตั้งพระบรมราชานุสาวรีย์ของพระองค์ในปัจจุบัน มีเจ้าเมืองน่าน แพร่ ลำปาง และล้านช้าง หัวเมืองประเทศราชมารับเสด็จด้วย และเสด็จตรวจราชการและเยี่ยมเยียนประชาชนเมืองบางโพท่าอิฐ และตลาดบ้านท่าเสา และประทับค้างพลับพลาที่ประทับรับรอง

วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๔๔๔ เสด็จไปเมืองลับแล เพื่อตรวจราชการและเยี่ยมเยียนประชาชน ตามถนนอินใจมี จนถึงที่ว่าการอำเภอลับแล เสด็จพระกระยาหารกลางวันเสร็จ เสด็จไปดูฝายหลวงและเสด็จวัดพระแท่นศิลาอาสน์ เพื่อนมัสการสักการะพระแท่นศิลาอาสน์สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมือง จากนั้นเสด็จนมัสการพระบรมธาตุทุ่งยั้ง วัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง ก่อนเสด็จประทับค้างคืนพลับพลาที่ประทับในเมืองบางโพท่าอิฐ

วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๔๔๔ พระองค์ทรงเสด็จตรวจราชการและเยี่ยมเยียนประชาชนเมืองฝางเพื่อสักการะพระธาตุเมืองฝางสว่างคบุรีมุนีนาถ และตรวจดูเมืองโบราณ แล้วเสด็จกลับมาประทับค้างคืนพลับพลาที่ประทับในเมืองบางโพท่าอิฐ

๒๕ ตุลาคม ๒๔๔๔ ชาวบ้าน วัดพระฝาง " นำสิ่งของ
กำบุญถวายพระและรับเสด็จ พระพุทธเจ้าหลวงรัชกาลที่ ๕

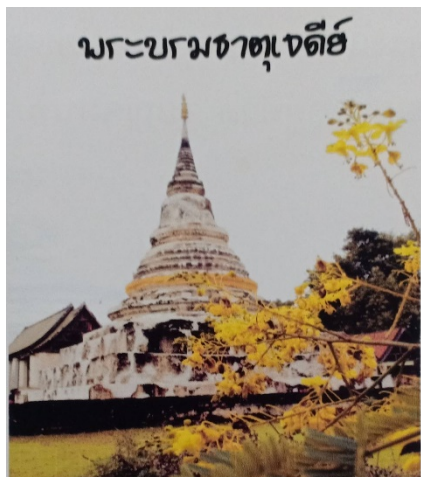
๒๕ ตุลาคม ๒๔๔๔ ๙:๐๐ น.เรือพระที่นั่งพระพุทธเจ้าหลวง
รัชกาลที่ ๕ เกยต่า แม่น้ำน่าน "วัดพระฝาง"

วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๔๔๔ เสด็จกลับ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีต่อประชาชนชาวจังหวัดอุตรดิตถ์ อันนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่จังหวัดอุตรดิตถ์และประเทศไทย เป็นลำดับต่อมา ทั้งการย้ายเมืองจากเมืองพิชัย มาตั้งที่เมืองอุตรดิตถ์ จนเป็นจังหวัดอุตรดิตถ์ปัจจุบัน การสร้างทางรถไฟสายเหนือมาถึงอุตรดิตถ์และสถานีรถไฟศิลาอาสน์เป็นชุมทางหลักการคมนาคมขนส่ง และค้าขายทางภาคเหนือ หลังจากการคมนาคมขนส่งทางน้ำ ทางเรือ จนทำให้อุตรดิตถ์เป็นชุมทาง

ทางภาคเหนือ และเป็นเมืองงามสามวัฒนธรรม เนื่องด้วยเป็นพื้นที่รอยต่อของอารยธรรมล้านนา ล้านช้าง และไทยกลาง สุโขทัย รวมทั้งกิจกรรมกิจการเกือบทุกด้านของประเทศไทยที่พระองค์พัฒนาประเทศไทย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้เสด็จฯ เมืองสวางคบุรี ในวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๔๔๔ เวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกา ดังปรากฏในพระราชนิพนธ์ของพระองค์ท่านตอนหนึ่ง คือ

“วันที่ ๒๕ เวลาเช้า ๓ โมง ลงเรือสมจิตรหวัง เรือไฟ ลากขึ้นไปเมืองฝางเก่า ใช้ระยะเวลาประมาณ ๓ ชั่วโมงเศษ ลำแม่น้ำข้างบนนี้มีเกาะ เช่น ระหว่างท่าอิฐกับที่ลับพลานี้หลายแห่งจนถึงที่แก่งมีศิลาบ้าง กั้นน้ำให้ไหลอ่อนลงจึงไม่สู้พังมาก แต่เมื่อถึงหน้าเมืองฝางก็มีหาดโตเมืองนั้นตั้งอยู่ฝั่งตะวันออก เห็นจะพังเข้าไปซัก ๗ เส้น ๘ เส้นแล้ว มหาธาตุยังห่างฝั่งน้ำอยู่ประมาณ ๕ เส้น ที่ซึ่งตั้งวัดนั้นเป็นเนินสูงขึ้นไปหน่อยมีกำแพงอยู่ ๔ ด้าน อย่างเดียวกับพระมหาธาตุทุ่งยั้ง แต่มุมข้างหนึ่งย่อออกไปสำหรับพระอุโบสถ วัดข้างเหนือนี้ใช้พระอุโบสถเล็กแลพระวิหารหลวงใหญ่ เช่น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงทำวัดโสมนัสแล้วดมงกุฎกษัตริย์ที่ทุ่งยั้ง พระอุโบสถก็เล็กเหมือนกันแต่ไม่ซ้อนรับเหมือนที่เมืองฝาง วิหารหลวงที่เมืองฝางก็เป็นลักษณะเดียวกับที่ทุ่งยั้ง ลายประตูก็เป็นลายกนกก้านขด แต่ที่ซึ่งเป็นภาพต่าง ๆ นั้นเป็นลายกนกใบตึงปิดทอง พระพุทธรูปในวิหารหลวงดีกว่าที่ทุ่งยั้ง ด้านหลังเป็นมุขสำหรับบูชาพระเจดีย์ เหมือนกันสองแห่งยังวิหารที่สมุทรเจดีย์ พระอุโบสถที่กล่าวมาแล้วนั้นคือที่ไว้พระฝาง ซึ่งเชิญลงไปไว้วัดเบญจมบพิตรฐานยังคงอยู่ที่นี่ เพราะฉะนั้นพระฝางจึงได้ขาดฐาน ฐานที่สร้างขึ้นใช้ไปพลางเดี๋ยวนี้เลวกว่าของเดิมมากนัก ที่ตั้งนั้นอยู่ในมุขหลัง ย่อเป็นกระเปาะออกไป ลายประตูเป็นลายสลักก้านขด หน้าสัตว์ต่าง ๆ เหมือนอย่างบานมุข แต่สลักบานเช่นนี้ใช้ชุดไม้ลงไปให้ลายเด่นออกมา เช่น บานวัดสุทัศน์ แต่เดินออกมามากกว่าวัดสุทัศน์ ใช้ไม้หนา ชุดเอาจริง ๆ ไม่ได้สลักลายมา ทำงามดีมาก พระมหาธาตุนั้นว่าพังเสียคราวหนึ่ง แต่ปฏิสังขรณ์ขึ้นเหมือนองค์เดิมเป็นแท่นอิฐ ไม่มีลวดลาย ซ้อนกันไป ๓ ชั้นแล้ว จึงถึงเจดีย์กลมที่คอรระฆังใต้บัลลังก์กลีบบัวยอดอ้วน ปีกฉัตรไม่สู้ใหญ่โตอันใดนัก

...ถ้าหากว่าคูเดียนี่ เมืองฝางไม่น่าจะเปนเมืองใหญ่โตอันใด ฤจะเปนที่มั่นรับศึก เว้นไว้แต่ผู้ที่ตั้งตัวนั้น คิดจะคอยหนีไปเมืองลาว เพราะระยะทางตั้งแต่เมืองฝางขึ้นไปจนถึงเมืองผาเหล็ก ซึ่งเป็นต้นทางจะเดินบก ไปเมืองน่าน แลเข้าแขวงเมืองน่านแล้วนั้นเพียง ๕๐๐ เส้น แต่ที่เห็นนอกกอไผ่ริมน้ำออกไป เป็นที่นาอุดมดี ทั้งสองฝั่ง เจ้านครเมืองน่านได้ตามขึ้นไปรับที่นั่นด้วย เพราะเป็นที่ต่อแดนแจกเสมาเด็กแล้ว ลงเรือกลไฟเล็ก ล่องกลับลงมา ได้เห็นร่องซึ่งพวกพ่อค้าหาต่าอิฐพร้อมใจกันตั้งไว้เป็นหลายแห่ง ด้วยสายน้ำทางเหนือหาต่าอิฐ กลัวว่าจะเป็นอันตรายแก่ทรัพย์สมบัติ แต่กันไว้ไม่อยู่เป็นที่น่ากลัวว่าหาต่าอิฐนั้นนานไปจะถูกน้ำกัดล่องลงมา จวบชั่วโมงครึ่งถึงพลับพลา” (คือ บริเวณโรงเรียนอนุบาลอุดรดิถีในปัจจุบัน)

พระราชวินิจฉัยของพระพุทธเจ้าหลวง รัชกาลที่ ๕ เรื่องการปกครองเปลี่ยนเป็นมณฑลเทศาภิบาลแบบใหม่

อนึ่ง เมืองพิไชยนั้น โดยภูมิฐานที่ตั้งไม่ดี มีแต่ร่วงโรยลง ส่วนเมืองอุดรดิถีนี้มีความเจริญขึ้นรวดเร็ว มีการค้าขายและผู้คนมาก จนเป็นอำเภอ ก็จะไม่ใคร่พอที่จะปกครองรักษา ฉะนั้นจึงได้สั่งให้ย้ายที่ว่าการเมือง ขึ้นมาตั้งที่พลับพลานี้ แต่อำเภออุดรดิถีก็คงเป็นอำเภออุดรดิธียู่ อำเภอเมืองพิไชยก็คงเป็นอำเภอเมืองพิไชย ย้ายแต่ที่ว่าการเมืองและศาลเมืองขึ้นมาตั้งที่นี่ และพลับพลาที่สร้างขึ้นนี้จะใช้ได้ต่อไปอีกหลายปี กว่าที่ทำการที่ปลูกสร้างใหม่จะแล้วสำเร็จ

เวลาค่ำ ได้ประชุมเจ้าประเทศราช และข้าราชการหัวเมือง ให้สัญญาบัตรและแจกเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นการพรักพร้อมกันอีกครั้งหนึ่ง เป็นอันที่สุดทางเดินขึ้นมา อนึ่ง ฉันทจะต้องชมพระราชาคณะผู้ซึ่งมาอำนวยการศึกษาทั้งในมณฑลกรุงเก่า มณฑลนครสวรรค์ และมณฑลพิษณุโลก ได้จัดการโดยความสามารถเป็นอันมาก ความลำบากก็มีอยู่มากหลายอย่าง แต่ได้พยายามจัดการทั้งปวงเป็นประโยชน์จริง ตามที่จะทำได้มากและน้อยทั่วไปทุกแห่ง พระ ที่วางไว้ให้เป็นครูสอนก็ดูเอื้อเนื้อเอื้อมาก ทำการเต็มตามความสามารถด้วยกันทั้งสิ้น อนึ่ง ฝ่ายการปกครองนั้นเล่า ได้รับเรื่องราวซึ่งชาวเหนืออดไม่ได้ เคยร้องกันมาเสมอนั้นได้ตั้งใจ ตรวจสอบบ้าง ให้ช่วยกันตรวจบ้าง ก็ได้ความข้อหนึ่งซึ่งร่วมกันทุก ๆ ฉบับว่า ตั้งแต่จัดการมณฑล มีความสุขโดยโจรผู้ร้ายเบา โศกระบือปล่อยได้ แล้วลงปลายก็ไม่ได้กล่าวโทษบุคคล กล่าวโทษอธิบดี เก็บค่าที่ดินซึ่งไม่คิดเศษ คือ ไร่ ๑ แบ่งแต่ ๔ ส่วน ไม่ทอนเศษเบี้ยให้ ก็กับการเกณฑ์กำหนดว่า จะเกณฑ์แต่ ๓ วัน นี้ถูกเกณฑ์จ้างคนละ ๙ วัน ๑๐ วัน เรื่องเหล่านี้เป็นต้น ซึ่งยังไม่เข้าใจบ้างเกียดร้านบ้าง เป็นฎีกาซึ่งผิดกับที่เคยได้ยินมาแต่กาลก่อน ที่จะเป็นฎีกากล่าวโทษผู้ใหญ่บ้านว่าเกณฑ์ลูกบ้านไม่เป็นธรรมมีบ้าง ในมณฑลนครสวรรค์ ได้สั่งให้พิจารณา เพราะฉะนั้นจึงควรสันนิษฐานได้ว่า การปกครองซึ่งจัดขึ้นใหม่นี้เป็นเหตุให้ราษฎรมีความสุขสบายดีขึ้นมากนัก ความปล้นฆ่ากันตายที่เป็นฉกรรจ์ไม่มีใครมี นับว่าเป็นการสงบราบคาบตามหนทางที่มาวันกลับ

[พระราชหัตถเลขาคราวเสด็จมณฑลฝ่ายเหนือ ในรัชกาลที่ ๕ (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๕)]

การพัฒนาอำเภออุตรดิตถ์ เป็นจังหวัดอุตรดิตถ์ และภาวะสงครามโลกครั้งที่ ๒

มีข้อสังเกตว่า ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ เสด็จถึง พลับพลาที่ประทับ วัดวังตอหม้อที่ริมฝั่งท่าโพนั้น มีหัวเมืองประเทศราชมารับเสด็จด้วย คือ ล้านช้าง (หลวงพระบาง เวียงจันทน์) ซึ่งมีจุดผ่านแดนที่ช่องภูคู้ ตามพระราชหัตถเลขา ตอนเสด็จถึงเมืองฝางเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๔๔๔

หลังจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เสด็จกลับจากมณฑลฝ่ายเหนือ ที่อุตรดิตถ์แล้ว มีการก่อสร้างระบบขนส่งทางราง รถไฟ ทางถนน รถยนต์ และทางอากาศถึงจังหวัดอุตรดิตถ์ และรถไฟสายเหนือต่อถึงเชียงใหม่ และวางรางรถไฟจากชุมทางบ้านดาราไปยังอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัยด้วย ในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ - ๒๔๕๑ และในปี พ.ศ. ๒๔๖๖ จังหวัดอุตรดิตถ์มีการก่อสร้างท่าอากาศยานและมีเครื่องบินมาลงเป็นครั้งแรก

มีการสร้างโรงเรียนมัธยม โรงเรียนฝึกหัดครู โรงพยาบาล โรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาล สร้างเขื่อนสิริกิติ์ ทดน้ำเพื่อการเกษตร และผลิตกระแสไฟฟ้า (ดังกล่าวไว้โดยย่อใน หน้า ๑๗๓) เป็นความเจริญก้าวหน้ามาพร้อมกับ มีทหารญี่ปุ่นเข้ามาพักที่จังหวัดอุตรดิตถ์หลังประกาศสงครามโลก ครั้งที่ ๒ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๕ จึงต้องฟื้นฟูเมืองอุตรดิตถ์อีกครั้งหลังสงครามสงบ ซึ่งยัง “คงความเป็นเมืองธรรมชาติสวยงาม สามวัฒนธรรมตั้งอยู่ภาคเหนือตอนล่าง ภาคกลางตอนบน ”

การพัฒนาอาชีพและส่งเสริมรายได้ของประชาชน

(Soft Power of Uttaradit)

๑. ต้นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าและโอกาสสู่อุตสาหกรรม Soft Power (CG)

จังหวัดอุตรดิตถ์ เมืองงามสามวัฒนธรรม มีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะทั้งภาษา ศิลปะ หัตถกรรม อาหาร ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และธรรมชาติ ที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น สามารถยกระดับให้เกิดการขับเคลื่อน Local Soft power สร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สร้างงาน สร้างรายได้ในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ กลุ่มสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งอาหาร ผ้า ของใช้ สมุนไพร สร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการและทางการตลาดกว่า ๒ พันล้านบาท

อาหาร (CG)

อาหารท้องถิ่นขึ้นชื่อ ข้าวพันผัก ข้าวแคบ ขนมเทียนเสวย ทูเรียน หลง - หลินลับแล พันธุ์พื้นถิ่นเมืองลับแล เม็ดมะม่วงหิมพานต์ ท่าปลา และสับปะรดห้วยมุ่น

แฟชั่น (CG)

ผ้าทอพื้นเมือง ๓ วัฒนธรรมต่อยอดสู่แฟชั่นผ้าไทยใส่ได้ทุกเพศ ทุกวัย

ศิลปะการต่อสู้และกีฬา (CG)

มวยพระยาพิชัย หรือมวยท่าเสา ๑ ใน ๔ แม่ไม้มวยไทยโบราณ สืบสานศิลปะการต่อสู้ของท่านพ่อพระยาพิชัยดาบหัก นำสู่เวทีมวยไทยในระดับชาติและนานาชาติ

งานเทศกาล (CG)

หลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) เมืองอุตรดิตถ์ กลับมาคึกคักด้วยงานเทศกาล อาทิ พิธีเผาศพพระพุทธรูปเจ้าหนังกะเดียวในโลก หรือประเพณีอัฐมีบูชา ประเพณีไหลแพไฟ และเทศกาลประเพณีท้องถิ่นอื่น ๆ งานถนนคนเดินอุตรดิตถ์ ศูนย์รวมอาหาร ศิลปะการแสดง งานสร้างสรรค์ที่จัดตลอดทั้งปี ดึงดูดนักท่องเที่ยวกว่าแสนคน มีผู้ประกอบการเข้าร่วมเฉลี่ย ๓๐๐ ราย สร้างรายได้ต่อปีเป็นมูลค่าทางการตลาดกว่า ๒ พันล้านบาท

๒. การสนับสนุนเพื่อยกระดับศักยภาพ Local Soft Power (CG)

จากต้นทุนทางวัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์ จึงเห็นโอกาสในการร่วมสร้างนิเวศวัฒนธรรมในพื้นที่ นำไปสู่การยกระดับ Local Soft power สู่การสร้างเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรมสอดคล้องกับนโยบาย Quick Win ด้าน Soft Power ของรัฐบาล จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน จึงได้จัดทำข้อเสนอแบบมีส่วนร่วมเพื่อขอรับการสนับสนุน ได้แก่ จัดตั้งศูนย์บ่มเพาะ Soft Power ระดับท้องถิ่น เพื่อขับเคลื่อนและยกระดับคุณค่าผู้ประกอบการ Local soft Power สู่ระดับชาติและนานาชาติ

การพัฒนาการท่องเที่ยว เมืองลับแล เมืองมหัศจรรย์ของผลไม้

เมืองงามสามวัฒนธรรม และการพัฒนาพื้นที่บ้านเกิดพระยาพิชัยดาบหัก

๑. จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งด้านการท่องเที่ยว วิทยาศาสตร์ และประเพณีต่าง ๆ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นต้น

๒. สถานการณ์ท่องเที่ยวภาพรวมปี พ.ศ. ๒๕๖๖ จังหวัดอุตรดิตถ์มีจำนวนนักท่องเที่ยว ๗๔๒,๙๙๗ คน เป็นลำดับที่ ๖๐ ของประเทศ มีรายได้จากการท่องเที่ยว จำนวน ๑,๒๒๗.๐๗ ล้านบาท เป็นลำดับที่ ๕๙ ของประเทศ นักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวัน จำนวน ๑,๒๔๙.๒๗ บาท โดยนักท่องเที่ยวกว่าร้อยละ ๙๐ เป็นชาวไทย ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติ ประกอบไปด้วย สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสาธารณรัฐประชาชนจีน ตามลำดับ

๓. ธุรกิจด้านการท่องเที่ยว จังหวัดอุตรดิตถ์มีจำนวนโรงแรมและที่พัก ๑๔๓ แห่ง มีจำนวนห้องพัก ๒,๗๖๙ ห้อง มีจำนวนธุรกิจนำเที่ยว ๑๒ แห่ง และมีจำนวนมัคคุเทศก์ ๘๑ ราย

๔. ด้านวัฒนธรรม อุตสาหกรรมได้รับการเรียกขานว่าเป็นเมืองงามสามวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นพื้นที่รอยต่อทางวัฒนธรรมของอาณาจักรล้านนา ล้านช้าง และไทยกลาง ที่เต็มไปด้วยเสน่ห์ อันเกิดจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ผสมผสานอยู่ในแปดวิถีชีวิต ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ภาษา อาหาร เครื่องแต่งกาย ความเชื่อ อาชีพ ศิลปะพื้นถิ่น และประเพณีอันดีงาม ที่น่าสัมผัส ทั้งสามวัฒนธรรม ได้แก่

- วัฒนธรรมล้านนา ในพื้นที่อำเภอลับแล และอำเภอท่าปลา สัมผัสกับ ผ้าทอ ไท - ยวน อาหารหมี่พัน ข้าวแคบ พิพิธภัณฑสถานเมืองลับแล วัดพระแท่นศิลาอาสน์ เป็นต้น

- วัฒนธรรมล้านช้าง ในพื้นที่อำเภอบ้านโคก อำเภอพาคท่า อำเภอน้ำปาด และอำเภอตรอน ชุมชนลาวเวียง บ้านหาดสองแคว สัมผัสกับผ้ามัดหมี่นาขุม ผ้าทอล้านช้าง อนุสาวรีย์พญาปาด เป็นต้น

- วัฒนธรรมไทยกลาง ในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอพิชัย และอำเภอทองแสนขัน สัมผัสกับพิพิธภัณฑสถานเกิดพระยาพิชัยดาบหัก หลวงพ่อโต บ่อเหล็กน้ำพี้ เป็นต้น

๕. ด้านการเกษตร ด้วยสภาพภูมิประเทศที่ประกอบไปด้วยภูเขาสูง ที่ลาดชัน และที่ราบลุ่ม ทำให้จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายของพันธุ์ไม้ผล ดังคำกล่าวที่ว่า “อุตรดิตถ์ เมืองมหัศจรรย์แห่งผลไม้” โดยผลไม้ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดอุตรดิตถ์ รวมทั้งได้รับการรับรองเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือจีไอ ได้แก่ ทุเรียนหลงลับแล และทุเรียนหลินลับแล ซึ่งต้องเพาะปลูกในพื้นที่อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ อำเภอลับแล และอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เท่านั้น และยังมีกลางสาดอุตรดิตถ์ ซึ่งมีกลิ่นหอมที่เป็นเอกลักษณ์ รสชาติหวานอมเปรี้ยวเล็กน้อย อร่อยถูกปาก ถูกใจ และลองกองอุตรดิตถ์ รสชาติหวานอมเปรี้ยวเล็กน้อย เนื้อขาวชุ่มแฉะและเปลือกค่อนข้างหนา แกะง่าย ไร้ยางที่จะทำให้เสียรสชาติ เมล็ดลีบ บางกลีบไม่มีเมล็ด

๖. จากศักยภาพทั้งด้านแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม และผลิตผลทางการเกษตรต่าง ๆ ซึ่งนับเป็น Soft Power ของจังหวัดอุตรดิตถ์ ทุกภาคส่วนในจังหวัด ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน จึงได้ร่วมกันนำซอฟพาวเวอร์เหล่านี้ มาขับเคลื่อนเพื่อสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยว เช่น การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในทุกช่องทาง การนำผลผลิตทางการเกษตรที่ขึ้นชื่อของจังหวัดมาปรุงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเพิ่มขึ้น การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา เพื่อตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวที่รักสุขภาพ เป็นต้น

๗. เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายนโยบายเร่งด่วนด้านการท่องเที่ยวที่รัฐบาลได้แถลงต่อรัฐสภา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน จึงได้ร่วมกันจัดทำข้อเสนอเพื่อขอรับการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ โครงการยกระดับการท่องเที่ยวเมืองรองและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวจากเมืองหลัก เช่น การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวจากท่าอากาศยานพิษณุโลกและจังหวัดน่านมายังจังหวัดอุตรดิตถ์

โครงการปรับปรุงเส้นทางคมนาคม จุดผ่านแดนฤดูเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน โครงการยกระดับงานเทศกาลประเพณีในจังหวัดไปสู่ระดับประเทศและนานาชาติ โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ได้แก่ โครงการพัฒนาพื้นที่ตามผังเมืองรวมชุมชนพิชัย และโครงการพัฒนาปรับปรุงสวนสาธารณะหนองพระแลอำเภอลับแล เพื่อเป็นแลนด์มาร์ค (Landmark) ด้านการท่องเที่ยวแห่งใหม่ เป็นต้น

LOCAL SOFT POWER

อูตรดิถ์

- อำเภอลับแล**
 - **ท่องเทียว :** ชุมชนเก่า /วนเกษตร
 - เทศกาล/ประเพณี :** อัฐฐินีบูชา
 - อาหาร :** ข้าวพันผัก ข้าวแคบ
 - ทุเรียนหลง หลิน ลางสาด**
 - แพชั่น :** ผ้าชิ้นตีนจกไท-ยวน
- อำเภอเมือง**
 - **ท่องเทียว :** ชุมชนเก่าวัดใหญ่ท่าเสา
 - อาหาร :** ขนมเทียนเสวย
 - กีฬา :** มวยท่าเสา
- อำเภอท่าปลา**
 - **ท่องเทียว :** เขื่อนสิริกิติ์
 - เทศกาล/ประเพณี :** แห่ผีตลวง
 - อาหาร :** เม็ดมะม่วงหิมพานต์
- อำเภอบ้านโคก**
 - **ท่องเทียว :** ภูแลลาว
 - ภูสะนาว** ดำนูกู้
 - แพชั่น :** ผ้ามัดหมี่
- อำเภอน้ำปาด**
 - **ท่องเทียว :** ภูสอยดาว อุทยานแห่งชาติต้นสักใหญ่
 - อาหาร :** สับประรดห้วยนุ่น
- อำเภอพิชัย**
 - **ท่องเทียว :** บ้านเกิดพระยาพิชัยดาบหัก
 - กำแพงเมืองพิชัยเก่า**
- อำเภอหนองแส**
 - **ท่องเทียว :** พิพิธภัณฑ์บ่อเหล็กน้ำพี้
 - ออกแบบ :** หัตถกรรมฝีมือจากเหล็กน้ำพี้
- อำเภอตรอน**
 - **ท่องเทียว :** ชุมชนลาวเวียง
 - เทศกาล/ประเพณี :** ประเพณีไหลแพไฟ,
 - ตักบาตรหาบจิ้งห้น**
 - อาหาร :** อั่วบักเห็ด
 - แพชั่น :** ผ้าทอน้ำอ่าง

เอกสารอ้างอิง

ก่อนจะมาเป็นอูตรดิตถ์. กรมศิลปากร . สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖, <https://www.finearts.gov.th/view>.
ชาวบ้านเมืองพิชัย ชุคค้นพบกลองมโหระทึก และสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ คาดว่าอายุกว่า ๒๕๐๐ ปี.

สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖, www.facebook.com อูตรดิตถ์ ๒๔ ชั่วโมง.

นิตยา พิมพ์พิเศษ. แนวทางการจัดการโบราณสถานในจังหวัดอุตรดิตถ์. มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔
ท้องถิ่นอุตรดิตถ์. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖, <https://www.gotokow.org/museumthai>.

ประวัติพระแท่นศิลาอาสน์และประวัติเมืองทุ่งยั้ง เวียงท้าวสามล เวียงเจ้าเงาะ ในจังหวัดอุตรดิตถ์,

สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๖, <https://www.finearts.go.th/promotion/view/๒๑๘๙๗>
พระราชหัตถเลขาคราวเสด็จมณฑลฝ่ายเหนือ รัชกาลที่ ๕. กรมศิลปากร. ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๕.

สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๖, <https://www.finearts.go.th>.>view.

มณฑลเชียร ดีแท้. ประวัติวัดพระฝางสว่างคบุรีมุนีนาถ. วิทยาลัยครู อุตรดิตถ์, ๑๘ มกราคม ๒๕๒๖
เมืองลับแล. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๖, www.oknation.net

มรดกทางวัฒนธรรม อุตรดิตถ์. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖, www.Thaiheritage.net.

บ้านบุงวังจี้ว ผาเขียนเขาตาพรหม แหล่งโบราณคดีปางต้นผึ้ง แหล่งโบราณคดีวังแพรวน
แหล่งโบราณคดีแก่งตาน แหล่งโบราณคดีถ้ำกระตูดูก เขาผาตั้ง แหล่งประวัติศาสตร์เวียงเจ้าเงาะ
บ่อเหล็กน้ำพี้ เมืองพิชัย เมืองตาชูชก ดอยม่อนฤๅษี ลับแล เมืองแม่มาลัย พระแท่นศิลาอาสน์
วัดพระยืนพุทธบาทยุคล หนองพระแล บ้านเชียงแสน วัดเก่าเจ้ามูลศรีธธา เจ้าฟ้าอำมฤมาร
ทุ่งสงสาร (ทุ่งสาร) ทุ่งสาน บ้านนางอิน บ้านนาอินบ้านนางยั้ง ตำบลนายาง บ้านนางคำนึ่ง
บ้านนาคะนึ่ง บ่อน้ำทิพย์ที่เวียงเจ้าเงาะ เมืองทุ่งยั้ง เมืองกาหลง เขาเขียว เมืองตรอน
บ้านนาลับแล บ้านท่าเสา หาดท่าอิฐ

เรื่องจากประวัติศาสตร์ : ตำนานเมืองอุตรดิตถ์. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๖,

<http://portal.rotfaithai.com/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&t=111>.

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดอุตรดิตถ์. คู่มือการท่องเที่ยวจังหวัดอุตรดิตถ์ ปี ๒๕๖๑.

สำนักพิมพ์ บริษัท สไตลส์ครีเอทีฟเฮ้าส์ จำกัด, กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๘.

สุรพันธ์ เจริญทรัพย์. “วัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์ คำกล่าวรายงานการจัดงาน น้อมรำลึก ๑๒๐ ปี

พระปิยะมหาราช เสด็จขึ้นมัสการ พระแท่นศิลาอาสน์, จังหวัดอุตรดิตถ์, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๔.

สำนักงานจังหวัดอุตรดิตถ์ กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูล. “ข้อมูลการตรวจราชการของนายกรัฐมนตรีนี”
วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ ๒๕๖๖.

อุตรดิตถ์ยุคก่อนประวัติศาสตร์. ปัจจุบันต้องเรียนรู้. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖,
<https://www.oknation.net>detail>.

ภาคผนวก ข

ภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานของคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา
และคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ
และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว

ภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว
ของคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา
และคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ
และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว
ระหว่างวันอังคารที่ ๔ - วันพุธที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๖
ณ จังหวัดสุพรรณบุรี

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

คุ้มขุนแผน

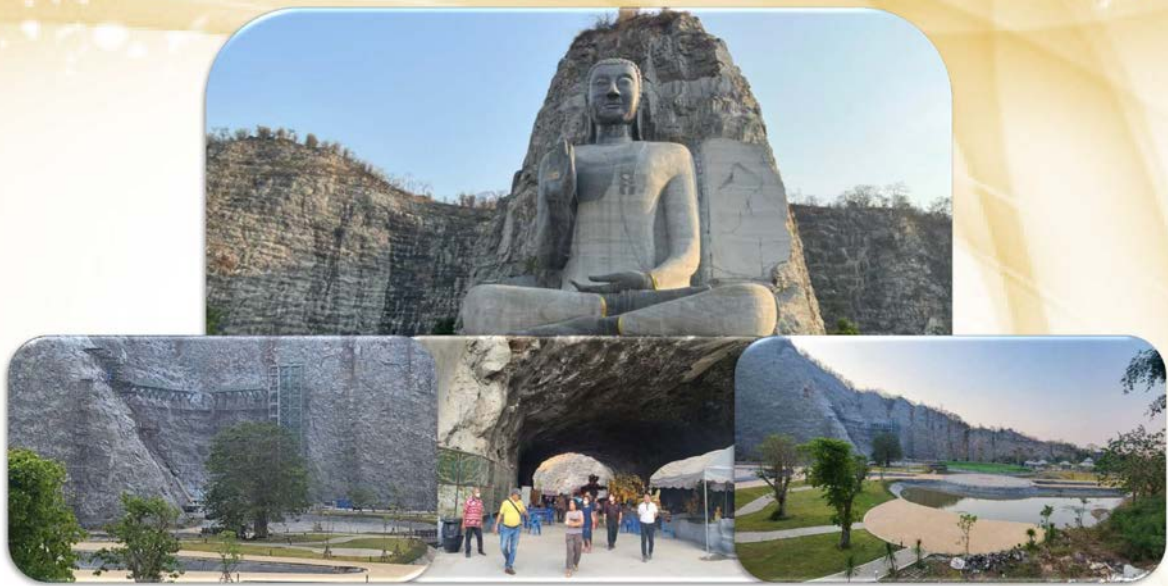

พิพิธภัณฑ์บ้านเขาพระ

วัดเขาพระศรีสรรเพชญาราม

วัดเขาทำเทียม

อาคารประติมากรรมขุนหลวงพระจ้าว

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุพรรณบุรี

ภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว
ของคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา
และคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ
และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว
ระหว่างวันศุกร์ที่ ๑๗ - วันอาทิตย์ที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖
ณ จังหวัดพิษณุโลก

โรงแรมชินะปุระ ฮิสตอริค บุติก โฮเทล

กิจกรรม แสง สี เสียง ตามรอยบูรพกษัตริย์ไทย

จังหวัดพิษณุโลก

วันเสาร์ที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

ศูนย์ประวัติศาสตร์พระราชวังจันทร์

พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

พระมหาชัยเจดีย์ศรีสมอแครง (เขาสมอแครง)

ค่ายปากพิง (วัดปากพิง)

พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

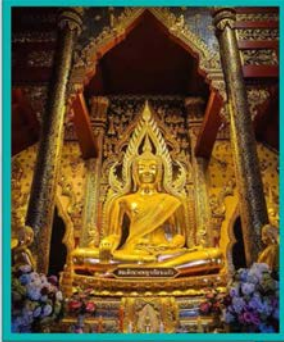

จังหวัดพิษณุโลก

วันอาทิตย์ที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

วัดนางพญา

ภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว
ของคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา
และคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ
และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว
วันพุธที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖
ณ จังหวัดสุโขทัย

ภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว
ของคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา
และคณะอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ
และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว
วันพฤหัสบดีที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๖
ณ จังหวัดอุตรดิตถ์

อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าฮ่ามกุมาร

อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าฮ่ามกุมาร

สวนทุเรียนหลงลับแล

ภาคผนวก ค

- รายชื่อคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา
- รายชื่อที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ประจำคณะกรรมการ
- รายชื่อที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ และเลขานุการประจำคณะกรรมการ
- รายชื่อคณะอนุกรรมการ ในคณะกรรมการ

รายชื่อคณะกรรมการการท่องเที่ยว วุฒิสภา

๑. พลเอก ณะศักดิ์ ปภีมาพร	ประธานคณะกรรมการ
๒. พลอากาศเอก อติศักดิ์ กลั่นเสนาะ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พลเอก โปฏฐ บุนนาค	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. นางฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕. พลเรือเอก อิทธิคมน์ ภมรสุต	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่ และเลขาธิการคณะกรรมการ
๖. พลเอก บุญธรรม โอริส	รองเลขาธิการคณะกรรมการ
๗. นายอนุศักดิ์ คงมาลัย	โฆษกคณะกรรมการ
๘. พลเอก พิศณุ พุทธวงศ์	รองโฆษกคณะกรรมการ
๙. พลเอก ไพโรจน์ พานิชสมัย	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๐. นายชลิต แก้วจินดา	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๑. พลเอก ชยติ สุวรรณมาศ	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๒. พลเอก นาวิณ ดำริกาญจน์	กรรมการ
๑๓. ร้อยเอก ประยุทธ์ เสาวคนธ์	กรรมการ
๑๔. พลเอก ปรีชา จันทร์โอชา	กรรมการ
๑๕. นายปัญญา งานเลิศ	กรรมการ
๑๖. นายไพโรจน์ พ่วงทอง	กรรมการ
๑๗. พลตำรวจโท วิบูลย์ บางท่าไม้	กรรมการ
๑๘. พลเอก ศุภรัตน์ พัฒนาวิสุทธิ	กรรมการ
๑๙. พลเอก สมศักดิ์ นิลบรรเจิดกุล	กรรมการ

รายชื่อที่ปรึกษาทติมศักดิ์ประจำคณะกรรมการ

๑. นายอนุพร อรุณรัตน์
๒. นายสุรพงษ์ เตชะหรวุจิตร
๓. นายวิชิต ประกอบโกศล
๔. นายกรด โรจนเสถียร
๕. นายสุเมธ สุทัศน์ ณ อยุธยา
๖. นายภราเดช พยัฆวิเชียร
๗. นายชนะพันธ์ แก้วกล้าไชยวุฒิ
๘. รองศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ สกุศลภักดี
๙. นายพรชัย พัฒนะจินดา
๑๐. นายกรณ์ย์ สุทธารมณ
๑๑. นายสมชาย พุฒิกัลป์
๑๒. นายจิรุตต์ อิศรางกูร ณ อยุธยา
๑๓. นายอดิษฐ์ ชัยรัตนานนท์
๑๔. พันตำรวจเอก ชัยพร ออฟูวงศ์
๑๕. นายปัญญา แสงสุริยัน
๑๖. นายอนันต์ วงศ์เบญจรัตน์
๑๗. นายสุเทพ เกื้อสังข์
๑๘. นายศิริปรกรณ์ เขียวสมุทร
๑๙. นายวิชิต พัฒนโกศัย
๒๐. นายยุทธ ลิมปศิริระ
๒๑. นางปฐิมา ตันติคมนตรี
๒๓. นางสาวปิยพัชร ภูศิริ

รายชื่อที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ และเลขานุการประจำคณะกรรมการ

๑. พลเอก บัณฑิตย์ บุนยะปาน	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
๒. นางสาวศุภวรรณ ถนอมเกียรติภูมิ	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
๓. นายศุภกรีย์ สิทธิวินิช	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๔. นางจุฑาทพร เรืองธนาอาษา	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๕. นายเกรียงศักดิ์ แสงจันทร์	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๖. นายพงษ์ศักดิ์ เหมาะประสิทธิ์	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๗. นางสุพจี นิลอุบล	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๘. นายนันท์ชัย โรจนวรรณสินธุ์	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๙. นายชลัทภณ บุณนาค	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๐. นายประทีป เจริญพร	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๑. นาวาอากาศเอก อภิระเดช ครามะคำ	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๑๒. พันโท อาเขตต์ ชันธชัย	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๑๓. พลอากาศเอก วิริยะ มีศิริ	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๑๔. พลเรือตรีหญิง ภณินท์ทิพย์ สาทรรักษ์	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๑๕. นางสาวนพร ประวีณเมธ	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๑๖. นางสาววิภาดา เลิศสุวรรณกุล	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๑๗. นายชาคริต ปิตานพงศ์	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๑๘. นางสาวณัชชาวีล วาณิชย์สุรางค์	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๑๙. นางสาวปาไลดา ไบบัว	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๐. นายวีระพล คงมัน	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๑. นางจิรัญญา ประเสริฐศรี	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๒. นายพงศกร ใจภักดี	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๓. นายจักราทิตย์ ธนาคม	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๔. นายจักรสิทธิ์ แก้ววิไล	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๕. นางจุไรรัตน์ จุลจักรวัฒน์	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๖. นางสาวสุชาดา เชื้อโพธิ์	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๗. นางสาวณัฐรส ตั้งประสิทธิ์	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๘. นายวันชัย คนงาม	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๙. นายชาติชาย เทพแปง	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๓๐. พลอากาศตรี วีระศักดิ์ นวลปลอด	เลขานุการประจำคณะกรรมการ

รายชื่อคณะกรรมการ ในคณะกรรมการ

คณะกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ
และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยว

๑. พลอากาศเอก อติศักดิ์ กลั่นเสนาะ	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายชลิต แก้วจินดา	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พลเอก นาวัน ดำริกาญจน์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. นายอนุศักดิ์ คงมาลัย	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕. นางจุฑาพร เรืองธนาอาษา	อนุกรรมการ
๖. พลอากาศเอก เมธา สังขวิจิตร	อนุกรรมการ
๗. พลอากาศโท ธรรมนิศย์ สิงห์คะสะ	อนุกรรมการ
๘. นาวาอากาศโท มโน อุดมเวช	อนุกรรมการ
๙. นางสุพจี นิลอุบล	อนุกรรมการ
๑๐. พลอากาศเอก วิริยะ มีศิริ	อนุกรรมการ
๑๑. นายเกรียงศักดิ์ แสงจันทร์	อนุกรรมการ
๑๒. นาวาเอก หนึ่ง กาญจนัมพะ	อนุกรรมการและเลขานุการ
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ คือ	
๑. พันเอก อนุรักษ์ ดั่งสท้าน	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๒. นายอารัญ บุญชัย	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๓. นายยุทธ ลิมปศิริระ	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๔. พลอากาศเอก มานะ ประสพศรี	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาการพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวทางน้ำ และอื่น ๆ

๑. พลเอก บุญธรรม โอริส	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. พลเรือเอก อธิติคมน์ ภมรสูต	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พลเอก ชยุดิ สุวรรณมาศ	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. พลเรือเอก จุมพล ลุ่มพิกานนท์	อนุกรรมการ
๕. นายันทชัย โรจน์วรรณสินธุ์	อนุกรรมการ
๖. นางปฎิมา ตันติคมน์	อนุกรรมการ
๗. นายอัชฌา ทิวารี	อนุกรรมการ
๘. นายวัฒนา โชคสุวณิช	อนุกรรมการ
๙. พลเรือตรีหญิง ภณินท์ทิพย์ สาตราภัย	อนุกรรมการ
๑๐. นายสุรวัช อัครวรรมาศ	อนุกรรมการ
๑๑. นายอภิชาติ พัชรภิญโญพงศ์	อนุกรรมการ
๑๒. นาวาเอก หนึ่ง กาญจนัมพะ	อนุกรรมการและเลขานุการ
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ คือ	
๑. นายอนุศักดิ์ คงมาลัย	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒. นายอนุพร อรุณรัตน์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๓. นางกัลยาณี ธรรมจารีย์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๔. นางสาวณัชชาวีล วาณิชย์สุรางค์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๕. นายพลวัต ณ นคร	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๖. นายพิพัฒน์ชัย จันทร์เรือง	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๗. นาวาเอก ชิตวัน เขยสกุล	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๘. พลตำรวจตรี อาชยน ไกรทอง	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๙. นายพิทักษ์ วัฒนพงษ์พิศาล	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๐. นายก้าน ประชุมพรรณ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

**คณะอนุกรรมการพิจารณาเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ และศึกษาปัญหา
ด้านความปลอดภัย ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว ทั้งในประเทศและต่างประเทศ**

๑. พลตำรวจโท วิบูลย์ บางท่าไม้	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. พลเอก ศุภรัตน์ พัฒนาวิสุทธิ	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายปัญญา งานเลิศ	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. นายศรีศักดิ์ ว่องสงสาร	อนุกรรมการ
๕. นายประทีป เจริญพร	อนุกรรมการ
๖. พลตำรวจโท ยงยศ นาคเฉลิม	อนุกรรมการ
๗. พลตำรวจตรี สมเกียรติ ธรรมนิยาย	อนุกรรมการ
๘. พลตำรวจตรี ชัยวรินทร์ เพ็ญสุภา	อนุกรรมการ
๙. นายทวีศักดิ์ เดชเดโช	อนุกรรมการ
๑๐. นายนลิน ตั้งประสิทธิ์	อนุกรรมการ
๑๑. พลอากาศตรี วีระศักดิ์ นวลปลอด	อนุกรรมการ
๑๒. นายชาติชาย เทพแปง	อนุกรรมการและเลขานุการ
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ คือ	
๑. นายณัฐกิตติ์ โสภาคดิษฐพงษ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒. พันตำรวจเอก ศุภโชค หงษ์สตาร์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๓. นางวัชรี ปรัชญานุสรณ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๔. นายจาตุรนต์ ภัคดีวานิช	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๕. นางสาวฐาปนี เกียรติไพบูลย์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กังวาน ยอดวิศิษฐ์ศักดิ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๗. พลตำรวจตรี พจน์ บุญมาภักย์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๘. นายประวิทย์ จิตนราพงศ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

รายชื่อฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการการท่งเที่ยว วุฒิสภา

๑. นางสาวเกษชนก เสียงเปรม	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานคณะกรรมการการท่งเที่ยว
๒. นางสาวสว่างใจ มนตรีพิลา	วิทยาการชำนาญการ
๓. นายฉัตรชัย ลายคราม	นิติกรปฏิบัติการ
๔. นางสาวสมหมาย คำมุงคุณ	นิติกรปฏิบัติการ
๕. นางสาวสาริตา ใจอินทร์	นิติกรปฏิบัติการ
๖. นางสาวอุไรรัตน์ มงคลธรรมกุล	วิทยาการปฏิบัติการ
๗. นางสาวจิตติมา สร้อยเงิน	เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส
๘. นางสาวนิภาพร เขาแก่ง	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๙. นายภักพล ศรแดง	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๑๐. นายสุพัฒน์ พลทองมาก	นักวิชาการสนับสนุนงานวิชาการ
๑๑. นางสาวอ้อมทอง เสรีจกิจ	พนักงานจ้างเหมาบริการ ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผน

กลุ่มงานคณะกรรมการการท่งเที่ยว
สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๑๓ - ๔